

ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿಯ ಪ್ರಕಟಣೆ

ಪಿಠನಾಲಾ

ಒಳಗು - ಹೊರಗು

ಸಂಚಿಕೆ 25 | ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 2025 | ತ್ರೈಮಾಸಿಕ

25^{ನೇ}
ಸಂಚಿಕೆ

ಪರಿಕರಣ

ಒಳಗು - ಹೊರಗು

ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 2025 | ಸಂಚಿಕೆ 25

ಸಂಪಾದಕರ ತಂಡ

ಪ್ರತಿಭಾ ಕಟಿಯಾರ್ (ಮುಖ್ಯ ಸಂಪಾದಕರು)
ಶೆಫಾಲಿ ತ್ರಿಪಾಠಿ ಮೆಹ್ರಾ (ಸಹ ಸಂಪಾದಕರು)
ಗೌತಮ್ ಪಾಂಡೆ
ಸುನೀಲ್ ಕುಮಾರ್ ಸಾಹು
ಜಗಮೋಹನ್ ಸಿಂಗ್ ಕರ್ಯಾ
ದೀಪಕ್ ಕುಮಾರ್ ರಾಯ್
ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಕುಮಾರ್ ಜೈನ್
ರಜನಿ ದ್ವಿವೇದಿ
ಕಮಲೇಶ್ ಚಂದ್ರ ಜೋಶಿ
ರಾಘವೇಂದ್ರ ಹೇರ್ಲೆ ಜಿ.
publications@apu.edu.in

ಪ್ರಕಾಶನ ತಂಡ

ಮೀರಾ ಪ್ರಭು
ಶಹನಾಜ್ ಬೇಗಂ
ಲೋಕರಾಮ್ ವಿ. ಜಿ.
ಸಂಬಿತ್ ಮಹಾಪಾತ್ರ
ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ
ಬೆಂಗಳೂರು

ಕಚೇರಿ

ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ
ಸರ್ವೆ ನಂ. 66, ಬೂರುಗುಂಟೆ ಗ್ರಾಮ
ಚಿಕ್ಕನಹಳ್ಳಿ ಮುಖ್ಯ ರಸ್ತೆ, ಸರ್ಜಾಪುರ
ಬೆಂಗಳೂರು - 562125
publications@apu.edu.in

ಅನುವಾದ ಸಂಪಾದಕರು

ಮಧುಕರ ಎಸ್ ಪುಟ್ಟಿ (ಕನ್ನಡ)
ರಾಜೇಶ್ ಉತ್ತಾಹಿ (ಹಿಂದಿ)
ಶೆಫಾಲಿ ತ್ರಿಪಾಠಿ ಮೆಹ್ರಾ (ಇಂಗ್ಲಿಷ್)
ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ
ಬೆಂಗಳೂರು

ವಿನ್ಯಾಸ

ವಿನ್ಯಾಸ ತಂಡ, ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ
ಚಿತ್ರಗಳು: ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ಫೌಂಡೇಷನ್ ಆರ್ಟ್‌ವರ್ಕ್,
ಲೇಖಕರು
ಮುಖಪುಟ ಚಿತ್ರ: ಪುರುಷೋತ್ತಮ್ ಸಿಂಗ್ ರಾಕೂರ್

ಪುಟವಿನ್ಯಾಸ

ಪುಟವಿನ್ಯಾಸ (ಹಿಂದಿ): ಗಣೇಶ್ ಗ್ರಾಫಿಕ್ಸ್,
ಭೋಪಾಲ್, ಮಧ್ಯ ಪ್ರದೇಶ
ಪುಟವಿನ್ಯಾಸ (ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷ್):
ಎಮ್‌ಎಪಿ ಸಿಸ್ಟಮ್ಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು

ಮುದ್ರಣ

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮುದ್ರಣಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು

ಪರಿಕರಣ ಒಳಗು-ಹೊರಗು, ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕುರಿತಾದ ಒಂದು ತ್ರೈಮಾಸಿಕ ಪತ್ರಿಕೆ. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯು ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ಪೂರ್ವ ಪ್ರಾಥಮಿಕ, ಪ್ರಾಥಮಿಕ, ಮತ್ತು ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತಗಳ ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಅಭ್ಯಾಸ ಆಧಾರಿತ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ 2020, ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಚೌಕಟ್ಟು ಮತ್ತು ಬುನಾದಿ ಹಂತಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಚೌಕಟ್ಟುಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನಗಳ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುವ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳು, ಅನುಭವಗಳು, ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಳು ಮತ್ತು ತರಗತಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಇರುವ ಒಂದು ವೇದಿಕೆ ಇದು. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯು ಮೊದಲು ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡು, ನಂತರ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಅನುವಾದಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಸಂಪಾದಕೀಯ

ಪಾಠಶಾಲಾ - ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಈ 25ನೇ ಸಂಚಿಕೆಯನ್ನು ನಿಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ನಮಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಲೇಖನಗಳ ಮೂಲಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮೂಲಭೂತ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸುವುದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಹಾದಿಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದು ನಮ್ಮ ಈ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಯಾಣದ ಗುರಿ. ಸಿದ್ಧಾಂತ ಮತ್ತು ಅನುಷ್ಠಾನದ ನಡುವಿನ ಅಂತರವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದು ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಕರೊಂದಿಗೆ ಸಕ್ರಿಯ ಪಾಲುದಾರರಾಗಿ ನಿಕಟವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಪಾಠಶಾಲಾದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ.

25 ಸಂಚಿಕೆಗಳ ಈ ಸುದೀರ್ಘ ಪಯಣವು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಾಗಿ ಹಗಲಿರುಳು ಶ್ರಮಿಸುವವರ ಬದ್ಧತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೇವಲ ಅಕ್ಷರ ಕಲಿಯುವ ದಾರಿಯಾಗಿ ನೋಡದೆ, ಅದನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯ ಪ್ರಬಲ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ರೂಪಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಸಮಾಜದ ಕಟ್ಟಕಡೆಯ ಮಗುವಿಗೂ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ತಲುಪಿಸುವುದು ನಮ್ಮ ಬದ್ಧತೆಯ ಭಾಗ.

ಈ 25ನೇ ಸಂಚಿಕೆಯ ಸಂಭ್ರಮವನ್ನು ಆಚರಿಸಲು ದೇಶದಾದ್ಯಂತದ 25 ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಗತಿ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಉತ್ತಮ ಮಾರ್ಗ ಇನ್ನೊಂದಿಲ್ಲ! ಆದ್ದರಿಂದ, ಈ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ 13 ರಾಜ್ಯಗಳ ಶಿಕ್ಷಕ ಮಿತ್ರರು ತಾವು ಕಂಡ 25 ತರಗತಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ದಿನಚರಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ದೇಶದ ವಿವಿಧೆಡೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಶಿಕ್ಷಕರ ದಿನಚರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ತರಗತಿಗಳ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಕಲಿಕಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ಒಂದು ನೋಟವನ್ನು ನೀವು ಕಾಣಬಹುದು. ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಅನುಭವ ಮತ್ತು ತಿಳಿವಳಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಲಿಕೆಗೆ ಇರುವ ಅಡತಡೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಅಡತಡೆಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಬೋಧನಾ ಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸತನವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು ಈ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಈ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಬೆಂಬಲಕ್ಕಾಗಿ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಸಿದ್ಧತೆಗಳ ಕುರಿತು ನೀವು ಓದಬಹುದು. ಮತ್ತೊಂದು ಲೇಖನವು, ಶಿಕ್ಷಕರು ಎದುರಿಸುವ ಮೂಲಭೂತ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದರ ಕುರಿತು ಆಳವಾದ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರು ನಿರ್ಣಾಯಕ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುವಾಗ, ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಸೌಹಾರ್ದತೆ ಮತ್ತು ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ವರ್ತಿಸುವುದು ಎಷ್ಟು ಮುಖ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಹ ಇಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ, ಕಳೆದ 25 ಸಂಚಿಕೆಗಳ ಪಯಣದಲ್ಲಿ 'ಪಾಠಶಾಲಾ' ಸಾಗಿಬಂದ ದಾರಿಯ ಒಂದು ಇಣುಕು ನೋಟವೂ ಇಲ್ಲಿದೆ.

ಈ 25ನೇ ಸಂಚಿಕೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ನಮ್ಮ ಈ ಪ್ರಯಾಣದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಜೊತೆಯಾಗಿರುವ 500ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಬರಹಗಾರರಿಗೆ ಮತ್ತು ದೇಶಾದ್ಯಂತದ ನಮ್ಮ ನಿರಂತರ ಓದುಗರಿಗೆ ನಾವು ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇವೆ. ಈ ಸಂಚಿಕೆಯು ನಿಮಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಲಿದೆ ಎಂದು ನಾವು ಭಾವಿಸುತ್ತೇವೆ. ಮುಂಬರುವ ಡಿಸೆಂಬರ್ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ (NEP) 2020ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾದ ಅತ್ಯಂತ ನಿರ್ಣಾಯಕ ವಿಷಯವಾದ 'ಆರಂಭಿಕ ಬಾಲ್ಯದ ಆರೈಕೆ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ' ಕುರಿತು ನಾವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗಮನಹರಿಸಲಿದ್ದೇವೆ. ಆ ಸಂಚಿಕೆಯೂ ಸಹ ನಿಮಗೆ ಅಷ್ಟೇ ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಾಗಲಿದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ನಮ್ಮದು.

ನಿಮ್ಮ ನಿರಂತರ ಬೆಂಬಲವೇ ನಮಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿ. ಎಂದಿನಂತೆ ಓದುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ ಮತ್ತು ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕದಲ್ಲಿರಿ!

ಶುಭಾಶಯಗಳೊಂದಿಗೆ,

ಪ್ರತಿಭಾ ಕಟಿಯಾರ್
ಮುಖ್ಯ ಸಂಪಾದಕರು

ಪರಿವಿಡಿ

ಸಂಪಾದಕೀಯ

1. ಭ್ರಾತೃತ್ವದ ಬೋಧನೆ 5
ಅಮ್ಮನ್ ಮದಾನ್
2. ಶಿಕ್ಷಕರ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುವುದೇ ಅವರಿಗೆ ನೀಡುವ ನಿಜವಾದ ಗೌರವ 9
ಅನುರಾಗ್ ಬೆಹಾರ್
3. ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಕರು | ತಳಸ್ತರದ ವಾಸ್ತವಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವಶ್ಯ 12
ಗೌತಮ್ ಪಾಂಡೆ
4. ಶಿಕ್ಷಕರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ 16
ರಿಷಿಕೇಶ್ ಬಿ.ಎಸ್.
5. ಪಾಠಶಾಲಾ ಒಳಗು-ಹೊರಗು ಪತ್ರಿಕೆಯ 25 ಸಂಚಿಕೆಗಳ ಪಯಣ 20
ಗುರುಬಚನ್ ಸಿಂಗ್

ಶಿಕ್ಷಕರ ದಿನಚರಿಯಿಂದ

1. ಒಗಟುಗಳಿಂದಲೂ ಮಕ್ಕಳು ಕಲಿಯಬಲ್ಲರು 24
ಧರ್ಮಪಾಲ್ ಗಂಗ್ವಾರ್
2. ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ಸಹ ವಿನೋದಮಯವಾಗಿರಬಹುದು! 25
ವೈಶಾಲಿ ಗೇದಮ್
3. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ನಾನೇ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ 'ಬಿಗ್ ಬುಕ್' 27
ಖಂಗಮ್ಮಮ್ ನಿಶಾ ದೇವಿ
4. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಗಣಿತೀಯ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳು 28
ಸಂಧ್ಯಾ ಸಿಂಗ್
5. ನನ್ನ ತರಗತಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬದಲಾದ ಕಥೆ 30
ಕೆ. ಜೇಮ್ಸ್ ಕುಮಾರ್
6. ಕಾಳಜಿ ಮತ್ತು ಚಿಂತನಶೀಲ ಅವಕಾಶಗಳು ಅಗತ್ಯ 33
ಶಾಂತಿ ರಾಕೂರ್
7. ಕಥೆ ಹೇಳುವ ಮೂಲಕ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ 34
ಎಸ್. ಕವಿತಾ

ಪರಿವಿಡಿ

8. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಆರಂಭದ ದಿನಗಳು 36
ಮನೋಹರ ಹಿರೇಮಠ
9. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಗಳು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ 37
ವಿನೀತಾ ಚೌಕ್ಸೆ
10. ಪಠ್ಯಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಕಥೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವ ಮೂಲಕ ಬರವಣಿಗೆಯ ಕಲಿಕೆ 39
ನಿವೇದಿತಾ ನೇಗಿ
11. ಅಷ್ಟಕ್ಕೂ ಕೊರತೆ ಎಲ್ಲಾಗಿತ್ತು?! 41
ರಾಜೇಶ್ ಪ್ರಸಾದ್
12. ಮುದ್ರಣ ಸಮೃದ್ಧ ತರಗತಿ 42
ಸೀಮಾ ಅರೋರಾ
13. ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆಗಳ ಬಳಕೆಯು ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಸುಲಭಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ 44
ಶಶಾಂಕ್ ಶೇಖರ್
14. ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡೆಯ ಮಹತ್ವ 45
ಖೈರುನ್ನಿಸಾ
15. ವಿಭಿನ್ನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಿವಿಧ ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನಗಳು 46
ರಿತಾ ಕೊಲೆಕೊಕಿ
16. ಪತ್ರ ಬರವಣಿಗೆಯಿಂದ ಭಾಷಾ ಕೌಶಲ್ಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ 48
ಶಿವಾದಿತ್ಯ
17. ನವೀನ ಅಭ್ಯಾಸಗಳು ಮತ್ತು ಕಾಳಜಿಯೊಂದಿಗೆ ಮಗುವೊಂದರ ಪೋಷಣೆ 50
ವಿದ್ಯಾಶ್ರೀ ಎಸ್ ಎಸ್
18. ಸ್ವಯಂ-ಕಲಿಕೆಯಿಂದ ಬದಲಾದ ಶಾಲೆಯ ವಾತಾವರಣ 52
ಅರುಣ್ ಶಂಕರ್ ರಾಯ್
19. ಸಂಗೀತವೂ ಒಂದು ಬೋಧನಾ ಮಾಧ್ಯಮ 54
ಪ್ರಿಯಾ ಪಾಂಡೆ
20. ಮೋಜಿನ ಮತ್ತು ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಬೋಧನಾ ಕಲಿಕಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು 56
ರಶ್ಮಿ ಮಿಶ್ರಾ

ಪರಿವಿಡಿ

21. ಬೆಳಗಿನ ಸಭೆಯನ್ನೂ ಮಕ್ಕಳ ಬಾಳನ್ನೂ ಬೆಳಗಿಸಿದ ಬೀದಿ ನಾಟಕಗಳು ರಾಜೇಂದ್ರ ಶರ್ಮಾ	58
22. ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಮತ್ತು ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಸಾಧ್ಯ ಶೆಫಾಲಿ ಜೈನ್	59
23. ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಾಚೆಗಿನ ಭಾಷಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ವಿಧಾನಗಳು ಮನೋಹರ್ ಚಮೋಲಿ 'ಮನು'	61
24. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರವಣಿಗೆ ಕಲಿಸುವಾಗಿನ ಕೆಲವು ಅನುಭವಗಳು ದೀಕ್ಷಾ ಸೂರ್ಯವಂಶಿ	63
25. ಅಮೂರ್ತ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಲು ಬೋಧನಾ ಕಲಿಕಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಬಳಕೆ ರಾಜೇಂದ್ರ ಕುಮಾರ್ ಕುಮಾವತ್	65
ಓದುಗರ ಅನಿಸಿಕೆ	68

- ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಲೇಖಕರದ್ದಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅವು ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ಫೌಂಡೇಷನ್‌ನ ದೃಷ್ಟಿ ಅಥವಾ ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ.
- ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ಲಾಭರಹಿತ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದರೆ, ಬಳಸುವ ಮುನ್ನ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಲೇಖಕರ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶಕರ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು ಮತ್ತು ಬಳಸುವಾಗ ಮೂಲ ಲೇಖನವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬೇಕು.
- ಮಕ್ಕಳ ಗುರುತನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಭ್ರಾತೃತ್ವದ ಬೋಧನೆ

ಅಮ್ಮನ್ ಮದಾನ್

ಶಿಕ್ಷಣವು ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಿ ಎಂಬುದು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಆಶಯ. ಆದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಮಾಜದ ವಿಭಿನ್ನ ನಿರೀಕ್ಷೆಗಳ ನಡುವೆ ಸಿಲುಕಿರುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ 'ಉತ್ತಮ ವ್ಯಕ್ತಿ' ಎಂದರೆ ಭೇದಭಾವ ಮಾಡದವರು, ಎಲ್ಲರೊಂದಿಗೆ ನ್ಯಾಯಯುತವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವವರು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಗೌರವ ನೀಡುವವರು. ಆದರೆ ಸಮಾಜವು ಅನೇಕ ಬಾರಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಮುದಾಯದವರೇ ಶ್ರೇಷ್ಠರೆಂದು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಇತರ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು— ಅದು ಜಾತಿ, ಧರ್ಮ, ಪಂಥ, ಲಿಂಗ ಅಥವಾ ವರ್ಗದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಇರಲಿ—ಕಡಿಮೆ ದರ್ಜೆಯವರೆಂದು ಕಾಣಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲಕ ಮಾತ್ರ ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ ಹಾಗೂ ಆ ಮೂಲಕ ಭ್ರಾತೃತ್ವದ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ.

ಚಿತ್ರ 1: ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಅರಿವು ಮತ್ತು ಸಂವೇದನೆಯನ್ನು ಅವರ ಸುತ್ತಲಿನ ಕಥೆಗಳು ರೂಪಿಸುತ್ತವೆ.

ನನ್ನ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿ ತರನ್ನುಂ ಖಾನ್ ಅವರು ಭೋಪಾಲ್‌ನ ಖಾಸಗಿ ಶಾಲೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಶಿಶುವಿಹಾರದ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಆಳವಾಗಿ ಬೇರೂರಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, "ಮಾಂಸಾಹಾರ ಸೇವಿಸುವವರು ಅಶುದ್ಧರು" ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಆ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿತ್ತು. ಆ ಶಾಲೆಯ ಬಹುತೇಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದರು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಆಹಾರದ ವಿಷಯವು ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಧರ್ಮದೊಂದಿಗೆ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದೆ. ಅನೇಕರು ಆಹಾರದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆಯೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೇಲು-ಕೀಳಿನ ರೇಖೆಗಳನ್ನು ಎಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲಕ ನಾವು ಬಯಸುವುದು ಏನೆಂದರೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮೊದಲು ತಮ್ಮನ್ನು ಭಾರತೀಯರೆಂದು ಮತ್ತು ಮಾನವರೆಂದು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿ. ಆದರೆ ಅವರ ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಜಾತಿಯ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಹಾಗೂ ಮೇಲು-ಕೀಳಿನ ಅಸ್ಥಿತ್ವಗಳಿಗೆ ಅತಿಯಾದ ಒತ್ತು ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸವಾಲಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಉದ್ದೇಶಗಳ

ಈಡೇರಿಕೆಯತ್ತ ಹೇಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳ ನಕ್ಷೆಗಳು ಒಂದು ವರ್ಷದ ವಯಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ನಾಲ್ಕು-ಐದು ವರ್ಷದ ವೇಳೆಗೆ ಬಹಳ ಬಲವಾಗಿ ಬೇರೂರುತ್ತವೆ.

ಅನೇಕ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ಪ್ರಕಾರ, ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ (ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡವರಲ್ಲಿ) ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳ ಕುರಿತಾದ ನಕ್ಷೆಗಳು ಒಂದು ವರ್ಷದ ವಯಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತವೆ. ನಾಲ್ಕು-ಐದು ವರ್ಷದ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಈ ನಕ್ಷೆಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ದೃಢವಾಗುತ್ತವೆ.

ಹಳೆಯ ಅಥವಾ ಅಷ್ಟು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿಲ್ಲದ ಬಟ್ಟೆ ಧರಿಸಿದವರಿಂದ ದೂರವಿರುವುದನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಅತಿ ಬೇಗನೆ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರುವ ಕೆಲಸದವರೊಂದಿಗೆ ಹೇಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನೂ ಅವರು ಗಮನಿಸಿ ಕಲಿತಿರುತ್ತಾರೆ. ಹುಡುಗರು ಅಡುಗೆಯ ಆಟ ಆಡುವಾಗ ಇತರರು ನೋಡಿ ನಗುವುದು ಅಥವಾ ಹುಡುಗಿಯರು ಮೋಟಾರ್ ಸೈಕಲ್ ಸವಾರಿ ಮಾಡುವ ಅನುಕರಣೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಅವರನ್ನು ಸುಮ್ಮನಿರಿಸುವುದು ಇಂತಹ ಪೂರ್ವಾಗ್ರಹಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ವಯಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮಂತೆಯೇ ಬಟ್ಟೆ, ಕೂದಲು ಅಥವಾ ಮೈಬಣ್ಣ ಹೊಂದಿರುವವರಿಗೆ ಹತ್ತಿರವಾಗುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿ ಕಾಣುವವರಿಂದ ದೂರವಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಂತರವು ಭಯದ ಅಥವಾ ಕುತೂಹಲದ ರೂಪದಲ್ಲಿರಬಹುದು. ಇದು ಅವರ ಸ್ವಂತ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಹಾಗೂ ಸುತ್ತಲಿನ ನಂಬಿಕೆಗಳ ಸಂಯೋಜನೆಯ ಫಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣವು ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿರುವ ಇಂತಹ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲು ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಸ್ಥಿತ್ವ (Identity) ಮತ್ತು ಭಾವನೆಗಳ ಕುರಿತು ಒಂದು ಸ್ಥಿರವಾದ ಚಿತ್ರಣವಿರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಅವರಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾದರೆ, ಇನ್ನು ಕೆಲವರನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಭಯ, ಅಸಹ್ಯ ಅಥವಾ ಕೋಪ ಮೂಡಬಹುದು. ಈ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಅಳಿಸಿಹಾಕಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲು ಒಂದು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ವಿಧಾನವಿದೆ — ಅದೇನೆಂದರೆ, ಅವರಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದು. ಹೊಸ ಚಿತ್ರಗಳು ಮೂಡಿದಾಗ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಾವಾಗಿಯೇ ಹಳೆಯ ಮತ್ತು ಹೊಸ ಚಿತ್ರಗಳ ನಡುವೆ ಸಾಮರಸ್ಯ ಸಾಧಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಳೆಯ ಪೂರ್ವಾಗ್ರಹಗಳಿಲ್ಲದ ಹೊಸ ಅಥವಾ ಮಿಶ್ರಿತ ಚಿತ್ರಗಳು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತವೆ.

ನಾವು ಕಥೆಗಳ ಮೂಲಕ ಜಗತ್ತನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಬಗೆಗಿನ ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನದ ಬಹುಪಾಲು ಭಾಗವನ್ನು ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವ ಮೂಲಕವೇ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಮುಳುಗಿಹೋಗುತ್ತಾರೆಯೋ, ಕ್ಷಣಕಾಲ ತಮ್ಮ ದೈನಂದಿನ ಜಗತ್ತನ್ನು ಮರೆತು ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಭಿನ್ನವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಜಗತ್ತನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳ ಭಾವನೆಗಳು ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ಸಮುದಾಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡುವ ಚಿತ್ರಣಗಳಿಗೆ ಕಥೆಗಳೇ ಮೂಲ. ಮೇಲು-ಕೀಳು ಮತ್ತು ದ್ವೇಷದ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಅವರು ಕಥೆಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಕಲಿಯುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇರುತ್ತದೆ; ಅದೇ ರೀತಿ, ಭ್ರಾತೃತ್ವ ಮತ್ತು ಸಮಾನತೆಯ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಅದೇ ಕಥೆಗಳ ಮೂಲಕ ಅವರಿಗೆ ಕಲಿಸಬಹುದು.

ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಈಗಾಗಲೇ ರೂಪಗೊಂಡಿರುವ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಬಹಳ ನಿಪುಣವಾಗಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, "ಪುರುಷರು ಮಾತ್ರ ಸಾಹಸದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಲ್ಲರು" ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಹುಡುಗರಲ್ಲಿ ಬಲವಾಗಿರಬಹುದು. 'ಕಮಲಾ ಎಂಬ ಹುಡುಗಿ' ಪರ್ವತ ಏರುವ ಅಥವಾ ತನ್ನ ತಮ್ಮನನ್ನು ಕಾಡುಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುವ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ, ಹುಡುಗರು ಕಥೆಯನ್ನು ಆನಂದಿಸುತ್ತಾರಾದರೂ 'ಕಮಲಾ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗಿ' ಎಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ತಮ್ಮ ಹಳೆಯ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಬದಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಶ್ರಮಕ್ಕಿಂತ ಅದನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸುವುದೇ ಅವರಿಗೆ ಸುಲಭವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ "ಹುಡುಗರು ಮಾತ್ರ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಗಳು" ಎಂಬ ಅವರ ಹಳೆಯ ನಂಬಿಕೆ ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿದುಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಪೂರ್ವಾಗ್ರಹ ಮತ್ತು ತಾರತಮ್ಯದ ಕುರಿತು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಅನೇಕ ತಜ್ಞರ (Aboud 2009, Bigler ಮತ್ತು Liben 2007) ಪ್ರಕಾರ, ನಾವು ಮಕ್ಕಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಬೇಕೆಂದರೆ 'ಹೊಸ ಮನೋನಕ್ಷೆ'ಯನ್ನು

ರೂಪಿಸಲು ಹೆಚ್ಚಿನ ಒತ್ತು ನೀಡುವುದು ಅಗತ್ಯ. ಧೈರ್ಯಶಾಲಿ ಹುಡುಗಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಕೇವಲ ಒಂದು ಕಥೆ ಹೇಳುವುದು ಸಾಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಆ ಸಾಹಸ ಮಾಡಿದ ವ್ಯಕ್ತಿ 'ಹುಡುಗಿ' ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಬೇಕು. ಅವಳ ಅಸ್ಥಿತ್ವಯು ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಎದ್ದುಕಾಣುವಂತೆ ಇರಬೇಕು. ಆಗ ಮಾತ್ರ "ಹುಡುಗಿಯರೂ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಗಳಾಗಬಲ್ಲರು" ಎಂಬ ಅರಿವು ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೂರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಹೊಸ ವಿಚಾರವು ನೀರಿನಂತೆ ಅವರ ಪೂರ್ವಾಗ್ರಹಗಳ ಪಾದಗಳನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಹರಿದು ಹೋಗುತ್ತದೆ.

“ ದ್ವೇಷ, ಪೂರ್ವಾಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಶೋಷಣೆಗೆ ಹಲವು ಕಾರಣಗಳಿವೆ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಗಳು ಬದಲಾದಾಗ ಮಾತ್ರ ಇವು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಆದರೂ, ಶಾಲೆಯು ಹೊರಗಿನ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ, ಮಾನವೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ನಮಗೆ ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ”

ಮುನ್ನಿ ಪ್ರೇಮ್‌ಚಂದ್ ಅವರ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಥೆ "ಈದ್ನಾ" ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ. ಅನೇಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಇತರ ಧರ್ಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಪ್ಪಾದ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ—ಅಂದರೆ, ಆ ಧರ್ಮದ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ದುಷ್ಟರು, ಅವರು ಕಟ್ಟಡ್ಡನ್ನೇ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾರೆ ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ಭಯಪಡಬೇಕು ಎಂದೆಲ್ಲ ಕಲಿತಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಪೂರ್ವಾಗ್ರಹಗಳು ಎಲ್ಲಾ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲೂ ಕಂಡುಬರಬಹುದು. ಇಂತಹ ನಕಾರಾತ್ಮಕ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವರ ಮೇಲೆ ಪ್ರೇಮ್‌ಚಂದ್ ಅವರ ಈ ಕಥೆ ಗಾಢವಾದ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತದೆ.

ಈ ಕಥೆಯ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರವು ಒಬ್ಬ ಮುಸ್ಲಿಂ ಬಾಲಕ ಮತ್ತು ಕಥೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಈದ್ ಹಬ್ಬ. ಕಥೆ ಮುಂದುವರಿದಂತೆ, ಲೇಖಕರು ಜಾತ್ರೆಯ ಸಂಭ್ರಮದ ಜೊತೆಗೆ ಬಡತನದ ಅಸಹಾಯಕತೆಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ನೈಜವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಸಹಾಯಕತೆ ಎಂಬುದು ಧರ್ಮಾತೀತವಾದುದು; ಇದನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಧರ್ಮಗಳ ಜನರೂ ಗುರುತಿಸಬಲ್ಲರು ಮತ್ತು ಅನುಭವಿಸಬಲ್ಲರು. ಕಥೆಯ ಅಂತ್ಯವು ಆ ಬಾಲಕನ ಮಾನವೀಯ ಕಾಳಜಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತಾ ನಮ್ಮ ಅಂತಃಕರಣವನ್ನು ಕಲಕುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಓದಿದ ನಂತರ, ಇತರ ಧರ್ಮಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ನಕಾರಾತ್ಮಕ ಚಿತ್ರಣಗಳು ಮತ್ತು ಭಾವನೆಗಳಲ್ಲಿ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಬದಲಾವಣೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಇದೇ ರೀತಿ, ಜಾತೀಯತೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆಯ ಭಾವ ಮೂಡಿಸಲು ಡಾ. ಬಿ.ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ಜೀವನದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಸ್ಪರ್ಧೆಯ ಬದಲು ಸಹಕಾರದ ಆಟಗಳು

ಶಾಲೆಯ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ವಿರಾಮದ ಅವಧಿ ಬಂತೆಂದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಆಟವಾಡಲು ಮೈದಾನಕ್ಕೆ ಧಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅನೇಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವ ದೃಶ್ಯವೇನೆಂದರೆ—ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯುಳ್ಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಒಂದು ಗುಂಪಾಗಿ ಆಟವಾಡಿದರೆ, ಇನ್ನೊಂದು ಗುಂಪಿನವರು ಅವರಿಂದ ದೂರವೇ ಉಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಹುಡುಗರು ಮತ್ತು ಹುಡುಗಿಯರು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಆಡುತ್ತಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಉತ್ತರಾಖಂಡದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಗಾಳಿ ಭಾಷಿಕರು ಮತ್ತು ಹಿಂದಿ ಭಾಷಿಕರು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ಆಡುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಒಂದೇ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಬಂದ ಮಕ್ಕಳು ಒಂದಾದರೆ, ಬೇರೆ ಊರಿನ ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತೊಂದು ತಂಡವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರದ ಬದಲು ಸ್ಪರ್ಧೆ ಮತ್ತು ಸಂಘರ್ಷದ ಭಾವನೆಗಳು ಮೂಡುತ್ತವೆ.

ಇದರಿಂದ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ವಿಷಯಗಳಿಗೂ ವಿವಾದಗಳು ಉಂಟಾಗಬಹುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ—ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತಂಪಾದ ನೆರಳಿರುವ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಆಡಬೇಕು? ಅಥವಾ ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿಸಿಲು ಬೀಳುವ ಜಾಗ ಯಾರಿಗೆ ಸೇರಬೇಕು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತವೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಆಟವಾಡಿದರೂ ತಂಡಗಳು ತಮ್ಮ ಸಾಮಾಜಿಕ ಗುರುತಿನ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆಯೇ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಿಗುತ್ತವೆ. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಗಡಿರೇಖೆಗಳು ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಗಟ್ಟಿಯಾಗುತ್ತವೆ.

ಕೆನಡಾದ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ಮ್ಯಾಟ್ ಲೋವ್ ಅವರು ಈ ಕುರಿತು ಒಂದು ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿದರು. ಅವರು ಉತ್ತರ ಪುದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಯುವಕರಿಗಾಗಿ ಕ್ರಿಕೆಟ್ ಪಂದ್ಯಾವಳಿಯೊಂದನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಿದರು. ಚಳಿಗಾಲದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಈ ಪಂದ್ಯಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಆಕರ್ಷಕ ಬಹುಮಾನಗಳಿರುತ್ತವೆ ಎಂದು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿ ಆಟಗಾರರನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಪ್ರಯೋಗದ ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ—ತಂಡಗಳನ್ನು ಆಟಗಾರರು ತಾವೇ ರಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ; ಬದಲಿಗೆ ಲೋವ್ ಮತ್ತು ಅವರ ತಂಡವೇ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ತಂಡಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿತ್ತು.

ಬಂದ ಅರ್ಜಿಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಯಿತು. ನಂತರ ಆಟಗಾರರ ಬ್ಯಾಟಿಂಗ್, ಬೌಲಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಕ್ಯಾಚ್ ಹಿಡಿಯುವ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮ್ಯಾಟ್ ಲೋವ್ ಅವರು ಎರಡು ರೀತಿಯ ತಂಡಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು: 1. ಒಂದೇ ಜಾತಿಯ ಆಟಗಾರರಿರುವ ತಂಡಗಳು, 2. ವಿವಿಧ ಜಾತಿಗಳ ಆಟಗಾರರಿರುವ ಮಿಶ್ರಿತ ತಂಡಗಳು. ಪಂದ್ಯಾವಳಿ ಆರಂಭವಾಗುವ ಮೊದಲು ಆಟಗಾರರಿಗೆ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿಸದೆ ಕೆಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಲಾಯಿತು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಕೆಲವು ಆಟಗಾರರ ಪೂರ್ಣ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು (ಜಾತಿ ತಿಳಿಯುವಂತೆ) ತೋರಿಸಿ, “ನಿಮ್ಮ ತಂಡಕ್ಕೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುತ್ತೀರಿ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ, ಹೆಚ್ಚಿನವರು ತಮ್ಮದೇ ಜಾತಿಯ ಆಟಗಾರರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿದರು.

ನಂತರ, ಲೋವ್ ಅವರು ರಚಿಸಿದ ತಂಡಗಳು ಇಡೀ ಚಳಿಗಾಲದ ಅವಧಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಪಂದ್ಯಗಳನ್ನು ಆಡಿದವು. ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಆಟಗಾರರು

ತಮ್ಮ ತಂಡದ ಗೆಲುವಿಗಾಗಿ ಜಾತಿ ಭೇದ ಮರೆತು ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಅವರು ಪರಸ್ಪರ ಸಮನ್ವಯ ಸಾಧಿಸಲು ಕಲಿತರು ಮತ್ತು ಆಂತರಿಕ ಸಹಕಾರವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಎದುರಾಳಿ ತಂಡಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸಲು ಶ್ರಮಿಸಿದರು. ಪಂದ್ಯಾವಳಿ ಮುಗಿದ ನಂತರ, ಲೋವ್ ಅವರು ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಕೆಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದರು. “ಈಗ ನಿಮ್ಮ ತಂಡಕ್ಕೆ ಯಾರನ್ನು ಆರಿಸುತ್ತೀರಿ?” ಅಥವಾ “ಮುಂದಿನ ತರಬೇತಿಗೆ ಯಾರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತೀರಿ?” ಎಂಬಿತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ ಉತ್ತರಗಳು ಬಂದವು. ಒಂದೇ ಜಾತಿಯ ತಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಆಡಿದ ಆಟಗಾರರ ಮನೋಭಾವದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಬದಲಾವಣೆ ಕಂಡುಬರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಮಿಶ್ರಿತ ತಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಆಡಿದವರಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಜಾತಿಯ ಆಟಗಾರರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹ ಏರಿಕೆ ಕಂಡುಬಂತು. ಈ ಬದಲಾವಣೆಯಿಂದ ಅವರ ಹಳೆಯ ಮಾನಸಿಕ ನಕ್ಷೆಗಳು ಅಥವಾ ಭಾವನೆಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬದಲಾಗಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಸಕಾರಾತ್ಮಕ ಬದಲಾವಣೆಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಮಾತ್ರ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸಿದವು.

ಮ್ಯಾಟ್ ಲೋವ್ ಅವರ ಪ್ರಯೋಗವು ರಿಯಲಿಸ್ಟಿಕ್ ಕಾನ್ಸ್ಟ್ರಕ್ಟಿವ್ ಧಿಯರಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿತ್ತು. ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಕಾರ, ಮನುಷ್ಯರು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಆ ಗುಂಪುಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಪರಸ್ಪರ ದ್ವೇಷಿಸುತ್ತವೆ ಅಥವಾ ಹಾನಿ ಮಾಡುತ್ತವೆ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆಯಾ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಮತ್ತು ಜನರು ಆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದರ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಉದಾಹರಣೆಯೆಂದರೆ, 1950ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಅಮೆರಿಕಾದಲ್ಲಿ ಮುಜಫ್ಫರ್ ಶರೀಫ್ ಮತ್ತು ಅವರ ಸಹಚರರು ನಡೆಸಿದ ಪ್ರಯೋಗ.

ಈ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ 11 ವರ್ಷದ ಬಿಳಿ ಹುಡುಗರನ್ನು ಒಂದು ವಸತಿ ಸಹಿತ ಬೇಸಿಗೆ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಶರೀಫ್ ಅವರು ಈ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಎರಡು ಸಮಾನ ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ವಿಭಜಿಸಿದರು. ಮೊದಲಿಗೆ, ಎರಡು ಗುಂಪುಗಳ ನಡುವೆ ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಒಂದು ಗುಂಪು ಗೆದ್ದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಸೋಲಲೇಬೇಕು ಎಂಬಂತಹ ಪಂದ್ಯಗಳು, ಓಟದ ಸ್ಪರ್ಧೆಗಳು

ಚಿತ್ರ 2: ಶಾಲೆಯು ಹೊಸ ಸ್ನೇಹಗಳು ಮತ್ತು ಭ್ರಾತೃತ್ವದ ಅರಿವನ್ನು ಮೂಡಿಸುವ ತಾಣ.

ಮತ್ತು ಹಗ್ಗ ಜಗ್ಗಾಟದ (Tug of War) ಆಟಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾಯಿತು. ಗೆದ್ದ ತಂಡವನ್ನು ಅತಿಯಾಗಿ ಶ್ಲಾಘಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಮತ್ತು ಸೋತ ತಂಡವನ್ನು ಹಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಗುರಿಪಡಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಗುಂಪಿನೊಳಗಿನ ಏಕತೆ ಬಹಳ ಗಟ್ಟಿಯಾಯಿತು. ತಮ್ಮ ಗುಂಪಿನವರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ತಮಗೂ ಲಾಭ ಎಂಬುದು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಇದರ ಜೊತೆಗೆ, ಎದುರಾಳಿ ಗುಂಪಿನವರನ್ನು ಹೀಯಾಳಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅವರ ಸೋಲಿನಲ್ಲಿ ಆನಂದ ಪಡುವುದು ಕೂಡ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ನೋಡನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಗುಂಪುಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಹದಗೆಟ್ಟಿತು. ಮೊದಲು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಪರಿಚಯವೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದ ಹುಡುಗರು, ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಜನ್ಮಜಾತ ಶತ್ರುಗಳಂತೆ ವರ್ತಿಸಲು ತೊಡಗಿದರು. ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಎಷ್ಟು ಹದಗೆಟ್ಟಿತೆಂದರೆ, ಊಟದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ಸಣ್ಣ ಮಾತಿನ ಚಕಮಕಿ ತಳ್ಳಾಟ-ಗುದ್ದಾಟದ ಹಂತಕ್ಕೆ ತಲುಪಿತು.

ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ, ಶರೀಫ್ ಅವರು ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಒಂದು ದಿನ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ನೀಡಿದ ನಂತರ, ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ 'ಸಹಕಾರದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು' ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಗುಂಪುಗಳು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲಾಯಿತು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಆಹಾರ ತರುವ ಟ್ರಕ್ ಕಟ್ಟುಹೋಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ತಳ್ಳುವಂತೆ ಸೂಚಿಸಲಾಯಿತು. ಅದೇ ರೀತಿ, ನೀರಿನ ಟ್ಯಾಂಕಿನ ಪೈಪ್ ಬದಲಾಯಿಸಲು ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲಾಯಿತು. ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಗುಂಪಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ನಡುವೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಸ್ನೇಹ ಚಿಗುರಿತು ಮತ್ತು ಅವರ ನಡುವಿನ ಸಂಘರ್ಷವು ಶಾಂತವಾಯಿತು.

ಶರೀಫ್ ಮತ್ತು ಇತರ ತಜ್ಞರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ — ಯಾವಾಗ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳು ಕೇವಲ 'ಸ್ಪರ್ಧೆ'ಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುತ್ತವೋ, ಆಗ ದ್ವೇಷ ಮತ್ತು ಅನುಮಾನಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ, ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ 'ಸಹಕಾರ'ದಿಂದ ಲಾಭವಾಗುವಂತಿದ್ದರೆ, ಸ್ನೇಹ ಮತ್ತು ಪ್ರೀತಿ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ಇದರ ಹಿಂದೆ ವಿಚಾರಧಾರೆಗಳ ಪ್ರಭಾವ, ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೇಲು-ಕೀಳಿನ ಸಂಬಂಧಗಳಂತಹ ಹಲವು ಅಂಶಗಳಿದ್ದರೂ, ಸಹಕಾರದಿಂದ ಲಾಭವಾಗುವಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಸಾವಿರಾರು ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಇಂದು ಲಕ್ಷಾಂತರ ಶಿಕ್ಷಕರು ಈ ತತ್ವವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಇದನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಶಿಕ್ಷಕರು ಆಟಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಎದುರಾಳಿಗಳಾಗುವ ಬದಲು ಸಹವರ್ತಿಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ತರಗತಿಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಿಶ್ರಿತ ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಸಹಕರಿಸುವುದನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಮುಖ್ಯ ಅಂಶವೆಂದರೆ — ಒಂದು ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸರಿಸುಮಾರು ಒಂದೇ ಮಟ್ಟದ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು, ಆಗ ಮಾತ್ರ ನೈಜ ಸಹಕಾರ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದ ವಿಭಿನ್ನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಗುಂಪುಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ನಡುವೆ ಆಳವಾದ ಮತ್ತು ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಸ್ನೇಹ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಸಂರಚನೆಗಳ ಪ್ರಭಾವ

ಕೇವಲ ಕಥೆಗಳು ಅಥವಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬದಲಾಯಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಎಂಬ ವಾಸ್ತವವನ್ನು ನಾವು ಅರಿಯಬೇಕು. ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಗುಂಪುಗಳ ನಡುವಿನ ದ್ವೇಷ ಮತ್ತು ಅಪನಂಬಿಕೆಗಳು ನಮ್ಮ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಫಲಿತಾಂಶವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಆಳವಾದ ಬಿರುಕುಗಳು ಕೇವಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ನಡುವೆ ಭ್ರಾತೃತ್ವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದರಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಳಿದುಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೂಲವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಅಲ್ಲಿ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಅಸಮಾನ ಹಂಚಿಕೆ ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತದೆ—ಕೆಲವು ಕುಟುಂಬಗಳ ಬಳಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಿದ್ದರೆ, ಇನ್ನುಳಿದವರ ಬಳಿ ತೀರಾ ಕಡಿಮೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಅವರ ವಿಚಾರಧಾರೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ಈ ಮೇಲು-ಕೀಳಿನ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಸದಾ ಪೋಷಿಸುತ್ತವೆ. ಉದ್ಯೋಗ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಗೌರವ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಮ್ಯಾನುಭವಗಳಿಗಾಗಿ ವಿವಿಧ ಜಾತಿಗಳ ನಡುವೆ ಸದಾ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಧರ್ಮಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಘರ್ಷಕ್ಕೆ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಸಮುದಾಯಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಬೆರೆಯದಿರುವುದು ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಅವರನ್ನು ವಿಭಜಿಸಿ ನೋಡುವುದು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಧರ್ಮದ ಆಂತರಿಕ ವಿಚಾರಧಾರೆಗಳು ಮತ್ತು ವಿಭಿನ್ನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ಆಯಾ ಸಮುದಾಯದ ಏಕತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ನೆರವಾಗುತ್ತವೆಯಾದರೂ, ಉದ್ಯೋಗ ಅಥವಾ ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಎದುರುಬದುರು ನಿಲ್ಲಿಸಿದಾಗ ಭಯ ಮತ್ತು ಕ್ರೋಧ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತವೆ. ಅದೇ ರೀತಿ, ಪಿತ್ಯಪ್ರಧಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೂಲವು ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಮೇಲೆ ಪುರುಷರು ಹೊಂದಿರುವ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಅವರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರು ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಯಾರ ಮಾತಿಗೆ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಬೇಕು ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅರಿವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕುತ್ತಾರೆ.

ದ್ವೇಷ, ಪೂರ್ವಾಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಶೋಷಣೆಗೆ ಹಲವಾರು ಆಳವಾದ ಕಾರಣಗಳಿವೆ. ಈ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸಂರಚನೆಗಳು ಬದಲಾದಾಗ ಮಾತ್ರ ಇವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಳಿದುಹೋಗಲು ಸಾಧ್ಯ. ಆದರೂ ಹೊರಗಿನ ಸಮಾಜಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ, ಮಾನವೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಒಂದು ಅಮೂಲ್ಯ ಅವಕಾಶ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿರುವ ಹಳೆಯ ಪೂರ್ವಾಗ್ರಹಗಳ ಎದುರು ಹೊಸ ಸ್ನೇಹಗಳು ಮತ್ತು ಹೊಸ ಅರಿವುಗಳು ಮೂಡಿಬಂದಾಗ, ಅದು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ದೊಡ್ಡ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ಅವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಪೂರ್ವಾಗ್ರಹದ ಒಂದು ಧ್ವನಿ ಮಾತ್ರ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು; ಈಗ ಅದರ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ಭ್ರಾತೃತ್ವದ ಮತ್ತೊಂದು ಧ್ವನಿಯೂ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಕೇಳಿಸತೊಡಗುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ಈ ವಿರೋಧಾಭಾಸವನ್ನು ಹೇಗೆ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದು ಶಿಕ್ಷಕರ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ—ಅದು ಸ್ವತಃ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೇ ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕಾದ ವಿಷಯ. ಕೆಲವರು ಈ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಬಹುದು, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಆಗದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಒಂದು ವಿಷಯ ಮಾತ್ರ ಸ್ಪಷ್ಟ—ಶಿಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ಶಾಲೆಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಜೀವನದ ಸಾವಿರಾರು ಧಾರೆಗಳ ನಡುವೆ, ಭ್ರಾತೃತ್ವ ಮತ್ತು ಸಾಮರಸ್ಯದ ಒಂದು ಹೊಸ ಸಿಹಿಧಾರೆಯನ್ನು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಸೇರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅಮ್ಮನ್ ಮದಾನ್ ಅವರು ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರ, ಮತ್ತು ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಕಳೆದ ಮೂರು ದಶಕಗಳಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ವಿವಿಧ ಆಯಾಮಗಳ ಕುರಿತ ಸಂಶೋಧನಾ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಇವರು ಭೋಪಾಲ್‌ನ ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಸಂಪರ್ಕ: amman.madan@apu.edu.in

ಶಿಕ್ಷಕರ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುವುದೇ ಅವರಿಗೆ ನೀಡುವ ನಿಜವಾದ ಗೌರವ

ಅನುರಾಗ್ ಬೆಹಾರ್

ಶಿಕ್ಷಕರು, ಇತರ ಶಿಕ್ಷಕರು ಕಲಿಸುವುದನ್ನು ನೋಡುವ ಮೂಲಕ ಹೆಚ್ಚು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳ ತರಗತಿಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ, ಅಲ್ಲಿನ ವಿಶೇಷ ಬೋಧನಾ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುವಂತಹ 'ಚಿಂತನಾಶೀಲ ವೀಕ್ಷಣೆ'ಯು ಅವರ ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಾಯಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ತರಗತಿಯ ನಂತರ ನಡೆಯುವ ಚರ್ಚೆಯು ಶಿಕ್ಷಕ ಮತ್ತು ವೀಕ್ಷಕರಿಬ್ಬರಿಗೂ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಉತ್ತಮಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಯಾವುದೇ ಸಮೃದ್ಧ ಸಮಾಜದ ಅಡಿಪಾಯವು ಶಿಕ್ಷಣವೇ ಆಗಿದ್ದು, ಶಿಕ್ಷಕರು ಈ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಶಿಕ್ಷಕರ ಪಾತ್ರವು ಸೃಜನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಬೆಡುವುದಲ್ಲದೆ, ಸಮಾಜವನ್ನು ಪರಿವರ್ತಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಹೊಂದಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಕರು ಪ್ರತಿದಿನ ತರಗತಿಯ ವಾಸ್ತವ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಾರೆ; ಮಕ್ಕಳ ವಿಭಿನ್ನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಕಲಿಕೆಯ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಬೌದ್ಧಿಕ, ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಖಾತರಿಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ, ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ವೃತ್ತಿ ಜೀವನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ನೀಡುವ ತರಬೇತಿ ಅಥವಾ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ನಡೆಯುವ ಸಾಂದರ್ಭಿಕ ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳಷ್ಟೇ ಸಾಕು ಎಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ಅಸಂಬಂಧ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ವೈದ್ಯಕೀಯ, ಎಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಅಥವಾ ವಿಜ್ಞಾನದಂತಹ ವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ, ಬೋಧನಾ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ ನಿರಂತರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ (Continuous Professional Development - CPD) ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಬೋಧನೆಯು ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಮಾನವೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳು, ಅನಿಶ್ಚಿತತೆಗಳು ಮತ್ತು ವೈವಿಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಅತ್ಯಂತ ಸವಾಲಿನ ವೃತ್ತಿ. ಸರಳವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಅಗತ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ನಡವಳಿಕೆಗಳು ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಈ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಎಷ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ, ಒಬ್ಬನೇ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸಬಹುದು. ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವ ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಬಾಹ್ಯ ಅಂಶಗಳ ಮೇಲೆ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ನಿಯಂತ್ರಣವಿರುತ್ತದೆ. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿಭಾಯಿಸಲು ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ. ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸಮರ್ಥವಾದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

ನಿಜವಾದ ವೃತ್ತಿಪರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯು ನಿರಂತರವಾಗಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ಅದು ಶಿಕ್ಷಕರ ದೈನಂದಿನ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರಬೇಕು. ಅಂದರೆ, ಪ್ರತಿದಿನದ ಸವಾಲುಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಅದು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ನೆರವಾಗಬೇಕು. ಇದು ಕೇವಲ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗದೆ ಸಹವರ್ತಿ ಕಲಿಕೆ, ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ, ತರಗತಿ ಆಧಾರಿತ ನೆರವು ಮತ್ತು ಸಹಶಿಕ್ಷಕರೊಂದಿಗೆ ನಿರಂತರ ಸಂಪರ್ಕದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರಬೇಕು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡು, ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹಮ್ಮಿ ಮತ್ತು ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶ ಹೊಂದಿರಬೇಕು.

ಆದರೆ ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ವೃತ್ತಿಪರ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಕೇವಲ ಒಂದು ಔಪಚಾರಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯಾಗಿ ನೋಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲೋ ಒಂದು ತರಬೇತಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೋ ಒಂದು

ಕಡ್ಡಾಯ ಕಾರ್ಯಾಗಾರವನ್ನು ನಡೆಸುವುದಷ್ಟೇ ಇಂದಿನ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಧಾನವು ಅಸಮರ್ಪಕವಾದುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಇದು ಬೋಧನಾ ವೃತ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ನಮಗಿರುವ ತಪ್ಪು ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹಾನಿಕಾರಕ.

“ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಕನೂ ಕಲಿಸುವ ಹೊಸ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ, ತರಗತಿಯ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಸನ್ನಿವೇಶ ಹಾಗೂ ನಿರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೊಂದಿರಬೇಕು. ”

ಬೋಧನೆ ಎಂದರೆ ಕೇವಲ ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ತಲುಪಿಸುವುದಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಅಪಾರ ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಬೇಕು; ತಕ್ಷಣದ ಸಂದರ್ಭ ಮತ್ತು ಸವಾಲುಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬೋಧನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಬದಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಜಾಣ್ಮೆ ಇರಬೇಕು. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸುವ ಸಂವೇದನಾಶೀಲತೆ ಇರಬೇಕು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಬಾಂಧವ್ಯ ಬೆಳೆಸಲು, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಕನೂ ಹೊಸ ಕಲಿಕಾ ವಿಧಾನಗಳು, ತರಗತಿಯ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಹಾಗೂ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಮಾಜದ ನಿರೀಕ್ಷೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಜಾಗೃತರಾಗಿರಬೇಕು. ಇತರ ವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಬೋಧನೆಯು ಅನಿಶ್ಚಿತತೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕೆಲಸವಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಎನಿಸುವ ವಿಧಾನ, ಇನ್ನು ಕೆಲವರಿಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದಂತೆ ತೋರಬಹುದು. ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬನಿಗೆ ಹತ್ತಾರು ಉದಾಹರಣೆಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿವರಿಸಬೇಕಾಗಬಹುದು. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕುತೂಹಲ ಅಥವಾ ಅವರು ಎತ್ತುವ ಸಂಘರ್ಷದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೇ ಕಲಿಕೆಯ ಹೊಸ ಹಾದಿಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಬಲ್ಲವು. ಹೀಗಾಗಿಯೇ, ಒಮ್ಮೆ ಪಡೆದ ತರಬೇತಿಯು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘಕಾಲ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿ ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ನಂತರ ಹೊಸದನ್ನು ಕಲಿಯದೆ, ಕೇವಲ ಒಂದು ಬಾರಿ ಪಡೆದ ತರಬೇತಿಯನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸುವ ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸಕರನ್ನು ಅಥವಾ ಎಂದಿಗೂ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡದೆ ಸಂಗೀತಗಾರರನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಈ ಕಲ್ಪನೆಯೇ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ, ಅಲ್ಲವೇ? ಆದರೆ ವಿಷಯಾಸವೆಂದರೆ, ತರಗತಿಯ ವಾಸ್ತವ ಸ್ಥಿತಿಗೂ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ತತ್ವಗಳಿಗೂ ಅಜಗಜಾಂತರ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದ್ದರೂ, ಶಿಕ್ಷಕರು ಮಾತ್ರ ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿ ಜೀವನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕಲಿತ ಅದೇ ಹಳೆಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ವರ್ಷಗಟ್ಟಲೆ ಪಾಠ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ.

ಬೋಧನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ನಿರಂತರ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ, ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಸತತವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಬೇಕು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೊಂದಿಗಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂವಹನ, ಬೋಧನಾ ಯೋಜನೆ

ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯಾಂಕನಗಳು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸದ 'ಕನ್ನಡಿ' ಇದ್ದಂತೆ. ಸದಾ ಸುಧಾರಣೆಯನ್ನು ಬಯಸುವ ಶಿಕ್ಷಕರು ಈ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಬೋಧನೆಯನ್ನು ಉತ್ತಮಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಲಿಕೆಯ ಹಾದಿ ಎಂದಿಗೂ ಏಕಮುಖವಾಗಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಶಿಕ್ಷಕರ ವೃತ್ತಿಪರ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಪೂರಕವಾದ ಅವಕಾಶಗಳು ಮತ್ತು ಬೆಂಬಲದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಕರು ಕೇವಲ ಕುಳಿತು ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಕೇಳುವ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು, ತರಗತಿಯ ವಾಸ್ತವ ಕಲಿಕಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಅವುಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಯೋಜನವೇನೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರ ಬದಲಿಗೆ, ಶಿಕ್ಷಕರಿಗಾಗಿ ನಿರಂತರವಾದ, ಅನುಭವ ಆಧಾರಿತ ಹಾಗೂ ಪರಸ್ಪರ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ ಕಲಿಯುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು ಇಂದಿನ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಪರಸ್ಪರರಿಂದ ಕಲಿಯುವುದು ಶಿಕ್ಷಕರ ವೃತ್ತಿಪರ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಇರುವ ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಮಾರ್ಗ. ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು, ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ತರಗತಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಂಥನ ನಡೆಸಲು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕು. ಇದು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸುಧಾರಣೆಯ ಸಹಯೋಗದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಚರ್ಚೆಗಳನ್ನು ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗಳು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಬದಲು, ವಿಚಾರಗಳ ಮುಕ್ತ ವಿನಿಮಯಕ್ಕೆ ಸುಗಮವಾದ ವೇದಿಕೆ ಒದಗಿಸಬೇಕು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, 'ಭಿನ್ನರಾಶಿ'ಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಣಗಾಡುತ್ತಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೇ ತಾನು ಹೇಗೆ ನೆರವಾದೆ ಎಂದು ಗಣಿತ ಶಿಕ್ಷಕರು ವಿವರಿಸುವಾಗ ಅಥವಾ ಸಂವಾದದ ಮೂಲಕ ತರಗತಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಜೀವಂತವಾಗಿರಿಸಿದೆ ಎಂದು ಇತಿಹಾಸ ಶಿಕ್ಷಕರು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಸಿಗುವ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಅನುಭವಗಳು, ಯಾವುದೇ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ತರಬೇತಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಸುವ ವಿಷಯಗಳು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ತಕ್ಷಣವೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಅವು ಉಪಯುಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, 'ಸಕ್ರಿಯ ಕಲಿಕೆ'ಯ ಕುರಿತಾದ ಕಾರ್ಯಾಗಾರವು ಕೇವಲ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಬಾರದು; ಬದಲಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಕರು ಮರುದಿನವೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಸಬಹುದಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು

ಅದು ಒಳಗೊಂಡಿರಬೇಕು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, 'ಫಾಲೋ-ಅಪ್' ಅಥವಾ ನಿರಂತರ ಅನುಸರಣೆ ಕೂಡ ಅಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯ. ಅಂದರೆ, ಆ ಚಟುವಟಿಕೆಯು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತವಾಗಿದೆಯೇ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಅಗತ್ಯವಿದೆಯೇ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯಬೇಕು. ತರಬೇತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಿತ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ರಚನಾತ್ಮಕ ಹಿಮ್ಮಾಹಿತಿ ಸಿಗದಿದ್ದರೆ, ಅಂತಹ ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳು ಕೇವಲ ಅಮೂರ್ತವಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತವೆ.

ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ವೃತ್ತಿಪರ ಬೆಳವಣಿಗೆಯು ತರಗತಿಯ ಒಳಗಡೆಯೇ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು ಶಿಕ್ಷಕರ ಬೋಧನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಗಮನಿಸುವ ಮೂಲಕ ನೈಜ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತವಾದ ಹಿಮ್ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ನೀಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಲಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿವೆಯೇ? ಎಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆಯೇ? ಇಂತಹ ಚರ್ಚೆಗಳು ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಟೀಕಿಸುವಂತಿರಬಾರದು. ಬದಲಿಗೆ, ಟೀಕೆಯ ಭಯವನ್ನು ಮೀರಿ ವೃತ್ತಿಪರ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಮನಸ್ಸಿತ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ಈ ಹಿಮ್ಮಾಹಿತಿಯು ಪೂರಕವಾಗಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯಾಂಕನಕ್ಕಿಂತ ಸುಧಾರಣೆಯ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನಹರಿಸಬೇಕು.

ಶಿಕ್ಷಕರು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಕಲಿಸುವುದನ್ನು ನೋಡುವ ಮೂಲಕ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ತರಗತಿಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ, ಅಲ್ಲಿನ ಬೋಧನಾ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಲು ರೂಪಿಸುವ 'ಯೋಜಿತ ವೀಕ್ಷಣಾ ಅವಕಾಶಗಳು' ಅವರ ಕಲಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಬದಲಿಸಲು ಅತ್ಯಂತ ನಿರ್ಣಾಯಕವಾಗಬಲ್ಲವು. ತರಗತಿಯ ನಂತರ ನಡೆಯುವ ಚರ್ಚೆಯು ಶಿಕ್ಷಕ ಮತ್ತು ವೀಕ್ಷಕರಿಬ್ಬರಿಗೂ ತಮ್ಮ ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಶಾಲೆಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಇತರ ಶಾಲೆಗಳ ಗುಂಪುಗಳು ಮತ್ತು ಡಿಜಿಟಲ್ ವೇದಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ವಿಶಾಲವಾದ ವೃತ್ತಿಪರ ಜಾಲದ ಭಾಗವಾಗಬೇಕು. ಇಂತಹ ವೇದಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವಂತಿರಬೇಕು, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಶೋಧನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಪರಸ್ಪರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ನಿರಂತರ ಕಲಿಕೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು

ಚಿತ್ರ 1: ಶಿಕ್ಷಕರು ವೃತ್ತಿಪರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಪರಸ್ಪರರಿಂದ ಕಲಿಯುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಮಾರ್ಗವಾಗಿದೆ.

ಬೆಳೆಸಬೇಕು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಗ್ರಾಮೀಣ ಶಾಲೆಯ ಭೌತವಿಜ್ಞಾನ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ, ನಗರ ಪ್ರದೇಶದ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಅತ್ಯಾಧುನಿಕ ಬೋಧನಾ ಕ್ರಮಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಮಾಹಿತಿ ಲಭ್ಯವಿರಬೇಕು.

ಶಿಕ್ಷಕರು ಕೇವಲ ಪೂಜ್ಯ ಹೊಗಳಿಕೆ ಅಥವಾ ಔಪಚಾರಿಕ ಪುಶಸ್ತಿಗಳಿಂದ ಗೌರವಿಸಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ, ತಮ್ಮ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವೇ ಅವರಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಹೆಮ್ಮೆ ಮತ್ತು ಗೌರವದ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ. ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಬಿದ್ದಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ವಿಷಯವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದಾಗ, ಒಂದು ಪಾರವು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಾಗ ಅಥವಾ ಹಳೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಮರಳಿ ಬಂದಾಗ ಸಿಗುವ ಆ ಕ್ಷಣಗಳೇ ಶಿಕ್ಷಕರ ವೃತ್ತಿ ಜೀವನದ ಸಾರ್ಥಕತೆ! ಆದರೆ ಇಂತಹ ಸಾರ್ಥಕತೆಯ ಕ್ಷಣಗಳು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ, ಹೊಸ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಬೋಧನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಸತತ ಬದಲಾವಣೆ ತರುವ ಮೂಲಕ ಇಂತಹ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಕನಿಗೆ ಜಡತ್ವ ಉಂಟಾಗಿ, ಯಾವುದೇ ಹೊಸತನವಿಲ್ಲದೆ ವರ್ಷಂಪ್ರತಿ ಅದೇ ಪಾಠವನ್ನು ಪುನರಾವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಅವರಲ್ಲಿನ ಬೋಧನಾ ಉತ್ಸಾಹವೇ ಕಳೆದುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ, ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ತಾವೇ ಗಮನಿಸಿದಾಗ, ಕೆಲಸದ ಮೇಲಿನ ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ.

ಯಾವಾಗ ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೋ, ಆಗ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಲಿಕೆಯ ಮಟ್ಟವೂ ತಾನಾಗಿಯೇ ಸುಧಾರಿಸುತ್ತದೆ. ನಿರಂತರವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಿಕ್ಷಕರು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಳವಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆ, ಚಿಂತನಾ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ಸದಾ ಉತ್ಸುಕರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಇದು ಕೇವಲ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗದೆ, ಇಡೀ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲೇ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಬದಲಾವಣೆ ತರಬಲ್ಲದು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಒಬ್ಬ ವೈದ್ಯ, ಎಂಜಿನಿಯರ್ ಅಥವಾ ಉದ್ಯಮಿ—ಯಾರೇ ಇರಲಿ, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವೃತ್ತಿಪರ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ರೂಪಿಸಿದವರು ಶಿಕ್ಷಕರೇ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ನಾವು ನಿರಂತರ ಕಲಿಕೆ, ನವೀನ ಆವಿಷ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಚಿಂತನಶೀಲ ಸಮಾಜವನ್ನು ಬಯಸುವುದಾದರೆ, ಇಂತಹ ಗುಣಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸುವ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಮೊದಲ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ನೀಡಬೇಕು. ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಗೌರವಿಸುವುದು ಎಂದರೆ ಕೇವಲ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಸನ್ಮಾನಿಸುವುದಲ್ಲ; ಬದಲಿಗೆ ಅವರ ವೃತ್ತಿಜೀವನದ ಪ್ರತಿ ಹಂತದಲ್ಲೂ ಅವರು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಲು ಪೂರಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುವುದು ಎಂದರ್ಥ.

ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ವರ್ಧನೆಯನ್ನು ಕೇವಲ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅಂಶವಾಗಿ ನೋಡದೆ, ಅದನ್ನು ಬೋಧನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು. ಶಾಲಾ ವೇಳಾಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲೇ ಶಿಕ್ಷಕರ ನಿರಂತರ ವೃತ್ತಿಪರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ (CPD) ಮೀಸಲಾದ ಸಮಯವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು ಮತ್ತು ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಬೇಕು. ನೀತಿ ನಿರೂಪಕರು ಕೂಡ ಕೇವಲ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ನೀಡುವ 'ಔಪಚಾರಿಕ ತರಬೇತಿ'ಯಿಂದ ಹೊರಬಂದು, ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ದೀರ್ಘಕಾಲೀನ ಬೆಂಬಲ ನೀಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಸಮಯ ಮತ್ತು ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಡೆಕೆ ಮಾಡಬೇಕು.

“ ನಾವು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಕಲಿಯುವ, ಹೊಸತನವನ್ನು ಹಂಬಲಿಸುವ ಮತ್ತು ಚಿಂತನಶೀಲ ಸಮಾಜವನ್ನು ಬಯಸಿದರೆ, ಇಂತಹ ಗುಣಗಳನ್ನು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತುವ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ನಾವು ಗೌರವದಿಂದ ಕಾಣಬೇಕು. ”

ಇಂತಹ ಬದಲಾವಣೆಯು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಮತ್ತು ಯೋಜಿತವಾಗಿ ಜಾರಿಗೆ ಬರಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಶಾಲಾ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಶಿಕ್ಷಕರ ನಡುವಿನ 'ಸಹಯೋಗದ ಕಲಿಕೆ'ಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಮಯವನ್ನು ಮೀಸಲಿಡಬೇಕು. ಸರ್ಕಾರವು ತನ್ನ ನೀತಿ ಮತ್ತು ಬಜೆಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ನಿರಂತರ ವೃತ್ತಿಪರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ (CPD) ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಬೇಕು. ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಹಳೆಯ “ಒಂದು ತರಬೇತಿ” ಮಾದರಿಯಿಂದ ಹೊರಬಂದು, ನಿರಂತರ ವೃತ್ತಿಪರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದತ್ತ ಸಾಗಬೇಕು. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ಸಮಾಜವು ಬೋಧನಾ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಒಂದು ಅತ್ಯುನ್ನತ ಬೌದ್ಧಿಕ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿ ಗೌರವಿಸಬೇಕು.

ಶಿಕ್ಷಕರು ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹಂಚುವವರಲ್ಲ; ಅವರು ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳು, ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು ಮತ್ತು ಸ್ವತಃ ಜೀವನಪರ್ಯಂತ ಕಲಿಯುವ ಹಂಬಲವುಳ್ಳವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ವೃತ್ತಿಪರ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಎಂಬುದು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಹಠಾತ್ ಯೋಜನೆಯಾಗಬಾರದು. ಬದಲಿಗೆ, ಅದು ನಿರಂತರ, ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಒಟ್ಟಾರೆ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಬೇಕು. ಆಗ ಮಾತ್ರ ನಾವು ಶಿಕ್ಷಕರ ವೃತ್ತಿಧರ್ಮಕ್ಕೆ ನ್ಯಾಯ ಒದಗಿಸಲು ಮತ್ತು ಆ ಮೂಲಕ ನಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಉಜ್ವಲ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಅನುರಾಗ್ ಬೆಹರ್ ಅವರು ಭಾರತದ ಪ್ರಮುಖ ಶಿಕ್ಷಣತಜ್ಞರು ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮುಖಂಡರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು. ಅವರು ಕಳೆದ ಎರಡು ದಶಕಗಳಿಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ಫೌಂಡೇಷನ್‌ನೊಂದಿಗೆ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ತಳಸ್ತರದಿಂದ ಹಿಡಿದು ನೀತಿ ನಿರೂಪಣೆ ಮಟ್ಟದವರೆಗೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ನೇತೃತ್ವ ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸಂಪರ್ಕ: anurag.behar@azimpremjifoundation.org

ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಕರು | ತಳಸ್ತರದ ವಾಸ್ತವಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವಶ್ಯ

ಗೌತಮ್ ಪಾಂಡೆ

ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸಕಾರಾತ್ಮಕ ಬದಲಾವಣೆ ತರಲು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಿದ್ಧತೆಯು ಮೊದಲ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಸಿದ್ಧತೆಯು ಎರಡು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯದು ಶಿಕ್ಷಕರು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಪ್ರೋಫೆಸರ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯದೊಂದಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹಾಗೂ ಅವರನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಎರಡನೆಯದು ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಅಗತ್ಯ ಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಸರ್ಕಾರಿ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಭಾಗವಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರೇತರ ಬೆಂಬಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿರಲಿ, ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಈ ಸಿದ್ಧತೆ ಮತ್ತು ತಿಳಿವಳಿಕೆಯ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಅನೇಕರು ಸ್ವತಃ ಶಿಕ್ಷಕರಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ ಅಲ್ಲಿನ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ನೆರವಾಗುವ ಗುರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಅವರ ಪೂರ್ವಸಿದ್ಧತೆಗಳೇನು? ಅವರಿಂದ ಶಾಲೆಗಳು ಏನನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಶಾಲೆಯಿಂದ ಅವರು ಸ್ವತಃ ಏನನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ? ಇವು ಕೆಲವು ಮೂಲಭೂತವಾದ ಹಾಗೂ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಾಗಿವೆ. ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಭಾಗವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಇಚ್ಛಿಸುವ ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಸರ್ಕಾರೇತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ (NGO) ಸಂಬಂಧಿಸಿದವರಿಗಿರಲಿ, ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವವರನ್ನು ನಾವು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಎರಡು ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಮೊದಲ ವರ್ಗವು ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳ ಶಿಕ್ಷಣ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಬಿ.ಆರ್.ಸಿ (BRC), ಸಿ.ಆರ್.ಸಿ (CRC) ಮತ್ತು ಡಿಯೆಟ್ (DIET) ಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಎರಡನೇ ವರ್ಗವು ಸ್ವಯಂಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಜನರನ್ನಾಗಿದ್ದು, ಇವರು

ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ ಬೋಧನೆ ಮತ್ತು ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಶಿಕ್ಷಕರ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಗೆ ಬೆಂಬಲ ನೀಡಲು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ, ಈ ಎರಡೂ ವರ್ಗದ ಜನರು ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸುಧಾರಣೆಗಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ, ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡುವ ಅವರ ಉದ್ದೇಶದ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟತೆಯಿದೆ ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ, ಈ ಎರಡೂ ವರ್ಗದವರ ಸಿದ್ಧತೆಯ ಕುರಿತಾದ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಅವರಿಂದ ಶಾಲೆಗಳು ಏನನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನಿಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ನಾವು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಸಿದ್ಧತೆಯು ಎರಡು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ, ಶಿಕ್ಷಕರು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಪ್ರೋಫೆಸರ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯದೊಂದಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹಾಗೂ ಅವರನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಅವರ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳು, ಅವರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಭಾಷೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಇಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ. ಈ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯು

ಚಿತ್ರ 1: ಶಾಲಾ ಸಹಯೋಗಕ್ಕೆ ತಳಮಟ್ಟದ ವಾಸ್ತವಿಕತೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಹಳ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ.

ಅವರಲ್ಲರೊಂದಿಗೆ ಗೌರವಯುತ ಸಂವಾದ ನಡೆಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ ಮತ್ತು ಸರಿಯಾದ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ನಮಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ನನಪಿಡಿ, ಇದು ಕೇವಲ ಸಂವಾದವೇ ಹೊರತು ನಿಮ್ಮ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಇತರರ ಮೇಲೆ ಹೇರುವ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲ.

“ ನೆರವಿಗೆ ನಿಲ್ಲುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಶಾಲೆಗೆ ತೆರಳುವ ಮುನ್ನ, ಶಾಲೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಅವರ ಕಲಿಕಾ ಶೈಲಿಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಸರದ ಕುರಿತಾದ ಆಳವಾದ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ. ”

ಎರಡನೇ ಭಾಗವು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ನೀವು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಬಯಸಿದರೆ, ಮೊದಲು ನಿಮ್ಮ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಭುತ್ವ ಸಾಧಿಸಬೇಕು; ನಂತರ ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ಇತರರಿಗೆ ಸರಳವಾಗಿ ಕಲಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಇತರರನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವ ಬದಲು, ಮೊದಲು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಯ ಮೊದಲ ಹೆಜ್ಜೆಯಾಗಿದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಬರುವವರು ಶಾಲೆಗಳ ತಳಮಟ್ಟದ ವಾಸ್ತವತೆಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುವುದು ಬಹಳ ಅವಶ್ಯಕ.

ಸಹವರ್ತಿಗಳು ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಒಳಗಿನಿಂದಲೇ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಕೇವಲ ಎರಡು-ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಭೇಟಿಯಿಂದ ಅಥವಾ ಕೇವಲ ಸಭೆಗಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾದರಿ ಅಥವಾ ಸ್ಪೂರ್ತಿದಾಯಕ ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆ ಎನ್ನಿಸಿರುವ ನವೋದಯಂಥ ತುಲನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಉತ್ತಮವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾದ ಶಾಲೆ, ಸರಾಸರಿ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆ ಹಾಗೂ “ಇಲ್ಲಿ ಏನೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ!” ಎಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲಾದ ಶಾಲೆ, ಹೀಗೆ ನೀವು ಈ ವಿಭಿನ್ನ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಈ ಅನುಭವವು ಸಾರ್ಥಕವಾಗುತ್ತದೆ.

ವಾಸ್ತವವಾಗಿ, ಯಾವುದೇ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಆರು ತಿಂಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಮಯ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಪ್ರತಿ ವಿಧದ ಶಾಲೆಯಲ್ಲೂ ಇಷ್ಟು ದೀರ್ಘಕಾಲ ಕಳೆಯಬೇಕು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅದು ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ತಮ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಅಷ್ಟು ಸಮಯವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ, ಕನಿಷ್ಠ ಎರಡರಿಂದ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಗಾದರೂ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಬೋಧನೆ ಮಾಡುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು.

ಕೆಲವು ಶಿಕ್ಷಕರು ಎಷ್ಟು ಸಮರ್ಪಿತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆಂದರೆ, ಅವರನ್ನು ಯಾವುದೇ ಶಾಲೆಗೆ ನಿಯೋಜಿಸಿದರೂ ಅಲ್ಲಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಬೇಗನೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕಲಿಸುತ್ತಾ, ಸದಾ ಹೊಸ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ಅಂದರೆ, ಅವರು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಕಲಿಯುವ ಮತ್ತು ಕಲಿಸುವ ಹಂಬಲ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ, ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಯಾವುದೇ ಬದಲಾವಣೆ ಇಲ್ಲದೆ, ಎಷ್ಟೇ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರದ ಶಿಕ್ಷಕರೂ ಕಾಣಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ, ಈ ವ್ಯತ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು?

ಇಂತಹ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳ ಹಿಂದಿರುವ ಗಂಭೀರ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ನಾವು ಅರಿಯಬೇಕಿದೆ. ಒಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಕನ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಹೇಗಿದೆ? ಆತನ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಎಂತಹದ್ದು? ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಜಾತಿ, ಧರ್ಮ, ಲಿಂಗ

ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವ ವರ್ಗಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆತನ ನಿಲುವುಗಳೇನು? ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ತನ್ನ ಮಹಿಳಾ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಬಡ ಮತ್ತು ಅವಕಾಶ ವಂಚಿತ ವರ್ಗದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆತನ ವರ್ತನೆ ಹೇಗಿದೆ? “ಈ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಲಿಯಬಲ್ಲರು ಮತ್ತು ಬೆಳೆಯಬಲ್ಲರು” ಎಂದು ಆತ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ನಂಬುತ್ತಾನೆಯೇ? ಅಥವಾ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಅವರನ್ನು ಅಸಮರ್ಥರೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆಯೇ? ಆತನ ಈ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಬೋಧನಾ ಶೈಲಿ ಮತ್ತು ಸಂವಹನದಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಫಲಿಸುತ್ತವೆ. ಇಂದು ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೇ ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಜಾತಿ, ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಲಿಂಗ ಸಮಾನತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ನೆರವಾಗುವವರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಆಳವಾದ ಅರಿವಿರುತ್ತದೆಯೋ, ಅವರ ಕೆಲಸ ಅಷ್ಟೇ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಈಗ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಬರೋಣ. ಒಂದೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಬಹಳ ಸಕ್ರಿಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ, ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಓದು-ಬರಹದಲ್ಲಿ ಮುಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಇನ್ನು ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮೌನವಾಗಿ ಕೊನೆಯ ಬೆಂಚುಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುತ್ತಾರೆ. ಬಹುಶಃ ಅವರು ಏನನ್ನೂ ಕಲಿಯುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂಬಂತೆ ಕಂಡರೂ, ಪ್ರತಿದಿನ ತಪ್ಪದ ಶಾಲೆಗೆ ಬರುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ.

ದುರದೃಷ್ಟವಶಾತ್, ಅಂತಹ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಶಿಕ್ಷಕರು ಅಥವಾ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳಿಂದ ನಕಾರಾತ್ಮಕ ಮಾತುಗಳು ಕೇಳಿಬರುತ್ತವೆ. “ಅವನು ಬರೀ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟಕ್ಕಷ್ಟೇ ಬರುತ್ತಾನೆ”, “ಅವನಿಗೆ ಕಲಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ”, “ಅವನೊಬ್ಬ ಮಂದಬುದ್ಧಿ” ಇತ್ಯಾದಿ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆ ಮಗುವಿನ ಎದುರೇ ಆಡುವುದುಂಟು. ಇದು ಅತ್ಯಂತ ಅವಮಾನಕರ ಸಂಗತಿ.

ವಾಸ್ತವವಾಗಿ, ತರಗತಿಯ ಒಳಗಿರಲಿ ಇಲ್ಲವೇ ಶಾಲಾ ಪರಿಸರದ ಯಾವುದೋ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿರಲಿ, ಶಿಕ್ಷಣವು ಶಿಕ್ಷಕ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ನಡುವಿನ ನಿರಂತರ ಸಂವಹನದಿಂದ ಹುಟ್ಟುವ ಜೀವಂತ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಉಗಮಿಸುವುದೇ ಶಿಕ್ಷಣ. ಈ ಮೂಲಭೂತ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು, ಈ ಜೀವಂತ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ನಾವು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೇ ಇದ್ದರೆ, ಎಷ್ಟೇ ಚೆನ್ನಾಗಿರುವ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿದರೂ, ಅದು ತಳಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವುದಿಲ್ಲ.

ನಾವು ಮಗುವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವಾಗ, ಆ ಮಗುವಿಗೆ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಏಕೆ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದರ ಆಳಕ್ಕೆ ಇಳಿಯಬೇಕು. ಶಾಲೆಗೆ ಬಂದಿರುವ ಆ ಮಗು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಏನಾದರೂ ತಿಂದು ಬಂದಿದೆಯೇ? ಅಥವಾ ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಹಸಿದೇ ಮಲಗಿತ್ತೇ? ಮನೆಯಿಂದ ಬರುವ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಅಹಿತಕರ ಘಟನೆ ಸಂಭವಿಸಿರಬಹುದೇ? ಬಹಳ ದೂರದಿಂದ ನಡೆದು ಬಂದ ಆಯಾಸವಿರಬಹುದೇ? ಯಾರಾದರೂ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಿರುಕುಳ ನೀಡಿರಬಹುದೇ ಅಥವಾ ಅವಮಾನಿಸಿರಬಹುದೇ? ಯಾವ ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮಗು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದೆ ಎಂಬುದು ನಮಗೆಷ್ಟು ತಿಳಿದಿದೆ? ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಬ್ಬ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತ ಶಿಕ್ಷಕನ ಆದ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದ, ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮಗುವಿನ ಬಾಹ್ಯ ನಡವಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗಮನಿಸದೆ (ಯಾರು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಯಾರು ಮೌನವಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು), ಆ ನಡವಳಿಕೆಯ ಹಿಂದಿರುವ ನೈಜ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಅರಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ.

ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಬಯಸುವ ನಮ್ಮಂತಹ ಜನರಿಗೆ, ಅಂದರೆ ನಾವು ಶಿಕ್ಷಕರಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸ್ನೇಹಪರ ಸಹಯೋಗ ಅಥವಾ ಆನ್-ಸೈಟ್ ಬೆಂಬಲದ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದರೆ, ಕೆಲವು ಮೂಲಭೂತ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಹಳ ಅವಶ್ಯಕ.

ನೀವು ನಿಮ್ಮ ವಿಷಯವನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ, ಹಾಗೂ ಅದನ್ನು ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಸರಳವಾದ, ಸುಲಭವಾದ, ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಿ.

- ಬೇರೆಯರೊಂದಿಗೆ ಸಂವಹನವನ್ನು ನಡೆಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಿ, ಹಾಗೂ ಎದುರಿಗಿರುವವರ ಮಾತನ್ನು ತಾಳ್ಮೆ, ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಮತ್ತು ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ.
- ಶಾಲೆಗಳ ಕುರಿತಾಗಿ, ಜೊತೆಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಅವರ ಕಲಿಕೆಯ ಕ್ರಮಗಳು ಮತ್ತು ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಬಗ್ಗೆ, ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಅವರಿಗೆ ಕಲಿಸುವ ಜೊತೆಗೆ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಸಮಯ ಕಳೆಯಿರಿ. ಅವರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ.
- ಶಾಲೆಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಸಹ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು, ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ. ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ-ಕೌಟುಂಬಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಆಲೋಚನೆ, ನಡವಳಿಕೆ, ಸವಾಲುಗಳು ಮತ್ತು ಅವರೊಳಗಿನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಹ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಒಂದು ವೇಳೆ ನೀವು ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಮಾತ್ರ, "ನಾನು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ, ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ನಾನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವೇನು?" ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಉತ್ತರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ನಿಮ್ಮೊಳಗೆ ಇಂತಹ ಆಳವಾದ ಅರಿವು ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧತೆ ಇದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ ನಿಮ್ಮ ಭೇಟಿಯು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಬಲ್ಲದು.

ಇದಲ್ಲದೆ, ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕಲಿಸಲು ನಾವು ಸಹಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆಯೋ, ಅದರ ವಿಷಯವನ್ನು ಏಕೆ ಮತ್ತು ಯಾವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದಿರಬೇಕು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ ಆರಂಭಿಕ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನೀಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಅಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಸಂಬಂಧಿತ ಪಠ್ಯಕ್ರಮದ ದಸ್ತಾವೇಜು ಈ ಮಾಹಿತಿ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ದಸ್ತಾವೇಜುಗಳು ಮೂಲತಃ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗಾಗಿ ಇರುವುದಾದರೂ, ಅವರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಹೋಗುವವರು ಕೂಡ ಇವುಗಳನ್ನು ಓದಿ ಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಕರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕಲಿಸಬೇಕಾದ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಓದುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಇರುವ "ಮುನ್ನುಡಿ"ಯನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗಾಗಿಯೇ ಬರೆಯಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು "ಶಿಕ್ಷಕರಿಗಾಗಿ" ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಇದು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಶಿಕ್ಷಕರು ಈ ಭಾಗವನ್ನು ಓದಿದರೆ, ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ, ಅವುಗಳ ಉದ್ದೇಶವೇನು ಮತ್ತು ಆ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಬೇಕಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಶಾಲೆಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡುವ ಸಹಾಯಕರು ಶಿಕ್ಷಕರೊಂದಿಗೆ ಈ ಕುರಿತು ಅನೌಪಚಾರಿಕವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಬಹುದು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಕೆಲಸದ ಒತ್ತಡದ ನಡುವೆ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ ಇಂತಹ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವವರಿಗೆ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಮೊದಲೇ ಅರಿವಿದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ.

ಇನ್ನು ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನಗಳ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಬರೋಣ. ಯಾವುದೇ ಪಾಠವನ್ನು ಕಲಿಸಲು ಹತ್ತು ಹಲವು ವಿಧಾನಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞರು ಕೆಲವು ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಅದೇ ವಿಧಾನಗಳು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದೇನಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಕರೂ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಅನುಭವ ಮತ್ತು ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪರಿಸರ, ಅವರ ಕಲಿಕಾ ಶೈಲಿಗಳು ಮತ್ತು ವಿಷಯದ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಕರು ತಾವೇ ಹೊಸ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ತಮ್ಮ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬರುವ ಮಿತ್ರರಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಹೀಗೆ ಕೇಳುವುದುಂಟು: "ನಾನು ಎಷ್ಟೇ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಇನ್ನೂ ಕಲಿಯುತ್ತಿಲ್ಲ, ನಾನೇನು ಮಾಡಬೇಕು? ದಯವಿಟ್ಟು ಬೇರೇನಾದರೂ ಉಪಾಯ ತಿಳಿಸಿ." ಹೀಗೆ ಶಿಕ್ಷಕರು ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟಾಗ, ಹೊರಗಿನಿಂದ ಹೋದವರು ತಕ್ಷಣವೇ ಸಿದ್ಧ ಪರಿಹಾರಗಳನ್ನು ನೀಡಲು ಆತುರಪಡುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಬೇಕು. ಇದು ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಅಂಶ. ಮೊದಲು ಅಲ್ಲಿನ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆ ಶಾಲೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಪರಿಹಾರಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಶಿಕ್ಷಕರ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಶಿಕ್ಷಕರು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಪಡಿಸಿದ, ಹೆಚ್ಚು ಸುಸ್ಥಿರವಾದ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಪ್ಪಿತವಾಗುವಂತಹ ಮಾರ್ಗೋಪಾಯಗಳು ಹೊರಹೊಮ್ಮಲು ಸಾಧ್ಯ.

ಆದರೆ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ನೆರವಾಗಬೇಕೆಂದರೆ, ಸಹಾಯ ಮಾಡುವವರಿಗೂ ಅನುಭವ ಆಧಾರಿತ ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ಬಳಿ ಸ್ವಂತ ಕೆಲಸದ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅನುಭವಗಳಿದ್ದರೆ ಅದು ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, "ಸರ್, ನಾನು ಹಳ್ಳಿಯ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೂ ಇಂತದೇ ಸಮಸ್ಯೆ ಎದುರಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮೊದಲ ಎರಡು ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ; ನಂತರ ಮೂರು ಅಥವಾ ನಾಲ್ಕನೇ ವಿಧಾನವನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಾಗ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿಷಯ ಅರ್ಥವಾಯಿತು" ಎಂದು ಅನುಭವ ಹಂಚಿಕೊಂಡಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ತೂಕವಿರುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಅನುಭವದ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕತೆಯು ಶಿಕ್ಷಕರ ಮೇಲೆ ಧನಾತ್ಮಕ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ

ಚಿತ್ರ 2: ನೂತನ ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅನ್ವೇಷಿಸಲು ಶಿಕ್ಷಕರೊಂದಿಗೆ ಸಹಕರಿಸುವುದು ಕೂಡ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಹಯೋಗದ ಭಾಗವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಹೊಸ ಉಪಾಯಗಳು ಸಿಕ್ಕಂತಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅವರು ಕೂಡ ಆ ಹೊಸ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲು ಉತ್ಸುಕರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಶಿಕ್ಷಕರು ಕೂಡ ಬಹುತೇಕ ನಮ್ಮಂತೆಯೇ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪರಿಸರದಿಂದ ಬಂದವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಕಾರ್ಯದೊತ್ತಡದ ನಡುವೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯವಾದ ವಿಷಯಗಳು ಅವರ ಗಮನದಿಂದ ಹಿನ್ನೆಲೆಗೆ ಸರಿದಿರಬಹುದು. ಒಬ್ಬ ಜಾಗೃತ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ನಾವು ಅವರಿಗೆ ಅಂತಹ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. "ನಾನು ಕಲಿಸಲು ಬಯಸುತ್ತೇನೆ, ಮತ್ತು ನಾನು ಕಲಿಸುತ್ತೇನೆ" ಎಂಬ ದೃಢ ನಿರ್ಧಾರ ಹೊಂದಿರುವ ಶಿಕ್ಷಕರು, ಇತರರ ಸಹಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಸಶಕ್ತರಾಗಬಲ್ಲರು.

ಬೋಧನಾ ಶೈಲಿಗಳು ಹೇಗೆ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ವಿಷಯ. ವಿಷಯದ ಕುರಿತು ಕೇವಲ ಅಲ್ಪ ಜ್ಞಾನವಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ಹಲವು ವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಖಂಡಿತ ಇಲ್ಲ. ನೀವು ನಿಮ್ಮ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಿಷಯವನ್ನು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಯಾವ ಫಲಿತಾಂಶಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ತಿಳಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಅದನ್ನು ವಿವಿಧ ಆಕರ್ಷಕ ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ನೆರವಾಗುವವರಾಗಲಿ, ತಮ್ಮ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರಭುತ್ವ ಹೊಂದಿರುವುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಕಲಿಯುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಎಂಬುದು ನಿರಂತರವಾದುದು. ಆಯಾ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹೊಸ ಮಾಹಿತಿಗಳ ಅರಿವಿಲ್ಲದೆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ನ್ಯಾಯ ಒದಗಿಸಲು ಅಥವಾ ಹೊಸ ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಈಗ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸುದೀರ್ಘ ಕಾಲದಿಂದ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಿಂದ ಶಾಲಾ ಮಟ್ಟದವರೆಗೆ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿರುವ ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಿಬ್ಬಂದಿಗಳ ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡೋಣ. ಅವರ ಕೆಲಸವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅವರನ್ನು ನೇರ ಬೋಧನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನೋಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಕ್ಲಸ್ಟರ್ ರಿಸೋರ್ಸ್ ಕೋಆರ್ಡಿನೇಟರ್ (ಸಿ.ಆರ್.ಸಿ) ಅಥವಾ ಕ್ಲಸ್ಟರ್ ಸಂಯೋಜಕರ ಕೆಲಸವು ನೇರವಾಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕಲಿಸುವುದಲ್ಲ; ಬದಲಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗಾಗಿ ಸಭೆಗಳನ್ನು ಆಯೋಜಿಸುವುದು, ಶಾಲೆಗಳಿಂದ ದತ್ತಾಂಶಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಬ್ಯಾಕ್ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಕೇಂದ್ರ (ಬಿ.ಆರ್.ಸಿ) ಅಥವಾ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಬೆಂಬಲ ನೀಡುವುದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಈ ಪಾತ್ರವು ಕೇವಲ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿಬಿಡುವುದರಿಂದ, ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಸಿಗಬೇಕಾದ ನೈಜ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಬೆಂಬಲವು ಅಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೇ ಉಳಿದುಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶವನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕಿದೆ. ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕನ ಅಥವಾ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಹವರ್ತಿಯ ಕೆಲಸವು ಕೇವಲ ವಿಷಯವನ್ನು ಕಲಿಸುವುದಲ್ಲ. ಸಿ.ಆರ್.ಸಿ (CRC) ಎಂದರೆ ಅವರು ಸ್ವತಃ ತರಗತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪಾಠ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದಲ್ಲ; ಬದಲಾಗಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂವಾದಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುವುದು, ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಪೂರಕವಾದ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಸಾಮೂಹಿಕ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದು ಅವರ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅವರು ಸ್ವತಃ ಶಿಕ್ಷಕರ

ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಬಂದವರಾದ್ದರಿಂದ ಬೋಧನೆ ಮಾಡಬಹುದಾದರೂ, ಅವರ ಆದ್ಯತೆಯು 'ಕಲಿಕೆ-ಬೋಧನೆ' ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಒಂದು ವೇದಿಕೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಸಂವಾದವನ್ನು ಸುಗಮಗೊಳಿಸುವುದೇ ಆಗಿರಬೇಕು.

ಶಾಲೆ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರ ಬಗ್ಗೆ ಸಕಾರಾತ್ಮಕ ಮನೋಭಾವ ತಳೆಯುವುದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ. ಒಬ್ಬ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಒಂದು ಗಂಟೆ ಕಳೆದರೂ ಅವರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ಅನೇಕ ಧನಾತ್ಮಕ ಅಂಶಗಳು ಗೋಚರಿಸುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಶಾಲೆಯ ಸ್ವಚ್ಛತೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಮವಸ್ತ್ರ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಬಿಸಿಯೂಟದ ಗುಣಮಟ್ಟ, ಅಥವಾ ಶಾಲಾ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೇ ಬೆಳೆಸಿದ ಸುಂದರ ಕೈತೋಟ—ಹೀಗೆ ಗಮನಿಸಲು ಹಲವು ಪೂರಕ ವಿಷಯಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳ ಶಿಕ್ಷಕರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದೂರದ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೂ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸವಾಲುಗಳು ಮತ್ತು ಕೌಟುಂಬಿಕ ಜೀವನವಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅವರ ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಗಮನಹರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಒಬ್ಬ ಅಧಿಕಾರಿಯು "ನೀವು ಉತ್ತಮ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀರಿ; ಕಠಿಣ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲೂ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿದೆ" ಎಂದು ಬೆನ್ನುತಟ್ಟಿದರೆ, ಆ ಒಂದು ಮಾತು ಶಿಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನು ತುಂಬಬಲ್ಲದು.

ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಭೇಟಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಯ ಒಟ್ಟಾರೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಗತ್ಯ. ಶಾಲೆಯು ಯಾವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದೆ? ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಎಂತಹದ್ದು? ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ-ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳೇನು? ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವಿರಬೇಕು. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ, ಶಿಕ್ಷಕರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ನೋಡಬೇಕು. ಅನೇಕ ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಊರು ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣಗಳಿಂದ ಬಹಳ ದೂರದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ವಸತಿ ಸೌಕರ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆಯೂ ತಿಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಕಠಿಣ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು ದೊಡ್ಡ ಸವಾಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಹಿಳಾ ಶಿಕ್ಷಕಿಯರಿಗೆ ಸ್ವಚ್ಛ ಶೌಚಾಲಯದ ಕೊರತೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸುರಕ್ಷತೆಯವರೆಗೆ ಹತ್ತಾರು ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಯು ತಕ್ಷಣವೇ ಪರಿಹಾರ ನೀಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೂ, ಶಿಕ್ಷಕರೇ ಇಲಾಖೆಯ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಅವರಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಅದು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯಲು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶವೇ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಇಲಾಖೆಯ ಈ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸಲೇಬೇಕು. ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಶಿಕ್ಷಕರ ಕೆಲಸವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ಅವರ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಹಾನುಭೂತಿ ತೋರಿದಾಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಬದಲಾವಣೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಟೀಕಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿದ್ದರೂ, ಅದು ರಚನಾತ್ಮಕವಾಗಿಯೂ, ಸಭ್ಯವಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಪರಿಹಾರ ನೀಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿರಲಿ. ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ತರಲು ಟೀಕೆಗಳಿಗಿಂತ ಸಹಕಾರದ ಮನೋಭಾವವೇ ಹೆಚ್ಚು ಶಕ್ತಿಶಾಲಿಯಾದುದು.

ಗೌತಮ್ ಪಾಂಡೆ ಅವರು ಕಳೆದ 25 ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಹಲವಾರು ರಾಜ್ಯಗಳ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅವರು ಭೋಪಾಲ್‌ನ ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ನಾಯಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಸಂಪರ್ಕ: gautam@azimpremjifoundation.org

ಶಿಕ್ಷಕರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ

ರಿಸಿಕೇಶ್ ಬಿ.ಎಸ್.

ಶಿಕ್ಷಕರು ಕೇವಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಆ ಮೂಲಕ ಇಡೀ ದೇಶದ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನೇ ರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಈ ಉದಾತ್ತ ಕೊಡುಗೆಯಿಂದಾಗಿಯೇ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರು ಸಮಾಜದ ಅತ್ಯಂತ ಗೌರವಾನ್ವಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾಗಿ ಕಲಿತವರು ಮಾತ್ರ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ಚಿತ್ರ 1: ಶಾಲೆಯು ಮಕ್ಕಳ ಅರಿವು ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ನಿರ್ಮಾಣದ ಮೂಲ ವೇದಿಕೆಯಾಗಿದೆ.

ಗೌರಿ ತನ್ನ 10 ವರ್ಷದ ಮಗಳಿಗೆ ಗಣಿತದ ಮನಕಲಸದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವಾಗ, ತನ್ನ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯ ಶಿಕ್ಷಕಿ ಯಾಸ್ಮಿನ್ ಮಿಸ್ ಅವರನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಯಾಸ್ಮಿನ್ ಮಿಸ್ ಅವರ ಬೆಂಬಲದಿಂದಾಗಿ ಗೌರಿ ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ಭಯದಿಂದ ಹೊರಬಂದಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಮುಂದೆ ಗಣಿತದಲ್ಲೇ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಯಾಸ್ಮಿನ್ ಮಿಸ್ ಕೇವಲ ಗಣಿತವನ್ನು ಕಲಿಸಲಿಲ್ಲ; ಅದರ ಬದಲಿಗೆ, ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳೂ ಹುಡುಗರಷ್ಟೇ ಬುದ್ಧಿವಂತರು ಎಂಬ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಅವಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ್ದರು (ಆಕೆಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಜನರು ಅದನ್ನು ನಂಬದಿದ್ದರೂ). ಯಾಸ್ಮಿನ್ ಮಿಸ್ ಗೌರಿಯನ್ನು ಗಣಿತವನ್ನೇ ವೃತ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದರು. ಅವರು 1ರಿಂದ 4ನೇ ತರಗತಿಯವರೆಗೆ ಬಹಳ ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಗೌರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಿ, ಅವಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಮೂಡಿಸಿದರು.

ಕೋಡಿಂಗ್ ಮಾಡುವಾಗ ಏನಾದರೂ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಮಸ್ಯೆ ಎದುರಾದಾಗ ಅಂಜನ್‌ಗೆ ನೆನಪಾಗುವುದು ತನ್ನ ಶಾಲೆಯ ಡಿಸೋಜಾ ಮೇಡಂ. ಅಂಜನ್ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಯಾವುದೇ ಸಮಸ್ಯೆ ಎದುರಾದರೂ ಅವರ ಬಳಿಯೇ ಹೋಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಅವರು ಆರು ಮತ್ತು ಏಳನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ವಿಜ್ಞಾನ ಶಿಕ್ಷಕಿಯಾಗಿದ್ದರು. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ಅಂಜನ್ ಆತಂಕಕ್ಕೊಳಗಾಗುತ್ತಿದ್ದ; ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ವಿಷಯವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು

ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯ ಶಿಕ್ಷಕಿಯ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ, ಅವರು ಊಟದ ವಿರಾಮದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನೊಂದಿಗೆ 15 ನಿಮಿಷಗಳನ್ನು ಕಳೆಯಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೊಸ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಬಹಳ ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ವಿವರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. "ಯಾವುದೇ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಶಾಂತವಾದ ಮನಸ್ಸೇ ಮೊದಲ ಹೆಜ್ಜೆ, ಆಗ ಮಾತ್ರ ಅದರ ಮೇಲೆ ಗಮನಹರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ" ಎಂದು ಅವರು ಸದಾ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂಜನ್ ಇಂದು ಒಬ್ಬ ಯಶಸ್ವಿ 'ಕೋಡರ್' ಆದಾಗಲೂ ಈ ಮಂತ್ರ ಅವನಲ್ಲಿ ಆಳವಾಗಿ ಉಳಿದಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಕಿಯ ಆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವೇ ವಿಜ್ಞಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಮೂಡಿಸಿ, ಮುಂದೆ ಎಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಪದವಿ ಪಡೆಯಲು ಪ್ರೇರಣೆಯಾಯಿತು. ಇಂದಿಗೂ ಅಂಜನ್ ಕಠಿಣ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಎದುರಿಸಿದಾಗ ತನ್ನ ವಿಜ್ಞಾನ ಶಿಕ್ಷಕಿಯ ಉತ್ತಮ ಸಲಹೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾನೆ.

“ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರು ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕ ಕಲಿಕೆಯ ಅನುಭವಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಮಾತ್ರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅವಕಾಶಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತವೆ; ಇವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ವಿವಿಧ ಆಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತವೆ.”

ತನ್ನ ಎಲ್‌ಎಲ್‌ಬಿ ಕೋರ್ಸ್‌ಗಾಗಿ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವಾಗ, ರಿಚಾ ತಾನು ಕಲಿಯುತ್ತಿರುವ ಕಾನೂನು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಮಾಜದ ವಾಸ್ತವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಜೋಡಿಸಲು ಹಣಗಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಗ ಆಕೆಗೆ ತಕ್ಷಣ ನೆನಪಾದವರು ತನ್ನ ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನ ಶಿಕ್ಷಕ ಅನಂತರಾಮನ್ ಸರ್. ಸಮಾಜದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಅವರು ರಿಚಾಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಸಿದ್ದರು. ಇದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಆಕೆ ಶಾಲೆಯ ನಂತರ ಕಾನೂನು ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದಳು. 6, 7 ಮತ್ತು 8ನೇ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನಂತರಾಮನ್ ಸರ್ ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನ ಬೋಧಿಸುವಾಗ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಥೆಗಳು ಕೇವಲ ಸ್ತೂರ್ತಿದಾಯಕವಾಗಿರದೆ, ಅನೇಕ ಗಂಭೀರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನೂ ಹುಟ್ಟುಹಾಕುತ್ತಿದ್ದವು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೊಂದು ಅಸಮಾನತೆ ಅಥವಾ ತಾರತಮ್ಯ ಏಕೆ ಇದೆ? ಕೆಲವು ಜನರು ಯಾವಾಗಲೂ ಬಡವರಾಗಿಯೇ ಇರಲು ಕಾರಣವೇನು? ನಾಗರಿಕರಾಗಿ ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳೇನು?

ರಿಚಾ ತನ್ನ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದ್ದ ಆ ಚರ್ಚೆಗಳನ್ನು ಮೆಲುಕು ಹಾಕಿದಳು. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಬಂಧಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ನಡುವಿನ ಕೊಂಡಿಯನ್ನು ಅವಳು ಬೇಗನೆ ಗ್ರಹಿಸಿದಳು. ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಮೀರಿ, ನಿಜ ಜೀವನದ ಸಂಘರ್ಷಗಳು ಮತ್ತು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಿ ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನದ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆಳವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಲು ಕಲಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಆಕೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಅನಂತರಾಮನ್ ಸರ್ ಅವರಿಗೆ ಧನ್ಯವಾದ ಅರ್ಪಿಸಿದಳು.

ಇವು ಕೇವಲ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳಷ್ಟೆ. ನಮ್ಮ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳು, ಸ್ನೇಹಿತರು ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬದವರಿಂದ ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಕಥೆಗಳನ್ನು ನಾವು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ ಇರುತ್ತೇವೆ. ನಾವು ಪೋಷಕರಾಗಿರಲಿ, ವೃತ್ತಿಜೀವನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿರಲಿ ಅಥವಾ ಕಾಲೇಜು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿರಲಿ—ಯಾವುದೇ ಕಷ್ಟದ ಸಂದರ್ಭ ಎದುರಾದಾಗ ನಮ್ಮ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಂದ ಹೊರಬರಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ಶಿಕ್ಷಕರ ಬುದ್ಧಿವಂತ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅವರ ಸಣ್ಣದೊಂದು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಾಯಕ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ನಾವು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಈ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉದಾಹರಣೆಯೂ ವಿವರಿಸುತ್ತವೆ.

ಅನೇಕ ಬಾರಿ ನಾವು ನಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯದ ಶಾಲೆಯ ದಿನಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ನಮಗೆ ಬೆಂಬಲ ನೀಡಿದ, ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ, ನಮ್ಮ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿದ ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಪಾರ ಸಹಾನುಭೂತಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ನಾವು ಸದಾ ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿರುತ್ತೇವೆ. ವರ್ಷಗಳ ನಂತರವೂ ಶಿಕ್ಷಕರ ಅಂದಿನ ಆ ನಡವಳಿಕೆ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಇಂದಿಗೂ ಅಚ್ಚಳಿಯದೆ ಉಳಿದಿದೆ? ಮನಃಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಮತ್ತು ನರವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ನೀಡಬಹುದು. ಆದರೆ ಶಿಕ್ಷಕರಾದ ನಮಗೆ ಒಂದು ವಿಷಯ ಸ್ಪಷ್ಟ: ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕೇವಲ ಪಾಠ ಕಲಿಯಲು ಮಾತ್ರ ಶಾಲೆಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ; ತಮ್ಮ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಬೆಂಬಲ, ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಕಾಳಜಿಗಾಗಿ ಅವರು ನಮ್ಮತ್ತ ನೋಡುತ್ತಾರೆ.

ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣವು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ 1ರಿಂದ 8ನೇ ತರಗತಿಯವರೆಗಿನ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ಹಲವು ವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಇದು ನಮ್ಮ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಮೂಲ ವೇದಿಕೆಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ನಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಮತ್ತು ಜೀವನದ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಮೂಲಭೂತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಘಟ್ಟವೂ ಹೌದು. ಈ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ನಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಕರು ಅಂದು ನಮಗೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ ಮೌಲ್ಯಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಶಿಕ್ಷಕರು ಕೇವಲ “ಪಠ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ” ಮಿಗಿಲಾದ ದೊಡ್ಡ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

“ ಕಳೆದ ಕೆಲವು ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚದಾದ್ಯಂತದ ಹೆಚ್ಚಿನ ದೇಶಗಳು ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದವರೆಗಿನ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯಗೊಳಿಸಿ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿವೆ. ”

ಶಿಕ್ಷಕರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಜೀವನವನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದು ಹೊಸ ವಿಷಯವೇನಲ್ಲ. ಪ್ರಾಚೀನ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಸಮಾಜಗಳಲ್ಲಿ, ಉನ್ನತ ವರ್ಗದವರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಮಗ್ರ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡಲು ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ನೇಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹದಿನೆಂಟನೇ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶಸ್ತ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾಮೂಹಿಕ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣವು ಯುರೋಪಿನಾದ್ಯಂತ ಹರಡಿತು ಮತ್ತು ವಸಾಹತುಶಾಹಿಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರಪಂಚದಾದ್ಯಂತ ವಿಸ್ತರಿಸಿತು. ಕಳೆದ ಕೆಲವು ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರಪಂಚದ ಹೆಚ್ಚಿನ ದೇಶಗಳು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕಡ್ಡಾಯ ಮತ್ತು ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿವೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ, ಸುಮಾರು 100 ವರ್ಷಗಳ ಸುದೀರ್ಘ ಹೋರಾಟದ ನಂತರ ನಾವು ಈ ಹಂತವನ್ನು ತಲುಪಿದ್ದೇವೆ. 1910ರ ಆರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಗೋಖಲೆಯವರು ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವಂತೆ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮನವಿ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಸುಮಾರು ಒಂದು ಶತಮಾನದ ನಂತರ, ಅಂದರೆ 2009ರಲ್ಲಿ, ‘ಉಚಿತ ಮತ್ತು ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಕ್ಕು ಕಾಯ್ದೆ’ಯನ್ನು (ಆರ್‌ಟಿಇ - RTE) ಅಂಗೀಕರಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಕಾಯ್ದೆಯು 6 ರಿಂದ 14 ವರ್ಷದವರೆಗಿನ ಎಲ್ಲಾ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಉಚಿತ ಮತ್ತು ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಖಾತರಿಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಪ್ರತಿ ಹಂತದಲ್ಲೂ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ, ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡುವ ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಿರುವುದು ನಮ್ಮ ಅದೃಷ್ಟ. ಆಧುನಿಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ಅಗಾಧ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಶಿಕ್ಷಕರಾದ ನಮ್ಮ ಮೇಲಿದೆ. ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಆಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿ ಹಂತದಲ್ಲೂ ಬೋಧನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಬದಲಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಎಲ್ಲಾ ಹಂತದ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಕೆಲವು ಮೂಲಭೂತ ತತ್ವಗಳು ಇರುತ್ತವೆ.

“ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರು ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕ ಕಲಿಕೆಯ ಅನುಭವಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅವಕಾಶಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ಇವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ವಿವಿಧ ಆಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತವೆ,” ಎಂದು ಕಸ್ತೂರಿರಂಗ್ ಸಮಿತಿ ವರದಿ (ಕರಡು ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ, 2019) ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಈ ದಸ್ತಾವೇಜು ಪ್ರತಿ ಹಂತದಲ್ಲಿ ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸೂಕ್ತವಾದ ಬೋಧನಾ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಶಾಲಾ ಜೀವನದ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಕಲಿಕೆಯ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ನೈಜ ತಜ್ಞರು ಶಿಕ್ಷಕರು. ಇಂದು ನಾವು ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಒಂದು ಹಂತಕ್ಕೆ ತಲುಪಿದ್ದರೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಕರ ಕೊಡುಗೆ ಅತ್ಯುನ್ನತವಾದುದು. ಶಿಕ್ಷಕರು ಅನೇಕ ಕಠಿಣ ಸಂದರ್ಭಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಶ್ರಮಿಸಿದ್ದಾರೆ; ಆದರೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ನ್ಯೂನತೆಗಳು ಇನ್ನೂ ಉಳಿದಿವೆ.

ಶಿಕ್ಷಕರ ವೃತ್ತಿಯು ಅನೇಕ ಸವಾಲುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೂ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಸಿಗುವ

ಚಿತ್ರ 2: ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಮಗ್ರ ಮತ್ತು ಸರ್ವತೋಮುಖ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

ತ್ಯಾಜ್ಯ ಅದ್ವೈತವಾದುದು. ಈ ಆಳವಾದ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಪದಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ; ಪ್ರತಿ ಶಿಕ್ಷಕರೂ ಇಂತಹ ಕ್ಷಣಗಳಿಗಾಗಿಯೇ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದೇ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮಗೆ ನಿಯೋಜಿಸಲಾದ ಅಧಿಕೃತ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಕೇವಲ ಪಾಠ ಬೋಧನೆಯ ಮಿತಿಯನ್ನು ಮೀರಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ಈ ಸೇವಾ ಮನೋಭಾವವು ವಿಭಿನ್ನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಬುನಾದಿ ಹಂತದಲ್ಲಿ 3ರಿಂದ 8 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳು ದಾಖಲಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಲಿಕೆಗೆ 'ಆಟ'ವನ್ನು ಪ್ರಮುಖ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಚೌಕಟ್ಟು (NCF) 2023ರಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದಂತೆ—ದೈಹಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ-ಭಾವನಾತ್ಮಕ-ನೈತಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ, ಅರಿವಿನ ವಿಕಾಸ, ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಕ್ಷರತೆ ಹಾಗೂ ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಂತಹ ಬಹುಮುಖ ಅಂಶಗಳ ಮೇಲೆ ಶಿಕ್ಷಕರು ಗಮನಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಉತ್ತಮ ಶಿಕ್ಷಕರು ಆಟ ಆಧಾರಿತ ಬೋಧನಾ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರೋಫೆಷನ್ ಮತ್ತು ಅವರೊಂದಿಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ, ಸಾಕ್ಷರತೆ ಮತ್ತು ಸಂಖ್ಯಾಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಮೂಲಭೂತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ಒತ್ತು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಭಾರತದಾದ್ಯಂತ ಸಾವಿರಾರು ಶಿಕ್ಷಕರು ಪ್ರತಿದಿನ ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದು, ಮಕ್ಕಳ ಮುಂದಿನ ಕಲಿಕೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಅಡಿಪಾಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

NEP 2020ರ ಪ್ರಕಾರ, ಶಿಕ್ಷಣದ ಮುಂದಿನ ಹಂತ **ಪೂರ್ವಸಿದ್ಧತಾ ಹಂತ**. ಇದು 3ರಿಂದ 5ನೇ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಔಪಚಾರಿಕ ತರಗತಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಕ್ರಮೇಣ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಚಟುವಟಿಕೆ ಮತ್ತು ಅನ್ವೇಷಣೆ ಆಧಾರಿತ ಕಲಿಕೆಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡಬೇಕು ಎಂದು ಎನ್‌ಸಿಎಫ್ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ದೇಶಾದ್ಯಂತ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಶಿಕ್ಷಕರು ಈ ಹಂತದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಥವಾ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಹಂತಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಲು

ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಹಂತವನ್ನು ತಲುಪುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ವಿಭಿನ್ನ ಕಲಿಕಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿರುವುದು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಇರುವ ದೊಡ್ಡ ಸವಾಲಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಮಕ್ಕಳ ಮೂಲಭೂತ ಸಾಕ್ಷರತೆ ಮತ್ತು ಸಂಖ್ಯಾಜ್ಞಾನವನ್ನು (FLN) ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿ, ನಂತರದ ತರಗತಿಗಳ ಕ್ಷಿಪ್ರ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಿದ್ಧರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಶಿಕ್ಷಕರ ಮೇಲಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗಿದೆ.

NEP 2020ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದ ಕೊನೆಯ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳನ್ನು (6ರಿಂದ 8ನೇ ತರಗತಿ) **ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಹಂತ** ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷಯಾಧಾರಿತ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಬಹುಶಿಸ್ತಿಯ ಅರಿವು ಮೂಡುವ ಹಂತ. ಇಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವು ಅನೇಕ ಅಮೂರ್ತ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಹಂತದವರೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಕರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಪಠ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಿಷಯಗಳ ಆಳ ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದರಿಂದ 'ವಿಷಯ ಶಿಕ್ಷಕರ' ಪಾತ್ರ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯ ದಕ್ಷ ಶಿಕ್ಷಕರು "ನೇರ ಬೋಧನೆ ಹಾಗೂ ಪರಿಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಇರುವ ಅವಕಾಶಗಳ ನಡುವೆ ಸಮತೋಲನ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು" ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ (NCF 2023).

ಎನ್‌ಸಿಎಫ್‌ನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ, ಅವರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ವಿಷಯಗಳ ಕುರಿತು ಆಳವಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತೆ ಮತ್ತು ವಿಚಾರಣೆಯ ವಿವಿಧ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಕರಗತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಗುಣಮಟ್ಟದ ವೃತ್ತಿಪರ ವಿಧಾನದ ಅಗತ್ಯವಿದ್ದು, ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಬದ್ಧತೆಯನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಅಪಾರ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಶಿಕ್ಷಕರಿದ್ದಾರೆ. ಆರ್ಟಿಇ ಕಾಯ್ದೆಯ ಅಳವಡಿಕೆಯಂತೆ, ದೇಶದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಹಕ್ಕನ್ನು ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಖಾತರಿಪಡಿಸುವವರು ಇದೇ ಶಿಕ್ಷಕರು.

ಎಲ್ಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರು, ಅವರು ಬೋಧಿಸುವ ಹಂತ ಯಾವುದೇ ಇರಲಿ, ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಮಗ್ರ ಮತ್ತು ಸರ್ವತೋಮುಖ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಗಮನಾರ್ಹ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ನನಗೆ ತಿಳಿದಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರು ಈ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಒಂದು "ಗೌರವದ ಸಂಕೇತ" ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸಮಗ್ರತೆಯಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಮಾನವ ನಾಗರಿಕತೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಉದಾತ್ತ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುವುದು ಅವರ ಏಕೈಕ ಪ್ರೇರಣೆ. ಶಿಕ್ಷಕರ ಇಂತಹ ನಡವಳಿಕೆಯು ನಿಜಕ್ಕೂ ಅನುಕರಣೀಯ. ಜನಪ್ರಿಯ ಡಚ್ ಇತಿಹಾಸಕಾರ ರಟ್ಟರ್ ಬೈಗ್ನಾನ್ ತಮ್ಮ ಇತ್ತೀಚಿನ ಪುಸ್ತಕ "ಮೋರಲ್ ಆಂಬಿಷನ್" ನಲ್ಲಿ ಇದೇ ರೀತಿಯ "ನೈತಿಕ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆ"ಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯು ಕೇವಲ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಯಶಸ್ಸಿನ ಬಗ್ಗೆಯಲ್ಲ; ಬದಲಿಗೆ ನಾವು ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ

“ ಎಲ್ಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರು, ಅವರು ಶಾಲೆಯ ಯಾವ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಮಗ್ರ ಮತ್ತು ಸರ್ವತೋಮುಖ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಗಮನಾರ್ಹ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ”

ಸಕಾರಾತ್ಮಕ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತರುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ನಾನು ಭೇಟಿಯಾದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೂ ಇಂತಹದೊಂದು ನೈತಿಕ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆ ಇರುವುದನ್ನು ನಾನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಭಾಗೀದಾರರಲ್ಲೂ ಇಂತಹದ್ದೇ ಮನೋಭಾವ ಇರಬೇಕೆಂಬುದು ನನ್ನ ಆಶಯ.

ರಿಷಿಕೇಶ್ ಬಿ.ಎಸ್. ಅವರು ಎರಡು ದಶಕಗಳಿಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲದಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಇವರು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿದ್ದು, ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಸಂಪರ್ಕ: rishikesh@apu.edu.in

ಪಾರಶಾಲಾ ಒಳಗು-ಹೊರಗು ಪತ್ರಿಕೆಯ 25 ಸಂಚಿಕೆಗಳ ಪಯಣ

ಗುರುಬಚನ್ ಸಿಂಗ್

ಇದು 'ಪಾರಶಾಲಾ ಒಳಗು-ಹೊರಗು' ಪತ್ರಿಕೆಯ 25ನೇ ಸಂಚಿಕೆ. ಈ ಸುದೀರ್ಘ ಪಯಣದಲ್ಲಿ ಓದುಗರು ಮತ್ತು ಬರಹಗಾರರು ನೀಡಿರುವ ಕೊಡುಗೆ ಅಪಾರ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಓದುವ ಮತ್ತು ಬರೆಯುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂಬ ಮಾತುಗಳು ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿರುವಾಗ, ಒಂದು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಯು ಈ ಮಟ್ಟದ ಯಶಸ್ಸು, ಕಂಡಿರುವುದು ನಿಜಕ್ಕೂ ಸಂತೋಷದ ಸಂಗತಿ. ಮೊದಲ ಸಂಚಿಕೆಯ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಮುನ್ನ ನಡೆದ ಚರ್ಚೆಗಳನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡಿದಾಗ, ಪತ್ರಿಕೆಯ ತಾರ್ಕಿಕತೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅದರ ಉದ್ದೇಶದವರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಡೆದ ಆಳವಾದ ಸಮಾಲೋಚನೆಗಳು ನನಗೆ ನೆನಪಾಗುತ್ತವೆ.

ಪಾರಶಾಲಾ ಒಳಗು-ಹೊರಗು' ಪತ್ರಿಕೆಯ ಪ್ರಯಾಣವು ಜುಲೈ 2018ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರು, ಶಿಕ್ಷಕ ತರಬೇತುದಾರರು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವವರಿಗೆ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಆಕರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ, ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ನಡುವೆ ಸಂವಾದಕ್ಕೆ ಒಂದು ವೇದಿಕೆ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಅವರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದು ಪತ್ರಿಕೆಯ ಗುರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಶಿಕ್ಷಣದ ಕುರಿತಾದ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಚರ್ಚೆಗಳನ್ನು ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸಲು ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವವರಲ್ಲಿ ಓದುವ ಮತ್ತು ಬರೆಯುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವುದು ಇದರ ವಿಶಾಲ ಉದ್ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ.

ಆರಂಭದಲ್ಲಿ, ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಅರ್ಧವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ (ಆರು ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ) ಹೊರತರಲು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಅದರಂತೆ ಮೊದಲ ನಾಲ್ಕು ಸಂಚಿಕೆಗಳು ಪ್ರಕಟವಾದವು. ಈ ಸಂಚಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಯಿತು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆ ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ, ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಲೇಖನಗಳಿದ್ದರೆ, ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಭಾಷೆ, ಗಣಿತ, ವಿಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನಗಳಂತಹ ವಿಷಯಾಧಾರಿತ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಲೇಖನಗಳು ಸೇರಿದ್ದವು.

ಬದಲಾವಣೆಯು ಈ ಪಯಣದ ಒಂದು ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಭಾಗವಾಗಿತ್ತು

ನಾಲ್ಕು ಸಂಚಿಕೆಗಳು ಪ್ರಕಟವಾದ ನಂತರ, ಪತ್ರಿಕೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಲೇಖನಗಳ ಕುರಿತು ಓದುಗರಿಂದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಯಿತು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿ, ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಲೇಖನಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸುವ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಪುಟಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಒಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಂಚಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲಾಯಿತು. ಅದರಂತೆ, 200 ಪುಟಗಳ

ಅರ್ಧವಾರ್ಷಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಯು ಈಗ 100 ಪುಟಗಳ ತ್ರೈಮಾಸಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಯಾಗಿ (ವರ್ಷಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ಸಂಚಿಕೆಗಳು) ಹೊರಬರಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಪದಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಮಿತಗೊಳಿಸಿ, ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಸರಳ ಹಾಗೂ ಓದಲು ಸುಲಭವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಶ್ರಮಿಸಲಾಯಿತು. ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿಸಲು, ಸಂಪಾದಕೀಯ ತಂಡವು ಶಾಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನೇರ ಸಂಪರ್ಕ ಹೊಂದಿರುವ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳನ್ನು ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ.

ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯು ಈಗ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದೆ. ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಅನುಭವಗಳ ನಡುವೆ ಸಮತೋಲನ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ, ಶಿಕ್ಷಕರು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಇದು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಇದು ತರಗತಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಕಾರಾತ್ಮಕ ಬದಲಾವಣೆ ತರಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ.

ತಳಸ್ತರದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಶಿಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞರು ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸಲು ಹಾಗೂ ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪತ್ರಿಕೆಯು ವೇದಿಕೆ ಕಲ್ಪಿಸಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕ ತರಬೇತುದಾರರು ತಮ್ಮ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಇದೊಂದು ಉತ್ತಮ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅವರು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಓದುವ ಮತ್ತು ಸಂವಹನ ನಡೆಸುವ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಿಪರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

'ಪಾರಶಾಲಾ' ಪತ್ರಿಕೆಯ ಲೇಖನಗಳು ಭಾಷೆ, ಗಣಿತ, ವಿಜ್ಞಾನ, ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಕಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದಂತಹ ಪರಸ್ಪರವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ. ಈ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳು, ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು, ಉದ್ದೇಶಗಳು, ಬೋಧನಾ ಕ್ರಮಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಅನುಭವಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂದಿನ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಬುನಾದಿ ಸಾಕ್ಷರತೆ ಮತ್ತು ಸಂಖ್ಯಾಜ್ಞಾನ (FLN), ಆರಂಭಿಕ ಬಾಲ್ಯದ ಆರೈಕೆ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ (ECCE) ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಕರ ವೃತ್ತಿಪರ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಕುರಿತಾದ ಲೇಖನಗಳಿಗೆ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸೃಜನಶೀಲ ಬರವಣಿಗೆ, ಶಿಕ್ಷಕರ ದಿನಚರಿ, ವಾಲ್ ಪೇಪರ್,

ಪತ್ರಿಕೆಗಳು, ಬಹುಭಾಷಾ ಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ಮುದ್ರಣ-ಸಮೃದ್ಧ ಪರಿಸರದಂತಹ ಭಾಷಾ ಬೋಧನೆಯ ಅಂಶಗಳು ಸಹ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಭಾಗವಾಗಿವೆ.

ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮೌಲ್ಯಾಂಕನ ಮತ್ತು ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು, ಬೋಧನಾ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಮತ್ತು ಮಾತೃಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆ, ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ, ಭಾಷಾತ್ಮಕ, ಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ಲಿಂಗತ್ವದಂತಹ ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳು, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮನೋಭಾವ ಹಾಗೂ ಗಣಿತೀಯ ಚಿಂತನೆಯಂತಹ ಗಂಭೀರ ವಿಷಯಗಳ ಕುರಿತು ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಜೊತೆಗೆ ಬೇಸಿಗೆ ಶಿಬಿರಗಳು, ಮಕ್ಕಳ ಸಭೆ, ಮಕ್ಕಳ ಸಂಶೋಧನಾ ಮೇಳ, ಶಾಲಾ ಸಂಸತ್ತು, ಶಿಕ್ಷಕರ ವೇದಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರವಾಸಗಳಂತಹ ಶಾಲಾ ಹಾಗೂ ಕ್ಷೇತ್ರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಕುರಿತೂ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪಾಠಶಾಲಾ: ಓದುಗರೊಂದಿಗಿನ ಬಾಂಧವ್ಯ ಮತ್ತು ಪತ್ರಿಕೆಯ ಉಪಯುಕ್ತತೆ

ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರೊಂದಿಗೆ ನಡೆಸಿದ ಚರ್ಚೆಗಳಿಂದ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು; ಅದಂದರೆ, ಲೇಖನಗಳು ಶಿಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿದ್ದರೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಓದುವುದಲ್ಲದೆ, ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲೂ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಲೇಖನಗಳ ಕುರಿತಾದ ಸಂವಾದ, ಅನುಭವ ಹಂಚಿಕೆ ಹಾಗೂ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಓದಿದ ನಂತರ ಬೋಧನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತಂದ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸುವುದು ಈಗ ಈ ಸಂವಾದದ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಭಾಗವಾಗಿದೆ.

ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನಡೆಸುವ ವಿಷಯಾಧಾರಿತ ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳಲ್ಲಿ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲು ಮತ್ತು ಸಂವಹನ ನಡೆಸಲು 'ಪಾಠಶಾಲಾ' ಪತ್ರಿಕೆಯ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪೂರಕ ಪಠ್ಯಗಳಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಕ್ಷೇತ್ರ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರು ನಮ್ಮ ಗಮನಸೆಳೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಅವರ ಬೋಧನಾ-ಕಲಿಕಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಪತ್ರಿಕೆಯ 'ಓದುಗರ ಅನಿಸಿಕೆ' ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು.

ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಛತ್ತೀಸ್‌ಗಢದ ರಾಯ್‌ಪುರದ ಚಂಗೋರಭಟ್ಟ ಪಶ್ಚಿಮದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯ ಶಿಕ್ಷಕರಾದ ಬರ್ಬಾ ಶರ್ಮಾ ಅವರು 'ಗ್ರಂಥಾಲಯ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆ'ಯನ್ನು ಓದಿದ ನಂತರ ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ:

'ನನ್ನ ಶಾಲೆಯ 'ಮುಸ್ಕಾನ' ಲೈಬ್ರರಿಯನ್ನು ಸಕ್ರಿಯಗೊಳಿಸುವ ಯೋಚನೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿತು. ಕಪಾಟಿನಲ್ಲಿರುವ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಹೊರತಂದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಬಳಸಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಅವರಲ್ಲಿ ಓದುವ ಆಸಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಪುಸ್ತಕಗಳ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬೆಸೆಯುವುದು ಅಗತ್ಯವೆಂದು ನನಗೆ ಅನಿಸಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಓದುವ ಮತ್ತು ಬರೆಯುವ ಆಸಕ್ತಿ ಬೆಳೆಸಲು ಈಗ ನಾನು ನನ್ನ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ 'ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಅವಧಿ'ಯನ್ನೂ ನಿಗದಿಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.' ಸಂಚಿಕೆ 20

ಅಂತೆಯೇ, 'ಸಮನ್ವಯ ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆ'ಯು ಓದುಗರಿಗೆ 'ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ'ಯ ಬಗ್ಗೆ ಆಳವಾದ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತವಿಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ನೀಡಿತು. ವಿವಿಧ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ವಂಚಿತ ಸಮುದಾಯಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಶಾಲಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಹೊರಗಿಡುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಇದು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ನೆರವಾಯಿತು. ಅಂತಹ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಮಾನವೀಯ ಘನತೆ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯಿಂದ ಶಾಲೆಯ ಭಾಗವಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೇಗೆ ಹಾಗೂ ತರಗತಿಯ ಅನುಭವಗಳೊಂದಿಗೆ ಅವರನ್ನು ಬೆಸೆಯಲು ಯಾವ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ಈ ಸಂಚಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಅರಿತುಕೊಂಡರು.

'ಓದುಗರ ಅನಿಸಿಕೆ' ಅಂಕಣದಲ್ಲಿ ಓದುಗರು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು 'ಸಮನ್ವಯ ಶಿಕ್ಷಣ' ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ:

'ಹುಡುಗಿಯರಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟು ಮತ್ತು ಕಲಿಕೆಯೊಂದಿಗಿನ ಅದರ ಸಂಬಂಧ' ಎಂಬ ಲೇಖನವನ್ನು ಓದಿದಾಗ ನನಗೊಂದು ವಿಷಯ ಅರಿವಾಯಿತು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಾವು ವಿಶೇಷ ಅಗತ್ಯವುಳ್ಳ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮಾತ್ರ 'ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ'ಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಸಮಾಜದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಗುಂಪು ವಿಭಿನ್ನ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸದ ಹೊರತು ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯ ಚರ್ಚೆ ಅಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ.' ಅನಿಲ್ ಸಿಂಗ್, ಶಿಕ್ಷಕ ತರಬೇತುದಾರರು, ಭೋಪಾಲ್, ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಸಂಚಿಕೆ 23

'ಸಮನ್ವಯ ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆಯು ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಯೋಚಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. 'ದಾಖಲಾತಿ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ' ಮತ್ತು 'ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕಲಿಯಲು ಸಮಾನ ಹಕ್ಕಿದೆ' ಎಂಬ ಸಾಲುಗಳು ಬಹಳ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿವೆ. ರಾಣಿ ಕುಮಾರಿ, ಶಿಕ್ಷಕರು, ದರ್ಭಾಂಗ, ಬಿಹಾರ ಸಂಚಿಕೆ 23

'ಪಾಠಶಾಲಾ'ದ ಅನೇಕ ಲೇಖನಗಳು ಓದುಗರಿಂದ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ಈ ವಿಮರ್ಶೆಗಳು ಪತ್ರಿಕೆಯ ಜೊತೆಗಿರುವ ಓದುಗರ ಬಾಂಧವ್ಯ ಮತ್ತು ಅದರ ಉಪಯುಕ್ತತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಓದುಗರು ಯಾವ ರೀತಿಯ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಂಪಾದಕೀಯ ತಂಡಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ:

'ನಾನು ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕಿಯಲ್ಲಿದ್ದಿದ್ದರೂ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಎಲ್ಲಾ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ಓದುತ್ತೇನೆ. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯು ಕೇವಲ ಓದುವ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನಷ್ಟೇ ಒದಗಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಬದಲಿಗೆ ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನೂ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿ ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಲಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವವರು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಉತ್ತಮವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಇದು ಸ್ಮೂರ್ತಿ ನೀಡುತ್ತದೆ.' ತೃಪ್ತಿ ಯಾದವ್, ಅಂಗನವಾಡಿ ಶಿಕ್ಷಕರು, ಸಾಗರ್, ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಸಂಚಿಕೆ 19

'ಮೇಡಂ, ನನ್ನ ಉತ್ತರ ಸರಿಯಾಗಿದೆಯೇ!' ಎಂಬ ಲೇಖನವನ್ನು ಓದಿದ ನಂತರ ಒಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಕನಾಗಿ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವೇ ಬದಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳುವುದು ಬೋಧನೆ-ಕಲಿಕೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಾರ್ಜನೆಯ ಒಂದು ಸಹಜ ಹಾಗೂ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಭಾಗ ಎಂದು ನಾನು ಅರಿತುಕೊಂಡೆ. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಮುಕ್ತ ಅವಕಾಶವಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ನಾವು ಗೌರವಿಸಬೇಕು.' ವಿಷ್ಣು ಕುಮಾರ್, ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರು, ಜೈಪುರ, ರಾಜಸ್ಥಾನ ಸಂಚಿಕೆ 12

'ನಾನು ಪಾಠಶಾಲಾ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಓದುತ್ತೇನೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬೋಧಿಸುವಾಗ ಎದುರಾಗುವ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿಭಾಯಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದರ ಕುರಿತು ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯು ನಮಗೆ ಉಪಯುಕ್ತ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ.' ಪ್ರಮೀಳಾ ಭಾಟಿ, ಶಿಕ್ಷಕರು, ಜೈಪುರ, ರಾಜಸ್ಥಾನ ಸಂಚಿಕೆ 16

'ಓದುವಿಕೆ: ಅಕ್ಷರ-ಉಚ್ಚಾರಣೆಗಿಂತಲೂ ಆಚೆ' ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಓದುವ ಕೌಶಲದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸರಳವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ನಮ್ಮ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳನ್ನೇ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಿದೆ.' ಆರತಿ ಬಹುಗುಣ, ಶಿಕ್ಷಕರು, ಪೌಡಿ ಗರ್ವಾಲ್, ಉತ್ತರಾಖಂಡ ಸಂಚಿಕೆ 16

ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿನ ಗ್ರಹಿಕೆಗಳ ಮರುಪರಿಶೀಲನೆ

ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆಯ ಲೇಖನಗಳ ಕುರಿತು ಓದುಗರು ನೀಡಿರುವ ಮೇಲಿನ ಅನಿಸಿಕೆಗಳು, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಪೂರ್ವಭಾವಿ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಮರುಚಿಂತನೆ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಈ ಪತ್ರಿಕೆ ಎಷ್ಟು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ.

ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವಿಚಾರಗಳ ಸಂವಹನ, ಬರವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ಬೋಧನಾ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಪೂರ್ವಕಲ್ಪನೆಗಳು ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿವೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಲಿಕೆ, ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಮುದಾಯಗಳ ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣ, ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣ, ಗಣಿತ ಬೋಧನೆ, ವಿಶೇಷ ಅಗತ್ಯವುಳ್ಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆ, ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿ, ಮುದ್ರಣ-ಸಮೃದ್ಧ ಪರಿಸರ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯ—ಇವು ಅಂತಹ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ವಿಷಯಗಳಾಗಿವೆ.

ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಇಂತಹ ಸ್ಥಾಪಿತ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಬೋಧನೆ ಮತ್ತು ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಅಡೆತಡೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಇವುಗಳ ಕುರಿತು ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವುದು 'ಪಾರಶಾಲಾ' ಪತ್ರಿಕೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯ ಭಾಗವಾಗಿದೆ. ಪತ್ರಿಕೆಯ ಲೇಖನಗಳು ಆರೋಗ್ಯಕರ ಚರ್ಚೆಯ ಮೂಲಕ ಇಂತಹ ತಪ್ಪು ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವ ಹಲವಾರು ನೈಜ ಘಟನೆಗಳು ಮತ್ತು ಕಥೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ. ಇದನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಉದಾಹರಣೆಯಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದು:

'ನನ್ನ ಅನುಭವವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲು ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಲು ಬಯಸುತ್ತೇನೆ; ಅದೇನೆಂದರೆ, ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಪಾಠ ಅಥವಾ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಕೇವಲ ನಾಟಕದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸುವುದು 'ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿ' ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಶಾಲೆಗಳ ಸಂದರ್ಶನದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಶಿಕ್ಷಕರು

ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ ಕಥೆ, ಕವಿತೆ ಅಥವಾ ಪ್ರವಾಸ ಕಥನಗಳನ್ನು ನಾಟಕವಾಗಿ ರೂಪಿಸಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದನ್ನೇ 'ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿ' ಎಂದು ತಪ್ಪಾಗಿ ಭಾವಿಸಿರುವುದನ್ನು ನಾನು ಗಮನಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಹಾಗೆಯೇ, ಪರಿಸರ ಅಧ್ಯಯನ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಜಲಚಕ್ರ ಅಥವಾ ಶಕ್ತಿಯ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಲಿಸುವಾಗ ಕೇವಲ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದೇ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಬಳಕೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

"ಕಲಿಸಬೇಕಾದ ಪಾಠಕ್ಕಾಗಿ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಅವರಿಗೆ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳನ್ನು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟು ಕಂಠಪಾಠ ಮಾಡಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಉಳಿದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮುಂದೆ ಅದನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲೂ 'ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿ'ಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬೇಕು.' ಸುರಭಿ ಚಾವ್ಲಾ, 'ಭಾಷೆಯ ಅವಧಿ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿ' ಸಂಚಿಕೆ 5

ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಉತ್ತಮಪಡಿಸಲು ನಡೆದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು

ಮೊದಲ ಸಂಚಿಕೆಯಿಂದ 21ನೇ ಸಂಚಿಕೆಯವರೆಗಿನ ಪಯಣವು ಓದುಗರೊಂದಿಗೆ ಬಲವಾದ ಬಾಂಧವ್ಯ ಬೆಳೆಸುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಗಳಿಸಿದ ಅನುಭವಗಳು ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಓದುಗರ ನಿರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ, 22ನೇ ಸಂಚಿಕೆಯಿಂದ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಲೇಖನಗಳ ಸ್ವರೂಪ, ಉದ್ದೇಶ, ಪ್ರಸ್ತುತಿ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಓದುಗರು ಗಮನಿಸಿ ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಮುಖ್ಯ ಗಮನವೀಗ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೇಲಿದೆ. ತನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಈಗ ಹಿಂದಿ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮೊದಲು ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಈಗ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡಕ್ಕೂ ಅನುವಾದಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇದು ಒಂದು ಭಾಷೆ ಅಥವಾ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರದೇಶದ ಲೇಖಕರು ಗಳಿಸಿದ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಇತರ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಓದುಗರಿಗೆ ತಲುಪಿಸಲು ನೆರವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಅನುಭವಗಳ ವಿನಿಮಯವು ಸಂವಾದದ ಆಳ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದೆ. ಪತ್ರಿಕೆಯು ತನ್ನ ಹೊಸ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಇದರ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲೇಖನಗಳು ಶಿಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕ ತರಬೇತುದಾರರ ನೇರ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಲೇಖನಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ (NEP 2020), ಬುನಾದಿ ಹಂತಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಚೌಕಟ್ಟು (NCF-FS 2022) ಮತ್ತು ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಚೌಕಟ್ಟುಗಳ (NCF-SE 2023) ಆಶಯಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಜೋಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ತರಗತಿಯ ಪ್ರಸ್ತುತತೆ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರ ವೃತ್ತಿಪರ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಈಗ 'ಪಾರಶಾಲಾ' ವರ್ಣಮಯವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಪುಟಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು 60+4ಕ್ಕೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ವಿನ್ಯಾಸವು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಓದಲು ಸುಲಭವಾಗಿದೆ. "ಶಿಕ್ಷಕರ ದಿನಚರಿಯಿಂದ", "ಭರವಸೆ ಮೂಡಿಸುವ ಶಿಕ್ಷಕರು", "ಚಟುವಟಿಕೆ ಸಮಯ" ಮತ್ತು "ಪುಸ್ತಕಗಳೊಂದಿಗೆ ಸ್ನೇಹ" ಮುಂತಾದ ಹೊಸ ಅಂಕಣಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಅಂಕಣಗಳು ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ಅನುಭವ ಬರಹಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಲು ನೆರವಾಗಿವೆ.

ಸವಾಲುಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ನಿವಾರಣೆ

ಆರಂಭದಿಂದಲೂ 'ಪಾರಶಾಲಾ' ಹಲವಾರು ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿತು. ಹಲವು ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಹೊರತಾಗಿಯೂ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು

ಚಿತ್ರ 2: 'ಪಾರಶಾಲಾ ಒಳಗು-ಹೊರಗು' ಪತ್ರಿಕೆಯ ಪ್ರಯಾಣದ ಕೆಲವು ನೋಟಗಳು.

ಸಂಖ್ಯೆಯ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸವಾಲಾಗಿತ್ತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಪತ್ರಿಕೆಯ ನಿಗದಿತ ಸಮಯಕ್ಕಿಂತ ಕೆಲವು ವಾರಗಳು ತಡವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಮತ್ತು ಸಂಚಿಕೆಗಳನ್ನು ಓದುಗರಿಗೆ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಲುಪಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಗಣಿತ, ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನದಂತಹ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಲೇಖನಗಳ ಕೊರತೆ ಮತ್ತೊಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿತ್ತು.

ಆದರೆ ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯು ಈಗ ತನ್ನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಜಯಿಸಿದೆ. 'ಪಾರಶಾಲಾ'ದ ಎಲ್ಲ ಆವೃತ್ತಿಗಳೂ ಈಗ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಚಂದಾದಾರರನ್ನು ಸರಿಯಾದ ಸಮಯಕ್ಕೆ ತಲುಪುತ್ತಿವೆ. ಲೇಖನಗಳ ಒಳಹರಿವು ಕೂಡ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಲೇಖಕರು ಮತ್ತು ಓದುಗರ ಸಂಖ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಅವರ ಭೌಗೋಳಿಕ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ವಿಸ್ತರಿಸಿದೆ ಮತ್ತು ಈ ವಿಸ್ತರಣೆಯು ಮೂರು ಭಾಷೆಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಓದುಗರ ಸಂಖ್ಯೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ದೇಶದ ಮೂಲ ಮೂಲಗಳಿಂದ ಲೇಖನಗಳು ಬರುತ್ತಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ 13 ರಾಜ್ಯಗಳ ಶಿಕ್ಷಕರ ಬೋಧನಾ ಅನುಭವಗಳು ಅಡಕವಾಗಿವೆ. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ದಾಖಲಿಸಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ 'ಬರವಣಿಗೆ ಕಾರ್ಯಾಗಾರ'ಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೂ ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ.

ಶಿಕ್ಷಕರ ವೃತ್ತಿಪರ ವಿಕಸನ ಮತ್ತು ಅನುಭವ ಬರಹಗಳು

ಶಿಕ್ಷಕರ ವೃತ್ತಿಪರ ವಿಕಸನಕ್ಕಾಗಿ ಆಯೋಜಿಸಲಾಗುವ ಸೇವಾವಧಿ ತರಬೇತಿ ಹಾಗೂ ಇತರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಕರ "ಅನುಭವ ಆಧಾರಿತ ಬರಹಗಳಿಗೆ" ಸೂಕ್ತ ಅವಕಾಶವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಕೊರತೆಯಿಂದಾಗಿ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯಾವುದೇ ಯೋಜಿತ ವಿಧಾನವಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ, ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯುವ ಶಿಕ್ಷಕರು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಸರಿಯಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ.

ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಚೌಕಟ್ಟು (NCF 2023), ಶಿಕ್ಷಕರ ವೃತ್ತಿಪರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಂತದಲ್ಲೂ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ವಿಷಯಗಳ ಅಗತ್ಯವಿದೆ ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ. ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವಿಷಯಗಳು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ, ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿ ಮತ್ತು ತರಗತಿಯ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವಂತಿರಬೇಕು. ಶಿಕ್ಷಕರು ನಿರಂತರವಾಗಿ ವಿವಿಧ ವಿಧಾನಗಳ

ಮೂಲಕ ತಮ್ಮನ್ನು ವೃತ್ತಿಪರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಕಲಿಕೆಗೆ ಪೂರಕವಾದ ವೇದಿಕೆಗಳನ್ನು ತುರ್ತಾಗಿ ಒದಗಿಸಬೇಕಿದೆ.

'ಪಾರಶಾಲಾ' ಪತ್ರಿಕೆಯ ವೇದಿಕೆ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಅನುಭವ ಆಧಾರಿತ ಲೇಖನಗಳು ಈ ನಿರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. ಗರಿಷ್ಠ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಶಿಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಶ್ರೀಮಂತ ಅನುಭವಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಬರೆಯುವಂತೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದು ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಈ ಬರಹಗಳನ್ನು 'ಪಾರಶಾಲಾ' ಪತ್ರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ವಿಶಾಲವಾದ ಮತ್ತು ಜಾಗೃತ ಶಿಕ್ಷಕ ಸಮುದಾಯದೊಂದಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಪತ್ರಿಕೆಯ ನಿರಂತರ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿದೆ.

'ಪಾರಶಾಲಾ'ಗೆ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ, ಲೇಖಕರು ತಮ್ಮ ಸಮೃದ್ಧ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ, ಅಗತ್ಯ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಪುರಾವೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಲು ಕೋರಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಪಾದಕೀಯ ತಂಡವು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಸುಧಾರಿಸಲು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ರಚನಾತ್ಮಕ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಕರು ಸಹ ತಮ್ಮ ಬೋಧನೆ ಮತ್ತು ಬರವಣಿಗೆಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಾಗೂ ಅಗತ್ಯ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ಓದುತ್ತಾರೆ. ಇತರ ಶಿಕ್ಷಕರು ಈ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಓದಿದಾಗ, ಅವುಗಳಿಂದ ಕಲಿತದ್ದನ್ನು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಬೋಧನಾ ಪದ್ಧತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ಆತ್ಮಾವಲೋಕನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಪರಸ್ಪರ ಕಲಿಯಲು ಉತ್ತಮ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತದೆ.

ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯುವುದರಿಂದ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತಮ್ಮದೇ ಬೋಧನಾ ಶೈಲಿಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಎದುರಾಗುವ ಸವಾಲುಗಳು ಮತ್ತು ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆಳವಾದ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಮೂಡುವುದಲ್ಲದೆ, ತಮ್ಮ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಪರಿಹಾರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಬರವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿನ ಇಂತಹ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಒಬ್ಬ 'ಚಿಂತನಶೀಲ ವೃತ್ತಿಪರ ಶಿಕ್ಷಕ'ನಾಗಲು ಅಡಿಪಾಯ ಹಾಕುತ್ತವೆ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ, ಈ ಹಾದಿಯು ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ವೈಚಾರಿಕವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುವ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಗರಿಕನನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ.

ಗುರುಬಚನ್ ಸಿಂಗ್ ಇವರು ಕಳೆದ 50 ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಕಳೆದ 15 ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ಫೌಂಡೇಷನ್ ಜೊತೆಗೆ ಒಡನಾಟ ಹೊಂದಿರುವ ಇವರು, 'ಪಾರಶಾಲಾ ಒಳಗು-ಹೊರಗು' ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಇವರು ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಸಲಹೆಗಾರರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಸಂಪರ್ಕ: gurbachan.singh@azimpremjifoundation.org

ಶಿಕ್ಷಕರ ದಿನಚರಿಗಳ ಪುಟಗಳಿಂದ

ಒಗಟುಗಳಿಂದಲೂ ಮಕ್ಕಳು ಕಲಿಯಬಲ್ಲರು

ಧರ್ಮಪಾಲ್ ಗಂಗ್ವಾರ್

ಗ್ರಂಥಾಲಯದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಕಲಸ ಮಾಡುವಾಗ, ಕವಿತೆ ಮತ್ತು ಕಥೆಗಳ ಕುರಿತು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸಂವಾದ ನಡೆಯುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಓದುವ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಬೆಳೆಸುತ್ತದೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಾಲ್ಪನಿಕವಲ್ಲದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ನಿರೂಪಯುಕ್ತ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿರುವ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಅಥವಾ ದೈನಂದಿನ ಬಳಕೆಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಉಪಯುಕ್ತ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಒಗಟುಗಳ ಕುರಿತು ಸಂವಾದ ನಡೆಸಬಹುದೆಂಬ ಆಲೋಚನೆ ಮೂಡಿತು. ಒಗಟುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ತಾವೇ ರಚಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ 'ಊಹೆ' ಮಾಡುವಂತಹ ಭಾಷಾ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಇಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಗಮನವಿಟ್ಟು ಕೇಳುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಹೊಸ ಹಾಗೂ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿಟ್ಟು ಯೋಚಿಸಿ ಉತ್ತರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಅವರ ಗ್ರಹಿಕೆ ಮತ್ತು ತರ್ಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಲ್ಲದೆ, ಅವರಿಗೆ ಭಾಷೆಯ ಹೊಸ ರೂಪವೊಂದನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ, ಒಗಟುಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಸಕ್ತಿದಾಯಕ ಹಾಗೂ ಆನಂದದಾಯಕವಾದ ಒಂದು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಗಟುಗಳು ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ, ನುಡಿಗಟ್ಟು ಅಥವಾ ಹೇಳಿಕೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪದದ ಅರ್ಥವು ಅಡಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕವಿತೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಒಗಟುಗಳು ಅತ್ಯಂತ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಲೇ ಒಗಟುಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, 'ಏಕಲವ್ಯ' ಸಂಸ್ಥೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ 'ಬೂರೋ ಬೂರೋ' ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದೊಂದಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಒಡನಾಟ ಬೆಳೆಸಲು ನಾವು ಯೋಚಿಸಿದೆವು. ರಾಮ್‌ಬಚನ್ ಸಿಂಗ್ ಆನಂದ್ ಅವರು ರಚಿಸಿರುವ ಈ ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಸುಭಾಷ್ ವ್ಯಾಮ್ ಅವರು ಸುಂದರವಾದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಕ್ರಾರದಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸುವ ಮೂಲಕ "ಬೂರೋ ಬೂರೋ" ಪುಸ್ತಕದ ಕುರಿತು ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. "ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಒಗಟುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೆಯೇ?" ಎಂದು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದೆ. ಇದನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಮಕ್ಕಳು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಒಬ್ಬರಿಗಿಂತ ಒಬ್ಬರು ಪಟಪಟನೆ ತಮಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದ ಒಗಟುಗಳನ್ನು

ಹೇಳಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮೋಜಿನ ಗದ್ದಲ ಶುರುವಾಯಿತು. ನಾನು ನಗುತ್ತಲೇ, "ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಲ್ಲಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಲ್ಲಿ! ನನ್ನ ಬಳಿ ಒಗಟುಗಳ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಪುಸ್ತಕವಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕವಿತೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಮೋಜಿನ ಒಗಟುಗಳಿವೆ" ಎಂದೆ.

ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿನ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಗಮನಿಸಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಪ್ರತಿ ಪುಟವನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದೆ. ನಂತರ ಈ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲೇ ಒಗಟುಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಗಳು ಅಡಗಿವೆ ಎಂಬ ಸುಳಿವು ನೀಡಿದೆ. ಬಳಿಕ ಒಂದು ಕವಿತೆಯನ್ನು ಓದಿದೆ. ನಾನು ಆ ಒಗಟನ್ನು ಬಿಡಿಸಲು ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಾ, ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆರಳಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ರಾಗವಾಗಿ ಹಾಡಿದೆ; ಮಕ್ಕಳು ನನ್ನನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾ ಆ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಪುನರಾವರ್ತಿಸಿದರು.

ಆ ಕವಿತೆಯ ಒಗಟು ಹೀಗಿತ್ತು:

ನೇಗಿಲಿಲ್ಲದೆ ಉಳುಮೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ
ಊಹಿಸಿ, ಊಹಿಸಿ, ಊಹಿಸಿ!
ಮೆದುಳು ಬಳಸಿ ಯೋಚಿಸಿ!

ಉಳುವವನು ನೇಗಿಲಿಲ್ಲದೆ
ಹೊಲವನ್ನು ಉಳುಮೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಆಹಾ
ದಿಂಡಿನಿಂದ ಒಡೆದು ಮಣ್ಣು
ಸಡಲಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ ಮಣ್ಣಿನ ಹೆಂಟೆಗಳನ್ನು!

ಅರೆ! ಹಾವಿನಂಥ ನೋಟ
ಆದರೆ ವಿಷಪೂರಿತವಲ್ಲ
ಕಂದು ಬಣ್ಣದ ಮೃದು ಲಾಡಿಯಂಥ ದೇಹ
ಮಣ್ಣು ತಿಂದು ಬದುಕುತ್ತದೆ

ಹೃದಯಗಳು ಎಂಟು ಇವೆ
ಹೀಗಿದೆ ಅದರ ಸಿಂಗಾರ
ಮೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಜನನ
ಸ್ವತಃ ಗಂಡು ಮತ್ತು ಹೆಣ್ಣು
ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಬೆರಳು ಹಸಿ ಹಸಿ!
ಯಾರೀತ, ಯಾರೀತ...?

"ಸ್ವಲ್ಪ ತಲೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಅದೇನೆಂದು ಹೇಳಿ ನೋಡೋಣ" ಎಂದು ನಾನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕೇಳಿದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಯೋಚಿಸಿದರೂ ಅವರಿಗೆ ಉತ್ತರ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ನಂತರ ನಾವು ಕವಿತೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಾಲನ್ನೂ

ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದವು. "ನೇಗಿಲಿಲ್ಲದೆ ಹೊಲ ಉಳುಮೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ", "ಮಣ್ಣು ತಿಂದು ಬದುಕುತ್ತದೆ" ಎಂಬ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿದೆವು. ಆದರೆ "ಎಂಟು ಹೃದಯಗಳಿವೆ" ಎಂಬ ಮಾತು ಬಂದಾಗ, "ಅಪ್ಪಾ! ಎಂಟು ಹೃದಯವಿರುವ ಪ್ರಾಣಿ ಯಾವುದಿರಬಹುದು?" ಎಂದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಗೊಂದಲಕ್ಕೊಳಗಾದರು.

ಕೊನೆಗೆ ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಸುಳಿವು ನೀಡಿದೆ: "ಈ ಒಗಟಿನ ಉತ್ತರ ಕವಿತೆಯ ಕೊನೆಯ ಸಾಲಿನ ಹಿಂದಿನ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದೆ ಮತ್ತು ಅದು ಕೊನೆಯ ಪದದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾಸಬದ್ಧವಾಗಿದೆ (Rhyming)" ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದೆ. ಈಗ ಮತ್ತೆ ಪುಸ್ತಕದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದಾಗ, ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಧಟ್ಟನೆ ಅದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ. ಅವನು ತಡೆಯಲಾರದ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಜೋರಾಗಿ, "ಎರೆಹುಳು!" ಎಂದು ಕೂಗಿದ. ತಕ್ಷಣವೇ ನಾನು, "ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ!" ಎಂದು ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಸೂಚಿಸಿದೆ.

ಇದೇ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಪುಸ್ತಕದ ಎಲ್ಲಾ 22 ಒಗಟು ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಓದಿದವು. ಈ ಚಟುವಟಿಕೆ ಮುಂದುವರಿದಂತೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಒಗಟನ್ನು ಬಿಡಿಸಲು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡರು ಮತ್ತು ಸ್ಪರ್ಧೆಗೆ ಬಿದ್ದವರಂತೆ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಹೇಳತೊಡಗಿದರು. ಆ ಇಡೀ ಚಟುವಟಿಕೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅತೀವ ಸಂತೋಷವನ್ನು ನೀಡಿತು.

ಬಳಿಕ ನಾನು ಮಕ್ಕಳನ್ನು, "ನಿಮಗೆ ಇಂತಹ ಒಗಟಿನ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಇಷ್ಟವೋ ಅಥವಾ ಕಥೆ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಇಷ್ಟವೋ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಏಕಕಂಠದಲ್ಲಿ, "ನಮಗೆ ಇದೇ ಹೆಚ್ಚು ಖುಷಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ!" ಎಂದು ಕೂಗಿದರು. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳು, "ನಮಗೆ ಕಥೆ ಮತ್ತು ಒಗಟು ಎರಡೂ ಇಷ್ಟ" ಎಂದರು. "ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಇಷ್ಟವಾದದ್ದು ಏನು?" ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ, ನಿಜಾರಿಶ್ ಎಂಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಬಹಳ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿದ: "ಒಗಟುಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಗಳು ಒಗಟಿನ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲೇ ಅಡಗಿರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ನಮಗೆ ಖುಷಿ ನೀಡಿತು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಇವುಗಳನ್ನು ಕವಿತೆಯಂತೆ ಹಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಉತ್ತರ ಹುಡುಕುವ ಮೋಜು ಅನುಭವಿಸಬಹುದು" ಎಂದನು.

ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಕಲಸ ನೀಡಿದೆ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರು ಹೇಳುವ ಅಥವಾ ತಾವು ಕೇಳಿರುವ ಒಗಟುಗಳನ್ನು ಮರುದಿನ ನೆನಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬರೆದು ತರಲು ಸೂಚಿಸಿದೆ.

ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ಸಹ ವಿನೋದಮಯವಾಗಿರಬಹುದು!

ವೈಶಾಲಿ ಗೇದಮ್

ನಾನು ಕಪ್ಪುಹಲಗೆಯ (Blackboard) ಮೇಲೆ 'ಪರೀಕ್ಷೆ' ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಬರೆದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದೆ: "ನಾವು ಇಂದು ಯಾವ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಪರೀಕ್ಷೆ ನಡೆಸೋಣ?"

ಮರುದಿನ ನಿಗದಿತ ಸಮಯಕ್ಕೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಗ್ರಂಥಾಲಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಜಮಾಯಿಸಿದರು. ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಾವು ಮನೆಯಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಒಗಟುಗಳನ್ನು ಬರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಒಗಟುಗಳನ್ನು ಅವರು ಹುಡುಕಿ ತಂದಿದ್ದು ಆಶ್ಚರ್ಯ ತಂದಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಎಂದಿನಂತೆ ವೃತ್ತಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು; ಒಬ್ಬರಾದ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬರು ತಾವು ತಂದಿದ್ದ ಒಗಟುಗಳನ್ನು ಕೇಳತೊಡಗಿದರು, ಉಳಿದವರು ಪ್ರತಿಪೋಟಿಗೆ ಬಿದ್ದಂತೆ ಉತ್ತರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಗಟು ಅರ್ಥವಾಗದಿದ್ದಾಗ ಸುಳಿವುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ, ಆಲೋಚಿಸಿ ಉತ್ತರ ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಹಲವು ಸುತ್ತುಗಳವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಿತು.

ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಕೆಲವು ಕುತೂಹಲಕಾರಿ ಒಗಟುಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದಲೇ ಅವುಗಳನ್ನು ಚಾರ್ಟ್ ಮೇಲೆ ಬರಸಲಾಯಿತು. ನಂತರ ಈ ಚಾರ್ಟ್‌ಗಳನ್ನು ಶಾಲೆಯ ಪ್ರದರ್ಶನ ಫಲಕದಲ್ಲಿ ಹಾಕಲಾಯಿತು.

ಈ ಅನುಭವದ ನಂತರ ದೀಪಿಕಾ ಎಂಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ, "ಸರ್, ನಾಳೆ ಕೂಡ ಇಲ್ಲೇ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳೋಣ, ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಠ ಕೇಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಇಲ್ಲೇ ಮಜಾ ಇರುತ್ತದೆ" ಎಂದಳು. ಸೂಹ್ಯಲ್ ಕೂಡ ಧ್ವನಿಗೂಡಿಸುತ್ತಾ, "ಎರಡು ದಿನ ಬಹಳ ಮಜಾ ಬಂತು ಸರ್, ನಮಗೆ ಇಂತಹ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಪಾಠ ಮಾಡಿ!" ಎಂದು ತನ್ನ ಸಂತಸ ಹಂಚಿಕೊಂಡನು.

ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಹಿರಿಯರಿಂದ ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಾಗವಾದ ಈ ಒಗಟುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದರು. ಇದು ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮದೇ ನಾಡಿನ ಶ್ರೀಮಂತ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವುದಲ್ಲದೆ, ಅದನ್ನು ಗೌರವಿಸುವ ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಸಿಸುವ ಒಂದು ಸುಂದರ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು.

— ಧರ್ಮಪಾಲ್ ಗಂಗ್ವಾರ್, ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರು, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆ ಹಲ್ಮಿಪಚ್‌ಪೆಡಾ, ಖಟೀಮಾ, ಉಧಮ್ ಸಿಂಗ್ ನಗರ, ಉತ್ತರಾಖಂಡ್.

“ಸರಿ ಟೀಚರ್!” ಎಂದು ಮಕ್ಕಳು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದರು. ಒಂದರಿಂದ ಐದನೇ ತರಗತಿಯವರೆಗಿನ ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ‘ವರ್ಗೀಕರಣ’ ಎಂಬ ಪದ ಪರಿಚಿತವಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಹಲವರು ಇದರ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ನಂತರ ಕಪ್ಪುಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಹೆಸರು — “ವರ್ಗೀಕರಣ ಮಾಡಿ” ಎಂದು ಬರೆಯಲಾಯಿತು.

ಆದರೆ ಕೆಲವು ನಾನು ವಿವಿಧ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೆಸರಿನ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಬರೆದೆ. ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಕುಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮತ್ತು ಕಾಡುಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳಿದ್ದವು. ನಂತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಎರಡು ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ವಿಭಜಿಸಿ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗುಂಪಿನಲ್ಲೂ 1 ರಿಂದ 5ನೇ ತರಗತಿಯವರೆಗಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಇರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಎರಡೂ ಗುಂಪುಗಳು ವ್ಯತ್ಯಾಸದಲ್ಲಿದ್ದು ಕುಳಿತುಕೊಂಡವು. ಕಪ್ಪುಹಲಗೆಯ ಇನ್ನೊಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಬರೆದೆ:

- ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು.
- ಗುಂಪುಗಳು ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಸಬೇಕು.
- ಎರಡೂ ಗುಂಪುಗಳು ಉತ್ತೀರ್ಣರಾಗಬೇಕು.
- ಕೆಲಸವು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸುಂದರವಾಗಿ ಇರಬೇಕು.

ಈ ನಿಯಮಗಳ ಹೊರತಾಗಿ, ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಅಥವಾ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಬೇರೆ ಏನನ್ನೂ ತಿಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಕೇವಲ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಜೋರಾಗಿ ಓದಿದೆ, ಇದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅವುಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಏಕೆಂದರೆ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಸ್ ಆಗಲು ಈ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಓದಲು ಬಲ್ಲವರು ಬೋರ್ಡ್ ಮೇಲಿದ್ದ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಓದಿಕೊಂಡರು. ಕೆಲವರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸೃಷ್ಟಿಕರಣಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಬಳಿ ಬಂದರು.

ಆಗ ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ: “ಯಾರಿಗೂ ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡಲು ಅನುಮತಿಯಿಲ್ಲ. ನನ್ನನ್ನು ಏನೂ ಕೇಳಬೇಡಿ; ಏನೇ ಇದ್ದರೂ ನಿಮ್ಮಲ್ಲೇ ಪರಸ್ಪರ ಚರ್ಚಿಸಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿ.”

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರೂ ಶ್ರೇಯಾ, ಲಿಮ್ರಾ, ಸಾಕ್ವಿ ಮತ್ತು ಅರ್ಜುನ್ ತಮ್ಮ ಗುಂಪಿನವರೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸುವ ಬದಲು ನನ್ನನ್ನೇ ಕೇಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. “ಟೀಚರ್, ನಾವು ಆರು ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾ?” ಎಂದು ಸಾಕ್ವಿ ಕೇಳಿದಳು. ಕಪ್ಪುಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹದಿಮೂರು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಶ್ರೇಯಾ, “ನಾವು ಹದಿಮೂರು ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು” ಎಂದಳು. ಲಿಮ್ರಾ ಮಾತ್ರ, “ಇಲ್ಲ, ನಾವು ಆರು ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು” ಎಂದು ವಾದಿಸಿದಳು.

ತಕ್ಷಣ ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ: “ನನಪಿಡಿ, ನೀವು ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡಿದರೆ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಫೇಲ್ ಆಗುತ್ತೀರಿ. ಆದರೆ ನೀವು ನಿಮ್ಮಲ್ಲೇ ಪರಸ್ಪರ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಉತ್ತೀರ್ಣರಾಗುತ್ತೀರಿ.” ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೇ ಅವರು ನನ್ನ ಬಳಿ ಬರುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಜೊತೆಗಾರರೊಂದಿಗೆ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಮಕ್ಕಳ ಈ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಕಂಡು ನನಗೆ ತುಂಬಾ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಸುಮಾರು ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಅವರು ನೇರ ಅನುಭವ ಮತ್ತು ಪ್ರದರ್ಶನ ವಿಧಾನಗಳ ಮೂಲಕ ‘ವರ್ಗೀಕರಣ’ ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಕಲಿತಿದ್ದರು. ಅಂದು ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಕೇವಲ, “ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಕೆಲವು ಎಲೆ, ಹೂವು, ಕಲ್ಲು ಮತ್ತು ಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಅವರು ತಂದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಲು ಹೇಳಿದಾಗ ವರ್ಗೀಕರಣದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಆರಂಭವಾಗಿತ್ತು. ನಂತರ ಅವರು ತಾವಾಗಿಯೇ ವರ್ಗೀಕರಣಕ್ಕೆ ಹೊಸ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ಶುರು ಮಾಡಿದರು; ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ತಮ್ಮ ಸಹಪಾಠಿಗಳನ್ನು ಅವರ ಕೂದಲು ಅಥವಾ ಬಟ್ಟೆಯ ಬಣ್ಣದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ವರ್ಗೀಕರಿಸಿದರು.

ಹಿರಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಚರ್ಚಿಸತೊಡಗಿದಾಗ, ಮೊದಲ ಮತ್ತು ಎರಡನೇ ತರಗತಿಯ ಪುಟಾಣಿಗಳೂ ‘ವರ್ಗೀಕರಣ’ ಎಂಬ ಪದದೊಂದಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಬೆರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಹತ್ತು-ಹನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತಾವು ಕಲಿತದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅವರು ಮೆಲುಕು ಹಾಕಿದರು. ಕ್ರಮೇಣ ಅವರ ಚರ್ಚೆಯು ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಪಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾ ಸಾಗಿತು.

ಅವರು ತಮ್ಮ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಾದ ‘ಗೊಂಡಿ’ಯಲ್ಲಿ ಸಂವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಮಾತುಗಳ ನಡುವೆ ನನಗೆ “ಶಿಕಾರಿ” (ಬೇಟೆಯಾಡುವ) ಮತ್ತು “ಎಲೆ ತಿನ್ನುವ” ಎಂಬಂತಹ ಪದಗಳು ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಇದರಿಂದ ಅವರು ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ‘ಸಾಕು’ ಮತ್ತು ‘ಕಾಡು’ ಪ್ರಾಣಿಗಳೆಂದು ವಿಂಗಡಿಸದೆ, ಅವುಗಳ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ‘ಶಾಖಾಹಾರಿ’ ಮತ್ತು ‘ಮಾಂಸಾಹಾರಿ’ ಎಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಮಕ್ಕಳ ಈ ಆಳವಾದ ಮತ್ತು ತೀವ್ರವಾದ ಆಲೋಚನಾ ಕ್ರಮ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಹಳ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿತು. ನಾನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಹೆಚ್ಚು ಮುಂದೆಯೇ ಅವರು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ನಾನು ಕಪ್ಪುಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮೊದಲೇ “ಸಾಕುಪ್ರಾಣಿ” ಮತ್ತು “ಕಾಡುಪ್ರಾಣಿ” ಎಂದು ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಬರೆಯದೆ ಇದ್ದದ್ದೇ ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತು. ಒಂದು ವೇಳೆ ನಾನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಅವರ ಕೆಲಸ ಸುಲಭವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಮತ್ತು ಅವರು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಯೋಚಿಸುವ ಅಗತ್ಯವೇ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸ್ವತಃ ಆಲೋಚಿಸಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ನಿಜವಾದ ಕಲಿಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ನನ್ನ ನಂಬಿಕೆ. ಚರ್ಚೆಯ ನಡುವೆ ಮಕ್ಕಳು “ಯೇಲಿ” (ಇಲಿ) ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡೆ. ನಾನು ನೀಡಿದ್ದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇಲಿಯ ಹೆಸರೇ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಹಾಗಾಗಿ ಆ ಪದ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು ಎಂದು ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಗೊಂದಲವಾಯಿತು. ನಂತರ ವಿಚಾರಿಸಿದಾಗ ತಿಳಿಯಿತು—ಅವರು ಬೆಕ್ಕನ್ನು ಯಾವ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೆಕ್ಕು ಇಲಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಯಾವ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ತರ್ಕ ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿತ್ತು. ನಿಜಕ್ಕೂ ಅವರ ಆಳವಾದ ಚರ್ಚೆ ಬಹಳ ರೋಚಕವಾಗಿತ್ತು!

ನಾನು ವಿಧಿಸಿದ್ದ ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಷರತ್ತಿತ್ತು: “ಎರಡೂ ಗುಂಪುಗಳು ಉತ್ತೀರ್ಣರಾಗಬೇಕು”. ನಾನು ಅವರಿಗೆ, “ಒಂದು ಗುಂಪು ಫೇಲ್ ಆದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಗುಂಪು ಫೇಲ್ ಆದಂತೆಯೇ” ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದೆ. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕುತೂಹಲದಿಂದ, “ಹಾಗಾದರೆ ನಾವು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕೇ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ನಾನು ಮಾತ್ರ, “ಅದನ್ನು ನೀವೇ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು” ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿ ಸುಮ್ಮನಾದೆ.

ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಮುಂದಾದರು. ಚರ್ಚೆಯ ನಡುವೆ ಕೋಷ್ಟಕ ಮತ್ತು ಚಾರ್ಟ್ ಎಂಬ ಪದಗಳು ಕೇಳಿಬರಲಾರಂಭಿಸಿದವು. ಹಿರಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಮುಂದಾಳತ್ವ ವಹಿಸಿ, ಕಿರಿಯರನ್ನೂ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಹಿರಿಯರ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾ ಕಿರಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ನೋಟ್‌ಬುಕ್ ಮತ್ತು ಪೆನ್ನುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಅವರ ಬಳಿ ಕೇವಲ ಎರಡು ಅಳತೆ ಪಟ್ಟಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಇದ್ದವು; ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ನನ್ನ ಬಳಿಯಿದ್ದ ಏಳು-ಎಂಟು ಅಳತೆ ಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಎರಡೂ ಗುಂಪುಗಳಿಗೆ ಹಂಚಿದೆ.

ಲಿಮ್ರಾ ಎರಡನೇ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೂಚನೆ ನೀಡುತ್ತಾ, “ಈ ರೇಖೆಯನ್ನು 9 ಸೆಂ. ಮೀ ಉದ್ದವಾಗಿ ಎಳೆಯಿರಿ,” ಎಂದಳು. ಅದಕ್ಕೆ ಶ್ರೇಯಾ, “ಅಯ್ಯೋ ಇಲ್ಲ, ನಾವು ಇದನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ 11 ಸೆಂ.ಮೀ ಉದ್ದವಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ!” ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದಳು. ತಕ್ಷಣ ಲಿಮ್ರಾ ತನ್ನ ಗುಂಪಿನವರಿಗೆ, “ಹಾಗಾದರೆ ನಮ್ಮದನ್ನೂ ಇನ್ನೂ 2 ಸೆಂ.ಮೀ ಉದ್ದವಾಗಿ,” ಎಂದು ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಹೇಳಿದಳು.

ಲಿಮೌಳ ಗುಂಪು ಮೊದಲು 9 ಸಂ.ಮೀ ಉದ್ದವನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿ ಇನ್ನೊಂದು ಗುಂಪಿಗೆ ತಿಳಿಸಿತ್ತು. ಆದರೆ ಎರಡನೇ ಗುಂಪು ಈಗಾಗಲೇ 11 ಸಂ.ಮೀ ಗೆರೆ ಎಳೆದುದರಿಂದ, ಎರಡು ಗುಂಪುಗಳ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆ ಇರಲೆಂದು ಲಿಮೌ ತನ್ನ ಗುಂಪಿನ ಗೆರೆಯ ಉದ್ದವನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದಳು. ಈ ಮೂಲಕ ಅವರಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಸಮನ್ವಯತೆ ಕಂಡುಬಂತು. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ 'ಚಾರ್ಟ್' ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ 'ಪಟ್ಟಿ' ಅಥವಾ 'ಟೇಬಲ್' ಎಂಬ ಪದವೇ ಹೆಚ್ಚು ಇಷ್ಟವಾಯಿತು. ಹಿರಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಸುವುದಲ್ಲದೆ, ಕಿರಿಯರ ನೋಟ್‌ಬುಕ್‌ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರು.

ನಾನು ಮಕ್ಕಳ ಈ ಸುಂದರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ವಿಡಿಯೋ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಹಿರಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ ನಂತರ, ಮೊದಲ ಮತ್ತು ಎರಡನೇ ತರಗತಿಯ ಪುಟಾಣಿಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಮುಂದಾದರು. ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಸಹಪಾಠಿಗಳಿಗೆ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ಎಲ್ಲರೂ ಜೊತೆಯಾಗಿ ಸಾಗುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡರು. ಪರೀಕ್ಷೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ 11:00ಕ್ಕೆ ಆರಂಭವಾಗಿತ್ತು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ 1:30ಕ್ಕೆ ಊಟದ ವಿರಾಮದ ನಂತರ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಆಟವಾಡಿ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು 2:45ಕ್ಕೆ ಪುನಃ ತರಗತಿಗೆ ಮರಳಿದರು. ಸಂಜೆ 3:45ರ ವೇಳೆಗೆ ವರ್ಗೀಕರಣದ ಈ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರೀಕ್ಷೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮುಗಿಯಿತು.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ನಾನೇ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ 'ಬಿಗ್ ಬುಕ್'

ಖಂಗಮ್ಪಮ್ ನಿಶಾ ದೇವಿ

ನಾನು ಮಣಿಪುರದ ಥಾಬಲ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಲೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ 2ನೇ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಆನಂದದಾಯಕವಾಗಿಸಲು ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಹೊಸ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ.

ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ ಪಾಠಗಳನ್ನು ನಾನು ನಮ್ಮ ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆಯಾದ 'ಮೀತಿಯಾನ್'ನಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸುತ್ತೇನೆ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತೆ ಅನುವಾದ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಅವರ ಕಲಿಕೆಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬೋಧನಾ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಿದರೂ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪರಿಚಿತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಅವರು ಪಾಠಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಈಗಲೂ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಾರೆ, ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿಸುವುದು ಕೂಡ ಕಡಿಮೆ. ಈ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ, ಪಾಠಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸರಳಗೊಳಿಸಬಹುದು ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದಾಗ ನನಗೆ ಹೊಳೆದದ್ದೇ 'ಬಿಗ್ ಬುಕ್' (ದೊಡ್ಡ ಪುಸ್ತಕ) ತಯಾರಿಸುವ ಆಲೋಚನೆ.

ನನ್ನ ಅನುಭವದ ಪ್ರಕಾರ, ಮಕ್ಕಳು ದೊಡ್ಡ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ತುಂಬಾ ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಾರೆ. ಈ 'ಬಿಗ್ ಬುಕ್' ರಚಿಸಲು ನಾನು "ಮೆದರ್ ನೇಚರ್" ಎಂಬ ಪಾಠವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡೆ. ಅದರ ಮುಖಪುಟದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ಮರಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸುಂದರ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದೆ. ಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕಾಣುವಂತೆ ದಪ್ಪ ಹಾಗೂ ದೊಡ್ಡ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾಯಿತು. ನನ್ನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈಗಷ್ಟೇ ಕಲಿಕೆ ಆರಂಭಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಕಥೆಯನ್ನು ಚಿಕ್ಕದಾಗಿ ಇರಿಸಿ, ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕೇವಲ

ಅವರ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ಸಹಕಾರವನ್ನು ಕಂಡು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರೀತಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಶಂಸೆಯಿಂದ ತುಂಬಿಬಂತು. ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನಿಯಮವನ್ನೂ ಅವರು ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಪಾಲಿಸಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದರು. ನಾನು ಮನದುಂಬಿ "ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ!" ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು ಒಂದೇ ಲಯದಲ್ಲಿ ಚಪ್ಪಾಳೆ ತಟ್ಟುತ್ತಾ, "ಒಂದು, ಎರಡು, ಮೂರು — ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ!" ಎಂದು ಸಂಭ್ರಮಿಸಿದರು.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಒಂದು ಚಟುವಟಿಕೆಗಾಗಿ ಸತತವಾಗಿ ಮೂರು ಗಂಟೆ ಹದಿನೈದು ನಿಮಿಷಗಳ ಕಾಲ ಶ್ರಮಿಸಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟು ಸುದೀರ್ಘ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ನಂತರವೂ ಅವರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಆಯಾಸವಿರಲಿಲ್ಲ, ಬದಲಿಗೆ ಸಾಧಿಸಿದ ಸಂತೋಷವಿತ್ತು. ಈ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ವಿಷಯ ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ವರ್ಗೀಕರಣ ಆಗಿದ್ದರೂ, ನಿಜವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಅದು ಮಕ್ಕಳ ನಡುವಿನ ಏಕೀಕರಣದ ಪರೀಕ್ಷೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಅಂಕಗಳೊಂದಿಗೆ ಉತ್ತೀರ್ಣರಾದರು.

— ವೈಶಾಲಿ ಗೇದಮ್ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಕಿ, ಜಡ್‌ಪಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆ, ಗೋಂಡಗುಡಾ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ.

ನಾಲ್ಕು ಪುಟಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಿದೆ. ಕಥೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವಾಗ ನಮ್ಮ ಭಾಷೆಯ 'ಎಮಾ' (ಅಮ್ಮ) ಎಂಬ ಪದದಂತಹ ಪರಿಚಿತ ಪದಗಳು ಮತ್ತು ಪದಗುಚ್ಛಗಳು ಪದೇ ಪದೇ ಬರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡೆ. ಇಂತಹ ಪದಗಳು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕೇವಲ ಪರಿಚಿತವಾಗಿರದೆ, ಅವರೊಂದಿಗೆ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಸಂಬಂಧವನ್ನೂ ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪದಗಳ ನಡುವೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಕೆಲವು ಸ್ಥಳೀಯ ಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡೆ. ಪುಸ್ತಕ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾದ ನಂತರ, ಅದನ್ನು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ತರಗತಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದೆ.

ತರಗತಿಗೆ ಹೋದ ಕೂಡಲೇ, "ನಿಮಗಾಗಿ ಇಂದು ನನ್ನ ಬಳಿ ಒಂದು ವಿಶೇಷವಾದ ವಸ್ತುವಿದೆ" ಎಂದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲ ಮೂಡಿತು. ಪುಸ್ತಕವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಲಿ ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಧವೃತ್ತಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ. ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ದೊಡ್ಡ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ನೋಡಿದ ತಕ್ಷಣ ಮಕ್ಕಳ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮಂದಹಾಸ ಮೂಡಿತು; ಎಲ್ಲರ ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಅದರ ಮೇಲೆ ನೆಟ್ಟಿದ್ದವು. ಅವರ ಆ ಋಷಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೂ ತುಂಬಾ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ನಾನು ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ತೆರೆಯುವ ಮುನ್ನ ಅವರಿಗೆ ಕೆಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದೆ:

ನಿಮಗೆ ಈ ಅಚ್ಚರಿ ಇಷ್ಟವಾಯಿತೇ? ಇದು ಹೇಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದೆ?

ಮುಖಪುಟದಲ್ಲಿ ನಿಮಗೇನು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದೆ?

ಈ ಕಥೆಯು ಯಾವುದರ ಬಗ್ಗೆ, ಇರಬಹುದು ಎಂದು ನೀವು ಊಹಿಸುತ್ತೀರಿ?

ಇವೆಲ್ಲವೂ ಮುಕ್ತ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಾಗಿದ್ದರಿಂದ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬಗೆಬಗೆಯ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ನೀಡಿದರು.

ನಂತರ, ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಹಾವಭಾವಗಳೊಂದಿಗೆ ನಾನು ಕಥೆಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಓದಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಓದುವ ನಡುವಣವೇ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಥೆ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿದೆಯೇ ಎಂದು ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ನಾನು 'ಎಮಾ' (ಅಮ್ಮ) ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಓದಿದಾಗ, ಮಕ್ಕಳು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ನಗುತ್ತಾ 'ಎಮಾ', 'ಎಮಾ' ಎಂದು ಧ್ವನಿಗೂಡಿಸಿ ಪುನರಾವರ್ತಿಸಿದರು. ತಮಗೆ ಪರಿಚಿತವಿರುವ ಪದಗಳು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಅವರಿಗೆ ಬಹಳ ಇಷ್ಟವಾಯಿತು. ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳುವ ಅವರ ಆಸಕ್ತಿ ಎಷ್ಟಿತ್ತೆಂದರೆ, ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಮಾತನಾಡದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಹ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ತಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲಾರಂಭಿಸಿದರು. 'ಬಿಗ್ ಬುಕ್' ಬಳಸಿದ್ದರಿಂದ ಆದ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದರೆ, ತರಗತಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೂ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿದ್ದು.

ಕಥೆಯನ್ನು ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದ ನಂತರ, ನಾನು ಆ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ನೀಡಿದೆ. ಅವರು ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಹಳ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಗಮನಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಪದೇ ಪದೇ ಬಂದಿದ್ದ ಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪದಗುಚ್ಛಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಗುರುತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು; ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳು ತಾವೇ ಸ್ವತಃ ಓದಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಆ ದೊಡ್ಡ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ಹಂಚಿಕೊಂಡು, ಗುಂಪುಗೂಡಿ ಓದುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡಾಗ ನನಗೆ ಹೆಮ್ಮೆಯೆನಿಸಿತು. ಇಂತಹ ದೊಡ್ಡ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಮಯ ಮತ್ತು ಶ್ರಮ

ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ನಿಜ, ಆದರೆ ಅದರಿಂದ ಸಿಗುವ ಫಲಿತಾಂಶ ಮಾತ್ರ ಅತ್ಯಂತ ತೃಪ್ತಿದಾಯಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ ಎಲ್ಲಾ ಪಾಠಗಳಿಗೂ ಇಂತಹ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಬಹುದು, ಆದರೆ ಆಯ್ದ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ಪಾಠಗಳಿಗೆ ಈ ವಿಧಾನವನ್ನು ಬಳಸುವುದರಿಂದ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಆಸಕ್ತಿದಾಯಕವಾಗಿಸಬಹುದು.

ನಾನು ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಈಗ ನಮ್ಮ ತರಗತಿಯ 'ಓದುವ ಮೂಲೆ'ಯಲ್ಲೇ ಇಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಬಿಡುವಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಾವಾಗಿಯೇ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದು ಓದುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನಾನು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಗಮನಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಪುಸ್ತಕಗಳಿದ್ದರೂ, ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ನಾನೇ ಅವರಿಗಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ತಯಾರಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ಇದನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಒಂದು ವಿಶೇಷವಾದ ಬಾಂಧವ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆಂದು ನಾನು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಸಲು ನಾನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡ ಎಲ್ಲಾ ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ 'ಬಿಗ್ ಬುಕ್' ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿ ಎಂದು ಸಾಬೀತಾಗಿದೆ.

— ಖಂಗಮ್ಮಮ್ ನಿಶಾ ದೇವಿ, ಖೋಂಗ್ಲೋಮ್ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಾಂಡರ್ಡ್ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸ್ಕೂಲ್, ಥೌಬಲ್, ಮಣಿಪುರ.

ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಗಣಿತೀಯ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳು

ಸಂಧ್ಯಾ ಸಿಂಗ್

ಗಣಿತವನ್ನು ಕಲಿಯುವುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಅದನ್ನು ಬೋಧಿಸುವುದರಲ್ಲೂ ನನಗೆ ಎಲ್ಲಿದ್ದ ಅಸಕ್ತಿ. ನಾನು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ತರಗತಿಗಳಿಗೆ ಗಣಿತವನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ತರಗತಿಯು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಒಂದು ಹೊಸ ಗಣಿತದ ಅನುಭವವನ್ನು ಹೊತ್ತು ತರುತ್ತದೆ. ಪಾಠ ಮಾಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಗಮನಿಸಿದಂತೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮೌಖಿಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ಕೂಡುವ-ಕಳೆಯುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ, ಅದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಲಿಖಿತ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಎದುರಾದಾಗ ಅವರು ಗೊಂದಲಕ್ಕೀಡಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣವೆಂದರೆ, ಅವರ ಗಣಿತದ ತಾರ್ಕಿಕ ಅರ್ಥಗ್ರಹಣವು ತರಗತಿಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಬೆಳೆಯದಿರುವುದು. ಅವರು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳದೆ, ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರಗಳ ಕೊರತೆಯಿಂದಾಗಿ ಗಣಿತದ ಕುರಿತಾದ ಸಂವಾದವೇ ನಿಂತುಹೋಗುತ್ತದೆ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು "ಮ್ಯಾಥ್ ಟಾಕ್" ಅಂದರೆ ಗಣಿತೀಯ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ತೊಡಗಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದು ನನಗೆ ಒಂದು ಸವಾಲಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಸ್ವತಃ ಯೋಚಿಸಿ, ತಾರ್ಕಿಕ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಬಂದು, ವಾಕ್ಯರೂಪದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಗೆಹರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಯಾವ

ರೀತಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸಿದೆ. ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಕೆಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ, ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಚರ್ಚೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಮೊದಲ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ನಾನು ನೀಡಿದ ಒಂದು ವಾಕ್ಯರೂಪದ ಸಮಸ್ಯೆ ಹೀಗಿತ್ತು:

"ಸ್ವಲ್ಪ ತನ್ನ ತರಗತಿಯ ಪ್ರಾಜೆಕ್ಟಗಾಗಿ 5 ಎಲೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದಳು ಮತ್ತು ಅವಳ ಸ್ನೇಹಿತ ಜೀವನ್ 7 ಎಲೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದನು. ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಒಟ್ಟು ಎಷ್ಟು ಎಲೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದರು?"

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಆಲೋಚನಾ ಕ್ರಮವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ನಾನು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಸಿದೆ:

ನಾನು: ಗೀತಿಕಾ, ನೀನು ಉತ್ತರ ಹೇಳಲು ಬಯಸುವೆಯಾ?

ಗೀತಿಕಾ: ಇಲ್ಲ ಮ್ಯಾಡಂ.

ನಾನು: ಯಾಕೆ?

ಗೀತಿಕಾ: ಒಂದು ವೇಳೆ ತಪ್ಪಾದರೆ?

ನಾನು: ಪರವಾಗಿಲ್ಲ, ತಪ್ಪಾದರೂ ತೊಂದರೆಯಿಲ್ಲ; ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಅದನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸೋಣ.

ಗೀತಿಕಾ: ಹಾಗಾದರೆ ನನ್ನ ಉತ್ತರ 12.

ನಾನು: ನಿನಗೆ ಈ ಉತ್ತರ ಹೇಗೆ ಸಿಕ್ಕಿತು?

ಗೀತಿಕಾ: ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಎಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಮೊದಲು 5 ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದೊಂದಾಗಿ 7 ಅನ್ನು ಸೇರಿಸಿದೆ. ಆಗ ಉತ್ತರ 12 ಆಯಿತು.

ನಾನು: ಶಾಬಾಶ್ ಗೀತಿಕಾ! ನಿನ್ನ ಉತ್ತರ ಮತ್ತು ನೀನು ಅನುಸರಿಸಿದ ವಿಧಾನ ಎರಡೂ ಸರಿಯಾಗಿವೆ. ಸಮರ್ಥ, ನಿನ್ನ ಉತ್ತರವೇನು ಮತ್ತು ಅದು ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ಸಿಕ್ಕಿತು?

ಸಮರ್ಥ: ನನ್ನ ಉತ್ತರವೂ 12 ಆಗಿದೆ. ನಾನು ಮೊದಲು ಸ್ತೂತಿಯು 5 ಎಲೆಗಳನ್ನು ಬರೆದುಕೊಂಡೆ, ನಂತರ ಜೀವನ್ 7 ಎಲೆಗಳನ್ನು ಬರೆದೆ. ಕೊನೆಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ಎಣಿಸಿದಾಗ 12 ಸಿಕ್ಕಿತು.

ನಾನು: ಇನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಬೇರೆ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಹೇಳಲು ಬಯಸುವಿರಾ?

ರಶಿಕಾ: ಹೌದು ಮ್ಯಾಡಂ! ನನ್ನ ಉತ್ತರವೂ 12. ಆದರೆ ನಾನು 7 ಎಲೆಗಳನ್ನು 5 + 2 ಎಂದು ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಂಡೆ. ಮೊದಲು 5 + 5 ಎಲೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ 10 ಎಂದುಕೊಂಡೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಉಳಿದ 2 ಎಲೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದಾಗ 12 ಆಯಿತು.

ನಾನು: ಶಾಬಾಶ್! ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಗಳು ಮತ್ತು ನೀವು ಬಳಸಿದ ವಿಧಾನಗಳು ಬಹಳ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿವೆ.

ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಉತ್ತರ ಹೇಳಲು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಸರಿಯಾದ ಅಥವಾ ತಪ್ಪಾದ ಉತ್ತರಗಳ ಮಾನದಂಡದಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ಅಳೆಯಬಹುದು ಎಂಬ ಭಯದಿಂದ ಅವರು ಯೋಚಿಸಲು ಹೆದರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ, ನಾನು ವಿಭಿನ್ನ ರೀತಿಯ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಮೂಲಕ ಅವರು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಉತ್ತರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದೆ.

ಸಮಭಾಗದ ಭಿನ್ನರಾಶಿಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವಾಗ, 5ನೇ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಆಕಾರ ಅಥವಾ ವಸ್ತುವಿನ ಅರ್ಧ ಭಾಗವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದೆ: "ಇದನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲು ಇನ್ನು ಎಷ್ಟು ಭಾಗ ಬೇಕು? ಈಗಿರುವ ಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಬೇಕೇ ಅಥವಾ ಕಡಿಮೆ ಬೇಕೆ?" ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಗಾಗಿ ನಾನು ಅವರ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪರಿಸರದಿಂದಲೇ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ — ಉದಾಹರಣೆಗೆ ರೊಟ್ಟಿ ಅಥವಾ ಪರೋಟಾ. ಗಣಿತದ ಈ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನಡೆಸಲು, ನನ್ನ ಕಾಲೇಜು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಸಲಾಗಿದ್ದು 5 ಹಂತಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದೆ:

- ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸುವುದು:** ಶಿಕ್ಷಕರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಪುನರುಚ್ಚರಿಸಿ, ಅವರ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.
- ಮರುನಿರೂಪಣೆ:** ಇತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಮ್ಮದೇ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹೇಳುವಂತೆ ಶಿಕ್ಷಕರು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.
- ತರ್ಕಿಸುವುದು:** ಇತರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆಯೇ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂದು ಶಿಕ್ಷಕರು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ.
- ವಿಸ್ತರಣೆ:** ವಿಷಯವನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಆಳವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಶಿಕ್ಷಕರು ಇತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಚರ್ಚೆಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸುತ್ತಾರೆ; ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಲು ಅಥವಾ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುತ್ತಾರೆ.
- ಸಮಯ ನೀಡುವುದು:** ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಯೋಚಿಸಲು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಉತ್ತರವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಶಿಕ್ಷಕರು ಸಾಕಷ್ಟು ಸಮಯ ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಹಂತಗಳು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆಯ ಮೂಲಕ ನೋಡೋಣ:

ಪ್ರತಿಧ್ವನಿ:

ನಾನು: ಈ ಅರ್ಧ ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲು ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ರೊಟ್ಟಿ ಬೇಕು?

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ: ಇನ್ನೂ ಅರ್ಧ ರೊಟ್ಟಿ ಬೇಕು.

ಮರುನಿರೂಪಣೆ:

ನಾನು: (ಇನ್ನೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ) ಈ ಉತ್ತರ ಸರಿಯೇ? ಈ ಅರ್ಧ ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲು ಎಷ್ಟು ಬೇಕು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನಿನ್ನದೇ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳು.

ಇನ್ನೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ: ಹೌದು ಮ್ಯಾಡಂ, ವಿಪುಲ್ ಹೇಳಿದಂತೆ ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲು ಇನ್ನೂ ಅರ್ಧ ರೊಟ್ಟಿ ಬೇಕು. ಅಂದರೆ, ನಮ್ಮ ಬಳಿ ಈಗ ಎಷ್ಟಿದೆಯೋ ಅಷ್ಟೇ ರೊಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಬೇಕು.

ತಾರ್ಕಿಕತೆ:

ನಾನು: ಶಭಾಶ್! ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಈ ಮಾತನ್ನು ಒಪ್ಪುತ್ತೇವೆಯೇ?

ಇತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು: ಹೌದು, ಏಕೆಂದರೆ ಎರಡು ಅರ್ಧಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದಾಗ ಒಂದು ಪೂರ್ಣ ರೊಟ್ಟಿ ಆಗುತ್ತದೆ.

ವಿಸ್ತರಣೆ:

ನಾನು: ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಎರಡು ಅರ್ಧಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರೆ ಒಂದು ಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆಯೇ? ಇದನ್ನು ರೊಟ್ಟಿಯ ಬದಲು ಸೇಬು ಅಥವಾ ಪೇರಲೆ ಹಣ್ಣಿನಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡಬಹುದೇ? ಬನ್ನಿ, ಈ ಹಣ್ಣುಗಳ ಎರಡು ಅರ್ಧಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ನೋಡೋಣ. (ನಾನು ಮೊದಲೇ ಸೇಬು ಮತ್ತು ಪೇರಲೆ ಹಣ್ಣನ್ನು ಸಮಾನವಾಗಿ ಎರಡು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿದ್ದೆ.)

ಸಮಯ ನೀಡುವುದು:

ನಾನು: ಬನ್ನಿ, ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಅರ್ಧ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ನೋಡೋಣ— ಯಾವಾಗಲೂ ಎರಡು ಅರ್ಧಗಳು ಸೇರಿ ಒಂದು ಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತವೆಯೇ ಎಂದು ನಾವೇ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳೋಣ. (ಶಿಕ್ಷಕಿಯು ವಿವಿಧ ಆಕಾರಗಳ ಸಮಾನ ಭಾಗಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹಂಚಿ, ಅವರು ಸ್ವತಃ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಉತ್ತರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಕಾಯುತ್ತಾರೆ.)

ಹೀಗೆ ಪೂರ್ಣದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸುವಾಗ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಭಾಗ ದೊಡ್ಡದು ಅಥವಾ ಚಿಕ್ಕದು ಎಂದು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯುವುದು ಎಂದು ನಾನು ಕೇಳಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಅವರು ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಂಡುಕೊಂಡರು ಮತ್ತು ಆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಅವರಿಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗಿತ್ತೇ ಎಂದೂ ವಿಚಾರಿಸಿದೆ.

ಅದಕ್ಕೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದರು:

"ಎರಡು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಒಂದರ ಮೇಲೆ ಒಂದನ್ನು ಇಟ್ಟು ನೋಡಬಹುದು."

"ನಾವು ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸಿ ಯಾವ ಭಾಗ ದೊಡ್ಡದು ಎಂದು ಅಂದಾಜು ಮಾಡಬಹುದು."

ಆದರೆ, ಭಿನ್ನರಾಶಿಗಳಲ್ಲಿನ ಭಾಗಗಳು ಸಮಾನವಾಗಿ ಕಂಡಾಗ ಅವರಿಗೆ ಗೊಂದಲ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ 1/2 ಮತ್ತು 1/4 ನಂತಹ ಭಿನ್ನರಾಶಿಗಳ ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಗುರುತಿಸುವುದು ಅವರಿಗೆ ಸವಾಲಾಗಿತ್ತು.

ನಾನು: "ನಾವು ಇದರ ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸಿ ಉತ್ತರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವೇ?"

ನಂತರ ನಾನು 'ಫ್ರಾಕ್ಷನ್ ಕಿಟ್' ಬಳಸಿ, ಸಮಾನ ಅಂಶ (Numerator) ಇರುವ ಆದರೆ ವಿಭಿನ್ನ ಛೇದ (Denominator) ಇರುವ ಭಿನ್ನರಾಶಿಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ.

ಚಿತ್ರ 1: ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಗಣಿತದ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದು ಕಲಿಕೆಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ.

1. $\frac{4}{5} > \frac{4}{6}$
2. $\frac{3}{5} < \frac{3}{4}$
3. $\frac{5}{8} < \frac{5}{6}$
4. $\frac{4}{10} < \frac{4}{12}$

ನಾನು: ಈ ಎಲ್ಲಾ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ನೀವು ಒಪ್ಪುತ್ತೀರಾ? ಇಲ್ಲಿ ನೀಡಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಿನ್ನರಾಶಿಗಳಲ್ಲೂ ಅಂಶ ಒಂದೇ ಆಗಿದೆಯಾ?

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು: ಹೌದು ಮೇಡಂ.

ನಾನು: ಹಾಗಾದರೆ, ಈ ಎಲ್ಲ ಭಿನ್ನರಾಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಛೇದಗಳು ಒಂದೇ ಆಗಿವೆಯೇ?

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು: ಇಲ್ಲ.

ನಾನು: ಅಂದರೆ, ಅಂಶಗಳು ಸಮಾನವಾಗಿದ್ದಾಗ, ಕಡಿಮೆ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಛೇದವಿರುವ ಭಾಗವನ್ನು 'ದೊಡ್ಡದು' ಎಂದು ನಾವು ಹೇಳಬಹುದಾ?

ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಶ್ರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಯಿತು; ಕೆಲವರು ಒಪ್ಪಿದರೆ, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ.

ಯಾರು ಈ ತರ್ಕವನ್ನು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲವೋ, ಅಂತಹ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ನಾನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಭೌತಿಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟೆ.

ಇಲ್ಲಿ ನಾನು ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ವಿಚಾರವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸುತ್ತೇನೆ — ಪ್ರಾಥಮಿಕ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಊಹೆಗಳ ಮೇಲೆ ಆಧಾರಿತವಾದ ಅಮೂರ್ತ ಗಣಿತದ ಮಾತುಕತೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನೈಜ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಭಿನ್ನರಾಶಿಗಳ ಬೋಧನೆಗೆ ನಾನು 'ಫ್ರಾಕ್ಷನ್ ಕಿಟ್' ಬಳಸಿದೆ ಹಾಗೂ ಕೂಡುವ-ಕಳೆಯುವ ಲೆಕ್ಕಗಳಿಗೆ ಕಲಿಕೆಗೆ ಪೆನ್ಸಿಲ್ ಮತ್ತು ಎಲೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡೆ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ವಸ್ತುಗಳೊಂದಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಸಂಪರ್ಕ ನಡೆಸುವುದು ಅಥವಾ ಅವುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ನೋಡುವುದು ಬಹಳ ಅವಶ್ಯಕ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವರ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಅಮೂರ್ತ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಕಲ್ಪನೆಯ ಮೂಲಕ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

— **ಸಂಧ್ಯಾ ಸಿಂಗ್**, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕಿ, ನಗರ ನಿಗಮ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆ, ಮಹರಾಜ್ ದರ್ಗಾ, ನವದೆಹಲಿ.

ನನ್ನ ತರಗತಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬದಲಾದ ಕಥೆ

ಕೆ. ಜೇಮ್ಮಾ ಕುಮಾರ್

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಕನ ವೃತ್ತಿಜೀವನದಲ್ಲೂ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನೇ ಬದಲಿಸುವ, ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಮತ್ತು ಅವರ ವೃತ್ತಿಬದುಕಿಗೆ ಹೊಸ ಅರ್ಥ ನೀಡುವ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಬಂದೇ ಬರುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಅಂತಹ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಕ್ಷಣ ಬಂದಿದ್ದು ನಾನು ಡಾ. ಕೆ. ಎನ್. ಆನಂದನ್ ಅವರನ್ನು ಭೇಟಿಯಾದಾಗ. ಅವರು ಭಾಷಾ ಬೋಧನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನನಗಿದ್ದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನೇ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬದಲಿಸಿದರು.

ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ, ನಾನು ಪುದುಚೇರಿಯ ಕಾರ್ಯಕಲನ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಕನಾಗಿ ಸೇರಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿನ ಸವಾಲುಗಳು ಬೆಟ್ಟದಷ್ಟಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯಗಳು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ

ಮತ್ತು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಬಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದರು. ಬಹುತೇಕ ಮಕ್ಕಳು ಓದಲು ಮತ್ತು ಬರೆಯಲು ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇತರ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳಂತೆ ನಾನು ಕೂಡ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನಗಳನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದೆ. ಅಂದರೆ, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಪಾಠ ಆರಂಭಿಸಿ, ನಂತರ ಎರಡು-ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳ ಪದಗಳ ಕಲಿಕೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಬಹುತರಗತಿ ಬೋಧನೆಯ ಸವಾಲುಗಳಿಂದಾಗಿ ಕೆಲಸದ ಒತ್ತಡ ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿತ್ತು. ಆದರೂ, ನಾನು ನನ್ನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬ ವಿಶ್ವಾಸ ನನಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದೊಂದು ದಿನ ನನ್ನ ಆಲೋಚನಾ

ಚಿತ್ರ 1: ಕಥೆಗಳನ್ನು ಓದುವುದು, ರಚಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಚರ್ಚಿಸುವುದರಿಂದ ಬರವಣಿಗೆಯ ಕೌಶಲ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಮವನ್ನೇ ಬದಲಿಸುವಂತಹ ಮಹತ್ವದ ತಿರುವು ಎದುರಾಯಿತು. ಬೇಸಿಗೆ ರಜೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ಫೌಂಡೇಷನ್ ಆಯೋಜಿಸಿದ್ದ ಐದು ದಿನಗಳ ಕಾರ್ಯಾಗಾರದಲ್ಲಿ ನಾನು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದೆ. ಅಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ಹಾಗೂ ತಜ್ಞರಾದ ಡಾ. ಕೆ.ಎನ್. ಆನಂದನ್ ಅವರ ಭೇಟಿಯಾಯಿತು. “ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಅದನ್ನು ನಾವು ಮಾತೃಭಾಷೆಯಂತೆಯೇ ಸಹಜವಾಗಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು” ಎಂಬ ಹೊಸ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಅವರು ಪರಿಚಯಿಸಿದರು. ಅವರ ಈ ವಿಧಾನವು ‘ಚರ್ಚಾ ಆಧಾರಿತ ಬೋಧನಾ ಕ್ರಮ’ದ (Discourse-based pedagogy) ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕೇವಲ ಪಾಠವಾಗಿ ನೋಡದೆ, ಅದನ್ನು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಳಸಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಹಾದಿಯಾಗಿತ್ತು.

ಡಾ. ಆನಂದನ್ ಅವರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ತರಗತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಈ ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನವು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಜ್ಞಾನ ತೀರಾ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಹ, ಅತ್ಯಂತ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಮತ್ತು ಸೃಜನಶೀಲತೆಯಿಂದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸತೊಡಗಿದ್ದನ್ನು ನೋಡುವುದೇ ಒಂದು ಅದ್ಭುತ ಅನುಭವವಾಗಿತ್ತು.

ಅವರು ಐದನೇ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕಥೆ ಹೇಳುವ, ಹಾಡು ಕಟ್ಟುವ ಮತ್ತು ಸಂವಾದ ನಡೆಸುವಂತಹ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಈ ವಿಧಾನವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರು. ಪ್ರತಿದಿನ ಎರಡು ಅವಧಿಗಳಂತೆ ಐದು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ನಡೆಯಿತು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ, ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬದಿಗಿಟ್ಟು ಕೇವಲ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಬಳಸಲಾಗಿತ್ತು. ಸಂವಾದಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಸಾಗಿದ ಈ ಕ್ರಮವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ನೆರವಾಗಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ‘ನಿರ್ದೇಶಿತ ಪರಿಷ್ಕರಣೆ’ಯ (Guided editing) ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಲಿಖಿತ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿತು.

ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹಳೆಯ ದೃಶ್ಯವಿರುವ ಚಿತ್ರವೊಂದನ್ನು ತೋರಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಗಮನವಿಟ್ಟು ನೋಡಿ, ಅದನ್ನು

ವಿವರಿಸುವಂತೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲಾಯಿತು. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಅನಿಸಿಕೆಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮತ್ತು ಮಾತೃಭಾಷೆ ಎರಡರ ಮಿಶ್ರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲು ಮುಕ್ತ ಅವಕಾಶ ನೀಡಲಾಯಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ನಾನು ‘farmer, hen, straw, cartwheel’ ನಂತಹ ಪ್ರಮುಖ ಪದಗಳನ್ನು ಕಪ್ಪುಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಒಂದೆಡೆ ಬರೆಯುತ್ತಾ ಹೋದೆ. ಇದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ‘ಪದಗಳ ಕೋಶ’ (Word Bank) ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿತು.

ನಂತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕೆಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವ ಮೂಲಕ ಚಿತ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ಆಲೋಚನೆಗಳು, ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಚಟುವಟಿಕೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಈ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕಪ್ಪುಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ವಾಕ್ಯಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾಯಿತು. ನಂತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಜೋಡಿಯಾಗಿ ಬಂದು ಒಂದೊಂದು ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಓದಿದರು. ಇಡೀ ವಿಷಯವನ್ನು ನಾವು ಮೂರು ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಬರೆದವು:

1. ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಏನೇನು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿವೆ?
2. ಅಲ್ಲಿ ಯಾವೆಲ್ಲಾ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ?
3. ಆ ದೃಶ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮ್ಮ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು?

ಬರವಣಿಗೆಯ ನಿಯಮಗಳಾದ ವಿರಾಮಚಿಹ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡಕ್ಷರಗಳ ಬಳಕೆ ಬಗ್ಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲಾಯಿತು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಸುಧಾರಣೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಿದ್ಧವಾದ ಅಂತಿಮ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ನೋಟ್‌ಬುಕ್‌ನಲ್ಲಿ ಬರೆದುಕೊಂಡರು.

ಮರುದಿನ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಷಯದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಅವರು ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಬರೆಯುವ

ಮೊದಲು ತಾವು ರಚಿಸಿದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಮೌಖಿಕವಾಗಿ ಹಂಚಿಕೊಂಡರು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗುಂಪು ಪ್ರಾರಾಣ್ಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ಪರಸ್ಪರ ಸಹಕರಿಸಿದವು. ಕೆಲವು ಗುಂಪುಗಳಿಗೆ ಪದಗಳ ಜೋಡಣೆ ಅಥವಾ ಕಾಲಗಳ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ (ಭೂತ, ವರ್ತಮಾನ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯತ್ ಕಾಲ) ಗೊಂದಲವಿತ್ತು.

ಆನಂತರ, ಇಡೀ ತರಗತಿಯೇ ಸೇರಿ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಬಹುದಾದ ಒಂದು ಗುಂಪು ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡವು. ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಸರಿಪಡಿಸಲು ನಾನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕೆಲವು ಸೂಚಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದೆ:

- **ವಿಷಯಾಧಾರಿತ:** "ನೀವು ಬರೆದ ವಿವರಣೆಯು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿದೆಯೇ ಮತ್ತು ಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆಯೇ?"
- **ವಾಕ್ಯ ರಚನೆ:** "ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಪದ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿದೆಯೇ? ಪದಗಳ ಕ್ರಮ ಸರಿಯಾಗಿದೆಯೇ?"
- **ವ್ಯಾಕರಣ:** "Children is playing ಎನ್ನಬೇಕೋ ಅಥವಾ Children are playing ಎನ್ನಬೇಕೋ?"
- ಕಾಗುಣಿತ ಮತ್ತು ವಿರಾಮಚಿಹ್ನೆಗಳ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಅಥವಾ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಚಾರ್ಟ್‌ಗಳ ಸಹಾಯ ಪಡೆದರು.

ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಲು ಬಣ್ಣದ ಮಾರ್ಕರ್‌ಗಳನ್ನು ಬಳಸಲಾಯಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಲಿಕೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿರಲಿ ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾದ ಚಾರ್ಟ್‌ಗಳನ್ನು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲಾಯಿತು. ನಂತರ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೊಸ ಚಿತ್ರವೊಂದನ್ನು ನೀಡಿ, ಹಿಂದಿನ ಅವಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿತದ್ದನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲು ಸೂಚಿಸಲಾಯಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಬರೆದ ಈ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಿದಾಗ, ಸಹಪಾಠಿಗಳ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಪಡೆಯಲು ಕೆಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಲಾಯಿತು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ:

"ಈ ವಿವರಣೆಯು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆಯೇ?"

"ಇದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಕರಣ ಅಥವಾ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳ ದೋಷಗಳಿವೆಯೇ?"

"ವಿರಾಮಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗಿದೆಯೇ?"

ಹೀಗೆ ಪದೇ ಪದೇ ನಡೆಸಿದ ಚರ್ಚೆಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಭಾಷಾ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನೆರವಾದವು. ಮೊದಲು ಗುಂಪಿನ ಬೆಂಬಲದೊಂದಿಗೆ ಕಲಿತು, ನಂತರ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಈ ಹಂತ ಹಂತದ ಕ್ರಮವು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ನಿರೂಪಣಾ ಶೈಲಿಯ ಬರವಣಿಗೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಆಳವಾದ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ನೀಡಿತು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಸಹಪಾಠಿಗಳು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರೊಂದಿಗಿನ ಸಂವಹನದ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ತಾವೇ ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಇದೇ ವಿಧಾನವನ್ನು ಸಂಭಾಷಣೆ, ಹಾಡು ಮತ್ತು ಕಥೆಗಳ ಕಲಿಕೆಗೂ ಬಳಸಲಾಯಿತು.

ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಕಲಿಕೆಗಾಗಿ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪರಿಚಿತವಿರುವ ಚಿತ್ರವೊಂದನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಚರ್ಚೆ ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಪಾತ್ರಗಳು ಯಾವುವು ಮತ್ತು ಅವು ಪರಸ್ಪರ ಏನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರಬಹುದು ಎಂದು ಕೇಳಲಾಯಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹೇಳಿದ ವಿವಿಧ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕಪ್ಪುಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬರೆಯಲಾಯಿತು. ನಂತರ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗುವಂತಹ (ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕವಾಗಿ) ಸೂಕ್ತ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿ, ಪಾತ್ರಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಯಿತು.

ನಂತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳನ್ನು ಬರೆದರು. ಅವರು ಬರೆಯುವಾಗ ನಾನು ಪ್ರತಿ ಗುಂಪಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಂತೆ

ಮತ್ತು ಅಗತ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ತಾವೇ ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲಾಯಿತು.

'Happiness is something that you give it away....' ಎಂಬ ಹಾಡಿನೊಂದಿಗೆ ಸಮೂಹ ಗೀತೆ ರಚನೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಆ ಹಾಡನ್ನು ಆಲಿಸಿ, ಲಯಬದ್ಧವಾಗಿ ಚಪ್ಪಾಳೆ ತಟ್ಟಿದೆವು. ಕ್ರಮೇಣ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗುಂಪು ಆ ಹಾಡಿನ ಮೂಲ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಬದಲಿಸಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಸ್ವಂತ ಹಾಡನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದರು. ಹಾಡಿನ ಮಾದರಿ ಮತ್ತು ರಾಗವನ್ನು (Rhythm) ಗುರುತಿಸಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಲಾಯಿತು. ತಾವು ಬರೆದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಾಡುವುದು, ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಒಂದು ಮೋಜಿನ ಮತ್ತು ಸ್ಮರಣೀಯ ಅನುಭವವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತು. ನಂತರ ಇಡೀ ತರಗತಿಯು ಒಂದು ಸಮೂಹ ಕವಿತೆಯನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಿ, ಅದು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿದ್ದೆಯೇ ಮತ್ತು ಸರಿಯಾದ ಸಂದೇಶವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆಯೇ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿತು.

ಅಂತಿಮವಾಗಿ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಬರೆದರು. ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕೂಡ ಅತ್ಯಂತ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಬರೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಅವರು ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವ ಮೊದಲೇ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಹಾಡಲು ಶುರುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು!

ಕಥೆ ಬರೆಯಲು, ಮೊದಲಿಗೆ ಇಡೀ ತರಗತಿಯು ಒಂದು ಚಿತ್ರವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಕಥೆ ಹೇಳುವ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡವು. ನಂತರ ಕಥೆಯ ಆರಂಭ, ಅಂತ್ಯ ಮತ್ತು ಘಟನೆಗಳ ಕ್ರಮದ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿದವು. ಕೆಲವು ಆಳವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸಲಾಯಿತು ಮತ್ತು ಕಪ್ಪುಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಇಡೀ ತರಗತಿಯೇ ಸೇರಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಒಂದು ಮಾದರಿ ಕಥೆಯನ್ನು ಬರೆಯಲಾಯಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ನೋಟ್‌ಬುಕ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದುಕೊಂಡಾಗ, ಭಾಷೆಯ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಬಳಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ ಸಿಕ್ಕಿತು.

ನಂತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಕಥೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಸೂಕ್ತ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದೊಂದಿಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಕಥೆಯ ಸುಸಂಬಂಧತೆ, ತಾರ್ಕಿಕ ಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಕಾಲಗಳ ಸರಿಯಾದ ಬಳಕೆಯ ಮಹತ್ವ ಮನವರಿಕೆಯಾಯಿತು. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಕಥೆ ಬರೆಯಲು ಸೂಚಿಸಿದಾಗ, ಅವರು ಪಾತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಬಿಂಬಿಸುವ ಪುಟ್ಟ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಬರೆದರು. ಅವರ ಬರವಣಿಗೆಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹ ಪ್ರಗತಿ ಕಂಡುಬಂದಿತು.

ಕೇವಲ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ, ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಸಂವಾದ ಮತ್ತು ನಿರಂತರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ನಿರೂಪಣೆ, ಸಂಭಾಷಣೆ, ಕಥೆ ಹೇಳುವುದು ಮತ್ತು ಕವಿತೆ ಬರೆಯುವ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡರು. ನಾವು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಾಗ ಈ ಬದಲಾವಣೆಯು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಈ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಾವು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಪ್ರಥಮ 'ತರಗತಿ ಪತ್ರಿಕೆ'ಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಹೆಮ್ಮೆ ಮತ್ತು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರು!

— **ಕೆ. ಜೇಮ್ಸ್ ಕುಮಾರ್**, ಶಿಕ್ಷಕರು, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆ, ಪೆಧುಚೆಟ್ಟಿಪೇಟ್, ಪುದುಚೇರಿ.

ಕಾಳಜಿ ಮತ್ತು ಚಿಂತನಶೀಲ ಅವಕಾಶಗಳು ಅಗತ್ಯ

ಶಾಂತಿ ರಾಕೂರ್

ಒಂದು ಶಿಬಿರದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಶಿಕ್ಷಕರೊಂದಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅವರೊಂದಿಗೆ ಕಲಸ ಮಾಡುವ ವಿಧಾನಗಳ ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಶಿಬಿರ ಮುಗಿದ ನಂತರ, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯೊಂದರ ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರು ನನ್ನನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ಶಾಲೆಯ ನೇಹಾ ಎಂಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಂಡರು. ಅವರು ಆ ಮಗುವಿನ ಬಗ್ಗೆ ತೋರಿದ ಸಂವೇದನಾಶೀಲತೆ ಹಾಗೂ ಆಕೆಯ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪರಿಹರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅವರ ತುಡಿತವನ್ನು ಕಂಡು ನನಗೆ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು.

ನೇಹಾಳನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗಲು ನಾನು ಶಾಲೆಗೆ ಬರುವುದಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಅದರಂತೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಶಾಲೆಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ, ದೂರದಿಂದಲೇ ಆಕೆಯ ನಡವಳಿಕೆ, ಕಲಸ ಮತ್ತು ತುಂಟಾಟಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದೆ. ನೇಹಾಳಿಗೆ ಮಾತನಾಡಲು ತೊಂದರೆಯಿದೆ ಎಂಬುದು ನನಗೆ ಶೀಘ್ರವೇ ಅರಿವಾಯಿತು. ಆಕೆ ಸನ್ನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಏನನ್ನೋ ಹೇಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು; ಜೋರಾಗಿ ಮಾತನಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಾಗ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳು ಹೊರಬರುತ್ತಿದ್ದವು, ಆದರೆ ಅವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಮಾತು ಬಾರದ ಹತಾಶೆಯೇ ಏನೋ, ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿಯಾದ ಕೋಪ ತುಂಬಿತ್ತು. ಸಹಪಾಠಿಗಳನ್ನು ತಳ್ಳುವುದು, ಅವರ ಮೇಲೆ ನೀರು ಸುರಿಯುವುದು, ಇತರರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಥವಾ ಅವರ ಮೇಲೆ ಹಲ್ಲೆ ಮಾಡುವುದು ಆಕೆಯ ದೈನಂದಿನ ನಡವಳಿಕೆಯ ಭಾಗವಾಗಿತ್ತು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಪೆನ್ಸಿಲ್ ಎಸೆಯುವುದು, ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಹರಿದು ಹಾಕುವುದು ಮತ್ತು ನೀರಿನ ಬಾಟಲಿಗಳಿಂದ ಇತರರಿಗೆ ಹೊಡೆಯುವುದು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಕೆಯನ್ನು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿರಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಸವಾಲಾಗಿತ್ತು. ತಿಳಿಹೇಳುವುದು ಅಥವಾ ಬೈಯುವುದು ಆಕೆಯ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಇದೇ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ನಾನು ಶಿಕ್ಷಕರೊಂದಿಗೆ 'ಪ್ರಶಸ್ತ್ ಆಪ್' (PRASHAST App) ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದೆ. ಎನ್‌ಸಿಇಆರ್‌ಟಿ (NCERT) ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿರುವ ಈ ಅಪ್ಲಿಕೇಶನ್, ಪೂರ್ವ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದಿಂದ ಹಿಡಿದು 12ನೇ ತರಗತಿಯವರೆಗಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ದೈಹಿಕ ಅಥವಾ ಮಾನಸಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಬಹಳ ಅನುಕೂಲಕರವಾಗಿದೆ. ಶಾಲಾ ಹಂತದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಲು ಇದನ್ನು ಬಳಸಬಹುದು. ಈ ಆಪ್‌ನಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾದ ಮಾನದಂಡಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ, ನಾನು ಶಿಕ್ಷಕರೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿ ನೇಹಾಳ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ. ಆ ಅಂಶಗಳ ಪ್ರಕಾರ, ನೇಹಾಳನ್ನು 'ಬೌದ್ಧಿಕ ಅಸಮರ್ಥತೆ' ಎಂಬ ವರ್ಗದಡಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಎಂದು ನಮಗೆ ತೋರಿತು. ಆಕೆಯನ್ನು ವೈದ್ಯಕೀಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದಲೂ ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ನಾನು ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರು ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುವೆ. ತಪಾಸಣೆ ನಡೆಸಿದ ಮನೋವೈದ್ಯರು, ಆಕೆ ಬೌದ್ಧಿಕ ಅಸಮರ್ಥತೆ ಹೊಂದಿರುವ ಮಗು ಎಂದು ದೃಢಪಡಿಸಿದರು.

ಅಲ್ಲದೆ, ಆಕೆಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಅಗತ್ಯವಿರುವ 'ವಿಕಲಚೇತನರ ಗುರುತಿನ ಚೀಟಿ'ಯನ್ನು (Disability Card) ಮಾಡಿಸಿಕೊಟ್ಟೆ.

ನೇಹಾಳ ಸಮಸ್ಯೆ ಈಗ ನಮಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರ ಪಾತ್ರವೂ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದ್ದು, ಈಗ ನಮ್ಮ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಮೊದಲಿಗೆ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಆಕೆಯ ಪೋಷಕರಿಗೆ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿತ್ತು; ಏಕೆಂದರೆ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಆಕೆಗೆ ಪೂರಕವಾದ ವಾತಾವರಣ ಸಿಗಬೇಕಿತ್ತು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪೋಷಕರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಇಂತಹ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಗುವಿನ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಕೇವಲ 'ಹರ, ಬೇಜವಾಬ್ದಾರಿತನ ಅಥವಾ ಸಿಟ್ಟು' ಎಂದು ತಪ್ಪಾಗಿ ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಶಿಸ್ತಿನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಗುವಿನ ಮೇಲೆ ದೈಹಿಕ ದಂಡನೆ ನಡೆಯುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಶಿಕ್ಷೆಗಳು ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಬದಲು ಅದನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಉಲ್ಲಾಸಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಆಕೆಯ ಪೋಷಕರೊಂದಿಗೆ ಹಲವಾರು ಬಾರಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ವಿಷಯವನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ನಂತರ, ನಾನು ಶಾಲಾ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯೊಂದಿಗೂ ಮಾತನಾಡಿದೆ. ನೇಹಾಳ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಇರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಆಕೆಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಆಕೆಯ ಮೇಲೆ ಕೋಪಗೊಳ್ಳದೆ ಅಥವಾ ಆಕೆಯ ವರ್ತನೆಯಿಂದ ಬೇಸರಗೊಳ್ಳದೆ, ಆಕೆಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

ಚಿತ್ರ 1: ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರ ಮತ್ತು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವು ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ.

ನೇಹಾಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಅತಿಯಾದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು (Hyperactivity) ಹೇಗೆ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕೆಂದು ನಾವು ಯೋಚಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಆಕೆ ಗಲಾಟೆ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಧ್ವಂಸಗೊಳಿಸುವುದು ಆಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರದರ್ಶನವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬಳಸುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಆಕೆ ದಣಿಯುವಂತೆ ಕೆಲವು ದೈಹಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಆಕೆ ದಣಿಯದ ಹೊರತು ಒಂದೆಡೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಆಪ್‌ನಲ್ಲಿ

ಸೂಚಿಸಲಾದ ಕೆಲವು ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ನಾವು ಒಂದು ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದೆವು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ:

1. **ದೈಹಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಶಕ್ತಿಯ ಸದ್ಯಳಕೆ:** ನೇಹಾಳ ಅತಿಯಾದ ದೈಹಿಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು, "ನೇಹಾ, ಓಡಿಹೋಗಿ ಆ ಮರವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಬಾ ನೋಡೋಣ!" ಎಂದು ಆಕೆಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ಸಹಪಾಠಿಗಳನ್ನು ಭಾಗಿಯಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಅವಳು ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಓಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ವೇಗವಾಗಿ ಓಡಿ ಮರವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಮರಳಿ ಬಂದಾಗ ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದ ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಆಕೆಗೆ ಬಹಳ ಖುಷಿ ನೀಡುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಓಡಿ ದಣಿದ ನಂತರ ಆಕೆ ತಾನಾಗಿಯೇ ಒಂದೆಡೆ ಶಾಂತವಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಒಂದು ವಾರ ಕಾಲ ನಡೆಯಿತು.
2. **ಏಕಾಗ್ರತೆಗಾಗಿ ಧಾನ್ಯಗಳ ವಿಂಗಡಣೆ:** ನಂತರ ಆಕೆಗಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಯಿತು. ಕಡಲೆ, ಬಟಾಣಿ, ಉದ್ದಿನ ಬೇಳೆ, ಅಕ್ಕಿ, ಗೋಧಿ ಮುಂತಾದ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆರೆಸಿ, ನೇಹಾ ಮತ್ತು ಇತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಆ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಬಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಲು ಹೇಳಲಾಯಿತು. ಈ ಕೆಲಸವು ಮಕ್ಕಳ ಗಮನವನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದಲ್ಲದೆ, ಅವರಿಗೆ ಮೋಜಿನ ಆಟದಂತೆಯೂ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ನೇಹಾ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಅವಸರದಿಂದ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸುವಾಗ ತಪ್ಪು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ, ಆಕೆ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ 'ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ' ಎಂದು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದಾಗ ಅವಳು ತುಂಬಾ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಿದ್ದಳು.
3. **ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು:** ಇದೇಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಹೂವು ಮತ್ತು ಎಲೆಗಳನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸುವ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡಿದೆವು. ನೇಹಾಳಿಗೆ ಹೊಸ ಹೊಸ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಇಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ಹಾಗಾಗಿ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿತ್ತು.
4. **ಆಕಾರಗಳಿಗೆ ಬಣ್ಣ ತುಂಬುವುದು:** ಕಲಿಕೆಯ ಭಾಗವಾಗಿ ನಡುನಡುವೆ ಆಕೆಗೆ ವ್ಯಾಕ್ಟಾರ ಮತ್ತು ಚೌಕದಂತಹ ಜ್ಯಾಮಿತೀಯ ಆಕಾರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಬಣ್ಣ ಹಚ್ಚಲು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೆವು.

ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಸುಮಾರು ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಸತತವಾಗಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಇತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನೂ ಸಹ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು; ನೇಹಾ ತಾನು ಒಂಟಿ ಅಥವಾ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿತಳು ಎಂದು ಭಾವಿಸಬಾರದೆಂಬುದೇ ಇದರ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಉಳಿದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಓದು-ಬರಹ ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ, ನೇಹಾ ಈ ವಿಶೇಷ

ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತಳಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಶಿಕ್ಷಕರು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಆಕೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಆತುರವಿಲ್ಲದೆ ಪೂರ್ಣ ಸಮಯವನ್ನು ನೀಡಿದರು. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ ಆಕೆ ಕ್ರಮೇಣ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಳು. ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಾದಂತೆ, ಆಕೆಗೆ ಸಾಕೆನಿಸುವ ಮೊದಲೇ ನಾವು ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಧಾನ್ಯ ಅಥವಾ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸುವ ಬದಲಿಗೆ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಬೇರ್ಪಡಿಸುವ ಆಟಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದೆವು. ಈ ಇಡೀ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಅಪಾರ ತಾಳ್ಮೆಯ ಅಗತ್ಯವಿತ್ತು.

ನೇಹಾಳಿಗೆ ಮಾತನಾಡಲು ತೊಂದರೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ, ಭಾಷಾ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಪೂರಕವಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡೆವು. ಶಿಲ್ಪ, ಹಾಕುವುದು, ಬಲೂನ್ ಊದುವುದು, ಮೇಣದಬತ್ತಿ ಆರಿಸುವುದು, ಕಾಗದದ ಚೂರುಗಳನ್ನು ಊದಿ ಹಾರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಕೊಳಲು ನುಡಿಸುವಂತಹ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದೆವು. ಜೊತೆಗೆ, ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಆಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಕೆಲವು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲಾಯಿತು. ತರಕಾರಿ ವಿಂಗಡಿಸುವುದು, ಬಟ್ಟೆ ಒಣಗಿಸುವುದು, ಮನೆಯವರಿಗೆ ನೀರು ಕೊಡುವುದು ಮತ್ತು ಸ್ವತಃ ತನ್ನ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು (ತಲೆ ಬಾಚುವುದು, ಮುಖ ಒರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು) ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲು ಸೂಚಿಸಿದೆವು. ನೇಹಾ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲಾಯಿತು. ಅವರ ಪಾಲಿಗೆ ಇಷ್ಟವನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಸುವುದು ಕೂಡ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸಾಧನೆಯೇ ಆಗಿತ್ತು.

ನೇಹಾ ಎರಡನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಚುಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸುವುದು, ಫ್ಲಾಶ್ ಕಾರ್ಡ್‌ಗಳೊಂದಿಗೆ ಆಟವಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಜಲಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ಎಣಿಸುವಂತಹ ಕಲಿಕಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಈಗ ನೇಹಾ ಮೂರನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಳೆ ಮತ್ತು ಅವಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಕಾರಾತ್ಮಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿವೆ. ಆಕೆ ಈಗ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಓದಲು ಮತ್ತು ಬರೆಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದಾಳೆ; ಆಕೆಯ ಮೆಟ್ಟಿಗೆ ತಕ್ಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿವೆ. ಈ ಇಡೀ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾದ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ, ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಮುಂದಿದ್ದ ಸವಾಲನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು. ಅವರು ಧೈರ್ಯ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳದೆ, ಪೂರ್ಣ ಅರಿವು ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯಿಂದ ನೇಹಾಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಶ್ರಮಿಸಿದರು.

— ಶಾಂತಿ ರಾಕೂರ್, ಬ್ಲಾಕ್ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಬೋರೊಡಿಪಾ, ಛತ್ತೀಸ್‌ಗಢ.

ಕಥೆ ಹೇಳುವ ಮೂಲಕ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ

ಎಸ್. ಕವಿತಾ

ನನ್ನ ನಾಲ್ಕನೇ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವೇಗದಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುತ್ತಾ, ಕಲಿಕೆಯ ಪಯಣದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸೊಗಸಾಗಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟಾದರೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಅಶಾಂತಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದರೆ, ಪ್ರತಿದಿನ ನಾನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ದೂರುಗಳು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ:

- "ಮೇಡಂ, ನಾವು ಆಟವಾಡುವಾಗ ಅವಳು ಯಾವಾಗಲೂ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಓಡುತ್ತಾಳೆ!"
- "ಮೇಡಂ, ಆಟವಾಡುವಾಗ ಅವನು ಈ ವಸ್ತುವನ್ನು ಒಡೆದ, ಆ ವಸ್ತುವನ್ನು ಮುರಿದ!"
- "ಮೇಡಂ, ಅವನು ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳದೆಯೇ ನನ್ನ ರಬ್ಬರ್ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡ!"

“ಮೇಡಂ, ನನ್ನ ಜೊತೆ ಆಟವಾಡಬೇಡ ಎಂದು ಅವನು ಅವಳಿಗೆ ಹೇಳಿದ!”

ನಿರಂತರವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಇಂತಹ ದೂರುಗಳು ತರಗತಿಯ ಕಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಚಣೆ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುವುದರಲ್ಲೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಮಯ ಕಳೆದುಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಿಜಕ್ಕೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ, ಈ ದೂರುಗಳು ಯಾವುದೋ ಕೆಟ್ಟ ವರ್ತನೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಅವು ಸುಲಭವಾಗಿ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಬಹುದಾದ ಸಣ್ಣ ಘಟನೆಗಳಾಗಿದ್ದವು. ದೈನಂದಿನ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ನಾವು ನಿಧಾನವಾಗಿ ‘ನಿಜವಾದ ತಪ್ಪುಗಳು’ ಮತ್ತು ‘ಸಾಮಾನ್ಯ ತಪ್ಪುಗ್ರಹಿಕೆಗಳ’ ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆವು.

ಒಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಕಿಯಾಗಿ ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನವನ್ನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಸನ್ನದತೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ತರಗತಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಸಣ್ಣ ದೋಷಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುವ ಅಭ್ಯಾಸವು ನನಗೆ ದೊಡ್ಡ ಸವಾಲಾಗಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಥೆಗಳ ಮೊರೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ಕಥೆಗಳು ನನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಮಾಯಾದಂಡದಂತೆ ಭಾಷೆಯ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಅಥವಾ ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಲು ನಾನು ಅವುಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತೇನೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಹೃದಯವನ್ನು ಆರಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಕಥೆಗಳು ಬಹಳ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ.

ನಾನು ‘ಗಜಪತಿ ಕುಲಪತಿ’ ಎಂಬ ಮನೋರಂಜಕ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆ. ಮೊದಲು ಕಥೆಯ ಪಾತ್ರಗಳ ಮುದ್ರಿತ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅವುಗಳಿಗೆ ಬಣ್ಣ ಹಚ್ಚಿ, ಕತ್ತರಿಸಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದೆ. ನಂತರ, ಈ ಪಾತ್ರಗಳ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ‘ಗಜಪತಿ ಕುಲಪತಿ ಆ...ಕ್ವಿ!’ ಎಂಬ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಲಾರಂಭಿಸಿದೆ.

ಕಥೆ ಹೇಳುವಾಗ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸಲು ನಾನು ಕೆಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದೆ— “ಈ ಆನೆ ಊರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಬಂದಿರಬಹುದು?”

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ನೀಡಿದರು: “ಬಹುಶಃ ಅದು ದಾರಿತಪ್ಪಿರಬಹುದು”, “ಯಾರೋ ಅದಕ್ಕೆ ಬಾಳೆಹಣ್ಣಿನ ಆಸೆ ತೋರಿಸಿ ಕರೆತಂದಿರಬಹುದು”, “ಅದು ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಬಂದಿರಬಹುದು” ಎಂದೆಲ್ಲಾ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇಡೀ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಲ್ಪನೆಗಳಿಂದ ಜೀವಂತವಾಯಿತು.

ನಂತರ ನಾನು, “ಪೋಸ್ಟಲ್ಮಾನ್ ಅಥವಾ ಬಾಳೆಹಣ್ಣು ಮಾರುವವನಿಗೆ ಗಜಪತಿಯ ಮೇಲೆ ಏಕೆ ಕೋಪ ಬರಲಿಲ್ಲ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ ಬಹಳ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿದಳು: “ಏಕೆಂದರೆ ಗಜಪತಿ ಕುಲಪತಿಗೆ ಯಾರಿಗೂ ನೋವುಂಟುಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಹುಷಾರಿರಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ಸೀನುವುದರಿಂದ ಜನರಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ

ಚಿತ್ರ 1: ಕಥೆಗಳ ಬಳಕೆಯಿಂದ ಭಾಷೆಯ ವಿವಿಧ ಮಜಲುಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಎಂದು ತಿಳಿದಾಗ, ಅವನು ಅಡಗಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅವನ ಮೇಲೆ ಯಾರಿಗೆ ತಾನೇ ಕೋಪ ಬರಲು ಸಾಧ್ಯ?”

ಅವಳ ಈ ಉತ್ತರ ನನ್ನನ್ನು ಅಚ್ಚರಿಗೊಳಿಸಿತು. ದೊಡ್ಡವರಾದ ನಾವು ಇಷ್ಟೊಂದು ಸಹಾನುಭೂತಿ ಮತ್ತು ತಿಳಿವಳಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ನೋಡಲು ಯಾವಾಗ ಕಲಿಯುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ನನಗೆ ಅನಿಸಿತು.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಥೆಯನ್ನು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಕೆಲವರು ಕಥೆಗೆ ಮಸಾಲೆ ಬೆರೆಸಿ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದರೆ, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಮುಖ್ಯ ಘಟನೆಗಳಿಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡಿದರು. ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನಾಟಕೀಯವಾಗಿ ‘ಆ...ಕ್ವಿ!’ ಎಂದು ಸೀನಿ ತೋರಿಸಿದರೆ, ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಹಾಸ್ಯಮಯವಾಗಿ ಕಥೆ ಹೇಳಿದನು. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶಾಂತವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕೂಡ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ತಮ್ಮದೇ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕಥೆ ಹೇಳಿದ್ದು ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು.

ನಂತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ, ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಹಂಚಿ, ಸ್ಥಿಪ್ತ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಲು ಸೂಚಿಸಲಾಯಿತು. ಇದು ಮನೆಗೆಲಸವಾಗಿದ್ದರೂ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟದ ವಿರಾಮದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕುಳಿತು ಪಿಸುಗುಡುತ್ತಾ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂತು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಅಭಿನಯವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಬಹಳ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಾರನೇ ದಿನ ಪ್ರತಿ ಗುಂಪು ತಮ್ಮ ಪ್ರಸ್ತುತಿಯನ್ನು ನೀಡಿದವು; ಈ ವೇಳೆ ತಡಕಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಹಪಾಠಿಗಳಿಗೆ ಉಳಿದವರು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿ ಬೆಂಬಲಿಸಿದರು.

ಈ ಗುಂಪು ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಥೆಯ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಗುಣ-ಅವಗುಣಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದರು. ಯಾರು ಶ್ಲಾಘನೀಯರು ಮತ್ತು ಯಾರನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿದರು. ಪ್ರತಿ ಗುಂಪು ಗಜಪತಿ ಕುಲಪತಿ, ಅಜ್ಜಿ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಮತ್ತು ಬಾಳೆಹಣ್ಣು ಮಾರುವವನ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಚರ್ಚೆಯ ನಂತರ ಅವರು ತಮ್ಮ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಹಂಚಿಕೊಂಡರು: “ಗಜಪತಿ ಕುಲಪತಿ ದಯಾಳು ಮತ್ತು ಪರರ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಳಜಿ ಉಳ್ಳವನು. ಅವನು ಜನರಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗಬಾರದು ಎಂದು ಗೋಡೆಯ ಹಿಂದೆ ಹೋಗಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡನು. ಇನ್ನು ಬಾಳೆಹಣ್ಣು ಮಾರುವವನು, ತನಗೆ ತೊಂದರೆಯಾದರೂ ಗಜಪತಿಗಾಗಿ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಟ್ಟನು; ಏಕೆಂದರೆ ಗಜಪತಿ ಕೆಟ್ಟವನಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು.”

ಈ ಕಥೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಅಂತರಾಳವನ್ನು ಇಣುಕಿ ನೋಡುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಲಾಯಿತು. ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ: “ಎಲ್ಲರೂ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಿ. ನಿಮ್ಮ ಒಬ್ಬ ಸ್ನೇಹಿತ ಅಥವಾ ಸ್ನೇಹಿತೆಯನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಅವರಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಗುಣ ಮತ್ತು ಅವರು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಎರಡು ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕು.”

ಮೊದಲು ಇಡೀ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮೌನ ಆವರಿಸಿತು. ನಂತರ ಅವರು ಹಂಚಿಕೊಂಡ ವಿಚಾರಗಳು ತರಗತಿಯ ತುಂಬ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸಿದವು:

- ‘ಶಾಕಂಬರಿ ಎಲ್ಲರೊಂದಿಗೂ ಬೇಗ ಸ್ನೇಹ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾಳೆ’
- ‘ಸುನೀತಾ ಯಾರನ್ನೂ ಬೈಯುವುದಿಲ್ಲ’
- ‘ಶಿವಕುಮಾರನ ಕೈಬರಹ ತುಂಬಾ ಸುಂದರವಾಗಿದೆ’
- ‘ಸೋಮಶೇಖರ್ ತನ್ನ ಊಟವನ್ನು ಎಲ್ಲರ ಜೊತೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ’
- ‘ಗೀತಾ ಸದಾ ಹಸನ್ಮುಖಿಯಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ’

ಅಚ್ಚರಿಯ ವಿಷಯವೆಂದರೆ, ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತರು ಬದಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಅಥವಾ ಅವರಲ್ಲಿರುವ ಕೆಟ್ಟ ಅಭ್ಯಾಸಗಳ

ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡಲೇ ಇಲ್ಲ! ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸಕಾರಾತ್ಮಕ ಮನೋಭಾವವಿರುತ್ತದೆ ನೋಡಿ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹೇಳಿದ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಸದ್ಗುಣಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ನಾನು ತರಗತಿಯ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಅಂಟಿಸಿದೆ. ಆಗ ತರಗತಿಯ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಿತು. "ಇದು ನನ್ನ ಗುಣ!", "ಇದು ನಿನ್ನದು!" ಎಂದು ಮಕ್ಕಳು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ನಗುತ್ತಾ ಪರಸ್ಪರರ ಗುಣಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಸಂಭ್ರಮಿಸಿದರು.

ಇಂತಹ ಗಹನವಾದ ಜೀವನಪಾಠಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಬೋಧನೆಯಿಂದ ಕಲಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ; ಇವುಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿ ಅನುಭವಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಕಲಿಯಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬ ನನ್ನ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಈ ಕಥಾ ಪ್ರಯಾಣವು ಮತ್ತಷ್ಟು ಬಲಪಡಿಸಿತು. ಒಂದು ಸರಳ ಕಥೆಯ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪರಸ್ಪರರನ್ನು ಪ್ರೀತಿ ಮತ್ತು ಮುಕ್ತ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನೋಡಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ದೋಷಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಬದಲು ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಲು ತೊಡಗಿದರು; ದೂರು ನೀಡುವ ಬದಲು ಪ್ರಶಂಸಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು.

ಸೀನು ಹೊಡೆಯುವ ಆನೆಯ ಸರಳ ಕಥೆಯಿಂದ ಆರಂಭವಾದ ಈ ಪ್ರಯಾಣವು, ಸಹಾನುಭೂತಿ, ಕರುಣೆ ಮತ್ತು ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯ ಸಶಕ್ತ ಪಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಗದರಿಕೆ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಕಠಿಣ ಉಪದೇಶಗಳೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ, ಕೇವಲ ಕಲ್ಪನೆ, ಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ಕಥೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಸೌಮ್ಯವಾದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾತ್ರವಿತ್ತು.

ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಕೇವಲ ಒಂದು ತರಗತಿ ಮಾತ್ರ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ; ಅಲ್ಲಿ ಓದುವ ಮತ್ತು ಬರೆಯುವ ಕೌಶಲಗಳ ಜೊತೆಜೊತೆಗೆ, ಬದುಕುವ ಕಲೆ ಹಾಗೂ ಪರಸ್ಪರರ ಕುರಿತು ಕಾಳಜಿ ವಹಿಸುವುದನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಿರುವ ಒಂದು ಸುಂದರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಮುದಾಯವೇ ಕಂಡಿತು.

— ಎಸ್. ಕವಿತಾ, ಶಿಕ್ಷಕಿ, ಎನ್. ಜೀವರತಿನಂ ಸರ್ಕಾರಿ ಬಾಲಕಿಯರ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಾಲೆ, ವೀರಂಪಟ್ಟಿನಂ, ಪುದುಚೇರಿ.

ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಆರಂಭದ ದಿನಗಳು

ಮನೋಹರ ಹಿರೇಮಠ

ನಾನೊಬ್ಬ ಕಲಾ ಶಿಕ್ಷಕ. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ವೃತ್ತಿಜೀವನದ ಆರಂಭದ ಆ ದಿನಗಳನ್ನು ನಾನು ಎಂದಿಗೂ ಮರೆಯಲಾರೆ. ನಾನು ತರಗತಿಗೆ ಬಂದ ಮೊದಲ 10-15 ನಿಮಿಷಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಶಾಂತವಾಗಿದ್ದರು, ಆದರೆ ಅನಂತರ ಗದ್ದಲ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಶಿಕ್ಷಕ ತರಬೇತಿಯ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಮಗೆ "ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಭಯವಿಲ್ಲದ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಕಲಿಸಬೇಕು, ಜೋರು ದನಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಬಾರದು ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಕೋಪಗೊಳ್ಳಬಾರದು" ಎಂದು ತಿಳಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ, ನಾನು ಅವರೊಂದಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಲೇ ಮಾತನಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಮಾತುಕತೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಂಜಿಕೆಯಿತ್ತು. ನಾನು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ, "ನಿಮಗೆ ಚಿತ್ರಕಲೆ ಇಷ್ಟವೇ? ಪೇಂಟಿಂಗ್ ಮಾಡುವುದು ಇಷ್ಟವೇ? ನಾವು ಒಂದಿಷ್ಟು ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸೋಣವೇ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಕೆಲವರು ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಉತ್ತರಿಸಿದರೂ, ಉಳಿದವರು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಆಟವಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದರು.

ಹೀಗೆ ಇದು ಎರಡು-ಮೂರು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ನಾನು ಎಷ್ಟೇ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ತರಗತಿಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ತರಗತಿಗಾಗಿ ನಾನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನೂ ಮಾಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತರಗತಿಯ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಮಯವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಶಾಂತಗೊಳಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅವರ ಪರಸ್ಪರ ದೂರುಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ಒಂದಾದ ಮೇಲೆ ಒಂದರಂತೆ ದೂರುಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ತರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ನಾನು ನಿರಾಶನಾಗತೊಡಗಿದೆ.

ಕೊನೆಗೆ, ನಾನು ಶಾಲೆಯ ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡಿ ನನ್ನ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದೆ. ಅವರು ನನಗೆ ಇತರ ಅನುಭವಸ್ಥ

ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಲು ಸಲಹೆ ನೀಡಿದರು. ಅದರಂತೆ ನಾನು ಪ್ರತಿದಿನ ಎರಡು ವಿಭಿನ್ನ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಆ ಶಿಕ್ಷಕರು ಹೇಗೆ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ತೊಡಗಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದೆ. ಆಗ ನನಗೊಂದು ಅಚ್ಚರಿಯ ವಿಷಯ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂತು; ನನ್ನ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಗದ್ದಲ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೇ ಇತರ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು! "ಇವರು ನನ್ನ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಗದ್ದಲ ಮಾಡಿ, ಇತರರ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಶಿಸ್ತಿನಿಂದ ಇರಲು ಕಾರಣವೇನು?" ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಡತೊಡಗಿತು.

ನಂತರ ನಾನು ಆ ಅನುಭವಸ್ಥ ಶಿಕ್ಷಕರೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡಿ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದೆ. ಅವರ ಬೋಧನಾ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನನ್ನ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅನ್ವಯಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಇದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ವಿವಿಧ ಮಾದರಿಗಳು, ಬ್ರಷ್‌ಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಬಳಸುವ ತಂತ್ರಗಳ ಕುರಿತು ಕೆಲವು ಆಕರ್ಷಕ ಚಾರ್ಟ್‌ಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದೆ. ಮೂಲ ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ಸಂಯೋಜಿಸಿ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಚಾರ್ಟ್‌ಗಳನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಚಾರ್ಟ್‌ಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕೇವಲ ನೋಡದೆ, ಸ್ವತಃ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಅನುಭವದಿಂದ ಕಲಿಯುವಂತೆ ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತರಗತಿಗೆ ಬಂದಾಗ ನಾವು ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಬಳಸುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದಲೇ ಪಾಠ ಆರಂಭಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಆದರೆ ಈ ವಿಧಾನವೂ ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ನನಗೆ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ವಿಷಯ ಅರಿವಾಯಿತು — ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಕೇವಲ ಉಪಕರಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇರದೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಲಿಕೆಯ ಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಕಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ರೂಪಿತವಾಗಬೇಕು.

ಅಜೀಮ್ ಪ್ರೇಮ್ ಜಿ ಫೌಂಡೇಷನ್‌ನ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಯೊಬ್ಬರು ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ರೂಪಿಸಲು ನನಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸಿದಾಗ ಪೇಂಟಿಂಗ್‌ನಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಆಸಕ್ತಿ ಮೂಡುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಗಮನಿಸಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತಮ್ಮದೇ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸಲು ಉತ್ತೇಜಿಸಿದೆ. ಇದು ಅವರಲ್ಲಿ ಕಲಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಿತು.

ವಿನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುವಾಗ, ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ನಾನು ಕೆಲವು ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಿಡಿಸಬೇಕೆಂದು ವಿವರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಮಕ್ಕಳು ನನ್ನ ಕೆಲಸವನ್ನೇ ನಕಲು ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಆಗ ಫೌಂಡೇಷನ್‌ನ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಯೊಬ್ಬರು “ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸ್ವತಃ ಯೋಚಿಸಲು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ರೂಪ ನೀಡಲು ಅವರಿಗೆ ಮುಕ್ತ ಅವಕಾಶ ನೀಡಬೇಕು. ನೀವು ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಿದಾಗ ಅವರು ಕೇವಲ ನೀವು ಮಾಡಿದ್ದನ್ನೇ ಅನುಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದರ ಬದಲು, ಅವರಿಗೆ ಮಾದರಿಗಳ ಹಿಂದಿರುವ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿ. ತಕ್ಷಣವೇ ಕಾಗದ ಕೊಡುವ ಬದಲು, ಮೊದಲು ಅವರ ಕೈಗೆ ಸೀಮೆಸುಣ್ಣು ನೀಡಿ ಶಾಲೆಯ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸಲು ಹೇಳಿ” ಎಂದು ಕಿವಿಮಾತು ಹೇಳಿದರು.

ಅವರು ಮುಂದುವರಿದು, “ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ದಿನನಿತ್ಯದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ವಿವಿಧ ವಿನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಲು ತಿಳಿಸಿ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಬಟ್ಟೆಯ ಮೇಲಿನ ವಿನ್ಯಾಸಗಳು, ಮನೆಯ ಪರದೆಗಳ ಮೇಲಿರುವ ಚಿತ್ರಗಳು ಅಥವಾ ಒದ್ದೆ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡುವ ಚಪ್ಪಲಿಯ ಗುರುತುಗಳು— ಇವೆಲ್ಲವೂ ವಿಭಿನ್ನ ವಿನ್ಯಾಸಗಳೇ. ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಇಂತಹ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಅವರಿಗೆ ಬಿಡಿ. ನಂತರ ಅವರು ನೋಡಿದ ಆ ಮಾದರಿಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸಲು ಹೇಳಿ” ಎಂದು ಸಲಹೆ ನೀಡಿದರು. ಈ ವಿಧಾನವು ನನಗೆ ಬಹಳ ಉಪಯುಕ್ತವಾಯಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸೃಜನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಲು ಮತ್ತು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಚಟುವಟಿಕೆ ನಡೆಸಲು ಇದರಿಂದ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯಿತು. ಇದು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಹೆಚ್ಚಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಇದಾದ ನಂತರದ ಸವಾಲೆಂದರೆ — ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಗದ್ದಲ ಮಾಡದೆ, ತಾವು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕೆಲಸದ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಒಂದನೇ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತರಗತಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಮುನ್ನ ಐದು ನಿಮಿಷ ಶಾಂತವಾಗಿ ಕುಳಿತು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಲು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಕುಳಿತ ನಂತರ, “ಈಗ ನಾನು ಸಂಗೀತವನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತೇನೆ, ನೀವು ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ಅದನ್ನು ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಕೇಳಬೇಕು. ನಾನು ಹೇಳಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಕಣ್ಣು ಬಿಡಬೇಕು” ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಧ್ಯಾನದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ನಕ್ಕರು, ಕೆಲವರು ಕಣ್ಣು ಮಿಟುಕಿಸಿ ನೋಡಿದರು, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಗದ್ದಲ ಮಾಡಿದರು. ಆದರೂ ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯು ನನಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವೆಂದು ತೋಚಿತು. ಐದು ನಿಮಿಷಗಳ ಧ್ಯಾನದ ಬಳಿಕ ಅವರು ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

ನನ್ನ ಮುಂದಿದ್ದ ಮತ್ತೊಂದು ಸವಾಲು — ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬಣ್ಣ ಮತ್ತು ಕ್ರೇಯಾನ್‌ಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಾಗ ಅವರು ಅದನ್ನು ಇತರರೊಂದಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳದೆ ತಮ್ಮ ಜೇಬಿನಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಅವರ ತಪ್ಪೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಏಕೆಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಆ ಬಣ್ಣದ ಕ್ರೇಯಾನ್‌ಗಳ ಮೇಲೆ ಅತಿಯಾದ ಆಕರ್ಷಣೆ ಇತ್ತು.

ನಾನು ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡೆ. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗುಂಪಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕ್ರೇಯಾನ್ ಡಬ್ಬಿ ನೀಡಿ, ಮತ್ತೊಂದು ಗುಂಪಿಗೆ ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ಕ್ರೇಯಾನ್ ಇಲ್ಲದ ಗುಂಪಿನ ಮಕ್ಕಳು ತಮಗೂ ಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ನಾನು ನಿರಾಕರಿಸಿದೆ. ಅವರು ಕಾರಣ ಕೇಳಿದಾಗ ನಾನು, “ನಿಮ್ಮ ಕೆಲವು ಸ್ನೇಹಿತರು ಹಿಂದಿನ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರೇಯಾನ್‌ಗಳನ್ನು ಮನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಈಗ ನಮ್ಮ ಬಳಿ ಕ್ರೇಯಾನ್‌ನ ಒಂದೇ ಡಬ್ಬಿ ಉಳಿದಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ದಯವಿಟ್ಟು ಪೆನ್ಸಿಲ್ ಬಳಸಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಅವರು “ಇಲ್ಲ, ನಮಗೂ ಕ್ರೇಯಾನ್‌ಗಳೇ ಬೇಕು” ಎಂದು ಪಟ್ಟು ಹಿಡಿದರು. ಆಗ ನಾನು “ನಿಮಗೂ ಕ್ರೇಯಾನ್ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ, ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ತರಗತಿಯ ಕೆಲವು ನಿಯಮಗಳಿವೆ. ನೀವು ಆ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದಾದರೆ ಮಾತ್ರ ನಿಮಗೆ ಪೆನ್ಸಿಲ್, ಬಣ್ಣ, ಬ್ರಷ್ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದೆ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ಆ ನಿಯಮದಂತೆ, ಪ್ರತಿ ಗುಂಪು ತಮ್ಮ ಡಬ್ಬಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕ್ರೇಯಾನ್‌ಗಳನ್ನು ಕೆಲಸದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಎಣಿಸಬೇಕು. ಬಣ್ಣ ತುಂಬುವ ಕೆಲಸ ಮುಗಿದ ನಂತರ, ಪ್ರತಿವಾರ ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಎಲ್ಲಾ ಕ್ರೇಯಾನ್‌ಗಳನ್ನು ಡಬ್ಬಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊರಬೇಕು. ಕೇವಲ ಎರಡು-ಮೂರು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ದಿನಚರಿಯಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಕ್ರೇಯಾನ್ ಕಾಣೆಯಾಗುವ ಪ್ರಮಾಣವು ಗಣನೀಯವಾಗಿ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಈ ಹೊಸ ವಿಧಾನವು ಸಂಪೂರ್ಣ ಯಶಸ್ವಿಯಾಯಿತು.

— ಮನೋಹರ ಹಿರೇಮಠ ಕಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರು, ಅಜೀಮ್ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ಶಾಲೆ, ಕಲಬುರ್ಗಿ, ಕರ್ನಾಟಕ

ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಗಳು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ ವಿನೀತಾ ಚೌಕೈ

ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ನನಗೆ ಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಆಸಕ್ತಿ ಇತ್ತು. 2001ರಲ್ಲಿ ನಾನು ನನ್ನ ಹಳ್ಳಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕಲಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಸುಮಾರು 12 ವರ್ಷಗಳ ಅನುಭವದ ಬಳಿಕ ನಾನು ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಕಿಯಾಗಿ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾದೆ. ಈಗ ನನಗೆ ಪ್ರಾಥಮಿಕ

ಶಾಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕಲಿಸುವ ಅವಕಾಶಗಳು ಪದೇ ಪದೇ ಸಿಗುತ್ತಿವೆ. ನಮ್ಮದೇ ಆಯ್ಕೆಯ ಉದ್ಯೋಗ ದೊರೆತಾಗ, ಪ್ರತಿ ಬಾರಿಯೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಹೊಸತೇನಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕು ಮತ್ತು ಉತ್ತಮವಾದುದನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ಹಂಬಲವಿರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಿರಂತರ ತಯಾರಿಗಳೂ ಬೇಕಾಗುತ್ತವೆ.

ಚಿತ್ರ 1: ಮಾತುಕತೆಯು ಬರವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ಕಲಿಕೆಗೆ ಪ್ರಬಲವಾದ ತಳಹದಿಯಾಗಿದೆ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಚಟುವಟಿಕೆ ಆಧಾರಿತ ಕಲಿಕಾ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು, ಅವರೊಂದಿಗೆ ಆಟವಾಡುವುದು, ಪೂರಕ ಬೋಧನಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು (TLM) ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಗ್ರಂಥಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸಮಯ ಕಳೆಯುವುದು—ಹೀಗೆ ಹತ್ತಾರು ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ನಾನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

ಈ ವರ್ಷ ನಾನು 5ನೇ ತರಗತಿಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಎಂದಿನಂತೆ ಶಾಲಾ ವರ್ಷದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಹೊಸ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪ್ರವೇಶಪಡೆದರು. ಈ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪಕ್ಕದ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಬಂದವರಾಗಿದ್ದರು. ಹೀಗಾಗಿ, ಅವರಿಗೆ ತರಗತಿಯ ಇತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆಯಲು ಸಮಯ ಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹಳೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕೂಡ ಈ ಹೊಸವರನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಂತಹ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನೇನೂ ಮಾಡಿದಂತೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಈ ಹಿಂಜರಿಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ, ನಾನೇ ಏನಾದರೂ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಸಂವಾದ ಮತ್ತು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಅವರ ದೈನಂದಿನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ ಮತ್ತು ಈ ಚರ್ಚೆಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳ 'ಬಾಲಸಭೆಯ' ವರೆಗೂ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಕಿವಿಯಾಗಲು ಮತ್ತು ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡಬೇಕು ಎಂದು ನಾನು ಯೋಚಿಸಿದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲವು ಹೊಸ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಸಬಾರದು ಎಂಬ ಆಲೋಚನೆ ಬಂತು. ನಾನು ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಜೊತೆ ಚರ್ಚಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಅಂತಿಮಗೊಳಿಸಿದೆ. ನಾವು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ವಿಷಯಗಳೆಂದರೆ: ಬಸ್ ಅಥವಾ ರೈಲಿನ ಮೊದಲ ಪ್ರಯಾಣ, ಕುಟುಂಬದವರಿಗೆ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ನೆರವು, ಸ್ನೇಹಿತನೊಂದಿಗೆ ಜಗಳವಾಡಿದ ನಂತರ ಕ್ಷಮಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭ, ಶಾಲೆಯ ಸ್ಮರಣೀಯ ದಿನಗಳು, ತರಗತಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಉತ್ತಮ ನಿಯಮಗಳು, ನನ್ನ ದಿನಚರಿ, ನನ್ನ ಕನಸು ಮತ್ತು ಹಳ್ಳಿಯ ವಿಶೇಷತೆಗಳು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಆಸಕ್ತಿದಾಯಕವಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದವು.

ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಹೀಗಿತ್ತು: ಮೊದಲು ನೀಡಲಾದ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಇಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಜೋಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಚರ್ಚಿಸಬೇಕಿತ್ತು, ಬಳಿಕ ಅದನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕಿತ್ತು ಮತ್ತು ಅನಂತರ ಇಡೀ ತರಗತಿಯ ಮುಂದೆ ಆ ಲಿಖಿತ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಜೋರು ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಓದಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆಯಾ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು ಚರ್ಚೆ ಮತ್ತು ಬರವಣಿಗೆ ಎರಡರಲ್ಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿಸಿದರು. ಹೀಗಾಗಿ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮದಿಯಾದ ವಾತಾವರಣವು ರೂಪುಗೊಂಡಿತು. ಅವರು ಪರಸ್ಪರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಮೆಚ್ಚುಗೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಹೊಸ ಮತ್ತು ಹಳೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂವಹನಕ್ಕೆ ಪೂರಕ ಅವಕಾಶಗಳು ಸಿಕ್ಕಿದವು ಹಾಗೂ ಅವರ ನಡುವೆ ಹೊಸ ಸ್ನೇಹವು ಆರಂಭವಾಯಿತು.

ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಕೆಲವು ತೊಡಕುಗಳಿದ್ದವು. "ಏನು ಹೇಳಬೇಕು? ಹೇಗೆ ಬರೆಯಬೇಕು?" ಎಂದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ನಾನು ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ನಾನು ಇತರರಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಸಹಾಯ ಅಥವಾ ನನ್ನ ಮೊದಲ ಪ್ರವಾಸದ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ವಿವರಿಸಿದೆ. ಇದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಾಳತೆ ಮೂಡಿಸಿತು; ಬಳಿಕ ಅವರು ತಮ್ಮ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರೇರಣೆಗೊಳಿಸಿದರು.

'ನಾನು ಮನೆಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗಿಲ್ಲಾ ನೆರವಾಗಿದ್ದೇನೆ' ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಿಮ್ರಾನ್ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. "ನಾನು ಮನೆಯ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತಾಯಿ, ತಮ್ಮ, ಅಕ್ಕ ಮತ್ತು ಅಜ್ಜಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಅಕ್ಕನ ಜೊತೆ ಸೇರಿ ರೊಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ, ಅಜ್ಜಿಗೆ ನೀರು ತುಂಬಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಅಪ್ಪನಿಗೆ ಗೋಡೆಗೆ ಸುಣ್ಣ ಬಳಿಯುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಒಂದು ದಿನ ನಾನು ತಮ್ಮನಿಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅಪ್ಪನ ಫೋನ್ ರಿಂಗ್ ಆಯಿತು; ಕರೆ ಮಾಡಿದವರು ಅವರನ್ನು ತಕ್ಷಣ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಒತ್ತಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ನಾನು ಅಪ್ಪನಿಗೆ, 'ನೀವು ಹೋಗಿ, ತಮ್ಮನಿಗೆ ನಾನೇ ಕಲಿಸುತ್ತೇನೆ' ಎಂದಿದ್ದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಅಮ್ಮನಿಗೆ ಜ್ವರ ಬಂದಾಗ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದಾಗ, ನೀವು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ, ನಾನು ರೊಟ್ಟಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿದ್ದೆ," ಎಂದು ತನ್ನ ಅನುಭವ ಹಂಚಿಕೊಂಡನು. ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗ

ಮನೆಯ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವುದು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅದೇ ಮೊದಲಾಗಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಿಚಿತ್ರವೆನಿಸಿದರೂ, ಸಿಮಾನ್‌ನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸ್ಪೂರ್ತಿ ಪಡೆದ ಇತರ ಹುಡುಗರೂ ತಾವು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡಲು ಮುಂದೆ ಬಂದರು.

ಸುನಂದಾಳು ತನ್ನ ಮೊದಲ ರೈಲು ಪ್ರಯಾಣದ ತಮಾಷೆಯ ಘಟನೆಯೊಂದನ್ನು ಬರೆದಳು. ರಾಜ್‌ಪುರ್ ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತನೊಂದಿಗೆ ನಡೆದ ಜಗಳದ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ; ಹೀಗೆ ಅನುಭವಗಳ ಹಂಚಿಕೆಯ ಸರಣಿ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ಈ ಇಡೀ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತಮಗೆ ಯಾವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಲು ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೋ, ಅದೇ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವಿಷಯ ಮಂಡಿಸಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲಾಯಿತು. ಅದು ಅವರ ಮನೆಯ ಆಡುಭಾಷೆಯಾಗಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಶಾಲೆಯ ಭಾಷೆಯಾಗಿರಬಹುದು. ಈ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿಂದಾಗಿ, ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಬರೆಯುವುದು ತರಗತಿಯ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವೆಂದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಭಾವಿಸತೊಡಗಿದರು. "ಮೇಡಂ, ಇಂದು ಯಾವ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡೋಣ?" ಎಂದು ಅವರು ಪ್ರತಿದಿನ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಕೇಳಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಒಂದು ದಿನ ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಮೂಡನಂಬಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಥೆಯೊಂದನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಆಗ ಮಕ್ಕಳು ಕೂಡ ತಮಗೆ ತಿಳಿದಿರುವ ವಿಭಿನ್ನವಾದ ಮತ್ತು ಮೋಜಿನ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇದು ಆ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮುಕ್ತ ಚರ್ಚೆಗೆ ಉತ್ತಮ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ನಮ್ಮ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಕ್ಕು ಅಡ್ಡ ಬರುವುದು, ಸೀನುವುದು ಮತ್ತು ದೆವ್ವಗಳ ವಿಷಯಗಳೂ ಬಂದವು. ನಾವು ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಕುರಿತು ತಾರ್ಕಿಕವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿ, ಸತ್ಯಾಸತ್ಯತೆಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದೆವು.

ಒಮ್ಮೆ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ನಡುವೆ ಜಗಳವಾಯಿತು. ವಾಗ್ವಾದದ ನಡುವೆ, ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ಕೋಪದಿಂದ ಇನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನು ಜಾತಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅವಹೇಳನಕಾರಿಯಾಗಿ ನಿಂದಿಸಿದನು. ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ನಾನು ತಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಶಾಲೆಯ ಬೆಳಗಿನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಡುವ ಹಮ್ ಸಬ್ ಭಾರತೀಯ್ ಹೈ (ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಭಾರತೀಯರು) ಎಂಬ ಗೀತೆಯು ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಸೂಕ್ತ

ಮಾಧ್ಯಮವೆಂದು ನನಗೆ ಅನಿಸಿತು. ಈ ಹಾಡು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೂ ಕಂಠಪಾಠವಾಗಿತ್ತು. ಅದೇ ದಿನ ನಾನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಕೆಲಸ ನೀಡಿದೆ: ಹಮ್ ಸಬ್ ಭಾರತೀಯ್ ಹೈ ಎಂಬ ಹಾಡಿನಿಂದ ನೀವು ಏನನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೀರಿ? ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ." ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಮಾನತೆ, ಒಗ್ಗಟ್ಟು ಮತ್ತು ಏಕತೆಯಂತಹ ಸಕಾರಾತ್ಮಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದರು. ಇದು ನನಗೆ ಜಾತಿ ತಾರತಮ್ಯದಂತಹ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಷಯವನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲು ಸುಲಭವಾದ ಹಾದಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ನೇರವಾಗಿ ಜಗಳದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುವ ಬದಲು, ಅದನ್ನು ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಜೋಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಚರ್ಚೆಗೆ ನಾಂದಿ ಹಾಡಿದೆ.

ಈ ಸಂಭಾಷಣೆ ಆಧಾರಿತ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗಾಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಆಗಾಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರ ಸಹಾಯವನ್ನೂ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಗಳಿಂದ ಹಿಂದೆ ಉಳಿದಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಗೆ ತರಲು ನೆರವಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದು ನನಗೆ ತುಂಬು ಖುಷಿ ತಂದಿದೆ.

ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಸುವ ಮತ್ತು ಬಳಿಕ ಅದನ್ನು ಬರವಣಿಗೆಗೆ ಇಳಿಸುವ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ನನಗೂ ಬಹಳ ಇಷ್ಟವಾಗತೊಡಗಿದೆ. ಇದು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮೌನವಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗೂ ಓದುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇತರರಿಗಿಂತ ಹಿಂದೆ ಉಳಿದಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿದೆ. ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಮತ್ತು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಅವರು ಆಲಿಸುವ, ಮಾತನಾಡುವ, ಯೋಚಿಸುವ, ಓದುವ ಮತ್ತು ಬರೆಯುವ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಕರಗತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ದೃಢವಾದ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದೊಂದು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಕಲಿಕೆಯ ಪಯಣವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದೆ.

— ವಿನೀತಾ ಚೌಕ್, ಶಿಕ್ಷಕರು, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ, ಇಮ್ಮಿಯಾ ನರೇಂದ್ರ, ಬೈರಾಸಿಯಾ, ಭೋಪಾಲ್, ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ.

ಪಠ್ಯಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಕಥೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವ ಮೂಲಕ ಬರವಣಿಗೆಯ ಕಲಿಕೆ

ನಿವೇದಿತಾ ನೇಗಿ

ಈ ಘಟನೆಯು ಸುಮಾರು ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಳೆಯದು. ಆಗ ನಾನು ನಾಲ್ಕನೇ ಮತ್ತು ಐದನೇ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ ಹಾಗೂ ಅವರಿಗೆ ಭಾಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿವಿಧ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಓದುವ ಆಸಕ್ತಿ ಬೆಳೆಸಲು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೇ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೂ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಓದುವುದರಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಆಸಕ್ತಿ ಮೂಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದುವ ಹವ್ಯಾಸ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಮತ್ತು ಸೃಜನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಬರೆಯಲು ಕಲಿಯಬೇಕು ಎಂಬುದು ನನ್ನ ಆಸೆಯಾಗಿತ್ತು, ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸೂಕ್ತವಾದ ಮಾರ್ಗವೊಂದು ನನಗೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ನಂತರ, ಒಂದು ದಿನ ನನಗೆ ನನ್ನ ಬಾಲ್ಯದ ನೆನಪುಗಳು ಮರುಕಳಿಸಿದವು. ಆಗಲೇ ನಾನು ಕಾಮಿಕ್ಸ್ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಕಥೆಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಮನೆಯವರಿಂದ ಬೈಗುಳ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆ ನೆನಪೇ ನನಗೊಂದು ಹೊಸ ದಾರಿ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು. "ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಓದಲು ಕಾಮಿಕ್ಸ್ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಕಥೆಗಳನ್ನು ಏಕೆ ನೀಡಬಾರದು?" ಎಂದು ಅನಿಸಿತು. ಬಹುಶಃ ಇದು ಅವರಲ್ಲಿ ಓದುವ ಆಸಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟುಹಾಕಬಹುದು ಎಂದು ತೋರಿತು. ತಕ್ಷಣವೇ ನಾನು ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ಮತ್ತು ಆಕರ್ಷಕ ವಿಷಯಗಳಿದ್ದ ಚಿತ್ರಕಥೆ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತೆಗೆದೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಕಾಮಿಕ್ಸ್‌ಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಕಡೆಗಳಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ

ನಿಕೊಲಾಯ್ ರಾಡ್ಲೋವ್ ಅವರ 'ಸಚಿತ್ರ ಕಹಾನಿಯಾನ್' (ಸಚಿತ್ರ ಕಥೆಗಳು), ಶರ್ಲಿ ಹ್ಯೂಸ್ ಅವರ 'ಊಂಚಿ ಉಡಾನ್', 'ವಿಕ್ರಮ್ ಬೇತಾಳ', ಅಬಿದ್ ಸುರ್ತಿ ಅವರ 'ಢಬೂ ಜೀ', 'ಏಕ್ ಥಾ ಮೋಹನ್' ಮತ್ತು ಕೆಲವು 'ಅಮರ ಚಿತ್ರಕಥೆ'ಗಳಿದ್ದವು. ನಾನು ಈ ಕಾಮಿಕ್‌ಗಳನ್ನು ಶಾಲೆಯ 'ಓದುವ ಮೂಲೆ'ಯ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟೆ. ಆದರೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ನಾನು ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ.

ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ನಂತರ, ನನ್ನ ಈ ಉಪಾಯ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದು ಅರಿವಿಗೆ ಬಂತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಾಮಿಕ್ಸ್ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಪುಟಗಳನ್ನು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ತಿರುವಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ನನಗೆ ಖುಷಿಯಾಯಿತು. ಓದುವುದರಿಂದ ದೂರ ಸರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲಿ ಎಂಬುದು ನನ್ನ ಆಶಯವಾಗಿತ್ತು. ಕ್ರಮೇಣ, ಅವರೂ ಕಾಮಿಕ್ಸ್ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಕಥೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ಆಕರ್ಷಿತರಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಓದಲು ಶುರು ಮಾಡಿದರು. ಓದಲು ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳು ನನ್ನಿಂದ ಅಥವಾ ತಮ್ಮ ಗೆಳೆಯರಿಂದ ಸಹಾಯ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವಾಗ, ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಏನಾಗಬಹುದು ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಬಲವಾದ ಕುತೂಹಲ ಅವರಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ನಾನು ಕಂಡುಕೊಂಡೆ. ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿನ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಅವರು ತುಂಬಾ ಆನಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕ್ರಮೇಣ, ಅವರ ಆಟಪಾಠಗಳಲ್ಲೂ ಕಾಮಿಕ್ಸ್ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳು ಬಳಕೆಯಾಗತೊಡಗಿದವು; ಅದನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಬಹಳ ವಿನೋದಮಯವಾಗಿತ್ತು.

ಈ ಎಲ್ಲಾ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಕಂಡಾಗ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಕಾಮಿಕ್ಸ್ ರಚಿಸುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ನನಗೆ ಸ್ಮೂರ್ತಿ ದೊರೆಯಿತು. ಇದು ಅವರ ಓದು, ಬರಹ ಮತ್ತು ಚಿಂತನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಲು ಉತ್ತಮ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗಬಲ್ಲದು ಎಂದು ನನಗೆ ಅನಿಸಿತು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮೊದಲು ನಾನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂವಾದ ನಡೆಸಿದೆ. ಅವರ ನೆಚ್ಚಿನ ಕಾಮಿಕ್ಸ್ ಯಾವುವು? ಅವರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಮೋಜಿನ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳು ಯಾವುವು? ಯಾವ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಅವರು ಹೆಚ್ಚು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಆ ಪಾತ್ರಗಳ ವಿಶೇಷತೆಗಳೇನು? ಎಂಬಿತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿದೆ.

"ಚಾಚಾ ಚೌಧರಿಯ ಮೆದುಳು ಕಂಪ್ಯೂಟರ್‌ಗಿಂತ ವೇಗವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ," "ಪಿಂಕಿ ತುಂಬಾ ತುಂಟೆ, ಅವಳು ಅಜ್ಜನಿಗೆ ಸದಾ ಕಿರಿಕಿರಿ ಕೊಡುತ್ತಾಳೆ" ಅಂತೆಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಹೇಳಿದರು. ಐದನೇ ತರಗತಿಯ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ರಿಮ್‌ಜಿಮ್‌ನಲ್ಲಿನ ರಾಮ್‌ಬಾಬು ಅವರ 'ಗೋಲು' ಕಥೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಲೇಖಕ ಅಬಿದ್ ಸುರ್ತಿಯವರ 'ಢಬೂ ಜಿ' ಕಾಮಿಕ್ ಸ್ಟ್ರಿಪ್ ಅನ್ನು ನಾನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಓದಿದೆ. ಅವರು ಇದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆನಂದಿಸಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸುವ ರೀತಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪವೇ ಅರ್ಥವಾಗತೊಡಗಿತು. ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಸಂಭಾಷಣೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲು ನಾನು ಅವರನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದೆ. ಕ್ರಮೇಣ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಮತ್ತು ಮಾತನಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಅವರ ಈ ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಕಂಡು, ಮುಂದಿನ ಹಂತವಾಗಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ ಜಾನಪದ ಕಥೆಗಳಾದ 'ರಾಖ್ ಕಿ ರಸ್ಕಿ', 'ಜೈಸಾ ಸವಾಲ್ ವೈಸಾ ಜವಾಬ್' ಮತ್ತು 'ಸುನೀತಾ ಕಿ ಪಹಿಯಾ ಕುರ್ಸಿ' ಮುಂತಾದ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಓದಲು ನೀಡಿದೆ. ಈ ಪಾಠಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳಿದ್ದು ಕಾರಣ, ಕಾಮಿಕ್ಸ್ ರೂಪಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಸಲು ಇವುಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತು.

ಈ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಓದುವುದರಿಂದ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳ ರಚನೆ ಹೇಗಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ನನ್ನ ನಂಬಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ ಪಾಠಗಳು ಮತ್ತು ಕಾಮಿಕ್ಸ್‌ಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ

ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಸಂಭಾಷಣೆಗಳು ಹೇಗೆ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿ ಸಂಭಾಷಣೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಯಾವ ರೀತಿಯ ಚಿತ್ರಗಳು ಇರಬೇಕು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ, ನಾನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿದೆ. ನಾವು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಬಹುತೇಕ ಪಾಠಗಳು ಈಗಾಗಲೇ ಸಂವಾದಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದರಿಂದ, ಸಂಭಾಷಣೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದು ಹೇಗೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಯಿತು. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದು ಒಂದು ಸವಾಲಿನ ಕೆಲಸವಾಗಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ; ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗುಂಪಿನಲ್ಲೂ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯಿರುವ ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ನಿಪುಣರಾಗಿದ್ದ ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದೆ. ಅವರು ಪರಸ್ಪರ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಾ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಅಗತ್ಯವಿದ್ದಾಗ ನನ್ನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಪಡೆದರು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ರಚಿಸಿದ ರೇಖಾಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು.

ಇಷ್ಟಲ್ಲಾ ಚರ್ಚೆ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧತೆಯ ನಂತರವೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಕ್ಷಣವೇ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲು ಶಕ್ತರಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಲ ಹಂತವಾಗಿ ಅವರು ಕಥೆಯನ್ನು ಸಂಭಾಷಣೆಯ ರೂಪಕ್ಕೆ ಬದಲಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಮಕ್ಕಳು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದಲೇ ಬರೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರಾದರೂ, ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಾಲುಗಳನ್ನೇ ಅಕ್ಷರಶಃ ನಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಂಭಾಷಣೆಗಳ ಬದಲಿಗೆ ದೀರ್ಘವಾದ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ಗಳನ್ನೇ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಅಂದುಕೊಂಡಂತೆ ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದಾಗ ನಿರಾಶಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸಲು ಕಷ್ಟವಾದ ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹಳೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಂದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಅಂಟಿಸುತ್ತಿರುವುದು ನನ್ನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಾನು ಕರಿಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕೆಲವು ಮಾದರಿ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳನ್ನು ಬರೆದು, ಭಾಷೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಸುಧಾರಿಸಬಹುದು ಎಂದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಾನು ಸತತವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದೆ. ಕ್ರಮೇಣ, ಒಂದಿಷ್ಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸುವ ವಿಧಾನ ಅರ್ಥವಾಗತೊಡಗಿತು. ನಂತರ ಅವರು ಗ್ರಂಥಾಲಯದಿಂದ ತಮಗಿಷ್ಟವಾದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂಭಾಷಣೆಗಳಾಗಿ ರೂಪಿಸುವ ಮೂಲಕ ಸ್ವಂತ ಕಾಮಿಕ್ಸ್ ರಚಿಸಲು ತೊಡಗಿದರು. ತಾವು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಸಂಭಾಷಣೆ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ತರಗತಿಯ 'ಪ್ರದರ್ಶನ ಮೂಲೆ'ಯಲ್ಲಿ ಇಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವುಗಳನ್ನು ತಾವೂ ಓದುತ್ತಾ, ತಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೂ ಓದಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಕ್ರಮೇಣ ಎಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಈ ಸೃಜನಶೀಲ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡರು. ಅವರು ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ತಾವೇ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಾಮಿಕ್ಸ್ ರಚಿಸುವುದನ್ನು ಸಂಭ್ರಮಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಈ ಸೃಜನಶೀಲ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ನಂತರ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಗಮನಿಸತೊಡಗಿದರು. ಇದು ಅವರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಮೋಜಿನ ಅನುಭವ ನೀಡುತ್ತೆಂದರೆ, ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ನಿಯಮಿತ ಹಾಜರಾತಿಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗತೊಡಗಿತು. ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಮನೆಯಲ್ಲೂ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕಾಮಿಕ್ಸ್ ಅಥವಾ ಚಿತ್ರಕಥೆಗಳಾಗಿ ರೂಪಿಸುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನರಾದರು. ಇದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಓದುವ ಹಾಗೂ ಬರೆಯುವ ಕೌಶಲಗಳು, ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಮತ್ತು ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಯು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿ ಸುಧಾರಿಸಿರುವುದು ನನಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸಿತು.

— ನಿವೇದಿತಾ ನೇಗಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆ, ನನೂರ್ ಖೇಡಾ, ಡೆಹ್ರಾಡೂನ್, ಉತ್ತರಾಖಂಡ್.

ಅಷ್ಟಕ್ಕೂ ಕೊರತೆ ಎಲ್ಲಾಗಿತ್ತು?!

ರಾಜೇಶ್ ಪ್ರಸಾದ್

ಎಂಟನೇ ತರಗತಿಯ ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ 'ಲೋಹಗಳು ಮತ್ತು ಅಲೋಹಗಳು' ಎಂಬ ಪಾಠವಿದೆ. ಈ ಪಾಠವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲು ನನಗೆ ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ದಿನಗಳು ಬೇಕಾದವು. ಪಾಠದ ನಡುವೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ, ಅವರು ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಬಹುತೇಕ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರಗಳನ್ನೇ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಮನೆಗೆಲಸವನ್ನೂ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಏಪ್ರಿಲ್ ಮತ್ತು ಮೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ದಾಖಲಾತಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರಣ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅರ್ಥವಾಗಲಿ ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಪಾಠವು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಮತ್ತು ಹಲವು ಬಾರಿ ಪುನರಾವರ್ತನೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಒಂದು ದಿನ, ಲೋಹದ ಭೌತಿಕ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ತೋರಿಸಲು ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದೆವು. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ, ಒಂದು ಅಲ್ಯೂಮಿನಿಯಂ ತಂತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿಗೆಯಿಂದ ಹೊಡೆದು ಚಪ್ಪಟೆಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ನಂತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ, "ಹೇಳಿ ಮಕ್ಕಳೇ, ಈ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ನೀವು ಲೋಹಗಳ ಯಾವ ಗುಣಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತೀರಿ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು ಒಕ್ಕೊರಲಿನಿಂದ "ಹೊಳಪು!" ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದರು. ತರಗತಿಯ ಯಾವೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೂ ಈ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ನೀಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ, ಇದೇ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈ ಹಿಂದೆ ಲೋಹದ ಎಲ್ಲಾ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಲಿಖಿತ ಮತ್ತು ಮೌಖಿಕವಾಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದರು.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು 'ಪತ್ರಶೀಲತೆ' (malleability) ಎನ್ನುವ ಬದಲು 'ಹೊಳಪು' ಎಂದು ಏಕೆ ಉತ್ತರಿಸಿದರು ಎಂಬುದೇ ನನ್ನ ಮುಂದಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿತ್ತು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ, ತಾರ್ಕಿಕವಾಗಿ ಅವರ ಉತ್ತರ ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು; ಏಕೆಂದರೆ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಆ ತಂತಿಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಬ್ಬಾಗಿತ್ತು, ಸುತ್ತಿಗೆಯಿಂದ ಹೊಡೆದಾಗ ಅದು ತನ್ನ ಸಹಜ ಹೊಳಪನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಉತ್ತರವು ಶಿಕ್ಷಕನಾಗಿ ನನಗೆ ತೃಪ್ತಿ ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯನ್ನು, "ಜಾಫವ, ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಲೋಹವಿದೆಯೇ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಆತ "ಇಲ್ಲ ಸರ್" ಎಂದನು. ಅದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಇತರ ಐದಾರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕೇಳಿದಾಗಲೂ, ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ "ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಲೋಹವಿಲ್ಲ" ಎಂಬ ಉತ್ತರವನ್ನೇ ನಾನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿರಲಿಲ್ಲ!

ಲೋಹದ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವ ಈ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ, ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಲಿರುವ ವಸ್ತುಗಳೇ ಲೋಹ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟಕ್ಕೂ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿನ ಕೊರತೆ ಎಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಯಿತು? ಇದು ಭಾಷಾ ಸಮಸ್ಯೆಯೇ ಅಥವಾ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ ಕಠಿಣ ಪದಗಳು ಅವರ ಗ್ರಹಿಕೆಗೆ ಒಟುಕುತ್ತಿಲ್ಲವೇ? ಎಂದು ನಾನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದೆ.

ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಲೋಹ-ಅಲೋಹಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುವಾಗ—ಕೊರಡಿಯ ಬಾಗಿಲು, ಕಿಟಕಿಯ ಗ್ರಿಲ್‌ಗಳು, ಮೊಳೆ, ನಟ್-ಬೋಲ್ಟ್‌ಗಳು, ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ

ಬೆಂಚು-ಡೆಸ್ಕ್‌ಗಳ ಫ್ರೇಮ್‌ಗಳು ಹಾಗೂ ಮನೆಯ ಪಾತ್ರೆಗಳೂ ಲೋಹದಿಂದ ತಯಾರಾಗಿರುತ್ತವೆ ಎಂದು ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಾವು ಓದುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿರುವ ವಸ್ತುಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ಅವರು ಪ್ರತಿದಿನ ನೋಡುವ ಮತ್ತು ಬಳಸುವ ವಸ್ತುಗಳಿಗೂ, ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾದ ಪದಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಅವರು ವಿಫಲರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥವೇ ಅವರಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯದ ಕಾರಣ, ಪಠ್ಯದ ವಿಷಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ದೈನಂದಿನ ಜೀವನದೊಂದಿಗೆ ಜೋಡಿಸಲು ಅವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ನಾವು ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಮೂಲವನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಮೊದಲು, 'ಪತ್ರಶೀಲತೆ' ಮತ್ತು 'ಹೊಳಪು' ಕುರಿತು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಏನಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸೋಣ:

"ಲೋಹಗಳು ಪತ್ರಶೀಲತೆಯ ಗುಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಅಂದರೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿಗೆಯಿಂದ ಹೊಡೆದಾಗ ಅಥವಾ ಕುಟ್ಟಿದಾಗ, ಅವು ಮುರಿಯದೆ ತೆಳುವಾದ ಹಾಳೆಗಳಾಗಿ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಆಕಾರಗಳಿಗೆ ರೂಪಾಂತರಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ, ತಾಮ್ರ ಇತ್ಯಾದಿ. ಇನ್ನು ಹೊಳಪು ಎನ್ನುವುದು ಲೋಹಗಳ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಗುಣವಾಗಿದ್ದು, ಇದನ್ನು ಲೋಹೀಯ ಹೊಳಪು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ."

ಇಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ಯೆ ಏನೆಂದರೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈ ಪದಗಳನ್ನು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಆಡುಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, 'ಹೊಡೆಯುವುದು' ಎಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಜಗಳವಾಡುವುದು ಅಥವಾ ಬಡಿದಾಡುವುದು ಎಂದರ್ಥ. ಹಾಳೆ ಎಂದರೆ ಕಾಗದ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ 'ಹೊಡೆಯುವುದು' ಎಂದರೆ ಮೊಳೆ ಹೊಡೆಯುವುದು ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಅವರು ತಿಳಿದಿದ್ದರು.

ಪತ್ರಶೀಲತೆ, ರೂಪಾಂತರ, ಭಂಗುರತೆ (Brittleness) ಅಥವಾ ಲೋಹದಂತಹ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಪದಗಳು ಅವರ ನಿತ್ಯಜೀವನದ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಬಳಕೆಯಾದವೇ ಅಲ್ಲ. ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಪದೇ ಪದೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಪತ್ರಶೀಲತೆ, ಧ್ವನಿ ಗುಣ (Sonority) ಅಥವಾ ನಾಶವಾಗುವಿಕೆ ಮುಂತಾದ ಪದಗಳು ಅವರ ಪಾಲಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಹೊಸದಾಗಿದ್ದವು. ಪುಸ್ತಕದ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಪ್ರಪಂಚದ ಭಾಷೆಯ ನಡುವೆ ದೊಡ್ಡ ಕಂದಕವಿರುವುದು ನನಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಯಿತು.

ಯಾವಾಗ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಮೂಲವು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿದೆ ಎಂದು ನನಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಯಿತೋ, ತಕ್ಷಣವೇ ಆ ಅಂತರವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿದೆವು. ಈ ಇಡೀ ವಿಷಯದ ಕುರಿತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮನಮಾತಿನಲ್ಲಿಯೇ (ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ) ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದೆವು. ಲೋಹ ಮತ್ತು ಅಲೋಹಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸಲು ಅವರು ದಿನನಿತ್ಯ ಬಳಸುವ ಪದಗಳನ್ನೇ ಆರಿಸಿಕೊಂಡೆವು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, 'ಲೋಹ' ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಲು ಕಬ್ಬಿಣ, ಸ್ಟೀಲ್, ಹಿತ್ತಾಳೆ, ಚಿನ್ನ ಮತ್ತು ಬೆಳ್ಳಿಯಂತಹ ಪರಿಚಿತ ವಸ್ತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡಿದೆವು. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ 'ಲೋಹಗಳು' (Metals) ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಮರ, ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್

ಚಿತ್ರ 1: ವಿಜ್ಞಾನದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ದೈನಂದಿನ ಜೀವನದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಗೆ ಜೋಡಿಸಿ ಕಲಿಸುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ.

ಮತ್ತು ರಬ್ಬರ್ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಲೋಹ ಎನ್ನಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟೆವು. ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ 'ಹೊಡೆಯುವುದು' ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಅವರ ಆಡುಭಾಷೆಯ 'ಕುಟ್ಟುವುದು' ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಬಳಸಿದೆವು.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಾವು ಒಂದು ಪದವನ್ನು ಕೇಳಿದ ತಕ್ಷಣ ಅದರ ಚಿತ್ರ ಅಥವಾ ಬಿಂಬ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಪದವನ್ನು ಕೇಳಿದ ನಂತರವೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಯಾವುದೇ ಚಿತ್ರ ಮೂಡದಿದ್ದರೆ, ನಮಗೆ ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಆತ್ಮಗತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ವಿಜ್ಞಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಓದುವುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಕಾರಣ. ಇದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಕುರುಡಾಗಿ ಬಾಯಿಪಾಠ ಮಾಡುವ ಬದಲು, ಅವುಗಳ ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಅರಿತು ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕೆಲವು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ದೈನಂದಿನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಜೋಡಿಸಿ ನೋಡದೆ ಕೇವಲ ಓದಿನಿಂದ ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದು ಈ ಘಟನೆಯಿಂದ ಸಾಬೀತಾಯಿತು. ಈ ಅನುಭವದಿಂದ ಪಾಠ ಕಲಿತ ನಾನು, ಎಂಟನೇ ತರಗತಿಯ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಪಾಠವನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ಆರಂಭಿಸಿದೆ. ಈ ಬಾರಿ ನನ್ನ ಸಂಭಾಷಣೆಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಆಡುಭಾಷೆಯಲ್ಲಿತ್ತು.

ಲೋಹಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿಗೆಯಿಂದ ಹೊಡೆಯುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಅವರದ್ದೇ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ 'ಕುಟ್ಟುವುದು' ಎಂದು ಕರೆದು, ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದೆ. ಈ ರೀತಿ ಕುಟ್ಟಿದಾಗ ಲೋಹವು ಉದ್ದ ಅಥವಾ ಅಗಲವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಹರಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೂ ತಮ್ಮ ಮನೆಯಿಂದ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಲೋಹದ ತುಂಡನ್ನು ತರಲು ತಿಳಿಸಿದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಾವೇ ಸ್ವತಃ ಆ ಲೋಹದ ಚೂರುಗಳನ್ನು ಕುಟ್ಟಿ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿ ನೋಡಿದರು. ಈ ಪ್ರಯೋಗದ ಫಲಿತಾಂಶವು ಅತ್ಯಂತ ಆಹ್ಲಾದಕರವಾಗಿತ್ತು! ಈ ಬಾರಿ "ಈ ಗುಣಲಕ್ಷಣದ ಹೆಸರೇನು?" ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ, ಯಾವುದೇ ಹಿಂಜರಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರೂ ಒಕ್ಕೂಡಲಿನಿಂದ "ಇದು ಪತ್ರಶೀಲತೆ!" ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದರು.

ವಿಜ್ಞಾನದ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಟೆಸ್ಟ್, ವಿದ್ಯುತ್ ಪ್ರವಾಹ, ವಿದ್ಯುತ್ ಮಂಡಲ (ಸರ್ಕ್ಯೂಟ್) ಮುಂತಾದ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಕ್ಷಿಪ್ರ ಪದಗಳಿವೆ. ಈಗ ಆ ಎಲ್ಲಾ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಅನುಭವದ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಾಗುವಂತೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ.

— ರಾಜೇಶ್ ಪ್ರಸಾದ್, ಸಹಾಯಕ ಶಿಕ್ಷಕರು, ಸರ್ಕಾರಿ ಬಾಲಕಿಯರ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಾಲೆ, ಭನೋರ್, ಗುಮಲಾ, ಜಾರ್ಖಂಡ್.

ಮುದ್ರಣ ಸಮೃದ್ಧ ತರಗತಿ

ಸೀಮಾ ಅರೋರಾ

'ಸಮೃದ್ಧ ಕಲಿಕಾ ತರಗತಿ' ಎಂದರೆ ಕಲಿಕೆಗೆ ಪೂರಕವಾದ ಭಾಷಾ ಪರಿಸರವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ತರಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ವಾತಾವರಣವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಓದುವ ಮತ್ತು ಬರೆಯುವ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ನಿಯತವಾಗಿ ಓದುವ ಮತ್ತು ಬರೆಯುವ ಅಭ್ಯಾಸವು ರೂಢಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ನಾನು 1ನೇ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ 'ಹಣ್ಣುಗಳ ಹೆಸರು'ಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹಣ್ಣುಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ತಿಳಿದಿರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ, ಆ ಹೆಸರುಗಳ ಲಿಖಿತ ರೂಪದ ಕಡೆಗೆ ಅವರ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವ ಸಲುವಾಗಿ, ತರಗತಿಯ ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ವರ್ಣರಂಜಿತ ಚಾರ್ಟ್‌ಗಳನ್ನು ಅಂಟಿಸಲಾಯಿತು. ಮಾವಿನಹಣ್ಣು, ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ಸೇಬು, ಕಲ್ಲಂಗಡಿ ಮುಂತಾದ ಹಣ್ಣುಗಳ ಚಿತ್ರಗಳು ಆ ಚಾರ್ಟ್‌ಗಳಲ್ಲಿದ್ದವು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಚಿತ್ರದ ಕೆಳಗೂ ಹಣ್ಣಿನ ಹೆಸರಿನ ಆರಂಭಿಕ ಅಕ್ಷರ ಹಾಗೂ

ಅದರ ಪೂರ್ಣ ಹೆಸರನ್ನು (ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ಮಾ-ಮಾವಿನಹಣ್ಣು, ಬಾ-ಬಾಳೆಹಣ್ಣು) ಬರೆಯಲಾಗಿತ್ತು. ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಾವೇ ಸ್ವತಃ ಹಣ್ಣುಗಳ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಅವುಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಬರೆದರು. ಬಳಿಕ ಆ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕಾಣುವಂತೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲಾಯಿತು.

ಈ ಚಟುವಟಿಕೆ ನಡೆದ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ನಂತರ, ಹಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪದಗಳಿರುವ 'ಪದ ಗೋಡೆ'ಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣುಗಳ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಸಿಹಿ, ರಸಭರಿತ, ಹಳದಿ, ಹುಳಿ, ಹಸಿರು, ದುಂಡನೆಯ ಮುಂತಾದ ಪದಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲಾಗಿತ್ತು. ಈ ಪದ ಗೋಡೆಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೊಸ ಪದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕೇಳಿದಾಗ, ಅವರು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಸೂಚಿಸಿದ ಪದಗಳನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು.

ನಂತರದ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ, "ಮಾವಿನ ಹಣ್ಣು ನನಗಿಷ್ಟ, ಏಕೆಂದರೆ..." ಎಂಬ ಅರ್ಥವಾಕ್ಯವನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಈ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಮೌಖಿಕವಾಗಿ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಕೆಲವರು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹೇಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಪದ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಬರೆಯಲಾಯಿತು.

ಓದುವ, ಬರೆಯುವ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಮತ್ತೊಂದು ಮಜಲು ನಾನು ಹೇಳಿದ 'ಮಾವಿನ ಮರ' ಎಂಬ ಕಥೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅನಾವರಣಗೊಂಡಿತು. ಪದ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಕೆಲವು ಪದಗಳು ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡೇ ನಾನು ಕಥೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ನಾನು ಕಥೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಆ ಪದಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಥೆ ಮುಗಿದ ನಂತರ, ಮಕ್ಕಳು ತಮಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಕೆಲವು ಹೊಸ ಪದಗಳನ್ನು ಕಥೆಯಿಂದ ಆರಿಸಿಕೊಂಡರು ಮತ್ತು ನನ್ನ ನೆರವಿನೊಂದಿಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಪದ ಗೋಡೆಗೆ ಸೇರಿಸಿದರು. ಕಥೆಯ ಅಂತ್ಯವನ್ನು ಕೇವಲ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಬದಲು ಚಿತ್ರದ ಮೂಲಕ ಬಿಡಿಸಿ ತೋರಿಸಲು ಅವರಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದೆ; ಆಶ್ಚರ್ಯವೆಂದರೆ, ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಬಹಳ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿದರು.

ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಓದುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಒಂದು 'ಓದುವ ಮೂಲೆ'ಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಇತರ ಕಥೆಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೂ ಇಡಲಾಯಿತು. ಅದೇ ರೀತಿ, 'ಬರವಣಿಗೆಯ ಮೂಲೆ'ಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸಲು, ಸಣ್ಣ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದಾಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅಕ್ಷರಗಳು, ಪದಗಳು ಮತ್ತು ವಾಕ್ಯಗಳ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸದಾ ಮುಳುಗಿರುವಂತಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಭಾಷೆಯ ಕಲಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಅವರ ಒಡನಾಟ ಸೃಜನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದನೇ ತರಗತಿಯ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೊಂದು ಪ್ರೌಢಿಮೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಂತಹ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಅವರಲ್ಲಿ ಓದುವ ಮತ್ತು ಬರೆಯುವ ಆಸಕ್ತಿ ಗಣನೀಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿರುವುದನ್ನು ನಾನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. "ದೃಶ್ಯ ಸಾಧನಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಗ್ರಹಿಕೆಯನ್ನು ಉತ್ತಮಪಡಿಸುತ್ತವೆ" ಎಂಬ ಮಾತು ನನ್ನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂತು. ತಾವೇ ತಯಾರಿಸಿದ ಪೋಸ್ಟರ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಗಳು ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಇರುವುದನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೆಮ್ಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅವರು ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಸಕ್ರಿಯರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಇದರ ಸಕಾರಾತ್ಮಕ ಪರಿಣಾಮ ಕೇವಲ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಲಿಲ್ಲ; ಪೋಷಕರೂ ಶಾಲೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿಸತೊಡಗಿದರು. ಹಿಂದೆ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾತಿ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಹಾಜರಾತಿಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಂದು ಸವಾಲಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಆಕರ್ಷಕ ಕಲಿಕಾ ಕ್ರಮಗಳಿಂದಾಗಿ ದಾಖಲಾತಿ ಪ್ರಮಾಣ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಕಿರಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಲಾರಂಭಿಸಿದರು.

ತರಗತಿಯು ಭಾಷಾ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಉಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಪದಗಳ ಚಾರ್ಟ್‌ಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಹೊಸ ಪದ ಗೋಡೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಇದೇ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, 3 ಮತ್ತು 4ನೇ ತರಗತಿಯ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ನಾನು ಹೊಸ ಪದಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಆ

ಪದಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಲಗತ್ತಿಸಿದೆ. ಎರಡು ತಿಂಗಳ ನಂತರ, ಕೆಲವು ಸರಳ ನಾಣ್ಯಡಿಗಳು ಮತ್ತು ಗಾದೆಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಸಹಿತ ಬರೆದು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲಾಯಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ನೆಚ್ಚಿನ ಹಾಗೂ ಅವರು ಸ್ವತಃ ರಚಿಸಿದ ಕವಿತೆಗಳಿಗಾಗಿ 'ಪದ್ಯದ ಮೂಲೆ'ಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲಾಯಿತು. ಹಾಗೆಯೇ, ಪ್ರತಿದಿನ ಹೊಸ ಪದ ಅಥವಾ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಲು 'ವಾಕ್ಯ ಮೂಲೆ'ಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಚಟುವಟಿಕೆಗೆ 15 ದಿನಗಳ ಸಮಯವನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಬೇಸರವಿಲ್ಲದೆ ಹೊಸ ಹೊಸ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

ಈ ಯೋಜನೆಯು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ನನಗೂ ತುಂಬಾ ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಾಯಿತು. ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗಿರುವ ಪದಗಳು, ವಾಕ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಕಲಿಯಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇದು ಅವರ ಶಬ್ದ ಭಂಡಾರವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿತು. ಚಿತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದವು. ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ, ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರು ಇಲ್ಲದ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸ್ವತಃ ಪೋಸ್ಟರ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ಕಥೆಗಳನ್ನು ಓದಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿತು.

ಇಂತಹ ಭಾಷಾ ಸಮೃದ್ಧ ವಾತಾವರಣವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಲಿಕೆಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದಲ್ಲದೆ, ಅವರ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ. ಗುಂಪು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರ ಮನೋಭಾವ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಮುಕ್ತವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರೇ ಪ್ರತಿಯೊಂದರನ್ನೂ ವಿವರಿಸಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ; ದೃಶ್ಯ ಸಾಧನಗಳೇ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಸಂಘಟಿತ, ವರ್ಣರಂಜಿತ ಹಾಗೂ ಆಸಕ್ತಿದಾಯಕ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಶಿಸ್ತುಬದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಕಲಿಕೆಯತ್ತ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಗಮನ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೂ ಪಾಠದ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಪೂರಕವಾದ ಸಮಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ರಚಿಸಿದ ಕವಿತೆಗಳು, ಕಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ತರಗತಿಯ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದರಿಂದ ಅವರ ಪ್ರಗತಿಯು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಪೋಷಕರು ಮತ್ತು ಶಾಲಾ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕರಿಗೂ ಸಕಾರಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಮನದಟ್ಟಾಗುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ, 'ಮುದ್ರಣ ಸಮೃದ್ಧ ತರಗತಿ'ಯು ಒಂದು ಜೀವಂತವಾದ ಮತ್ತು ಸಂವಾದಾತ್ಮಕವಾದ ಕಲಿಕಾ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ಕೇವಲ ವಿಷಯವನ್ನು ಕಲಿಯುವುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಕಲಿಕೆಯ ನಿಜವಾದ ಆನಂದವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೂ ಹೊಸ ಹೊಸ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲು ಉತ್ತಮ ಅವಕಾಶ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

— ಸೀಮಾ ಅರೋರಾ, ಶಿಕ್ಷಕಿ, ಸರ್ಕಾರಿ ಹೈಯರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಾಲೆ, ಅಲ್ವಾರ್, ರಾಜಸ್ಥಾನ.

ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆಗಳ ಬಳಕೆಯು ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಸುಲಭಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ

ಶಶಾಂಕ್ ಶೇಖರ್

ನಾನು ಬಿಹಾರದ ಕೈಮೂರ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಲೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿ ಶಿಕ್ಷಕನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಭೋಜಪುರಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಾನು ಕೂಡ ಇದೇ ಪರಿಸರದಿಂದ ಬಂದವನಾದರೂ, ಸಣ್ಣ ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹಿಂದಿ ಭಾಷಾ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುವಾಗ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಯಿತು.

ನನ್ನ ಮಾತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತಲುಪುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಮೂಡುತ್ತಿತ್ತು. ನಾನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ 'ಖಡಿ ಬೋಲಿ' (ಪ್ರಮಾಣಿತ ಹಿಂದಿ) ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಭಾಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಪರಕೀಯ ಭಾವನೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು; ಇದು ಅವರ ಕಲಿಕೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ನಕಾರಾತ್ಮಕ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತಿತ್ತು. ಭಾಷಾ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಲು ನಾನು ಅತಿಯಾದ ಶ್ರಮ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರೂ ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಫಲಿತಾಂಶ ಮಾತ್ರ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಕಲಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕವಿತೆ, ಕಥೆ ಅಥವಾ ಪಾಠಗಳು ಅವರ ಗ್ರಹಿಕೆಗೆ ಎಟುಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಲಿತ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಮಾಣಿತ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಅವರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ದುರ್ಬಲಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ತರಗತಿಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ಓದಲು ಮತ್ತು ಬರೆಯಲು ಅವರು ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ನಾನು ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಈ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ನಡೆಸಿದ ಮತ್ತು ಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಹೊಸ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಕಥೆ-ಕವಿತೆಗಳ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿವಿಧ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಾಠಕ್ಕೂ ವಿವರವಾದ ಪಠ್ಯ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ, ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಆಳವಾದ ಸಂವಹನ ನಡೆಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ. ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೊರೆ ಕೂಡ ಹೋದೆ. ಈ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದ ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆ ಕಂಡುಬಂದರೂ, ಬಹುತೇಕರಲ್ಲಿ ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಫಲಿತಾಂಶ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಗಮನವಿಟ್ಟು ಓದುವುದು, ಓದಿದ್ದನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಬರೆಯುವುದು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಸೃಜನಶೀಲವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವಂತಹ ಕೌಶಲಗಳ ಕೊರತೆ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಎದುರಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶ ನನ್ನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಭಾಷಿಸುವಾಗ ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸುವುದು ಮತ್ತು ಅವರ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪರಿಸರದ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ಕಲಿಕಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಹಾಗೂ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಅವರು ವಿಷಯವನ್ನು ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದು ನನಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಯಿತು.

ನಿಜ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ, ನಾನು ಸ್ವತಃ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವಾಗ ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆ ಅಥವಾ ಮನಮಾತನ್ನು ಬಳಸಲು ಎಂದಿಗೂ

ಹಿಂದೇಟು ಹಾಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಅಲ್ಲಿನ ಪದಗಳು ಮತ್ತು ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೆ, ಹಿಂದಿ ಶಿಕ್ಷಕನಾಗಿ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಠ ಮಾಡುವಾಗ ಮಾತ್ರ ನಾನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಜಾಗೃತನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅತಿಯಾದ ಪ್ರಯತ್ನದ ಹೊರತಾಗಿಯೂ ನಾವು ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಗುರಿಯನ್ನು ತಲುಪದ ಕಾರಣ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮತ್ತು ನಾನು ಇಬ್ಬರೂ ಕಲಿಕೆಯ ನಷ್ಟವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಯಿತು.

ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ನಾನು ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳ ತರಗತಿಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ, ಅವರ ಬೋಧನಾ ಕ್ರಮವನ್ನು ನಿಕಟವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಮಯ ಕಳೆಯುತ್ತಾ, ಅಲ್ಲಿನ ಭಾಷಾ ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ. ಆ ಶಿಕ್ಷಕರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಅವರ ಪೋಷಕರೊಂದಿಗೂ ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಂವಹನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರ ನಡುವೆ ಒಂದು ಆಪ್ತವಾದ ಬಾಂಧವ್ಯ ಬೆಳೆಯಲು ಇದೇ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಮಕ್ಕಳು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೋ ಮತ್ತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೋ, ಅದೇ ಭಾಷೆ ಶಾಲೆಯ ಕಲಿಕಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲೂ ಲಭ್ಯವಾದಾಗ ಅವರಿಗೆ ವಿಷಯಗಳು ಬಹಳ ಬೇಗ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು.

ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆಯಿಂದ ಕಲಿಸುವ ಮತ್ತು ಕಲಿಯುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಸುಲಭವಾಗಿತ್ತು. ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ, ಯಾವಾಗ ಶಿಕ್ಷಕರು ಮಕ್ಕಳ ಆಡುಭಾಷೆಯ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಳಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದರೋ, ಆಗ ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರಮಾಣಿತ ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲೂ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಮನೆಯ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಶಾಲೆಯ ಭಾಷೆಯ ನಡುವಿನ ಸೇತುವೆಯು ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಆನಂದದಾಯಕವಾಗಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ನನಗೆ ಆಗ ಅರಿವಾಯಿತು.

ನಾನು ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳ ಸಲಹೆ ಮತ್ತು ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಈ ಹಿಂದೆ ನಾನು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದೆ; ಆದರೆ ಈಗ ಭೋಜಪುರಿಯನ್ನು ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಬಳಸಲಾರಂಭಿಸಿದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿವಿಧ ಪದಗಳ ಕುರಿತು ಚರ್ಚೆ ನಡೆಸಿದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಶಾಲಾ ಗ್ರಂಥಾಲಯದ ನೆರವಿನಿಂದ ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆಯ ವಿಭಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪಗಳು ಮತ್ತು ಅದರ ಲಯಬದ್ಧತೆಯನ್ನು ಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡೆ. ಭಾಷೆ ಎಂಬುದು ಮೂಲತಃ ಪದಗಳಿಂದಲೇ ರೂಪುಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಪದಗಳ ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ಬಳಕೆಯ ಮೇಲೆ ನಾವು ಎಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತೇವೋ, ನಮ್ಮ ಭಾಷಾ ಜ್ಞಾನವು ಅಷ್ಟೇ ಪುಬಲವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಕೇವಲ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ, ಯಾವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂವಹನ ನಡೆಸಲು ನನಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ, ಅದೇ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕ್ರಮೇಣ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿಸುವುದನ್ನು ನಾನು ಗಮನಿಸಿದೆ. ಎಲ್ಲವೂ ಸರಿಯಾದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದು ನನಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಯಿತು.

ನಾನೀಗ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹಿಂದಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆಯ ಪದ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೂಲಕ

ಸಂವಹನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಇನ್ನು ಹಿರಿಯ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಹಾಗೂ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಾ, ಭಾಷೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಈ ನನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಭೋಜಪುರಿ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಸಾಕಷ್ಟು ನೆರವಾಯಿತು. ಆದರೂ, ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಇದು ನನಗೆ ಒಂದು ಸವಾಲಿನ ಕೆಲಸವೇ ಆಗಿತ್ತು.

ಇದೊಂದು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸಾಗುವ ಬಹು ಆಯಾಮದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಪಯಣದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ನನಗೂ ಒಂದು ಹೊಸ ಶಬ್ದಕೋಶ

ಮತ್ತು ಭಾಷಾ ಪ್ರಪಂಚವೇ ತೆರೆದುಕೊಂಡಿತು. ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆಯು ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ಅರಿತುಕೊಂಡೆ.

— ಶಶಾಂಕ್ ಶೇಖರ್, ಶಿಕ್ಷಕರು, ಆದರ್ಶ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ ಬಡಪರ್, ಕೈಮೂರ್, ಬಿಹಾರ.

ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡೆಯ ಮಹತ್ವ

ಪೈರುನ್ನಿಸಾ

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ (NEP) 2020, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ/ಳ ಮತ್ತು ಅವನ/ಳ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಸಮಾನ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು ಎಂದು ಒತ್ತಿಹೇಳುತ್ತದೆ. ಆದರೆ, ಈ ಅವಕಾಶಗಳು ಕೇವಲ ತರಗತಿಯ ಕಲಿಕೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪೂರಕವಾದ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳಿದ್ದು, ಅಂತಹ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ 'ಆಟದ ಮೈದಾನ'ವೂ ಒಂದು.

ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ ಕ್ರೀಡೆ ಎಂಬುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಆದರೆ ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿ ತರಗತಿಯಲ್ಲೂ ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕ್ರೀಡಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ದೂರವಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸುತ್ತೇವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ದೈಹಿಕ ದೌರ್ಬಲ್ಯ, ಅತಿಯಾದ ಸಂಕೋಚ ಅಥವಾ ದೇಹದ ತೂಕ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದು ಸೇರಿದಂತೆ ಹಲವು ಕಾರಣಗಳಿರಬಹುದು. ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳು ಭಯ ಅಥವಾ ಕೀಳರಿಮೆಯಿಂದಲೂ ಬಳಲುತ್ತಿರಬಹುದು. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಭಯವನ್ನು ಹೊರಹಾಕಿ, ಅವರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ತುಂಬುವಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ಪಾತ್ರ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ನನ್ನ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಕ್ರೀಡೆಯನ್ನು ಕೇವಲ ಒಂದು 'ಸ್ಪರ್ಧೆ'ಯಾಗಿ ನೋಡದೆ, ಅದನ್ನು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬಾಂಧವ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ಸಬಲೀಕರಣಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುವ ಒಂದು ಸಾಧನವಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡೆ. ಕ್ರೀಡೆಯ ಮೂಲಕ ಅನೇಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಾವು ಕಲಿಯುವ ಶಾಲೆ ಮತ್ತು ತರಗತಿಯೊಂದಿಗೆ ಭಾವನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಬೆಸೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಇದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ನಿದರ್ಶನಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ:

ನಿಮಿಷ ಮತ್ತು ರತ್ನ: ಹಿಂಜರಿಕೆಯಿಂದ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದತ್ತ...

5ನೇ ತರಗತಿಯ ನಿಮಿಷ ಮತ್ತು 7ನೇ ತರಗತಿಯ ರತ್ನ ಇಬ್ಬರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಿನ ದೈಹಿಕ ತೂಕವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಇದು ಅವರ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ಮೇಲೆ ತೀವ್ರ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿತ್ತು. ಅವರು ಕ್ರೀಡಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ನೆಪಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸೋಮಾರಿಗಳಿರಬಹುದು ಅಥವಾ

ಅವರಿಗೆ ಆಟಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ ಎಂದು ನಮಗೆ ಅನ್ನಿಸಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸಮಯ ಕಳೆದಂತೆ, ಅವರ ಈ ದೂರವಿರುವಿಕೆಗೆ ನಿಜವಾದ ಕಾರಣವೇ ಬೇರೆ ಎಂಬುದು ನಮಗೆ ಅರ್ಥವಾಯಿತು.

ನಾನು ಅವರೊಂದಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಸಿ, ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅರಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ. ಇತರ ಮಕ್ಕಳು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಆಡುವ ಆಟಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಲು ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಇಷ್ಟೊಂದು ಹಿಂಜರಿಯುವುದೇಕೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಲು ಬಯಸಿದೆ. ಆಗ ಅವರು ತಮ್ಮ ದೈಹಿಕ ರೂಪದ ಬಗ್ಗೆ ಅತೀವ ಕೀಳರಿಮೆ ಹೊಂದಿರುವುದು ಮತ್ತು ಇತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮನ್ನು ಗೇಲಿ ಮಾಡಬಹುದು ಎಂಬ ಭಯದಲ್ಲಿರುವುದು ನಮಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಯಿತು.

ಚಿತ್ರ 1: ಆಟಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬಹಳಷ್ಟು ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ.

ಅವರ ಈ ಸಂಕೋಚವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ನಾವು ಯೋಜನಾಬದ್ಧವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಆರಂಭಿಸಿದೆವು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರ ದೈಹಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುವಂತಹ ಕೆಲವು ಆಟಗಳನ್ನೇ ಆರಿಸಿಕೊಂಡೆವು. ಹರ್ಡಲ್ಸ್ (ಅಡೆತಡೆ) ಓಟದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ ದೂರ ಓಡುವುದು, ಚೆಂಡನ್ನು ಹಿಡಿಯುವಂತಹ ಸರಳ ಕ್ರೀಡೆಗಳು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ತಂಡವನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದೆವು. ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಬೀಳುವ ಭಯವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು

ಜೂಡೋ ಕ್ರೀಡೆಯ 'ಉಶಿರೋ ಉಕಮಿ', 'ಯೋಕೋ ಉಕಮಿ' ಮತ್ತು 'ಮಾಯೆ ಉಕಮಿ'ಯಂತಹ ಭಂಗಿಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದವು. ಅಂದರೆ, ಮಲಗಿರುವ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದಲೇ ಹೇಗೆ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಉರುಳಬೇಕು ಅಥವಾ ಬೀಳಬೇಕು ಎಂಬ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಿದವು. ಈ ಇಬ್ಬರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸುಲಭವಾಗಿ ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಕ್ರೀಡಾ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅವರ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸರಳೀಕರಿಸಲಾಯಿತು.

ಕ್ರಮೇಣ, ಅವರಿಬ್ಬರಲ್ಲೂ ಕ್ರೀಡೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಆಟಗಳನ್ನು ಮನಸಾರ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಮನೋಭಾವ ಬೆಳೆಯಿತು. ಇದು ಕೇವಲ ನಿಮಿಷ ಮತ್ತು ರತ್ನ ಅವರಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗದೆ, ತರಗತಿಯ ಇತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮೇಲೂ ಸಕಾರಾತ್ಮಕ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿತು. ಇಂದು ಅವರು ಕೇವಲ ಕ್ರೀಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ, ಬದಲಾಗಿ ತಮ್ಮ ಬದಲಾದ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದ ಮೂಲಕ ಇತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ ಸ್ಪೂರ್ತಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಆರ್ಯನ್: ಪುಟ್ಟ ಹೆಜ್ಜೆಗಳ ದೊಡ್ಡ ಸಾಧನೆ

ಒಂದನೇ ತರಗತಿಯ ಆರ್ಯನ್, ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಜಿಗಿಯಲು, ಓಡಲು ಅಥವಾ ಜೂಡೋ ಕ್ರೀಡೆಯ 'ಫಂಟ್ ರೋಲ್' (ಮುಂದಕ್ಕೆ ಉರುಳುವುದು) ಮಾಡಲು ಬಹಳ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಪ್ರತಿ ಬಾರಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಾಗಲೂ ಆಯ ತಪ್ಪಿ ಬಿದ್ದು ಅಳತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ, ಅವನ ಈ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ನಾನು ಎಂದಿಗೂ 'ವಿಫಲ' ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ, "ಬೀಳುವುದು ಕೂಡ ಆಟದ ಒಂದು ಸಹಜ ಭಾಗ" ಎಂಬುದನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕಲಿಸಿಕೊಟ್ಟೆ.

ಅವನಿಗೆ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಲು ನಾನು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಹಂತಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಮೊದಲ ದಿನ ಅವನು ಕೇವಲ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಉರುಳುವುದನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರೆ, ಮರುದಿನ ತೆವಳುವುದು ಮತ್ತು ನಂತರ ಕ್ರಮೇಣ ಎದ್ದು ನಿಂತು ಸಮತೋಲನ ಕಾಯುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದನು. ಕೆಲವು ವಾರಗಳ ನಿರಂತರ ಪ್ರಯತ್ನದ ಫಲವಾಗಿ, ಆರ್ಯನ್ ಇಂದು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಓಡಲು ಮತ್ತು ಜಿಗಿಯಲು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಜೂಡೋ ಕ್ರೀಡೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಯಶಸ್ಸು, ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದಲ್ಲ; ಅವನ ಈ ಪ್ರಗತಿಯು ನನಗೆ, ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವನ ಪ್ರೋಫೆಸರ್‌ಗೆ ಅಪಾರ ಸಂತೋಷ ಹಾಗೂ ಹೆಮ್ಮೆಯನ್ನು ತಂದಿದೆ.

ಲಿಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರಿಯಾ: ಭಯವನ್ನು ಗೆದ್ದು ಗೆಲಿತಿಯರು

ಒಂದನೇ ತರಗತಿಯ ಲಿಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರಿಯಾ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಕ್ರೀಡೆ ಎಂದರೆ ಭಯ. ಅವರಿಗೆ ಆಟದ ಮೈದಾನವು ಆತಂಕ ಮತ್ತು ಅಳುಕನ್ನು

ಉಂಟುಮಾಡುವ ಸ್ಥಳವಾಗಿತ್ತು; ಹೀಗಾಗಿ ಅವರು ಯಾವುದೇ ಆಟದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಲು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗಾಗಿ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಚೆಂಡುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು, ಪುಟ್ಟದಾಗಿ ಜಿಗಿಯುವುದು, ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದು, ಸಂಗಾತಿಯ ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಸವಾರಿ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ಸಂಗಾತಿಯನ್ನು ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು ನಡೆಯುವುದು ಮತ್ತು ಹಗ್ಗ, ಜಗ್ಗಾಟದಂತಹ ಕೆಲವು ಸರಳ ಮತ್ತು ಆಕರ್ಷಕ ಆರಂಭಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಯಿತು. ಅವರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಸ್ನೇಹಿತರಿರುವ ತಂಡದಲ್ಲೇ ಸಹ-ಆಟಗಾರರಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು; ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, "ನಿಮಗೆ ಆಡಲು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತು ಆಟವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಬಹುದು" ಎಂದು ಹೇಳುವ ಮೂಲಕ ಅವರ ಮೇಲಿದ್ದ ಮಾನಸಿಕ ಒತ್ತಡವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಇತರ ಮಕ್ಕಳು ಆಡುವುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಇವರು, ಕ್ರಮೇಣ ತಾವೂ ಆಟದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು.

ಆಯೆಷಾಳ ಸ್ವಾವಲಂಬಿ ಪಯಣ

ಆರಂಭದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಆಯೆಷಾ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ನಿಂತಾಗ ಕಾಲುಗಳು ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದವು; ಇದು ಆಕೆಯ ದೈಹಿಕ ಅಶಕ್ತ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದು ಆತಂಕವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆಕೆಯ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ವಿಶೇಷವಾದ ದೈಹಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಯಿತು. ನಿಧಾನವಾಗಿ ತನ್ನ ಭಯ ಮತ್ತು ಹಿಂಜರಿಯನ್ನು ಜಯಿಸಿದ ಆಯೆಷಾ, ಇಂದು ಯಾವುದೇ ಬೆಂಬಲವಿಲ್ಲದೆ ಸಲೀಸಾಗಿ ಮರಗಳನ್ನು ಹತ್ತುತ್ತಾಳೆ ಮತ್ತು ಸುಮಾರು ಆರು ಅಡಿ ಎತ್ತರದಿಂದ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಜಿಗಿಯುತ್ತಾಳೆ. ಇದು ಆಕೆಯ ಕೇವಲ ದೈಹಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಅಚಲವಾದ ಮಾನಸಿಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತದೆ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಅವರಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟರೆ, ಅವರು ತಮ್ಮ ದೈಹಿಕ ಮಿತಿಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಸಶಕ್ತರಾಗಬಲ್ಲರು ಎಂದು ಈ ಅನುಭವಗಳು ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗಿರುವುದು ಕೇವಲ ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಪೂರಕವಾದ ಅವಕಾಶಗಳು ಮಾತ್ರ.

— **ಖೈರುನ್ನಿಸಾ**, ಶಿಕ್ಷಕರು, ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ಶಾಲೆ, ಉತ್ತರಕಾಶಿ, ಉತ್ತರಾಖಂಡ್

ವಿಭಿನ್ನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಿವಿಧ ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನಗಳು

ರಿತಾ ಕೊಟೊಕಿ

ನಾನು ಅಸ್ಸಾಂನ 'ಚಾಯ್ ಬಾಗಾನ್' ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಚಹಾ ತೋಟಗಳ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸಮೀಪವಿರುವ ಒಂದು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಇಲ್ಲಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಚಹಾ ತೋಟದ ಕಾರ್ಮಿಕ

ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು. ಕಳೆದ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ದಾಖಲಾತಿ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹ ಪ್ರಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಸರ್ಕಾರವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟ, ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳು, ಶಾಲಾ ಬ್ಯಾಗ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ಸಮವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಉಚಿತವಾಗಿ ನೀಡುತ್ತಿರುವುದು ಈ ಸಕಾರಾತ್ಮಕ

ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣ. ಆದರೆ ವಾಸ್ತವ ಸ್ಥಿತಿ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ದಾಖಲಾತಿ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಇವೆಯೇ ಹೊರತು, ಅವರು ತರಗತಿಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹಾಜರಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಗೆ ಬಾರದಿರಲು ಕಾರಣವೇನಿರಬಹುದು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಒಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಕಿಯಾಗಿ ನಾನು ಸದಾ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಈ ನಡುವೆ ಅಪರೂಪಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಶಾಲೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಗಮನ ಹರಿಯಿತು. ಆತನನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಸಿಕ್ಕಿತು.

ಆತನೇ ಮೂರನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಏಳು ವರ್ಷದ ಜಾಧವ. ಅವನ ತಂದೆ ತಾಯಿ ಚಹಾ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು. ಅವರಿಗೆ ಮೂರು ಮಕ್ಕಳು, ಮತ್ತು ಮೂವರಲ್ಲಿ ಈತನೇ ಕಿರಿಯವನು. ಮಗನನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿಸಿದ್ದೇ ಆ ಹತ್ತವರಿಗೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸಂಭ್ರಮದ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದಾಚೆಗೆ ಅವರಿಗೆ ಬೇರೆ ಯಾವುದರ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಅರಿವಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಗ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾನೋ ಇಲ್ಲವೋ, ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಮನೆಗಲಸವನ್ನು ಪೂರೈಸಿದ್ದಾನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಅಥವಾ ಆತನ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಹೇಗಿದೆ ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಮಾಹಿತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಒಂದು ದಿನ ಜಾಧವ ಶಾಲೆಗೆ ಬಂದಾಗ, ನಾನು ಅವನ ತರಗತಿಗೆ ಪರಿಸರ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕಲಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಸರಳ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡಿದೆ: "ನಿಮಗೆ ತಿಳಿದಿರುವ ನೀರಿನ ವಿವಿಧ ಮೂಲಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಅದು ಅಂದಿನ ದಿನದ ಕೊನೆಯ ಅವಧಿಯಾಗಿತ್ತು. ಜಾಧವನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಪಟ್ಟಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ನನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಈ ಹುಡುಗ ಬರೆಯುವ ಕನಿಷ್ಠ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಮಾಡದಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ನನಗೆ ಬಹಳ ನಿರಾಶೆಯಾಯಿತು. ನಾನು ಅದನ್ನು ಒಂದು ಸವಾಲಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದೆ. "ಜಾಧವ ತನ್ನ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ ಒಪ್ಪಿಸುವವರೆಗೆ ನಾನು ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ" ಎಂದು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಘೋಷಿಸಿದೆ.

ಶಾಲೆಯ ಅವಧಿ ಮುಗಿದ ನಂತರವೂ ಸುಮಾರು ಅರ್ಧ ಗಂಟೆ ಆತನೊಂದಿಗೆ ಕುಳಿತೆ. ಉಳಿದ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರೂ ಮನೆಗೆ ತೆರಳಿದ್ದರು. ನಾನು ಆತನಿಗೆ ಕೆಲವು ಪೂರಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವ ಮೂಲಕ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಯತ್ನಿಸಿದೆ: "ಜಾಧವ, ನಿಮ್ಮ ಅಪ್ಪ-ಅಮ್ಮ ಎಲ್ಲಿಂದ ನೀರು ತರುತ್ತಾರೆ? ನಿಮ್ಮ ಅಜ್ಜಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ಎಂದಾದರೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರಾ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಯಾವ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ಫಲ ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ಆತ ಮೌನ ಮುರಿಯದೆ, ಏನೂ ತೋಚದವನಂತೆ ಅಸಹಾಯಕನಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ.

ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಕೆಲಸ ಎಂದು ನಾನು ನನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಕೈಬಿಡಲು ಯೋಚಿಸಿದೆ. ಆದರೂ ಕೊನೆಯ ಒಂದು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡೋಣವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸ್ನಾಫ್ ರೂಂನಿಂದ ನನ್ನ ನೀರಿನ ಬಾಟಲಿ ತರಲು ಎದ್ದು ನಡೆದಿದ್ದೆ. ಆಗ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಸಿತು; ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಜಾಧವ ಶಾಲೆಯ ಬಾಗಿಲಿನತ್ತ ವೇಗವಾಗಿ ಓಡುತ್ತಿದ್ದ! ತನ್ನ ಸ್ಕೂಲ್ ಬ್ಯಾಗ್ ಮತ್ತು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಎಸೆಯುತ್ತಾ ಆತ ಓಡುತ್ತಿದ್ದ ದೃಶ್ಯ ಕಂಡು ನಾನು ಅವಮಾನ ಮತ್ತು ಅಸಹಾಯಕತೆಯಿಂದ ಕುಗ್ಗಿ ಹೋದೆ. ಆಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ನನ್ನ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳು ನನಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದರು. ಆತನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬೇರೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಉಪಾಯ ಹುಡುಕೋಣ ಎಂದು ಧೈರ್ಯ ನೀಡಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಭರವಸೆಯನ್ನೂ ನೀಡಿದರು.

ಆ ಘಟನೆಯ ನಂತರದ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಜಾಧವ ಶಾಲೆಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆತ ಯಾವಾಗ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದರೂ ಆ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನಿಭಾಯಿಸಲು ನಾನು ಸಿದ್ಧಳಾಗಿದ್ದೆ. ಕೆಲವು ವಾರಗಳ ನಂತರ ಆತ ಮತ್ತೆ ಶಾಲೆಗೆ ಬಂದನು. ಈ ಹಿಂದಿನ ಘಟನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಆತನ ಮುಂದೆ ಯಾರೂ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಬಾರದು ಎಂದು ನಾನು ಸಹೋದ್ಯೋಗಿ

ಶಿಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ ಮೊದಲೇ ವಿನಂತಿಸಿದ್ದೆ. ಅದರಂತೆ, ಎಲ್ಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರು ಅವನೊಂದಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿ ಮತ್ತು ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ವರ್ತಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದರು.

ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡಿದಾಗ ಶಿಕ್ಷಕರು ಅವನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಮಯವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಆತನಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮಾತನಾಡಲು ಅಥವಾ ಉತ್ತರಿಸಲು ಬಲವಂತ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆತನಿಗೆ ಮುಜುಗರವಾಗದಂತೆ ಅಥವಾ ಆತ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳದಂತೆ ನಾವು ವಿಶೇಷ ಕಾಳಜಿ ವಹಿಸಿದವು. ಈ ಮೂಲಕ ಆತನಿಗೆ ಶಾಲೆಯ ಪರಿಸರವು ಸುರಕ್ಷಿತ ಮತ್ತು ಆಪ್ತ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಮೂಡಿಸಲು ನಾವು ನಮ್ಮ ಕೈಲಾದಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದವು.

ಚಿತ್ರ 1: ಶಿಕ್ಷಕರು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಸುವಾಗ ಆಕರ್ಷಕ ಮತ್ತು ಪೂರಕವಾದ ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಕ್ರಮೇಣ ಜಾಧವ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದ. ಆದರೆ, ಆತನ ಉತ್ತರಗಳು ಕೇವಲ ಚಿತ್ರಕಲೆಯ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಆತನಿಗೆ ಕಲೆಯ ಮೇಲೆ ವಿಶೇಷ ಆಸಕ್ತಿಯಿರುವುದು ನಮ್ಮ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದ ಕೂಡಲೇ, "ಚಿತ್ರಗಳ ಮೂಲಕವೂ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಬಹುದು" ಎಂಬ ಆಯ್ಕೆಯನ್ನು ನೀಡಿದರೆ ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಆಲೋಚನೆ ನಮಗೆ ಮೂಡಿತು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಒಂದು ದಿನ ವಿವಿಧ 'ಸಾರಿಗೆ ವಿಧಾನಗಳ' ಬಗ್ಗೆ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡುವ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಆಗ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ, "ಬರವಣಿಗೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುವ ಮೂಲಕವೂ ನೀವು ಉತ್ತರಿಸಬಹುದು" ಎಂದು ತಿಳಿಸಲಾಯಿತು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಕ್ಕಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತವಾಗದೆ ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಿ ಎಂದು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ ಜಾಧವ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ, ಸಾರಿಗೆ ವಿಧಾನಗಳ ಕುರಿತ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾಹನಗಳ ಚಿತ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿರುವ ಎಮ್ಮೆಯ ಗಾಡಿ ಹಾಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರ ನದಿಯಲ್ಲಿ ತೇಲುವ ದೋಣಿಗಳ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಗಮನ ಸೆಳೆದರು. ಅಂದರೆ, ಕಾರು, ಬೈಕು ಮತ್ತು ಟ್ರಕ್ಯುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ತಮಗೆ ಪರಿಚಿತವಿದ್ದ ಸ್ಥಳೀಯ ವಾಹನಗಳನ್ನೂ ಅವರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದರು. ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೇ ಜಾಧವನಲ್ಲಿನ ಈ ಸಕಾರಾತ್ಮಕ ಬದಲಾವಣೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣತೊಡಗಿತು. ಇದರಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾದ ಉಳಿದ ಶಿಕ್ಷಕರು ಕೂಡ ತಮ್ಮ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಕಲಿಕಾ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮುಂದಾದರು.

ಈ ಪ್ರಯೋಗವು ಅದ್ಭುತ ಫಲಿತಾಂಶವನ್ನು ನೀಡಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಈ ಹೊಸ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆನಂದಿಸತೊಡಗಿದರು. ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಂತೂ ಅದೆಷ್ಟು ಸೃಜನಶೀಲರಾಗಿದ್ದರಂದರೆ, ಅವರು 'ಜೀವನ ನಡೆಸುವ ರೀತಿ' (ಜೀವನ ಜೀನ ಕಾ ತರೀಕೆ) ಎಂಬ ಪಾಠವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಪಾತ್ರಾಭಿನಯವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಸ್ವತಃ ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದರು.

ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಈ ಅನುಭವದಿಂದ ಹಾಗೂ ಈ ಯಶಸ್ಸಿನ ಕಥೆಯಿಂದ ಒಂದು ಬಹುದೊಡ್ಡ ಪಾಠವನ್ನು ಕಲಿತೆವು. ನಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೆ ಜಾಧವ ಕೇವಲ ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದರೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಶಿಕ್ಷಕನಾಗಿದ್ದ. "ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೂ ವಿಭಿನ್ನ ಮತ್ತು ವಿಶಿಷ್ಟ" ಎಂಬ ಸತ್ಯವನ್ನು ಆತ ನಮಗೆ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು. ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿ ನಾವು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೂ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಆಸಕ್ತಿದಾಯಕ, ಪ್ರಸ್ತುತ

ಮತ್ತು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿಸಲು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬೋಧನಾ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಎಷ್ಟು ಅಗತ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡೆವು.

— ರೀಟಾ ಕೊಟೊಕಿ, ಶಿಕ್ಷಕಿ, ಮ್ಯಾಕ್‌ಪೋರ್ ಗಾರ್ಡನ್ ಎಲ್.ಪಿ. ಶಾಲೆ, ನಜೀರಾ, ಶಿವಸಾಗರ್, ಅಸ್ಸಾಂ.

ಪತ್ರ ಬರವಣಿಗೆಯಿಂದ ಭಾಷಾ ಕೌಶಲ್ಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಶಿವಾದಿತ್ಯ

ನಾನು ಬಾಡ್ಲೆರ್‌ನ ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಷಾ ಶಿಕ್ಷಕನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನಮ್ಮ ಶಾಲಾ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂವಹನವು ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾದ ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದು, ಕ್ರಮೇಣ ಇದು ಪತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ನಡೆಯಲು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಪತ್ರ ಬರೆಯುವ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವೆಂದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಬರವಣಿಗೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೊಂದಿರುವ ಭಯ ಮತ್ತು ಹಿಂಜರಿಕೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಮನದ ಮಾತನ್ನು ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

6 ರಿಂದ 8ನೇ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ 34, 31 ಮತ್ತು 36 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ 12 ಮಂದಿ ತಮ್ಮ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಇರಬೇಕಾದ ಮೂಲಭೂತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿಲ್ಲದೆ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೌಶಲದ ಹಂತ 1 ಮತ್ತು 2ರ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ- ಅವರ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಕಾಗುಣಿತ ದೋಷಗಳಿರುತ್ತಿದ್ದವು; ಯಾವ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯಬೇಕು ಮತ್ತು ಎಷ್ಟು ಬರೆಯಬೇಕು ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ವಿರಾಮ ಚಿಹ್ನೆಗಳ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗಲಿಬಿಲಿಯಾಗಿಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು; ಬರಹದಲ್ಲಿ ಪದಗಳು ಮತ್ತು ಅರ್ಥಗಳ ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು.

ಬರವಣಿಗೆಯ ಈ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, 'ಪತ್ರ ಬರವಣಿಗೆ'ಯನ್ನು ಚಟುವಟಿಕೆಯಾಗಿ ಆರಿಸಲಾಯಿತು. ಪತ್ರ ಬರವಣಿಗೆಯ ಮೂಲಕ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಆರಿಸಿಕೊಂಡ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಈ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿರುವ ಆತ್ಮೀಯತೆ ಮತ್ತು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಬೆಸೆದುಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ. ಎಲ್ಲಿ ಯಾರು ನೋಡಿಬಿಡುತ್ತಾರೋ, ಏನು ಹೇಳುತ್ತಾರೋ, ತಪ್ಪಾಗಿ ಬರೆದರೆ ಏನಾಗುತ್ತದೋ... ಎಂಬಂತಹ ಹೆದರಿಕೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ನಿಮ್ಮ ಮನದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಆತ್ಮೀಯರಿಗೆ ಬರೆದು ತಲುಪಿಸುವುದಷ್ಟೇ ಇಲ್ಲಿನ ಕೆಲಸವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬರವಣಿಗೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಭಯ ಅಥವಾ ಹಿಂಜರಿಕೆಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ನಾನು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ, ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಸಣ್ಣ ಚೀಟಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದು ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದೆ. ಪ್ರತಿದಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮನದ ಮಾತನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಡಕೆ ಅಥವಾ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಚೀಟಿಗಳನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯವರ ಬಗ್ಗೆ ದೂರುಗಳು,

ಇನ್ನಾರಿಗೋ ಧನ್ಯವಾದ ಅರ್ಪಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರತಿ ಶನಿವಾರ ಈ ಚೀಟಿಗಳನ್ನು ಓದಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪತ್ರ ಬರವಣಿಗೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಸಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪತ್ರಗಳ ಕೆಲವು ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಈ 'ಹೇಳುವುದು-ಕೇಳುವುದು' ಎಂಬ ಹಂತದ ಬರಹಗಳು ಪತ್ರಗಳಾಗಿ ಬದಲಾದವು. ಮಡಕೆಯ ಜಾಗವನ್ನು 'ಲೆಟರ್ ಬಾಕ್ಸ್' ಮತ್ತು ಚೀಟಿಗಳ ಜಾಗವನ್ನು ಪತ್ರಗಳ ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡವು.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಇದೊಂದು ಮೋಜಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಹಿಂಜರಿಕೆಯ ಗಡಿಯಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಬರೆಯುವಂತಹ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಒಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಕನಾಗಿ ನಾನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡಬೇಕಿತ್ತು. ಅವರ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ದೋಷಗಳೇ ನನ್ನ ಬೋಧನಾ ಯೋಜನೆಗೆ ದಾರಿದೀಪವಾದವು. ಅವರ ಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿಯ ಕೊರತೆಗಳು ಕಂಡುಬಂದವೋ, ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಲಾಯಿತು.

ಪತ್ರ ಬರವಣಿಗೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವರಾಕ್ಷರಗಳ ಬಳಕೆ ಅಥವಾ ಭಾಷೆಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ ಎಂದು ನಾನು ಒತ್ತಾಯಿಸಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅವರ ಬರವಣಿಗೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಅಡ್ಡಿಪಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕ್ರಮವು ಅವರಿಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಬರೆಯಲು ಹೆಚ್ಚಿನ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡಿತು.

ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ, ಇವುಗಳಿಂದ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ನಮಗೆ ಇನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ:

- ಸುಪ್ರಿಯಾ 8ನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳು ತನ್ನ ತರಗತಿಯ ಕೆಲಕಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿದ್ದಾಳೆ. ಆದರೆ ಆಕೆಯ ಆರಂಭಿಕ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ವಾಕ್ಯಗಳು ದೀರ್ಘವಾಗಿದ್ದವು ಮತ್ತು ಜಟಿಲವಾಗಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟತೆಯ ಕೊರತೆ ಇತ್ತು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ:

'सर मेरी मम्मी सई कहती है। की तुम हर मेसा पढ़ाई मे घर आकर पाठ पढ़ते हो और नहीं पढा तो हरमेसा नहीं पढोगे';

'सर आज हमने ख़ाया और मे जब कक्षा में आई ता मेने देखा की एकता कक्षा मे बढे थे।'

“ಸರ್, ನಮ್ಮ ಅಮ್ಮ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನೀನು ಯಾವಾಗಲೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತೀಯಾ, ಒಂದು ವೇಳೆ ಓದದಿದ್ದರೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಓದಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. (ಅಥವಾ ಓದದೇ ಉಳಿದುಬಿಡುತ್ತೀಯಾ) ಅಂತ.”

“ಸರ್, ಇಂದು ನಾವು ಊಟ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ನಾನು ತರಗತಿಗೆ ಬಂದಾಗ, ಏಕತಾ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದೆ.”

ಆಕೆಯ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ, 'ಜಿರ' (ಮತ್ತು), 'ತೋ' (ಹಾಗಾಗಿ) ಮುಂತಾದ ಸಂಯೋಜಕ ಪದಗಳನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ಬಳಸಲಾಗಿತ್ತು. ವಿಷಯಗಳು ಸರಿಯಾದ ವಾಕ್ಯದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಕಾಗುಣಿತ ದೋಷಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಕೆಲವೆಡೆ ವಿರಾಮ ಚಿಹ್ನೆಗಳ ಕೊರತೆಯಿದ್ದರೆ, ಇನ್ನು ಕೆಲವೆಡೆ ಅವುಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗಿತ್ತು. ಪದಗಳ ಪುನರಾವರ್ತನೆಯೂ ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿತ್ತು.

ಇವುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲು ನಾನು ಸುಪ್ರಿಯಾಳ ಜೊತೆ ಕುಳಿತು ಅವಳು ಬರೆದಿದ್ದ ಪತ್ರವನ್ನು ಓದಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಆಕೆಗೆ ತನ್ನ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಾಕ್ಯರಚನೆಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯವಾಯಿತು. ತರಗತಿಯ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ 'ಶಬ್ದಗಳ ಗೋಡೆ'ಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅಕ್ಷರಗಳು ಮತ್ತು ಪದಗಳ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ - ಧ್ವನಿ, ಬೈರ್‌ನಾ, ಊಂಚಾ, ಐಸಿ, ನನಿಹಾಲ್, ಪಹುಂಚ್, ಬಾಹರ್, ಕರ್ ರಹಾ ಹೆ / ಧಾ, ಮುಶ್ರಿಲ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಪದಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಇವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಹೊಸ ಪದಗಳ ಬಳಕೆಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಲಾಯಿತು ಹಾಗೂ ಪತ್ರದ ಆರಂಭ ಮತ್ತು ಅಂತ್ಯ ಹೇಗಿರಬೇಕು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಯಿತು.

ಹೀಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಿದ ನಂತರ, ಈಗ ಸುಪ್ರಿಯಾಳ ಪತ್ರಗಳ ಆರಂಭ ಮತ್ತು ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಔಪಚಾರಿಕವಾದ ಶುಭಾಶಯಗಳು ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ವಾಕ್ಯಗಳು ಈಗ ಸಣ್ಣದಾಗಿವೆ, ರಚನಾತ್ಮಕವಾಗಿವೆ ಮತ್ತು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿವೆ. ಅವನ್ನು ಓದಿದಾಗ ಅವಳ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತವೆ. ಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷಯವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದ್ದು, ಅವಳು ಬರವಣಿಗೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಜಾಗೃತಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಕಾಗುಣಿತ ದೋಷಗಳು ಸಹ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ-

‘सर मैंने आपको यह पत्र इसलिए लिखा है क्योंकि मुझे समझ नहीं आ रहा है कि मैं हर रोज पत्र किस टोपिक पर लिखूँ।’

तो आप जब इस पत्र का जवाब दोगे तब आप बता देना कि मुझे किस टोपिक पर ज़्यादा पत्र लिखनी है।’

“ಸರ್, ನಾನು ನಿಮಗೆ ಈ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರತಿದಿನ ನಾನು ಯಾವ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ನೀವು ಈ ಪತ್ರಕ್ಕೆ ಉತ್ತರಿಸಿದಾಗ, ನಾನು ಯಾವ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕು ಎಂದು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿರಿ.”

ಇದರ ನಂತರ, ಆಕೆ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನೂ ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಸುಪ್ರಿಯಾ ಈಗ ಬರೆಯಲು ಕಲಿಯುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಇತರರ ಸಕ್ರಿಯ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಯನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. “ಸರ್, ಇದನ್ನು ಇನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಗೆ ಮಾಡಲಿ ಹೇಳಿ?” ಎಂದು ಅವಳು ತಾನಾಗಿಯೇ ಸಲಹೆ ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ.

• ಮುನ್‌ಮುನ್ 8ನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಳೆ ಮತ್ತು ಅವಳು ತನ್ನ ತರಗತಿಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಓದಲು ಮತ್ತು ಬರೆಯಲು ಸಮರ್ಥಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳು ತನ್ನ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಬರವಣಿಗೆಯ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳ ಆರಂಭಿಕ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಯಗಳ ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಹೆಚ್ಚಿರುತ್ತಿತ್ತು ಮತ್ತು ಸ್ಪಷ್ಟತೆಯ ಕೊರತೆಯಿಂದಾಗಿ ಅವಳ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಆಲೋಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿವು ಇಲ್ಲದ ಕಾರಣ, ಆಕೆ ಒಂದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಅನೇಕ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪುನರಾವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ-

‘मैं अब ज्यादा गुस्सा नहीं करती पर कभी कभी गुस्सा आता है, जब अति हो जाती है किसी चीज कि तो गुस्सा आता है जैसे शौर।’

“ನಾನು ಈಗ ಹೆಚ್ಚು ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಸಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತದೆ. ಯಾವುದಾದರೂ ತುಂಬ ಅತಿಯಾಯಿತು ಅಂತ ಅನಿಸಿದಾಗ ಸಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಗಲಾಟೆ...”

ಅವಳ ಬರಹದಲ್ಲಿ ಕಾಗುಣಿತ ದೋಷಗಳು ಇದ್ದವು. ವಿರಾಮ ಚಿಹ್ನೆಗಳ ಕೊರತೆಯಿಂದಾಗಿ ವಾಕ್ಯವು ಎಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಇವುಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ನಾನು ಮುನ್‌ಮುನ್‌ನೊಂದಿಗೆ ಕುಳಿತು ಅವಳ ಬರಹಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. ಬರೆಯುವ ಮೊದಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚಿಸಿ ಬರೆಯುವ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿದೆವು. ಪ್ರಾರಂಭಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಬರೆಯುವ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಲಾಯಿತು. ಬರೆದದ್ದನ್ನು ಓದಿದ ನಂತರ, ಪುನರಾವರ್ತನೆಯಾದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪದಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಬೇರ್ಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ವಿರಾಮ ಚಿಹ್ನೆಗಳ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಾಲಿನಲ್ಲೂ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ವಿಷಯ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಾಗ ಪೂರ್ಣ ವಿರಾಮ ಬಳಸಬೇಕು ಎಂದು ಮುನ್‌ಮುನ್‌ಗೆ ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ಇದೇ ಕ್ರಮವನ್ನು ಇತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಯಿತು.

ಸುಧಾರಣೆಯ ನಂತರ ಮುನ್‌ಮುನ್‌ನ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ವಾಕ್ಯಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು; ಅವು ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಪಷ್ಟ ಮತ್ತು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ರಚಿಸಿದಂತಿದ್ದವು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ:

‘यह बुक आपने कहीं न कहीं जरूर पढ़ी होगी। जिसमें एक लड़का होता है, उसका नाम मोगली होता है।’

“ನೀವು ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಎಲ್ಲೋ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಓದಿರಬಹುದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗನಿದ್ದಾನೆ, ಅವನ ಹೆಸರು ಮೋಗ್ಲಿ.”

ಹೀಗೆ ಅವಳು ತನ್ನ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಉತ್ತಮವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲು ತೊಡಗಿದಳು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ:

‘मेरा भी जंगल में रहने का मन करता है।’ (“ನನಗೂ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಾಗುತ್ತದೆ”)

‘इस बुक के कई पार्ट हैं, जब मैं उन्हें पढ़ती हूँ तो मुझे बहुत अच्छा लगता है।’ “ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಭಾಗಗಳಿವೆ, ನಾನು ಅವುಗಳನ್ನು ಓದಿದಾಗ ನನಗೆ ತುಂಬ ಚೆನ್ನಾಗಿನಿಸುತ್ತದೆ.”

• ಸಮೀನಾ ಕೂಡ 8ನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳು ಮೌಖಿಕವಾಗಿ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸುವಲ್ಲಿ, ವಾದ-ಪ್ರತಿವಾದ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಚರ್ಚೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸಕ್ರಿಯಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಆದರೆ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಮೀನಾಳ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಯ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಕಾಗುಣಿತ ದೋಷಗಳಿದ್ದವು. “ನಾನು ಏನು ನಿಮಗೆ ನನ್ನ ನಡವಳಿಕೆ ಇಷ್ಟವಾಗಿದೆಯೆ” ಅಥವಾ “ನೀವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದು” (ನೀವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಾಠ ಮಾಡುತ್ತೀರಿ) ಎಂಬಂತಹ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಮತ್ತು ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳ ಬಳಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನವಿರಲಿಲ್ಲ.

ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವಳು ಬರೆದ ವಿಷಯದ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಅವಳ ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ನಾನು ಆಕೆಯ ಬರಹಗಳನ್ನು ಅವಳಿಂದಲೇ ಪದೇ ಪದೇ ಓದಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಅವಳು ತಾನು ಏನು ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಂದುಕೊಂಡಿದ್ದಳೋ, ಅದನ್ನೇ ಓದುತ್ತಿದ್ದಳು (ಅಂದರೆ, ಕಾಗದದ ಮೇಲೆ ತಪ್ಪಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದರೂ, ಓದುವಾಗ ಮಾತ್ರ ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಓದುತ್ತಿದ್ದಳು). ಇದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಊಹೆಯ ಮೇಲೆ ಓದುವ ಕ್ರಮವಾಗಿತ್ತು. ನಂತರ, ಆಕೆ ಹಾಳೆಯ ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಳೋ, ನಾನು ಅಕ್ಷರಶಃ ಹಾಗೆಯೇ ಓದಿ ತೋರಿಸಿದೆ. ಆಗ ಅವಳ ಗಮನ ತಾನು ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪುಗಳತ್ತ ಸರಿಯಿತು.

ತದನಂತರ, ಅವಳು ಬರೆದ ತಪ್ಪು ಪದಗಳನ್ನು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ತರಗತಿಯ 'ಶಬ್ದಗಳ ಗೋಡೆ'ಯ ಮೇಲೆ ತೋರಿಸಿ ಸರಿಪಡಿಸಲಾಯಿತು. 'ಇ-ಈ', 'ಅ-ಆ' ಅಂತಹ ಸ್ವರ-ಮಾತ್ರಗಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ವಿವರಿಸಲಾಯಿತು. ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾದ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ರಚಿಸುವುದು, ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಮತ್ತು ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳ ಸರಿಯಾದ ಬಳಕೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಒತ್ತು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗಿದ್ದ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ನಿರಂತರವಾಗಿ ಬರೆಯುವ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿಸಲಾಯಿತು.

ಈ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದಾಗಿ ಸಮೀನಾ ತನ್ನ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಗುಣಿತ ಮತ್ತು ಮಾತ್ರಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಬಳಸಲು ಕಲಿತಳು. ಅವಳು ಈಗ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ಮತ್ತು ವಿವರವಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಲು ಸಮರ್ಥಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. (ಸ್ವರಾಕ್ಷರಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯ ಅವಧಿಯನ್ನು 'ಮಾತ್ರ' ಎನ್ನಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ವರಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುವ ಕಾಲಾವಧಿಯ ಮೇಲೆ ಪದದ ಅರ್ಥ ಬದಲಾಗಬಹುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ 'ಅ-ಆ' ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸದಂತೆ. ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಹಿಂದಿ ವ್ಯಾಕರಣ ಎರಡರಲ್ಲೂ 'ಮಾತ್ರ' ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಅರ್ಥವಿದೆ.)

ಈ ಸತತ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದಾಗಿ, 6 ರಿಂದ 8ನೇ ತರಗತಿಯ ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈಗ ವಿವರವಾಗಿ ಬರೆಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬುನಾದಿ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಮಟ್ಟವನ್ನು ತಲುಪಲು ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವ ಕೆಲವರನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಉಳಿದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಏಳು-ಎಂಟು ಸಾಲುಗಳಿರುವ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅನಿಸಿಕೆಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಈಗ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆಯುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಯಾವುದಾದರೂ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತಿಳಿಸಲು,

ಶಾಲೆಗೆ ಬಂದ ಅತಿಥಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಲು, ಪುಸ್ತಕ ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಸ್ನೇಹಿತರಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆ ಯಾಚಿಸಲು ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮೌಖಿಕ ಭಾಷೆಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಅದು ಅವರ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲೂ ಪ್ರತಿಫಲಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಎಂಬ ಪ್ರಮುಖ ವಿಷಯವನ್ನು ಈ ಇಡೀ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ನನಗೆ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅವರ ಮನದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ವಿವರವಾಗಿ ಆಲಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಅವರಿಗೆ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಕೇಳುವ ಮೂಲಕ ಅವರ ಆಲೋಚನಾ ಕ್ರಮವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ. ಅವರ ಬರಹಗಳನ್ನು ಅವರ ಮುಂದೆಯೇ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಓದುವುದು ಮತ್ತು ಅವರ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಅವರೇ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಎಂದು ಸಾಬೀತಾಯಿತು.

ಸಮೀನಾಳ ಉದಾಹರಣೆಯಿಂದ ನಮಗೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪಾಠವಾಯಿತು: ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಾವು ಏನು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾರೋ ಅದನ್ನೇ ಓದುತ್ತಾರೆಯೇ ಹೊರತು, ಹಾಳೆಯ ಮೇಲೆ ತಾವು ಏನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೋ ಅದನ್ನು ಓದುವುದಿಲ್ಲ. ಶಿಕ್ಷಕರು ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವ್ಯತ್ಯಾಸದ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನಹರಿಸುವುದು ಬಹಳ ಅವಶ್ಯಕ.

ಅಲ್ಲದೆ, ಆರಂಭಿಕ ಹಂತದ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಕರಣ ಅಥವಾ ಭಾಷಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಗಳಿಗಾಗಿ ಪದೇ ಪದೇ ತಿದ್ದಿ ಅಡ್ಡಿಪಡಿಸುವ ಬದಲು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಬರೆಯಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದು ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿ ಎಂಬುದು ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ಸಂಗತಿ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಬರಹ ರೂಪಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಾಗ, ಬರೆಯುವ ಕುರಿತು ಅವರಲ್ಲಿರುವ ಹಿಂಜರಿಕೆಯು ತಾನಾಗಿಯೇ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

(ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಬರೆದ ಪತ್ರಗಳಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನೂ ಹಿಂದಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.)

— ಶಿವಾದಿತ್ಯ, ಶಿಕ್ಷಕರು, ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ಶಾಲೆ, ಬಾಡ್ಲೆರ್, ರಾಜಸ್ಥಾನ.

ನವೀನ ಅಭ್ಯಾಸಗಳು ಮತ್ತು ಕಾಳಜಿಯೊಂದಿಗೆ ಮಗುವೊಂದರ ಪೋಷಣೆ

ವಿದ್ಯಾಶ್ರೀ ಎಸ್ ಎಸ್

ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮುದಾಯದ ಐದು ವರ್ಷದ ಮಗುವೊಂದು ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಶಾಲೆಗೆ ಬಂದು ಯುಕೆಜಿ ತರಗತಿಗೆ ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಂಡಿತು. ಆ ಮಗು ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ಉರ್ದು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅದನ್ನು ಮಾತನಾಡಲು ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ವಿಳಂಬಕ್ಕೆ (Developmental Delay) ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿದ್ದವು; ಅಂದರೆ ಮಗುವಿನ ಚಲನಾ ಕೌಶಲಗಳು, ಸಾಮಾಜಿಕ ವರ್ತನೆ ಹಾಗೂ ಸಂವಹನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಂದರೆಗಳಿದ್ದವು. ಇದಲ್ಲದೆ, ಅವನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಹೊಸ ಪರಿಸರ ಮತ್ತು ತನಗೆ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾದ ಸವಾಲಿತ್ತು.

ಹೊಸ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯನ್ನು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮೀಯವಾಗಿ ಸ್ವಾಗತಿಸಲಾಯಿತು. ಶಿಕ್ಷಕಿಯಾಗಿ ನಾನು ಮೊದಲು ನನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ನಂತರ ಇತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ ತಮ್ಮ ಹೊಸ ಸಹಪಾಠಿಗೆ ಪರಿಚಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯದಲ್ಲೇ ಅವನು ಇತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಂತೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಮಗುವಲ್ಲ. ಎನ್ನುವುದು ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಅವನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಏನಾದರೂ ಕುಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅಥವಾ ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಕಿರಿಕಿರಿ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಐದು ನಿಮಿಷಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಗಮನ ಹರಿಸಲು ಅವನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ, ಅವನ ಮೇಲೆ ಸದಾ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಗಮನ ಹರಿಸುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

ಶಾಲೆಗೆ ಬಂದ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ನಂತರ ಅವನ ಮೂಲ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ (Baseline Assessment) ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಆಗ ಅವನು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಚಲನಾ ಕೌಶಲ (Fine Motor Skills) ಮತ್ತು ಸಮಗ್ರ ಚಲನಾ ಕೌಶಲ (Gross Motor Skills) ಎರಡನ್ನೂ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ ಎಂಬುದು ಮನವರಿಕೆಯಾಯಿತು. ಅವನು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಕ್ರಮಣಕಾರಿ ಸ್ವಭಾವ ಹೊಂದಿದ್ದನು; ಅಂದರೆ ಬೇರೆಯವರೊಂದಿಗೆ ಜಗಳವಾಡುವುದು, ಯಾವುದೇ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸದಿರುವುದು ಮತ್ತು ಪದಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಇತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಲುಪಿರುವ ಹಂತಕ್ಕೆ ಈತನನ್ನು ಕರೆತರುವುದು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೂ ಮತ್ತು ಮಗುವಿಗೂ ದೊಡ್ಡ ಸವಾಲಾಗಿತ್ತು.

ಅವನ ಕುಟುಂಬದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದಾಗ, ಅವನು ತನ್ನ ಹೆತ್ತವರಿಗೆ ಏಳನೇ ಮಗು ಹಾಗೂ ಕುಟುಂಬದ ಏಕೈಕ ಗಂಡು ಮಗುವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅತಿಯಾದ ಮುದ್ದಿನಿಂದ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯಿತು. ಅವನನ್ನು ಮೊದಲು ಅಂಗನವಾಡಿಗೂ ಕಳುಹಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಶಾಲೆಯ ಶಿಸ್ತು ಅವನಿಗೆ ಹೊಸದಾಗಿತ್ತು.

ನಾವು ಮೊದಲಿಗೆ ಅವನ ಪೌಷ್ಟಿಕಾಂಶದ ಕೊರತೆಯನ್ನು ನೀಗಿಸಲು ಗಮನಹರಿಸಿದವು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರದ ಕೊರತೆಯಿದ್ದ ಕಾರಣ, ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನ ಹಾಲು ಮತ್ತು ಮೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ನೀಡತೊಡಗಿದೆವು. ಅವನ ಸಮಗ್ರ ಚಲನಾ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ದೈಹಿಕ ಸಮತೋಲನ, ಏರುವುದು, ನೆಗೆಯುವುದು, ಓಡುವುದು ಮತ್ತು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಎಸೆಯುವ ಹಾಗೂ ಹಿಡಿಯುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಅವಕಾಶ ನೀಡಿದೆವು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ 20-30 ಮೀಟರ್ ಓಡಲು ಅಥವಾ ಒಂದು ಅಡಿ ಜಿಗಿಯಲು ಕೂಡ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ದೈಹಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಈ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಸಿದೆವು.

ಭಾಷಾ ಕಲಿಕೆಯ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ, ಅವನಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಓದುವುದು ಮತ್ತು ಬರೆಯುವುದು ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಕರವಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಮೊದಲು ಅವನು ಕನ್ನಡವನ್ನು ಆಲಿಸುವ ಮತ್ತು ಮಾತನಾಡುವ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನಹರಿಸಿದೆವು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲೂ ಅವನ ಸಂವಹನ ಕೌಶಲದ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಅವನ ಭಾಷಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವುದು ನಿಜಕ್ಕೂ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸವಾಲಾಗಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಮಗುವಿನ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಪದಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡವು ಮತ್ತು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವ 'ಮೂರ್ತ ವಸ್ತು'ಗಳನ್ನು ಬಳಸತೊಡಗಿದೆವು. ಆದರೆ, ಅವನು ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಕೇವಲ ಎರಡರಿಂದ ಮೂರು ಪದಗಳನ್ನಷ್ಟೇ

ನನಪಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ಆದರೂ ನಾವು ಎದುರುಗಂಡ ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಸತತವಾಗಿ ಹಲವು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಸಿದವು ಹಾಗೂ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಪದಗಳನ್ನು ನಕಲಿಸಲು ಅವನಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದವು.

ನಿಧಾನವಾಗಿ ಅವನು ಕೆಲವು ಪದಗಳನ್ನು ಕಲಿತುಕೊಂಡನು. ನಂತರ ಅವನಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಮತ್ತು ಸರಳ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ನೀಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆವು. ಅವನ ಸಹಪಾಠಿಗಳು ಸಹ ಪದಗಳನ್ನು ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಮೂಲಕ ಅಭಿನಯಿಸಿ ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಅವನಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಲು ನೆರವಾದರು. ನಂತರ ಅವನಿಗೆ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವ 'ಸಿಚ್ಚುವೇಶನ್ ಕಾರ್ಡ್'ಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದೆವು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರ್ಡ್‌ಗಳಲ್ಲಿನ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ನಾನೇ ಜೋರಾಗಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದೆ ಮತ್ತು ಅವನು ಅದನ್ನು ಪುನರಾವರ್ತಿಸುವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಇದರಿಂದ ಅವನ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಗಣನೀಯ ಸುಧಾರಣೆ ಕಂಡುಬಂತು. ಈ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಫಲವಾಗಿ, ಸಹಾಯಕ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳೆಲ್ಲದೆಯೇ ಎರಡರಿಂದ ಮೂರು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲು ಮಗುವಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

ಅವನು ಕೆಲವು ಮೂಲಭೂತ ಪದಗಳನ್ನು ಕಲಿತ ನಂತರ, ನಾವು ಚಿತ್ರಗಳ ಸಹಾಯದೊಂದಿಗೆ ವರ್ಣಮಾಲೆಯನ್ನು ಕಲಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆವು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಒಂದು ಅಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಾಲ್ಕೈದು ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನನಪಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ, ಸ್ವಂತವಾಗಿ ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸಲು ಹೇಳಿದಾಗ ಅದು ಅವನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ವಿಧಾನವನ್ನು ಬದಲಿಸಿ, ಪ್ರತಿ ಅಕ್ಷರಕ್ಕೂ ಕೇವಲ ಎರಡು ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೋರಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದೆವು. ಜೊತೆಗೆ, ಚಿತ್ರಗಳ ಮೇಲೆ ಪೆನ್‌ಸಿಲ್‌ನಿಂದ ತಿದ್ದುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ನೀಡಿದೆವು.

ಮಗು ಈ 'ಟ್ರೇಸಿಂಗ್' ಚಟುವಟಿಕೆಗೆ ಎಷ್ಟು ಸಹಜವಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಂಡನಂದರೆ, ಕ್ರಮೇಣ ಚಿತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪದಗಳನ್ನು ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಲಿಯತೊಡಗಿದನು. ತನ್ನ ದೈನಂದಿನ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಅವನಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಮೂಡಿತು; ನೋಟ್‌ಬುಕ್‌ನಲ್ಲಿ ವರ್ಣಮಾಲೆಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ತಾನಾಗಿಯೇ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದನು. ಮಗುವಿನಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಮೂಲಭೂತ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲು ನಮಗೆ ಸುಮಾರು ಏಳೈದು ತಿಂಗಳುಗಳೇ ಬೇಕಾಯಿತು. ಈ ಸುದೀರ್ಘ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಅವನ ಸಹಪಾಠಿಗಳು ಸಹ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಬೆಂಬಲ ನೀಡಿದರು. ಮಗುವಿನ ಪದಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ನಾವು ಬಳಸಿದ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಉದಾಹರಣೆ ಇಲ್ಲಿದೆ:

ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವಸ್ತು ಅಥವಾ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಐದು ಸಂಪೂರ್ಣ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಉದ್ದೇಶ: ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮೊದಲು ಒಂದು ಪದದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ನಂತರ ಪೂರ್ಣ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಮತ್ತು ಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಪ್ರಾರಾಂಭ ಬರೆಯಲು ಶಕ್ತರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು (Theme) ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ; ಉದಾಹರಣೆಗೆ: "ಹುಲಿ".

1. ಹುಲಿ ಒಂದು ಕಾಡು ಪ್ರಾಣಿ.
2. ಹುಲಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತದೆ.
3. ಹುಲಿ ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಐದು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬೇಕು.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ತಾನು ಹೇಳುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಾಕ್ಯಕ್ಕೂ ತನ್ನ ಕೈಯ ಒಂದೊಂದು ಬೆರಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ವಾಕ್ಯ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಂತೆ

ಬೆರಳನ್ನು ಮಡಚುತ್ತಾನೆ. ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಗಾಗಿ ತರಗತಿ, ಮನೆ ಅಥವಾ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಯಾವುದೇ ವಸ್ತುವನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಆ ವಸ್ತುವಿನ ಹೆಸರು, ಬಣ್ಣ, ಆಕಾರ, ತೂಕ, ಅದು ಸಿಗುವ ಸ್ಥಳ ಮತ್ತು ಅದರ ಬಳಕೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ವಿವರಣೆ ನೀಡಲು ಸೂಚಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ವಿಧಾನವು ಮಗುವಿನ ಪದಸಂಪತ್ತು, ಗಣಿತದ ಮೂಲಭೂತ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು (ಗಾತ್ರ ಮತ್ತು ತೂಕ) ಹಾಗೂ ಆಲೋಚನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ವಿಧಾನವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಸಮಗ್ರ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದಲ್ಲದೆ, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಗುವೂ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಮಾತನಾಡಲು ಮತ್ತು ಇತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಈಗ ಈ ಮಗು ಮೊದಲನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದೆ. ಅವನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳ ಪದಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಜೊತೆಗೆ, ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮಾತನಾಡಲು ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ನೀಡಲಾದ ಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಬರೆಯುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಸರಳ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ಗಳನ್ನು ಓದಲು ಕೂಡ ಅವನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶಿಕ್ಷಕಿ ನೆರವಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ತನ್ನ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬಹಳಷ್ಟು ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಗೆದ್ದು ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದು

ನಿರಂತರವಾದ ಬೆಂಬಲ, ಮಗುವಿನ ಮೇಲಿನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಗಮನ ಮತ್ತು ಸಹಪಾಠಿಗಳ ಸಕ್ರಿಯ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯಿಂದ ಎಂಬುದು ಹೆಮ್ಮೆಯ ವಿಷಯ.

— ವಿದ್ಯಾಶ್ರೀ ಎಸ್. ಎಸ್. ಶಿಕ್ಷಕಿ, ಅಜೀಮ್ ಪ್ರೀಮ್‌ಜಿ ಶಾಲೆ, ಕಲಬುರ್ಗಿ, ಕರ್ನಾಟಕ.

ಸ್ವಯಂ-ಕಲಿಕೆಯಿಂದ ಬದಲಾದ ಶಾಲೆಯ ವಾತಾವರಣ

ಅರುಣ್ ಶಂಕರ್ ರಾಯ್

ಒಮ್ಮೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಯೊಬ್ಬರು ಶಾಲೆಯ ಪರಿಶೀಲನಾಕಾರಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ಅದು ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಭೆಯ ಸಮಯ. ಅವರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕೆಲವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, “ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಪ್ರಧಾನಿ ಯಾರು?”, “ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೆಲ್ಲಾ ಶಾಲೆ ಇಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ?” ಇತ್ಯಾದಿ. ಬಹಳಷ್ಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಉತ್ತರಿಸಲು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕೈ ಎತ್ತಿದರು. ಆದರೆ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳು “ನಿಮಗೆ ಶಾಲೆ ಏಕೆ ಇಷ್ಟ?” ಎಂದು ಮರು ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಕಿದ ತಕ್ಷಣವೇ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಮಾನಕ ಶರಣಾದರು. ಅವರು ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನೂ ಕೇಳಿದರು—ನಿಮ್ಮ ಶಾಲೆಯ ಹೆಸರೇನು? ಹಳ್ಳಿಯ ಹೆಸರೇನು? ನಿಮಗೆ ಕಲಿಸುವ ಶಿಕ್ಷಕರ

ಹೆಸರೇನು? ನಿಮ್ಮ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಕವಿತೆ ಮತ್ತು ಕಥೆಗಳಿವೆ? ಹೀಗೆ ಅವರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಸರಮಾಲೆ ಮುಂದುವರಿಯಿತು.

ಯಾವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ “ಹೌದು” ಅಥವಾ “ಇಲ್ಲ” ಎಂಬಂತಹ ಅಥವಾ ಒಂದೆರಡು ಪದಗಳ ಉತ್ತರವಿರುತ್ತದೆಯೋ, ಅಂತಹ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸುಲಭವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ, ಯಾವ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಉತ್ತರ ನೀಡಬೇಕಿತ್ತೋ, ಅಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಉತ್ತರಿಸಲು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಧಿಕಾರಿಗಳು “ಯಾರಾದರೂ ಒಂದು ಕಥೆ ಹೇಳಿ” ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ, ಒಬ್ಬರೂ ಮುಂದೆ ಬರಲಿಲ್ಲ.

ಚಿತ್ರ 1: ಶಾಲಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಜಾಗೃತವಾಗುತ್ತದೆ.

ವಾಸ್ತವವಾಗಿ, ನಮ್ಮ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮತ್ತು ಪುಸ್ತಕ ಆಧಾರಿತ ಹಲವಾರು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದರೂ ಮಕ್ಕಳ ಈ ಮೌನ ಕಂಡು ಆ ದಿನ ನನಗೇಕೋ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಇಷ್ಟೊಂದು ಶ್ರಮವಹಿಸಿ ಕಲಿಸಿದರೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಉತ್ತರಿಸಲು ಏಕೆ ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸುಳಿದಾಡುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಯಂತ್ರಗಳಂತೆ ನಾವು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟ ಮಾತುಗಳನ್ನೇ ಪುನರಾವರ್ತಿತವೇಕೆಂದು ನಾನು ಯಾವತ್ತೂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿರಲಿಲ್ಲ; ಮಕ್ಕಳ ಮೌನ ನನ್ನ ಅಸಮಾಧಾನಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಿಜವಾದ ಸಮಸ್ಯೆ ಎಲ್ಲಿಂದೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾತ್ರ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ನಾವು ವಿಷಯವನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಲುಪಿಸುವಲ್ಲಿ ವಿಫಲವಾದವೇ? ಅಥವಾ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದರೂ ಅದರ ಮೇಲೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ನಮಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲವೇ? ಎಂದು ನಾನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದೆ.

ನಾನೂ ಒಬ್ಬ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರೇಮಿ. ಸ್ವತಃ ಓದುವ ಹವ್ಯಾಸದ ಜೊತೆಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನೂ ಓದಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ. "ಮೂಜೋ ವಾಲಿ ಮಾ" (ಮೀಸೆಯಿರುವ ತಾಯಿ) ಎಂದೇ ಜನಪ್ರಿಯರಾಗಿರುವ ಶಿಕ್ಷಣತಜ್ಞ ಗಿಜುಭಾಯ್ ಬಧೇಕಾ ಅವರ 'ದಿವಾಸ್ವಪ್ನ' ಮತ್ತು ತತ್ಸೂಕ್ತ ಕುರೂಯನಾಗಿ ಅವರ 'ತೊತೊ-ಚಾನ್' ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ನಾನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಓದಿದ್ದೇನೆ.

ಒಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಕ ಸೌಮ್ಯ ಸ್ವಭಾವದವನೂ, ಸರಳರೂ, ಮೃದುಭಾಷಿಯೂ ಹಾಗೂ ಸ್ನೇಹಪರನೂ ಆಗಿರಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳು ನನಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದವು. ಅಲ್ಲದೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸ್ವಯಂ ಕಲಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ಸತ್ಯವೂ ನನಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಯಿತು. ಯಾವುದನ್ನೇ ಆಗಲಿ ಸ್ವತಃ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಭವಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಧೈರ್ಯ ಮೂಡುತ್ತದೆ, ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಹಿಂಜರಿಕೆ ದೂರವಾಗುತ್ತದೆ. ತರಗತಿಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಸಂವಾದ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದಷ್ಟೇ ಸಾಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಬದಲಿಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೂ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಮತ್ತು ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಬಂದು ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸುವ ಅವಕಾಶ ಒದಗಿಸುವಂತಹ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ.

ಬಹುಶಃ ನಮ್ಮ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಲೋಪವೂ ಇದೇ ಇತ್ತು. ನಾವು ಅವರಿಗೆ ಸ್ವತಃ ಮಾಡಿ ಕಲಿಯುವ ಅವಕಾಶ ನೀಡುವುದರಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಓದುವ-ಬರೆಯುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯಶಃ ಎಡವಿದ್ದೆವು.

ನಾನು ಮಾಸಿಕ, ಸಾಪ್ತಾಹಿಕ ಮತ್ತು ದೈನಂದಿನ ಕ್ರಿಯಾ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಪ್ರತಿದಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಗ್ರಂಥಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯ ಕಳೆಯುವುದು; ಅವರ ಕಲಿಕಾ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವುದು; ಅವರು ತಮಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಸ್ವತಃ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿ ಓದಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದು; ಓದಿದ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ಬರೆಯಲು ಹೇಳುವುದು—ಹೀಗೆ ಹತ್ತಾರು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿದೆವು. ಮುಂದೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಇದನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಜಾರಿಗೆ ತಂದೆವು. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪ್ರತಿದಿನ ದಿನಚರಿ ಬರೆಯುವುದನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ

ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಅವರಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಬರವಣಿಗೆಯ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದೆವು.

ಈ ಹಂತ-ಹಂತದ ಯೋಜನೆಯು ಕೆಲವು ತಿಂಗಳುಗಳ ಕಾಲ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆಯಿತು. ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಯುಟ್ಯೂಬ್ ಕೂಡ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿತು. ತರಗತಿಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ಕೆಲವು ವಿಡಿಯೋಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತೋರಿಸಲಾಯಿತು. ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ಭಯ ಅಥವಾ ಹಿಂಜರಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಮತ್ತು ಸಂಯಮದಿಂದ ಮಾತನಾಡುವುದು ಹೇಗೆ? ಪುಸ್ತಕದ ಮೊದಲು ಏನೆಲ್ಲಾ ಸಿದ್ಧತೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು? ಎಂಬ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಈ ವಿಡಿಯೋಗಳ ಮೂಲಕ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಅಲ್ಲದೆ, ಪುಸ್ತಕಗಳ ವಿತರಣೆ, ಅವುಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮತ್ತು ಸರಿಯಾದ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಲ್ಲೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಲಾಯಿತು.

ಮುಂದೆ ನಾವು ಓದು ಮತ್ತು ಬರವಣಿಗೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಾಲೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆವು. ಇದು ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಸಕಾರಾತ್ಮಕ ಪರಿಣಾಮವನ್ನೇ ಬೀರಿತು. ಇದರಿಂದ ಶಿಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ನಡುವೆ ಮುಕ್ತ ಸಂವಹನದ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದುಕೊಂಡಿತು. ಶಾಲೆಯ ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ತಾವು ಕೂಡ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿತು. ಈ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯು ಅವರನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತರನ್ನಾಗಿಸಿತು ಎಂದು ನನಗನಿಸುತ್ತದೆ. ಸಹಜವಾಗಿಯೇ, ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲೂ ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಈ ಬದಲಾವಣೆಯ ಹಿಂದೆ ನಿರಂತರ ಕಠಿಣ ಪರಿಶ್ರಮ, ಸಂವಾದ, ಪುಸ್ತಕಗಳೊಂದಿಗಿನ ವ್ಯವಿಧ್ಯಮಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲು ನೀಡಿದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಕಾಶಗಳಿದ್ದವು. ಸುಮಾರು ಒಂದು ವರ್ಷದ ನಂತರ ಅತ್ಯಂತ ಆಶಾದಾಯಕ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು ಹೊರಹೊಮ್ಮಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದವು. ಈ ಕಲಿಕಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಯಾವುದೇ ಅಡೆತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ದೀರ್ಘಕಾಲ ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕೆಂಬುದು ನಮ್ಮ ಆಶೆಯವಾಗಿತ್ತು.

ನಂತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ, ಅವರವರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಕಿರು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ನೀಡಲು ವೇದಿಕೆಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವರ ಭಾಷಣ ಮತ್ತು ಪುಸ್ತಕಗಳ ವಿಡಿಯೋಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರೀಕರಿಸಲಾಯಿತು. ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಹಾಗೂ ಗೆಳೆಯರ ವಿಡಿಯೋಗಳನ್ನು ನೋಡುವ ಮೂಲಕ, ಮಕ್ಕಳು ತಾವಾಗಿಯೇ ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದರು. ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದು, ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುತ್ವ ಸಾಧಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಆಂಗಿಕ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿ ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನು ಅವರು ಈ ಮೂಲಕ ಕಲಿತರು.

ಕ್ರಮೇಣ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವು ಮೊಳೆತು ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿತು. ತದನಂತರ ನಾವು ಭಾಷಣ ಸ್ಪರ್ಧೆಗಳನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆವು. ಆ ಸ್ಪರ್ಧೆಗಳಲ್ಲಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದ ಒಂದು ಚೀಟಿಯನ್ನು ತೆಗೆದು, ಅದರಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯದ ಕುರಿತು ತಕ್ಷಣವೇ ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷಗಳ ಕಾಲ (ಕನಿಷ್ಠ 5 ರಿಂದ 10 ವಾಕ್ಯಗಳು) ಮಾತನಾಡುವ 'ಆಶು ಭಾಷಣ'ವೂ ಸೇರಿತ್ತು. ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ಸಿದ್ಧತೆ ನಡೆಸಲು ಸಮಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪ್ರತಿಕ್ಷಣವೂ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿ ಮತ್ತು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಭಾಗವಹಿಸಬೇಕಿತ್ತು.

ಈ ಸವಾಲನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಮಕ್ಕಳು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು, ಸಿದ್ಧತೆಗಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಓದಲು ಮತ್ತು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇದು ಅವರ ಕಲಿಕೆಯ ಮೇಲಿನ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹಣೆಯ ಮೇಲಿನ ಏಕಾಗ್ರತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿತು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಸತತ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಫಲವಾಗಿ, ಇಂದು ನಮ್ಮ ಶಾಲೆಯ ಹೆಚ್ಚಿನ

ಮಕ್ಕಳು ಯಾವುದೇ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

— ಅರುಣ್ ಶಂಕರ್ ರಾಯ್, ಶಿಕ್ಷಕರು, ಸಂಯೋಜಿತ ಶಾಲೆ, ಪುರೇಂದ್ರ, ಸೇವಾಪುರಿ, ವಾರಾಣಸಿ, ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ.

ಸಂಗೀತವೂ ಒಂದು ಬೋಧನಾ ಮಾಧ್ಯಮ ಪ್ರಿಯಾ ಪಾಂಡೆ

ಉಧಮ್ ಸಿಂಗ್ ನಗರದ ದಿನೇಶ್‌ಪುರದಲ್ಲಿರುವ ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಾಗ, ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಮತ್ತು ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಆಸಕ್ತಿದಾಯಕವಾಗಿಸಲು ಸಂಗೀತವನ್ನು ಒಂದು ಪ್ರಬಲ ಸಾಧನವಾಗಿ ಬಳಸಬಹುದು ಎಂಬುದು ನನ್ನ ಅರಿವಿಗೆ ಬಂತು. ಸಂಗೀತ ತರಗತಿಗಳ ಈ ಅನುಭವವು ಶಿಕ್ಷಕಳಾಗಿ ನನಗೂ ಬಹಳಷ್ಟು ಕಲಿಯಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಶಿಕ್ಷಣವು ಕೇವಲ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬ ನನ್ನ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಈ ಅನುಭವವು ಇನ್ನಷ್ಟು ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸಿತು.

ನಾನು ಕಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಶಾಲೆಯ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ವಲಸೆ ಬಂದ ಬಂಗಾಳಿ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರು. ಅವರ ಮಾತೃಭಾಷೆ ಬಂಗಾಳಿ ಹಾಗೂ ಅವರ ಕುಟುಂಬಗಳ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಅಷ್ಟೊಂದು ಸುಭದ್ರವಾಗಿಲ್ಲ. ಇದರ ನಡುವೆಯೇ, ಕುಮಾವುನಿ ಭಾಷೆ ಮಾತನಾಡುವ ಪರ್ವತ ಪ್ರದೇಶದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಮೇಣ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದೆ.

ಆರಂಭಿಕ ಹಂತದ 1 ಮತ್ತು 2ನೇ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಕಲಿಸುವಾಗ, ವಿವಿಧ ಲಯಬದ್ಧ ವಿನ್ಯಾಸಗಳ ಮೂಲಕ ಅವರನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಆಸಕ್ತಿದಾಯಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಎಂದು ನನಗೆ ಅನಿಸಿತು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೂ ತಾಳದ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಿ, ಅವರಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತದ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ಬೆಳೆಸುವುದು ನನ್ನ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ತಾಳವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನಾವು ಯಾವಾಗಲೂ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕಿಲ್ಲ; ಬದಲಾಗಿ ಚಪ್ಪಾಳೆ, ಕಲ್ಲುಗಳು, ಘಂಟೆ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚುಗಳ ಶಬ್ದದ ಮೂಲಕವೂ ತಾಳದ ಲಯವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಬಹುದು.

ಚಿತ್ರ 1: ಸಂಗೀತವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಲಿಯುವ ಹಂಬಲವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಸರಳವಾದ 4 ತಾಳಗಳ ಶ್ರೇಣಿ (ಉದಾ: 1 2 3 4 — ತೀನ್ ತಾಲ್) ಅಥವಾ 8 ತಾಳಗಳ ಶ್ರೇಣಿಯ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು (1 2 3 4 5 6 7 8 — ಕಹರ್‌ವಾ ತಾಲ್) ಕಲಿಯುವಾಗ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಾಳಬದ್ಧತೆಯನ್ನು ಸ್ವತಃ ಅನುಭವಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಅವರು ಲಯದ ವಿವಿಧ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಅನೇಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಬೊಂಗೊ ಮತ್ತು ಕಾಂಗೊದಂತಹ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಬಹಳ ಬೇಗನೆ ನುಡಿಸಲು ಕಲಿತರು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಇದು ಕಷ್ಟವೆನಿಸಿದರೂ, ಅದಾಗಲೇ ಕಲಿತಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅವರ ನೆರವಿಗೆ ನಿಂತರು. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ಮನೋಭಾವಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಹಕಾರ ಮತ್ತು ಸಾಮೂಹಿಕ ಕಲಿಕೆಯ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತಾ ತಾಳದ ಲಯವನ್ನು ಅರಿತು ಆನಂದಿಸತೊಡಗಿದರು.

ಸಂಗೀತ ಕಲಿಯಲು ನಮ್ಮ ಬಳಿ ಬೊಂಗೊ ಅಥವಾ ಕಾಂಗೊದಂತಹ ವಾದ್ಯಗಳೇ ಇರಬೇಕೆಂದೇನಿಲ್ಲ; ಚಪ್ಪಾಳೆಯ ಮೂಲಕ ಮನೆಯ ಪಾತ್ರೆ ಅಥವಾ ತರಗತಿಯ ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆಯೂ ತಾಳ ಹಾಕಬಹುದು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು 4 ಮತ್ತು 8 ತಾಳಗಳ ಶ್ರೇಣಿಯನ್ನು ದೈಹಿಕ ತಾಳವಾದ್ಯದ ಮೂಲಕ ಅಂದರೆ ಚಪ್ಪಾಳೆ ತಟ್ಟುವುದು, ಚಿಟಿಕೆ ಹೊಡೆಯುವುದು ಅಥವಾ ಎದೆ ಮತ್ತು ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ತಟ್ಟುವ ಮೂಲಕ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ: 4 ತಾಳಗಳ ಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ 1ಕ್ಕೆ ಚಪ್ಪಾಳೆ, 2ಕ್ಕೆ ಚಿಟಿಕೆ, 3ಕ್ಕೆ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾಗೂ 4ಕ್ಕೆ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ತಟ್ಟುವುದು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈ ಮಾದರಿಯನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಇದು ಕೇವಲ ಕಲಿಕೆಯಷ್ಟೇ ಆಗಿರದೆ, ಸಂಗೀತದೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತ ಮೋಜಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಯೂ ಆಗಿತ್ತು.

ಇಂತಹ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಸಂಗೀತದ ಕುರಿತಾದ ಸಂವೇದನೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ, ಗಣಿತದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳೊಂದಿಗೆ (ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಂಖ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಮಾದರಿಗಳು) ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸಲು ನೆರವಾಗುತ್ತವೆ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹಿಂದಿ, ನೇಪಾಳಿ ಭಾಷೆಯ ಮಕ್ಕಳ ಹಾಡುಗಳು ಹಾಗೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಬಹಳ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಲಯಬದ್ಧವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ತಾಳಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನೃತ್ಯ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ ಮತ್ತು ಆಟಗಳನ್ನು ಆಡುತ್ತೇವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಸೀಮೆಸುಣ್ಣದಿಂದ 12 ಅಂಕಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುತ್ತೇವೆ. ಯಾವುದಾದರೂ ಜಾನಪದ ಗೀತೆಯನ್ನು ನುಡಿಸಿ, ಅದರ ತಾಳಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಆ ಅಂಕಗಳಿಗೆ ಜಿಯುವ ಆಟವಾಡುತ್ತೇವೆ. ಅದು ಹಾಡಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಚಪ್ಪಾಳೆ ತಟ್ಟುವಷ್ಟೇ ಲಯಬದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮುಖದಲ್ಲಿನ ನಗು ಮತ್ತು ಸಂತೋಷವನ್ನು ನೋಡುವುದೇ ಒಂದು ಅದ್ಭುತ ಅನುಭವ. ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ

ಅವರು ಕೇವಲ ಸಂಗೀತವನ್ನಷ್ಟೇ ಕಲಿಯದೆ, ಪರಸ್ಪರ ಸಹಕರಿಸುವ ಮತ್ತು ಜೊತೆಯಾಗಿ ಕಲಿಯುವ ಸಂತೋಷವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಗಾಯನದ ಜೊತೆಜೊತೆಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಪ್ರಯೋಗ ಯಶಸ್ವಿಯಾಯಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಸ್ವಂತ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವಂತಾಗಬೇಕು ಎಂಬುದು ನನ್ನ ಆಶಯವಾಗಿತ್ತು; ಏಕೆಂದರೆ ಇದು ಅವರ ಭಾಷಾ ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಉತ್ತಮ ದಾರಿ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಪ್ರತಿ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ 5-6 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ತಂಡಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಈ ತಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚಿಸಿದರೆ, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಅದಕ್ಕೆ ಲಯ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಸಂಗೀತ ಸಂಯೋಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನಂತರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತಂಡವು ತಮ್ಮ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ರಚನೆಯನ್ನು ಇಡೀ ತರಗತಿಯ ಮುಂದೆ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಪ್ರಯತ್ನದ ಭಾಗವಾಗಿ, 3ರಿಂದ 10ನೇ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸೇರಿ ಒಂದು 'ಹಾಡಿನ ಪುಸ್ತಕ'ವನ್ನೇ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದರು. "ನಿಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಕಾಣುವ ಚಿಟ್ಟೆ, ಗಾಳಿ, ಮರ, ಮಳೆ, ನದಿ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ, ಯಾರಾದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ರಾಗ ಸಂಯೋಜಿಸಲಿ" ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ ಅನೇಕ ಸುಂದರ ಹಾಡುಗಳು ಮೂಡಿಬಂದವು. 7ನೇ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ರಚಿಸಿದ ಪರಿಸರ ಜಾಗೃತಿಯ ಹಾಡು ಹೀಗಿತ್ತು:

प्रदूषण न फैलाएँ, सबकी जान बचाएँ, आओ-आओ हम सबको ये बतलाएँ पेड़-पौधे लगाएँ, प्रदूषण को भगाएँ आओ-आओ हम पर्यावरण बचाएँ...

(ಮಾಲಿನ್ಯ ಹರಡದಿರಿ, ಎಲ್ಲರ ಜೀವ ಉಳಿಸಿ

ಬನ್ನಿರಿ ಬನ್ನಿರಿ, ನಾವೆಲ್ಲರಿಗೂ ಇದನ್ನು ಹೇಳೋಣ

ಮರಗಳನ್ನು ನೆಡೋಣ, ಮಾಲಿನ್ಯವನ್ನು ಓಡಿಸೋಣ

ಬನ್ನಿರಿ ಬನ್ನಿರಿ, ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಪರಿಸರವನ್ನು

ಉಳಿಸೋಣ...)

ಅದೇ ರೀತಿ, ಮೂರನೇ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಒಟ್ಟಾಗಿ ರಚಿಸಿದ ಒಂದು ಹಾಡು ಹೀಗಿತ್ತು-

दिर दा रा, दा रा रा क्लास में जब जाते हम, रस्ते में दिखती बिल्ली मौसी म्याऊँ-म्याऊँ भई म्याऊँ-म्याऊँ, दा दिर दा...सिर पक जाते सवालोंने, पढ़ाई इतनी बोरिंग क्यों होती? कोई तो बताओ भई, कोई तो बताओ, दा दिर दा...

(ದಾ ದಿರ್ ದಾ ರಾ, ದಾ ರಾ ರಾ,

ತರಗತಿಗೆ ಹೊರಟಾಗ ನಾವು, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವಳು ಬೆಕ್ಕಮ್ಮ

ಮ್ಯಾಕ್ ಮ್ಯಾಕ್ ಅಣ್ಣ ಮ್ಯಾಕ್ ಮ್ಯಾಕ್, ದಾ ದಿರ್ ದಾ...

ಪುಶ್ಪಗಳಿಂದ ಬರುವುದು ತಲೆ ಸುತ್ತು, ಓದೇಕೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಬೋರು?

ಯಾರಾದರೂ ಹೇಳಿರಣ್ಣ, ಯಾರಾದರೂ ಹೇಳಿ, ದಾ ದಿರ್ ದಾ...)

ನೃತ್ಯ ಮಾಡಲು ಎಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಜಾನಪದ ನೃತ್ಯದ ಪಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಲು ನಾನು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ 15 ನಿಮಿಷ ಸಮಯ ಮೀಸಲಿಟ್ಟಿರುತ್ತೇನೆ. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಒಟ್ಟಾಗಿ ನೃತ್ಯದ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುವಾಗ ತುಂಬಾ ಖುಷಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಕಲಿಯಲು ಕಷ್ಟಪಡುವವರಿಗೆ ಈಗಾಗಲೇ ಕಲಿತವರು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಾನು ಗಮನಿಸಿದಂತೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ನೃತ್ಯ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬ ಆಸೆ

ಇರುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ಸ್ಪರ್ಧಾ ಮನೋಭಾವವಿಲ್ಲದೆ ನಾವು ಪರಸ್ಪರ ನೃತ್ಯವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದಾಗ ಅವರ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ, ಅವರ ಸಂತೋಷವನ್ನು ನಾನು ಕಾಣಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ತಮ್ಮ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಅವರ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಮತ್ತು ಸಂತೋಷವು ನನ್ನ ಅನುಭವಕ್ಕೂ ಬರುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತುಂಬಾ ಸೃಜನಶೀಲರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ಪೂರ್ತಿ ತುಂಬಿ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಬೇಕು, ಅಷ್ಟೇ.

ಕೆಲ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಸಂಗೀತ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡಿದವು. 3 ರಿಂದ 8ನೇ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕೆಲವು ಸಂಗೀತ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದರು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ಎರಡು ಬೋಗುಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಸಿ ಟೇಪ್ ನಿಂದ ಜೋಡಿಸಿ ಡಮರು ಧರ ಕಾಣುವ ಸಂಗೀತ ಉಪಕರಣವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದರು. ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳು ಕಾರ್ಡ್‌ಬೋರ್ಡ್, ರಬ್ಬರ್ ಬ್ಯಾಂಡ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ತಂತಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಗಿಟಾರ್‌ನಂಥದನ್ನು ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಸಂಗೀತ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ತಯಾರಿಸಿದರು. ಅವುಗಳಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಧದ ಶಬ್ದಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅಸಂಬಿ, ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಾವೇ ತಯಾರಿಸಿದ ಸಂಗೀತ ವಾದ್ಯಗಳಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ಜುಗಲ್ಪಂದಿಯನ್ನು ಕೂಡ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರು.

ಮುಂದಿನ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಜಾನಪದ ಗೀತೆಗಳ ಮೇಲೆ ಮಾಡಿದವು. ಮೊದಮೊದಲಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಜಾನಪದ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಅದರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ತಾಳವನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಬಂಗಾಳಿ, ಗುಜರಾತಿ, ರಾಜಸ್ಥಾನಿ, ನೇಪಾಳಿ, ಛತ್ತೀಸ್‌ಗಢಿ, ಪಹಾಡಿ ಹಾಗೂ ಸಿಂಗಾಪುರಿ, ಜಪಾನಿ ಮೊದಲಾದ ವಿದೇಶಿ ಭಾಷೆಗಳ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಕಲಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಾಗ ಅವರಿಗೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಮೂಡಿ, ಆನಂದಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ನಾನು ಒಂದೇ ಹಾಡನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡಿ ಅವರಿಗೆ 'ಯಾವುದು ಕ್ರೋಧವನ್ನು ಧ್ವನಿಸುತ್ತದೆ; ಯಾವುದು ದುಃಖವನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದು ಸಂತೋಷವನ್ನು ಧ್ವನಿಸುತ್ತದೆ' ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ. ಆಗ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ನನ್ನ ಸಂಗೀತ ಬೋಧನಾ ವೃತ್ತಿಜೀವನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ, ನಾನು ಅನೇಕ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿದೆ. ಇತರ ವಿಷಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೊದಲ ವರ್ಷ ಬಾಲ ಶೋಧ ಮೇಳದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತದ ಸ್ಪಾಲ್‌ಗೆ ನಾನು ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ನಾನು ಕೆಲವರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿದರೂ ಅವರು ಅದರಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಕೇಳಿದಾಗ, ಸಂಗೀತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದರೆ ಬೇರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ನಗುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದರು. ಮತ್ತಷ್ಟು ಸಂವಾದ ಮಾಡಿದಾಗ, ಮಕ್ಕಳು ವಿಜ್ಞಾನ, ಗಣಿತ ಅಥವಾ ಇತರ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದನ್ನು ಹೆಮ್ಮೆಯ ವಿಷಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರು, ಆದರೆ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಅರಿವಿಗೆ ಬಂತು. ಈಗ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಬದಲಾಗಿದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಂಗೀತ ತರಗತಿಗೆ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಬರುತ್ತಾರೆ, ಹಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಬೇರೆ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಮನಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾರೆ.

— ಪ್ರಿಯಾ ಪಾಂಡೆ, ಸಂಗೀತ ಶಿಕ್ಷಕರು, ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ಶಾಲೆ, ದಿನೇಶ್‌ಪುರ, ಉದಮ್ ಸಿಂಗ್ ನಗರ, ಉತ್ತರಾಖಂಡ

ಮೋಜಿನ ಮತ್ತು ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಬೋಧನಾ ಕಲಿಕಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು

ರಶ್ಮಿ ಮಿಶ್ರಾ

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬೋಧನಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದಾಗ ಕಲಿಕೆಯು ಅವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಆಸಕ್ತಿದಾಯಕ ಮತ್ತು ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಾನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಕಿರಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇದು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿದೆ.

ನಗದಿತ ಕಲಿಕಾ ಫಲಿತಾಂಶಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಬೋಧನಾ-ಕಲಿಕಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು (TLM) ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಆದರೆ, ಸೂಕ್ತ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಕಲಿಕೆಗೆ ದೊಡ್ಡ ತೊಂದರೆಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಸವಾಲಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ. ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಚೌಕಟ್ಟು (NCF) 2023 ಹೀಗೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ: "ಬುನಾದಿ ಹಂತಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಹೆಚ್ಚಿನ ಟಿಎಲ್‌ಎಂಗಳನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಮತ್ತು ಕಡಿಮೆ ವೆಚ್ಚದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ತಯಾರಿಸಬಹುದು. ಶಿಕ್ಷಕರು ಅಂತಹ ಸರಳ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು."

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಚೌಕಟ್ಟಿನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಓದಿದ ನಂತರ, ನಾನು ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಅಂಗನವಾಡಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ಎರಡು ಟಿಎಲ್‌ಎಂಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದೆ. ಬನ್ನಿ, ಟಿಎಲ್‌ಎಂ ತಯಾರಿಸುವ ಮತ್ತು ಬಳಸುವ ನನ್ನ ಈ ಅನುಭವಗಳ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತೇನೆ.

ಅಂಡೆ ಕಾ ಫಂಡಾ (ಮೋಜಿನ ಮೊಟ್ಟೆ): ಕಲಿಯಲು ಒಂದು ಮೋಜಿನ ಮಾರ್ಗ

ಈ ಸೃಜನಶೀಲ ಟಿಎಲ್‌ಎಂ ಅನ್ನು ಅಂಗನವಾಡಿ ಮತ್ತು 2-1 ನೇ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬುನಾದಿ ಹಂತದ ಸಾಕ್ಷರತೆ ಮತ್ತು ಸಂಖ್ಯಾಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಲು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಆಟವಾಡುತ್ತಲೇ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು, ಎಣಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾದ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸುವ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಕರಗತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಭಾಷಾ ಬೋಧನೆಗೂ ಬಳಸಲಾಗಿದ್ದು, ಮಕ್ಕಳು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಲು ಕಲಿತರು.

ಬೋಧನಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಲ್ಲದೆ ಕೆಲವು ಕಿರಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು 1 ರಿಂದ 10 ರವರೆಗೆ ಎಣಿಸಲು ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನಾನು ಗಮನಿಸಿದೆ. ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದು, ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಎಣಿಸುವುದು, ಅಂಕಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬರೆಯುವುದು ಅವರಿಗೆ ಸವಾಲಾಗಿತ್ತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಂಖ್ಯಾ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ ಪರಿಚಯಿಸಲು ನಾನು ಈ ಟಿಎಲ್‌ಎಂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದೆ.

ತಯಾರಿಸುವ ವಿಧಾನ

ಇದನ್ನು ಮಾಡಲು, ನಾನು ಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಇಡುವ ಹಳೆಯ ಕಾರ್ಡ್‌ಬೋರ್ಡ್ ಟ್ರೇ ಒಂದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣವನ್ನು ಹಚ್ಚಿದೆ. ನಂತರ ಮತ್ತೊಂದು ಕಾರ್ಡ್‌ಬೋರ್ಡ್ ತುಂಡಿನ

ಮೇಲೆ ಮೊಟ್ಟೆಯ ಆಕಾರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಬಿಳಿ ಬಣ್ಣ ಬಳಿದೆ. ಈಗ ನನ್ನ ಬಳಿ ಕಾರ್ಡ್‌ಬೋರ್ಡ್‌ನಿಂದ ಮಾಡಿದ 10-15 ಮೊಟ್ಟೆಯ ಆಕೃತಿಗಳು ಸಿದ್ಧವಾದವು. ಈ ಮೊಟ್ಟೆಗಳ ಒಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿ 1 ರಿಂದ 10 ರವರೆಗಿನ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿ, ಕ, ಮ, ಛ, ಕಾ, ಮಾ, ಣಾ ನಂತಹ ವರ್ಣಮಾಲೆಯ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬರೆದೆ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ, ಕೆಂಪು ಚಾರ್ಟ್ ಪೇಪರ್‌ನಿಂದ ದೊಡ್ಡ ಕೋಳಿಯ ಆಕಾರವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ, ಐಸ್‌ಕ್ರೀಮ್ ಕಡ್ಡಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಸಿದೆ. ನಾನು ಈ ಆಟಕ್ಕೆ 'ಅಂಡೆ ಕಾ ಫಂಡಾ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಿದೆ.

ಈ ಟಿಎಲ್‌ಎಂ ಬಳಸಿ ನಾವು ನಗರ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಕಲಿಕಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದೆವು. ಇದರ ಮೂಲಕ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಕಲಿಕಾ ಫಲಿತಾಂಶಗಳ ಮೇಲೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಾಯಿತು:

- ಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಎಣಿಸುವುದು;
- ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಬರೆದಿರುವ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು;
- ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಜೋರಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸುವುದು;
- ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ, ಅದೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಆರಿಸುವುದು;
- ಸಂಖ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಜೋಡಿಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ.

ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿತು. ಮಕ್ಕಳು ಇದನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಆನಂದಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ತಮ್ಮ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ತಾವೇ ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಅಕ್ಷರ ಗುರುತಿಸುವಿಕೆಯಂತಹ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲು ಕೂಡ ಇದನ್ನು ಬಳಸಬಹುದೆಂದು ನನಗೆ ಅರಿವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು, ನಾನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಇತರ ಕೆಲವು ಭಾಷಾ ಕೌಶಲಗಳ ಮೇಲೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ: ಕವಿತೆ ಹಾಗೂ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾವ-ಭಾವಗಳೊಂದಿಗೆ ಆಲಿಸುವುದು, ಸನ್ನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಅವುಗಳನ್ನು ಪರಿಸಿ ಆನಂದಿಸುವುದು, ಸರಳ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಮೌಖಿಕವಾಗಿ ಸಂವಹನ ನಡೆಸುವುದು. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು, ಓದುವುದು, ಬಣ್ಣ ಹಚ್ಚುವುದು ಮತ್ತು ರೇಖೆಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸುವಂತಹ 'ಬರವಣಿಗೆ ಪೂರ್ವ' ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಚಲನಾ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು (Fine motor skills) ವೃದ್ಧಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ.

ನಂತರ, ಮೊಟ್ಟೆಯ ಆಕೃತಿಗಳ ಇನ್ನೊಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬರೆದು, ಅವುಗಳ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು, ಓದಲು ಮತ್ತು ಸರಿಯಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಲು ಕಲಿಸುವುದು ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಮೊದಲು ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಆ ಮೊಟ್ಟೆಗಳ ಮೇಲೆ ಬರೆದಿದ್ದ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಓದಿಸಿ ಪರಿಚಯಿಸಿದೆ. ಆನಂತರ ಪ್ರತಿ ಅಕ್ಷರವನ್ನು (ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ಕ, ಛ, ಅ, ಚ, ಮ ಇತ್ಯಾದಿ)

ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೇಳಿದೆ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಸರಿಯಾದ ಅಕ್ಷರ ಆರಿಸಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಗೊಂದಲಕ್ಕೀಡಾದರೂ, ಕ್ರಮೇಣ ಆಟದ ಮೂಲಕವೇ ಕಲಿಯತೊಡಗಿದರು. ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾ ವಿನೋದದಿಂದ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಕರಗತ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ, ಒಂದೇ ಟಿಎಲ್‌ಎಂ ಅನ್ನು ಎರಡು ವಿಷಯಗಳಿಗೆ (ಗಣಿತ ಮತ್ತು ಭಾಷೆ) ಬಳಸುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಎಂದು ಸಾಬೀತಾಯಿತು.

ಶಾರ್ಕ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ಮೀನುಗಳು: ಆಟದ ಮೂಲಕ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು

ಚಿತ್ರ 1: ಬುನಾದಿ ಹಂತದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಟಿಎಲ್‌ಎಂ ಮೂಲಕ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕಲಿಯುತ್ತಿರುವುದು.

ಟಿಎಲ್‌ಎಂಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಗಮನ ಮತ್ತು ಏಕಾಗ್ರತೆಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ನೆರವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದು ನನ್ನ ಅನುಭವ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಯಾವುದಾದರೂ ಆಟ ಅಥವಾ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಅಥವಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಅವರ ಕಲಿಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದು ದೀರ್ಘಕಾಲ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ಬುನಾದಿ ಹಂತದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಚೌಕಟ್ಟು - 2022ರಲ್ಲಿ ನಾನು ಓದಿದಂತೆ, "ಬುನಾದಿ ಹಂತದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಕೈಗಳನ್ನು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಬಳಸಿದಾಗ ಹೆಚ್ಚಿನದನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಸರಳ ಆಟಿಕೆಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಂಕಲನ-ವ್ಯವಕಲನದಂತಹ ಗಣಿತದ ಕ್ರಿಯೆಗಳವರೆಗೆ ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಟಿಎಲ್‌ಎಂಗಳು ಅತ್ಯಗತ್ಯ."

ಹಾಗಾಗಿ, 1 ರಿಂದ 10 ರವರೆಗಿನ ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ಕಲಿಕಾ ಫಲಿತಾಂಶಗಳ ಮೇಲೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು 3 ರಿಂದ 6 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ಮೋಜಿನ ಟಿಎಲ್‌ಎಂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ 'ಶಾರ್ಕ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ಮೀನುಗಳು' ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಿದೆವು.

ತಯಾರಿಸುವ ವಿಧಾನ:

- ಒಂದು ರಟ್ಟಿನ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ಬಣ್ಣದ ಕಾಗದವನ್ನು ಅಂಟಿಸಿ.
- ನಂತರ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಂಧ್ರವನ್ನು ಮತ್ತು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ರಂಧ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿ.
- ಕಾಗದವನ್ನು ಬಳಸಿ ಕಣ್ಣುಗಳು, ಚೂಪಾದ ಹಲ್ಲುಗಳು, ಬಾಯಿ ಮತ್ತು ಈಜುರಕ್ಕೆಗಳಂತಹ ಶಾರ್ಕ್ ಮೀನಿನ ಆಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಸರಿಯಾದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಅಂಟಿಸಿ.
- ಈಗ ಶಾರ್ಕ್ ತನ್ನ ಬಾಯಿ ತೆರೆಯುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

- ಮುಂದೆ, ವಿವಿಧ ಬಣ್ಣದ ಹಾಳೆಗಳಿಂದ ಸಣ್ಣ ಮೀನಿನ ಆಕಾರಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ 1 ರಿಂದ 10 ರವರೆಗಿನ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

ಅದನ್ನು ಬಳಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಾಗ, ಶಾರ್ಕ್ ಅತ್ಯಂತ ದೊಡ್ಡ ಮೀನು ಎಂದು ನಾನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಈಗಾಗಲೇ ತಿಳಿದಿತ್ತು. "ಅದರ ಹಲ್ಲುಗಳು ತುಂಬಾ ಚೂಪಾಗಿರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಅದು ಬಹಳ ಚುರುಕಾಗಿರುತ್ತದೆ" ಎಂದು ಅವರೇ ವಿವರಿಸಿದರು. ನಂತರ ನಾನು ಶಾರ್ಕ್‌ಗಳ ಚಿತ್ರ ಹಾಗೂ ಮೀನುಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿದೆ:

- ಶಾರ್ಕ್ ಎಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತದೆ?
- ಅದರ ಗಾತ್ರ ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾಗಿರುತ್ತದೆ?
- ಅದರ ಹಲ್ಲುಗಳು ಹೇಗಿರುತ್ತವೆ?
- ಅದು ಏನನ್ನು ಆಹಾರವಾಗಿ ಸೇವಿಸುತ್ತದೆ?

ಈ ಚರ್ಚೆಯ ನಡುವೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, "ಅದಕ್ಕೆ ಹಸಿವಾದಾಗ ಅದು ಸಣ್ಣ ಮೀನುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತದೆ" ಎಂದರು. ಆಗ ನಾನು, "ಶಾರ್ಕ್ ಈಗ ಹಸಿದಿದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸೋಣ, ನಾವು ಅದಕ್ಕೆ ಏನನ್ನು ಆಹಾರವಾಗಿ ನೀಡೋಣ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಏಕಕಂಠದಿಂದ "ಸಣ್ಣ ಮೀನುಗಳನ್ನು!" ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದರು.

ನಂತರ ನಾನು ಬಣ್ಣದ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಕಾಗದದಿಂದ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದು, 1 ರಿಂದ 10 ರವರೆಗೆ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದು ಸಣ್ಣ ಮೀನುಗಳನ್ನು ಹೊರತೆಗೆದೆ. ಮೊದಲು ನಾನು ಮೀನುಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿದಾಗ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅವುಗಳ ಮೇಲಿದ್ದ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಹೇಳಿದರು. ನಂತರ, ಅವರು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಆ ಮೀನುಗಳನ್ನು ಎಣಿಸುತ್ತಾ ಶಾರ್ಕ್‌ನ ಬಾಯಿಯೊಳಗೆ (ರಟ್ಟಿನ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ) ಹಾಕಿದರು. ಎಲ್ಲಾ ಮೀನುಗಳು ಶಾರ್ಕ್‌ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಕ್ಕಳು ಸಂಭ್ರಮಿಸಿದರು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ, ಆ ಮೀನುಗಳನ್ನು ಹೊರತೆಗೆದು ಮತ್ತೆ ಎಣಿಸಿ, ಸಂಖ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಜೋಡಿಸಿದರು.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಟಿಎಲ್‌ಎಂಅನ್ನು ವಿನೋದ ಮತ್ತು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಬಳಸಿದರು. ಶಾರ್ಕ್‌ಗೆ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಮೀನುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಿಸುವ ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳು 1 ರಿಂದ 10 ರವರೆಗಿನ ಎಣಿಕೆ, ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ಗುರುತಿಸುವಿಕೆ ಹಾಗೂ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಜೋಡಿಸುವುದನ್ನು ಕಲಿತರು.

ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವ ಮೊದಲು, ನಾನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಿ ನಂಬರ್ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳ ಕುರಿತು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದು-ಸಣ್ಣದು, ಉದ್ದ-ಗಿಡ್ಡು, ಮೇಲೆ-ಕೆಳಗೆ ಹಾಗೂ ಹೆಚ್ಚು-ಕಡಿಮೆ ಮುಂತಾದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಮೌಖಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಯಿತು. ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಕೋಲುಗಳು, ಬೆಣಚು ಕಲ್ಲುಗಳು, ಎಲೆಗಳು, ಫ್ಲಾಶ್‌ಕಾರ್ಡ್‌ಗಳು, ಹಾಡುಗಳು, ಕಥೆಗಳು ಹಾಗೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ವಿವಿಧ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡೆ.

ಈ ಎರಡೂ ಟಿಎಲ್‌ಎಂಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದವು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಅವರ ಗಮನ, ಏಕಾಗ್ರತೆ, ಆಲೋಚನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹಾಗೂ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಗಣಿತದ ಕೌಶಲಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೂ ಇವು ಪೂರಕವಾದವು.

— ರಶ್ಮಿ ಮಿಶ್ರಾ, ಶಿಕ್ಷಕಿ, ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ಶಾಲೆ, ಧರ್ಮತರಿ, ಛತ್ತೀಸ್‌ಗಢ.

ಬೆಳಗಿನ ಸಭೆಯನ್ನೂ ಮಕ್ಕಳ ಬಾಳನ್ನೂ ಬೆಳಗಿಸಿದ ಬೀದಿ ನಾಟಕಗಳು

ರಾಜೇಂದ್ರ ಶರ್ಮಾ

ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಗಿನ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಭೆ ಆರಂಭವಾದ ಕೆಲವೇ ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೊಬ್ಬ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿ ಬಿದ್ದನು. ಅಂದು ವಿಪರೀತ ಬಿಸಿಲಿದ್ದ ಕಾರಣ, ನಿರ್ಜಲೀಕರಣ ಅಥವಾ ತಾಪಮಾನದ ಏರಿಕೆಯಿಂದ ಹೀಗಾಗಿರಬಹುದು ಎಂದು ನಾನು ಭಾವಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಮತ್ತು ಅವನ ಪೋಷಕರೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡಿದಾಗ ಆತ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ವಿಷಯ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸಿದ ಸಾಧಾರಣ ಆಹಾರ ಅವನಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ತಳ್ಳುಗಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಚಾಟ್, ಪಕೋಡೆ, ಪಾನಿಪೂರಿಯಂತಹ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೇ ಆತ ಹೆಚ್ಚು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಿದ್ದ. ಕಳೆದ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿಂದ ಆತ ಹೊರಗಿನ ಆಹಾರವನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದ ಎಂದು ಅವನ ಸಹಪಾಠಿಗಳು ತಿಳಿಸಿದರು. ಆನಂತರ ನಾನು ಇತರ ಪೋಷಕರೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ನಡೆಸಿದಾಗಲೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಇದೇ ರೀತಿಯ ದೂರನ್ನು ನೀಡಿದರು. ಮಕ್ಕಳು ಮನೆಯ ಊಟವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಹೊರಗಿನ ಕುರುಕಲು ತಿಂಡಿಗಳಿಗೆ ಮಾರುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ಪೋಷಕರ ಕಳವಳವಾಗಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ದೈನಂದಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಪೋಷಕಾಂಶಗಳು ಸಿಗುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು.

ಈ ಗಂಭೀರ ವಿಷಯದ ಕುರಿತು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಲು ನಾನು ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಭೆಯನ್ನೇ ವೇದಿಕೆಯನ್ನಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆ. ಆದರೆ, ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಭಾಷಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳ

ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರದು; ಬದಲಾಗಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಹೊಸ ಮತ್ತು ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ವಿಧಾನ ಅವಶ್ಯ ಎಂದು ನನಗೆ ಅನ್ನಿಸಿತು.

ಈ ಬಗ್ಗೆ ಆಳವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ನಾನು ಈ ವಿಷಯದ ಕುರಿತು ಅಗತ್ಯವಾದ ಪೂರ್ವ ಸಿದ್ಧತೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿ ಶಿಕ್ಷಕರು, ಪೋಷಕರು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ನಡೆಸಿದ ಸುದೀರ್ಘ ಚರ್ಚೆಗಳೂ ಸೇರಿದ್ದವು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ದೈನಂದಿನ ಜೀವನದ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಚರ್ಚಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದೆ. ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿ, ದೈಹಿಕ ದೌರ್ಬಲ್ಯ, ದಿನಚರಿ, ನಿದ್ರೆಯ ಅಭ್ಯಾಸಗಳು, ಕ್ರೀಡಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಹಾಗೂ ಟಿವಿ ಮತ್ತು ಮೊಬೈಲ್ ಬಳಕೆಯಿಂದಾಗುವ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮಗಳಂತಹ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದೆ. ಆಗ ಆರೋಗ್ಯಕರ ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಬೇಕು ಎಂಬುದು ನನ್ನ ಅರಿವಿಗೆ ಬಂತು. ಇದು ಕೇವಲ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಕೆಲಸವಲ್ಲ, ಬದಲಾಗಿ ತಿಂಗಳುಗಳ ಕಾಲ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿತ್ತು. ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಕ್ರಿಯ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾದ್ದರಿಂದ, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಕರೊಂದಿಗೂ ಸಮಾಲೋಚನೆ ನಡೆಸಿದೆ. ಜಾಗೃತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ವಿಶೇಷ ತಂಡಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಬೀದಿ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿದೆ. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಆಹಾರ, ಪೋಷಣೆ, ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಸ್ವಚ್ಛತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸುವ ಪೋಸ್ಟರ್‌ಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದವು ಹಾಗೂ ಅರ್ಧಪೂರ್ಣ ಘೋಷಣೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದವು.

ಅನಾರೋಗ್ಯ ಪೀಡಿತ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯವಂತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸ್ಥಿತಿ ಹೇಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದರ ಕುರಿತು ಒಂದು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಬೀದಿ ನಾಟಕವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲಾಯಿತು. ನಾಟಕಕ್ಕಾಗಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆ, ವೈದ್ಯರು, ರೋಗಿಗಳು, ನರ್ಸ್‌ಗಳು, ಔಷಧ ಹಾಗೂ ಇಂಜಿಕ್ಷನ್‌ಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಒಂದು ಕೃತಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ನಾಟಕದ ಮೂಲಕ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸುವ ಅಡುಗೆ, ಮತ್ತು ಮದುವೆ ಸಮಾರಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಹೋಟೆಲ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಅಶುಚಿಯಾಗಿ ತಯಾರಿಸುವ ಅಡುಗೆಯ ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರ ಸೇವಿಸದಿರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಅಸುರಕ್ಷಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸಿದ ಆಹಾರವನ್ನು ತಿನ್ನುವುದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಗಂಭೀರ ಆರೋಗ್ಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಯಿತು.

ಬೀದಿ ನಾಟಕವನ್ನು ಶಾಲಾ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಭೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕೇವಲ ಆಹಾರದ ರುಚಿಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಅದರ ಶುಚಿತ್ವ ಮತ್ತು ಪೌಷ್ಟಿಕಾಂಶಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ನಾಟಕ ಮುಗಿದ ನಂತರ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದಲೇ ಅದರ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಲಾಯಿತು. ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾದ ಪೋಷಣೆ, ಆರೋಗ್ಯಕರ ಆಹಾರ, ಶುದ್ಧ ನೀರು, ಕೈಗಳ ಸ್ವಚ್ಛತೆ ಮತ್ತು ಹಣ್ಣುಗಳ ಮಹತ್ವದ ಕುರಿತು ಅವರೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ವೇಳೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಆಲೋಚನೆಗೆ ಹೆಚ್ಚುವಂತಹ ಕೆಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಲಾಯಿತು: ವೈದ್ಯರು ಯಾವ ಕಾಯಿಲೆಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಿದರು? ಅಸಲಿಗೆ ಡಾಕ್ಟರ್‌ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಏಕೆ ಉಂಟಾಯಿತು? ಹೊರಗಿನ ಆಹಾರವು

ಚಿತ್ರ 1: ಬೆಳಗಿನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸತೇನಾದರೂ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಹಳಷ್ಟು ಅವಕಾಶವಿರುತ್ತದೆ.

ಏಕೆ ಕಲುಷಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ? ಸಮಾರಂಭಗಳಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ವಿಧಾನ ಹೇಗಿತ್ತು? ಔತಣಕೂಟಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಪಾಲಕ್ ಸೊಪ್ಪನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆಯೇ? ಒಂದು ವೇಳೆ ಅದೇ ಅಡುಗೆಯನ್ನು ಅಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಸ್ವಚ್ಛತೆ ಹೇಗಿರುತ್ತಿತ್ತು? ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಆಹಾರವನ್ನು ಏನು ಮಾಡುತ್ತೇವೆ ಮತ್ತು ಹೋಟೆಲ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಆಹಾರವನ್ನು ಹೇಗೆ ವಿಲೇವಾರಿ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ?

ಇಂತಹ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಿದವು. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಹಲವಾರು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ಇದರ ಮುಂದುವರಿದ ಭಾಗವಾಗಿ, ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ತ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿ, ಕೈ ತೊಳೆಯುವ ಸರಿಯಾದ ವಿಧಾನ ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರಯೋಜನಗಳು, ಕೊಳೆತ ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು, ಎಣ್ಣೆ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಅತಿಯಾದ ಸೇವನೆಯಿಂದಾಗುವ ಹಾನಿ ಹಾಗೂ ಬೆಳೆದ ಉಗುರುಗಳಿಂದ ಹರಡುವ ಸೋಂಕುಗಳ ಕುರಿತಾದ 5-6 ನಿಮಿಷಗಳ ಕುತೂಹಲಕರ ವೀಡಿಯೋಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದವು.

ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ ಬಹುತೇಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮನೆಯಿಂದ ಬೆಳಗಿನ ಉಪಾಹಾರ ಸೇವಿಸಿಯೇ ಶಾಲೆಗೆ ಬರತೊಡಗಿದರು. ನಾವು ಪ್ರೋಫೆಸರ್‌ರೊಂದಿಗೂ ಸಮಾಲೋಚನೆ ನಡೆಸಿ, ಮನೆಯ ಅಡುಗೆಯ ರುಚಿ ಮತ್ತು ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿದವು. ತರಕಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಟೊಮೆಟೊ ಅಥವಾ ನಿಂಬೆಹಣ್ಣನ್ನು ಬಳಸುವ ಮೂಲಕ ನೈಸರ್ಗಿಕವಾಗಿ ರುಚಿ ಹೆಚ್ಚಿಸುವಂತೆ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಲಾಯಿತು. ಮಕ್ಕಳ ಆಸೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಆಗೊಮ್ಮೆ ಈಗೊಮ್ಮೆ ಪೂರಿ-ಸಾಗು, ಪಾವ್-ಭಾಜಿ, ಭೇಲ್-ಪುರಿ ಅಥವಾ ಅವರ ಇಷ್ಟದ ತಿಂಡಿಗಳನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಆರೋಗ್ಯಕರವಾಗಿ ತಯಾರಿಸಿಕೊಡುವಂತೆ ಸಲಹೆ ನೀಡಿದವು. ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಸಹಾಯವನ್ನೂ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ, ಅವರಿಗೆ ಆಹಾರದ ಮೌಲ್ಯ ಮತ್ತು ಅಡುಗೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವು ಮೂಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಪ್ರೋಫೆಸರಿಗೆ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಯಿತು.

ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ನಂತರ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯ ತಪಾಸಣಾ ಶಿಬಿರವನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಲಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಣ್ಣು, ಬಾಯಿ, ಹಲ್ಲು, ಉಗುರು ಮತ್ತು ರಕ್ತದ ತಪಾಸಣೆ ನಡೆಸಲಾಯಿತು. ಕೇವಲ ತಪಾಸಣೆಗಷ್ಟೇ

ಸೀಮಿತವಾಗದೆ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಂಗದ ಆರೋಗ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮನಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಲಾಯಿತು.

ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ಕಡಲೆಕಾಳು, ನೆಲೆಕಾಯಿ, ಮೊಟ್ಟೆ, ಸೊಪ್ಪು-ತರಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಬೇಳೆಕಾಳುಗಳಂತಹ ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳು ನಮ್ಮ ದೇಹಕ್ಕೆ ಏಕೆ ಅಗತ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನು ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಯಿತು. ಸರಿಯಾದ ಪ್ರೋಫೆಸಕಾಂಶಗಳು ನಮ್ಮ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಹೇಗೆ ಸಹಕಾರಿ ಎಂಬುದರ ಕುರಿತು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಸಂವಾದಗಳು ನಡೆದವು.

ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಈ ಜಾಗೃತಿಯಿಂದಾಗಿ ಅವರ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹ ಸುಧಾರಣೆ ಕಂಡುಬಂತು. ಶಾಲೆಗೆ ಹಸಿದುಕೊಂಡು ಬರಬಾರದು, ಹೊರಗಿನ ತಿಂಡಿಗಳ ಸೇವನೆ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬೇಕು, ಹಣ್ಣು-ತರಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಬೇಕು ಮತ್ತು ರಾತ್ರಿ ಸರಿಯಾದ ಸಮಯಕ್ಕೆ ನಿದ್ರಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಮನಗಂಡರು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಡಿಮೆ ಹಿಮೋಗ್ಲೋಬಿನ್ (ರಕ್ತಹೀನತೆ) ಹೊಂದಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕ್ಯಾರಟ್, ಪಾಲಕ್, ದಾಳಿಂಬೆ, ಹುರಿದ ಕಡಲೆ, ಬೆಲ್ಲ ಮತ್ತು ಖಜೂರದಂತಹ ರಕ್ತವರ್ಧಕ ಆಹಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಸಮತೋಲಿತ ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರೋಟೀನ್, ಕಾರ್ಬೋಹೈಡ್ರೇಟ್, ಕೊಬ್ಬು ಮತ್ತು ನಾರಿನಂಶಗಳು (ಫೈಬರ್) ಏಕೆ ಅತ್ಯಗತ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಯಿತು.

ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ಈ ಪುಟ್ಟ ಪ್ರಯತ್ನವು ಇಡೀ ಶಾಲೆಯ ಮೇಲೆ ಸಕಾರಾತ್ಮಕ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿತು. ಅತ್ಯಲ್ಪ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ನಡವಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯದ ಕಡೆಗಿನ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಬದಲಾವಣೆ ಗೋಚರಿಸತೊಡಗಿತು. ಮಕ್ಕಳು ಈಗ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಶಾಲಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಸ್ವಚ್ಛತೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದ್ದೇವೆ.

— ರಾಜೇಂದ್ರ ಶರ್ಮಾ, ಶಿಕ್ಷಕರು, ಸರ್ಕಾರಿ ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆ, ರಾಮ್‌ಪುರ, ಸಾಂಗಾನರ್ ನಗರ, ಜೈಪುರ, ರಾಜಸ್ಥಾನ

ತಿಳುವಳಿಕೆ ಮತ್ತು ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಸಾಧ್ಯ

ಶೆಫಾಲಿ ಜೈನ್

ಪೂನಾ ಎರಡನೇ ತರಗತಿಯ ಬಾಲಕಿ. ಆಕೆ ಪ್ರತಿದಿನ ಶಾಲೆಗೆ ಬಂದರೂ ತರಗತಿಯ ಒಳಗೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಬದಲಾಗಿ ಶಾಲೆಯ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳೇ ಆಟವಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕಳೆದ ವರ್ಷ ಅವಳು ಮೊದಲ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೂ ಇದೇ ರೀತಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಕೆಯ ಈ ನಡವಳಿಕೆಯಿಂದಾಗಿ ಇತರ ಶಿಕ್ಷಕರು ಆಕೆಯನ್ನು ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಮಗು ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವಳೊಂದಿಗೆ ಹೇಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯದೆ ಆಕೆಯನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಿದ್ದರು.

ಕಳೆದ ವರ್ಷ ನಾನು ಎರಡನೇ ತರಗತಿಗೆ ಪಾಠ ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಾಗ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಆಪ್ತತೆ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಂವಾದ ಆರಂಭಿಸಿದೆ.

ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 25 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದರು. ನಾನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಹೆಸರು ಹಾಗೂ ಅವರ ತಂದೆ-ತಾಯಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳಲು ಶಕ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವರೆಲ್ಲರ ನಡುವೆ ಪೂನಾ ಮಾತ್ರ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಆಕೆಯ ಗಮನ ತರಗತಿಯ ಕಡೆಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ನನ್ನ ಗಮನ ಮಾತ್ರ ಆಕೆಯ ಮೇಲಿತ್ತು.

ಪೂನಾಳ ಸರದಿ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವಳು ತರಗತಿಯಿಂದ ಹೊರಹೋಗಿ, ಕಡ್ಡಿ ಮತ್ತು ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಆಟವಾಡತೊಡಗಿದಳು. ನಾನು ಆಕೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹೆಸರು ಕೇಳಿದೆ. ಆಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಹಳ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ, ನಾನು ಅವಳ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಪಡಿಸಿದನೇನೋ ಎಂಬಂತೆ ನೋಡಿದಳು.

ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಅವಳ ಉತ್ತರಕ್ಕಾಗಿ ಕಾದೆ, ಆದರೆ ಆಕೆ ಮತ್ತೆ ನನ್ನತ್ತ ನೋಡಲೇ ಇಲ್ಲ. ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ನಾನು ತರಗತಿಗೆ ಮರಳಿ ಕೆಲಸ ಮುಂದುವರಿಸಿದೆ. ಆಕೆ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಆಟ ಮುಂದುವರಿಸಿದ್ದಳು; ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ಕರೆದರೂ ತರಗತಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ದಿನವಿಡೀ ಮೈದಾನದಲ್ಲೇ ಸಮಯ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಆಕೆ, ಶಾಲೆ ಮುಗಿದ ನಂತರ ಇತರ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಕೆಯ ಆ ನಿಗೂಢ ನೋಟ ಮತ್ತು ವರ್ತನೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಳವಾಗಿ ಉಳಿದುಹೋಯಿತು. ಆಗ ನನಗೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತೋಚದ ಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿತ್ತು.

ಆಕೆಯ ವರ್ತನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಪೋಷಕರೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ದಿನಚರಿ ಹೇಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ. ಆಕೆಯ ತಾಯಿ, "ಅವಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಹೊರಗೆ ಆಟವಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾಳೆ" ಎಂದಷ್ಟೇ ಹೇಳಿದರು. "ಯಾರೊಂದಿಗೆ ಆಟವಾಡುತ್ತಾಳೆ?" ಎಂದು ನಾನು ವಿಚಾರಿಸಿದಾಗ, "ಅವಳು ಸದಾ ಒಬ್ಬಳೇ ಆಟವಾಡುತ್ತಾಳೆ" ಎಂಬ ಉತ್ತರ ಬಂತು. ನಾನು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ, "ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕ-ತಂಗಿ ಅಥವಾ ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮಂದಿರಿದ್ದರೂ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲವೇ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದರೂ, ಅವಳದು ಒಂಟಿ ಆಟವೇ ಎಂಬುದು ದೃಢವಾಯಿತು.

ಮರುದಿನದಿಂದ ಪೂನಾಳ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನ ಹರಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆ. ನಾನು ಶಾಲೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವಳು ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ಆಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇತರ ಶಿಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಶಾಲೆಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡ ಅವಳು ನನ್ನತ್ತ ನೋಡಿದಳು. ನಾನು ನಗುತ್ತಾ ಅವಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದೆ, ಆದರೆ ಆಕೆ ತಕ್ಷಣ ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಭೆ ಆರಂಭವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಾಲಾಗಿ ನಿಂತರೂ, ಆಕೆ ಮಾತ್ರ ಯಾವುದನ್ನೂ ಗಮನಿಸದೆ ಕಲ್ಲುಗಳ ಜೊತೆ ಆಟವಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನಳಾಗಿದ್ದಳು.

ಇತರ ಶಿಕ್ಷಕರೊಂದಿಗೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡಿದಾಗ, ಅವರಲ್ಲರೂ "ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿ, ಆ ಹುಡುಗಿ ಇರುವುದೇ ಹಾಗೆ!" ಎಂದು ಉದಾಸೀನವಾಗಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದರು. ಆದರೂ ನಾನು ಅವಳನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆ ಮರದ ತುಂಡುಗಳು ಮತ್ತು ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಆಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದನ್ನು ಕಂಡೆ. ಮುಂದಿನ ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ದಿನ ನಾನು ಕೂಡ ಆಕೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಕುಳಿತು ಅಂತಹ ಆಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಆಕೆ ನಾನು ಮಾಡುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ನನ್ನನ್ನು ಅನುಕರಿಸುತ್ತಾ ತಾನೂ ಆಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದಳು. ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ನನಗೆ "ಈ ಮಗು ಕಲಿಯಬಲ್ಲದು" ಎಂಬ ಭರವಸೆ ಮೂಡಿತು. ಆ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಆಕೆಯ ಜೊತೆ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ: "ಈ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಮುಂದೆ ಏನು ಮಾಡೋಣ?", "ಈ ಆಕೃತಿಗೆ ನೀನು ಏನು ಹೆಸರು ಇಡುತ್ತೀಯೆ?", "ಇವತ್ತು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಏನು ಊಟ ಮಾಡಿದೆ?", "ನಿನ್ನ ಜುಟ್ಟನ್ನು ಯಾರು ಹಾಕಿ ಕೊಟ್ಟರು?" ಇತ್ಯಾದಿ. ಅವಳು ನನ್ನ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಮರುಉತ್ತರ ನೀಡದಿದ್ದರೂ, ನಾನು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು.

ನಾನು ಆಕೆಯನ್ನು ತರಗತಿಯ ಒಳಗೆ ಕರೆತಂದು ನನ್ನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ. ಅವಳಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಕಲ್ಲು, ಕಡ್ಡಿ ಮತ್ತು ಮರದ ತುಂಡುಗಳಿಂದಲೇ ವಿವಿಧ ಆಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸ ನೀಡಿದೆ. ಅವಳು ಅತ್ಯಂತ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಆ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನಳಾಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಒಂದು ಆಕೃತಿ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಾಗ ನನ್ನತ್ತ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು; ನಾನು ತಲೆಯಾಡಿಸಿ "ಸರಿ" ಎಂದ ಕೂಡಲೇ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಆಕೃತಿ ಮಾಡಲು ಮುಂದಾಗುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಪೂನಾಳ ಆಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ತರಗತಿಯ ಉಳಿದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಚಪ್ಪಾಳೆ ಹೊಡೆದು ಪೋಷಕರೊಂದಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವಳು ಮೆಲ್ಲಗೆ ನಗಲು ಶುರುಮಾಡಿದಳು. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ನಾನು ಅವಳಿಗೆ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕೇಳತೊಡಗಿದೆ. "ನಿನ್ನ ಹೆಸರೇನು?" ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ "ಪೂನಾ" ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದಳು.

"ಇವತ್ತು ಏನು ತಿಂದೆ?" ಎಂದಾಗ "ರೊಟ್ಟಿ-ಪಲ್ಟ" ಎಂದಳು. ಹೀಗೆ ನಾನು ಕೇಳುವ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಗೆ ಅವಳು ಒಂದು ಅಥವಾ ಎರಡು ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ನೀಡಲು ಆರಂಭಿಸಿದಳು.

ಕ್ರಮೇಣ ಅವಳು ತರಗತಿಯ ಕೆಲವು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪಾಲಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಸಾಲಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಹೊರಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದಾಗ ಅನುಮತಿ ಪಡೆಯುವುದು ಮತ್ತು ನಿಗದಿತ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಊಟ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಕಲಿತಳು. ನಂತರ ನಾನು ಅವಳನ್ನು ಇತರ ಮಕ್ಕಳ ನಡುವೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ. ಈಗ ಅವಳು ತರಗತಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಬದಲಾಗಿ ತರಗತಿಯಲ್ಲೇ ಕುಳಿತು ಬಳಪದಿಂದ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯದ ನಂತರ ನನಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಒಂದು ದಿನ ನಾನು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಪದ್ಯ ಹಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಪೂನಾ ಕೂಡ ಎಲ್ಲರ ಜೊತೆ ಸೇರಿ ಏನೋ ಹಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದೆ. ಆಕೆ ಈಗ ತರಗತಿಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳ ಕಲಿಕೆಯ ವೇಗ ನಿಧಾನವಾಗಿದ್ದರಿಂದ, ನಾನು ಆಕೆಯ ಕಲಿಕೆಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸರಳವಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ಗೋಧಿ, ಕಡಲೆ ಮತ್ತು ಬಟಾಣಿ ಕಾಳುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ಗುಡ್ಡೆ ಮಾಡುವುದು, ಮರದ ಕಡ್ಡಿ ಅಥವಾ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಗಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ (ಚಿಕ್ಕದರಿಂದ ದೊಡ್ಡದು) ಜೋಡಿಸುವುದು, ತನಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಬೆಣಚುಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಎಣಿಸುವುದು ಮುಂತಾದವು.

ಶನಿವಾರದಂದು ನಿಯಮದಂತೆ 'ಬಾಲ ಸಭೆ' ಏರ್ಪಡಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಪೂನಾ ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಎಂದಿನಂತೆ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದಳು. ನಾನು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ, "ಇನ್ನೂ ಯಾರಾದರೂ ಪದ್ಯ ಹೇಳಲು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತೀರಾ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಆಗ ಎತ್ತಿದ ಹತ್ತಾರು ಕೈಗಳ ನಡುವೆ ಪೂನಾಳ ಕೈ ಕೂಡ ಇರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ನನಗೆ ಅಚ್ಚರಿ ಮತ್ತು ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ನಾನು ಆಕೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕರೆದು, "ನೀನು ಯಾವ ಪದ್ಯ ಹಾಡುತ್ತೀಯೆ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಆಕೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ "ತಿತ್ತಿ ಉಡಿ..." (ಚಿಟ್ಟು ಹಾರಿತು) ಎಂದಳು. ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಂಜಿಕೆಯಿದ್ದರೂ, ಪದ್ಯ ಹೇಳುವ ಹಂಬಲ ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಕೊನೆಗೆ ಆಕೆ ಹಾವಭಾವದೊಂದಿಗೆ ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಪದ್ಯ ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಿದಳು. ತರಗತಿಯ ಎಲ್ಲರೂ ಚಪ್ಪಾಳೆ ತಟ್ಟಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಪೋಷಿಸಿದರು.

ಈಗ ಪೂನಾ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲೂ, ಆಸಕ್ತಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ಮತ್ತು ತರಗತಿಯ ಎಲ್ಲಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. 'ಎಣಿಕೆ ಮಾಲೆ'ಯ ಚಟುವಟಿಕೆ ಮಾಡುವಾಗ ಅವಳೇ ಸ್ವತಃ ಮುಂದೆ ಬಂದು, "ಮೇಡಂ, ನಾನು ಮಣಿಗಳನ್ನು ಸರಿಸುತ್ತೇನೆ" ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ. 1 ರಿಂದ 10 ರವರೆಗೆ ಎಣಿಸುವ ಅರಿವು ಈಗ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಡತೊಡಗಿದೆ; ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುವುದನ್ನು ಅವಳು ಕಲಿತಿದ್ದಾಳೆ. ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅವಳೇ ನನ್ನ ಬಳಿ ಬಂದು, "ಮೇಡಂ, ನೀವು ಇವತ್ತು ಏನು ಊಟ ತಂದಿದ್ದೀರಿ?" ಅಥವಾ "ನಿಮ್ಮ ಬಿಂಡಿ ಚೆನ್ನಾಗಿರಿದ" ಎಂದು ಮಾತನಾಡಿಸುತ್ತಾಳೆ. ನಾನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಉತ್ತರಿಸಿದಾಗ ಆಕೆಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮೂಡುವ ಸಂತೋಷ ಅಪಾರ.

ಪೂನಾಳ ಈ ಬದಲಾವಣೆಯ ಪಯಣದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಬಹಳಷ್ಟು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುವ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯಿತು. ಯಾವುದೇ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ತಕ್ಷಣವೇ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಬರಬಾರದು ಎಂಬುದು ನನಗರಿವಾಯಿತು. ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರತಿ ಮಗುವೂ ವಿಭಿನ್ನ ಪರಿಸರದಿಂದ ಬರುತ್ತದೆ. ಪೂನಾಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳೊಂದಿಗೆ ಯಾರೂ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಅವಳು ಒಂಟಿತನವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಂತಹ ಮಗುವಿನೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತು ಸ್ನೇಹ ಬೆಳೆಸುವುದು ಮೊದಲ ಅಗತ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಆಕೆಯ ಆರಂಭಿಕ ನಡವಳಿಕೆಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದರೂ, ನಾನು ಹೇಳಿದ

ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅವಳು ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಕೆಗೆ ಬೇಕಾಗಿದ್ದು ಪ್ರೀತಿ ಮತ್ತು ಕಲಿಯಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಅವಕಾಶಗಳು ಮಾತ್ರ ಎಂಬುದು ನನಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಯಿತು.

ಆಕೆಯ ವಿಭಿನ್ನ ನಡನುಡಿಗಳಿಂದಾಗಿ ಇತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಆಕೆಯನ್ನು ತಮ್ಮಂತೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಅವಳು ಗುಂಪಿನಿಂದ ದೂರವಾಗಿ, ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನೇ ತನ್ನ ಸಂಗಾತಿಗಳನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಮಯ ಕಳೆಯಲು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಳು. ಯಾವಾಗ ನಾನು ಆಕೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಲು ಆರಂಭಿಸಿದನೋ ಮತ್ತು ಆಕೆಯ ಆಸಕ್ತಿಗೆ ತಕ್ಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದನೋ, ಆಗ ಅವಳು ಎಲ್ಲರೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಳು.

ಈಗ ಅವಳು ಪ್ರತಿದಿನ ಶಾಲೆಗೆ ಬರುತ್ತಾಳೆ ಮತ್ತು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕಲಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆಕೆಯ ಕಲಿಕೆಯ ವೇಗ ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಧಾನವಿರಬಹುದು, ಆದರೆ ನಿರಂತರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ, ಆಸಕ್ತಿದಾಯಕ ಕಲಿಕಾ ಕ್ರಮ ಹಾಗೂ ಆಕೆಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ನೀಡಿದರೆ ಆ ವೇಗ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ನನಗಿದೆ.

— ಶಿಫಾಲಿ ಜೈನ್, ಸರ್ಕಾರಿ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆ, ಮೋಕಲ್ಪುರ, ಸಾಗರ, ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ

ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಾಚೆಗಿನ ಭಾಷಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ವಿಧಾನಗಳು

ಮನೋಹರ್ ಚಮೋಲಿ 'ಮನು'

ಕಲಿಕೆ ಮತ್ತು ಬೋಧನೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಭಾಷಣೆಯು ಎಷ್ಟು ಮಹತ್ವದ್ದು ಎಂಬುದು ನಮಗಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದಿದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಓದು ಮತ್ತು ಬರವಣಿಗೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ಮೂಡಿಸಲು ಹಾಗೂ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಓದುವುದನ್ನು ಕಲಿಸಲು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಪದ್ಧತಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಹಾದಿಯನ್ನು ತುಳಿಯಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಯೋಚಿಸಿದೆ. ಇದೇ ಆಲೋಚನೆಯೊಂದಿಗೆ, ಕಳೆದ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ 6ನೇ ತರಗತಿಯ 12 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೆಲವು ವಿಶೇಷ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆ.

ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಮೌಖಿಕ ಪರಿಚಯದ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡೆ. ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ನನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಆರಂಭಿಸಿದೆ. ನನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿ ಅದನ್ನು ಬೋರ್ಡ್ ಮೇಲೆ ಬರೆದ. ನಂತರ ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಎದ್ದು ನಿಂತು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿದರು; ಅವರು ಹೇಳಿದಂತೆಲ್ಲ ನಾನು ಅವರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಬೋರ್ಡ್ ಮೇಲೆ ಬರೆಯುತ್ತಾ ಹೋದೆ. ಈ ಸರಳ ವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಗಮನವಿಟ್ಟು ಕೇಳುವುದು, ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಮಾತನಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅಲ್ಪಮಟ್ಟಿನ ಬರವಣಿಗೆಯ ಅಭ್ಯಾಸ—ಇವೆಲ್ಲವೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆದವು. ಸುನಯನಾ ಮತ್ತು ಅವಧೇಶ್ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ತಕ್ಷಣವೇ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡರು. ಆದರೆ ರೋಹನ್, ರಮಣ್, ಸುಪ್ರಿಯಾ ಮತ್ತು ನಮಿತಾರಂತಹ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಮಯ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಹಿಂಜರಿಕೆ ಮತ್ತು ಅಳುಕು ಕಂಡುಬಂದರೂ, ನಾನು ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯ ತುಂಬಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ.

ಬೋರ್ಡ್ ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಉಳಿದಾಗ, ನಾನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಮಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಬಣ್ಣ, ಚಲನಚಿತ್ರ ಅಥವಾ ಊರಿನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಲು ಮತ್ತು ಬರೆಯಲು ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಈ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳಲು ಮತ್ತು ಬರೆಯಲು ಅವರಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು; ಇದು ಅವರಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಉತ್ಸಾಹ ಮತ್ತು ಸಂತೋಷವನ್ನು ತುಂಬಿತು. ಇಲ್ಲಿಂದ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ ಹಂಗಿಲ್ಲದೆಯೇ ಭಾಷಾ ಕೌಶಲಗಳ ಮೌಖಿಕ ಮತ್ತು ಲಿಖಿತ ಪ್ರಯಾಣ ಆರಂಭವಾಯಿತು.

ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ನಂತರ, ಬೋರ್ಡ್ ಮೇಲಿರುವ ಪದಗಳನ್ನೇ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಹೊಸ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ನಾಮಪದ, ಸರ್ವನಾಮ, ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಂತಹ ವ್ಯಾಕರಣದ ಅಂಶಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮೌಖಿಕವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಹಜವಾಯಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತಾವೇ ಹೊಸ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದು ಬಹಳ ಮೋಜಿನ ಸಂಗತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾ ಹೋದಂತೆ, ತರಗತಿಯ ಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ಕಲಿಕೆಯ ಮೌಲ್ಯಾಂಕನವೂ ಅತ್ಯಂತ ಸುಲಭವಾಗಿ ನಡೆಯತೊಡಗಿತು.

ನಾನು ಮತ್ತೊಂದು ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರಿಚಯವಿರುವ ಒಂದು ಪದವನ್ನು ನೀಡಿದೆ, ಉದಾಹರಣೆಗೆ — 'ಮಳೆ'. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಈ ಪದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದ ಒಂದು ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಲು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ನೋಟ್‌ಬುಕ್‌ನಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಅವರು ಯೋಚಿಸಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು.

ಚಿತ್ರ 1: ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಹೊರಗಿನ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಇಷ್ಟ ಪಡುತ್ತಾರೆ.

“ನಾನು ನಿನ್ನ ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ತಿ ನೆನದುಹೋಗಿದ್ದೆ.”

“ನನಗೆ ಮಳೆ ಎಂದರೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ.”

“ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗೆ ಬರಲು ಬೇಸರವಾಗುತ್ತದೆ.”

“ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ತೇವಾಂಶ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತದೆ.”

“ಮಳೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದಾಗ ನನಗೆ ಸಕತ್ ಮಜಾ ಬರುತ್ತದೆ.”

“ಮಳೆ ಬಂದಾಗ ಬೆಟ್ಟದಿಂದ ಕಲ್ಲುಗಳು ಉರುಳಿ ಬೀಳುತ್ತವೆ.”

“ಮಳೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪಕೋಡೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.”

“ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟದ ರಸ್ತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಅಪಘಾತಗಳು ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ.”

ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಅಥವಾ ಬರವಣಿಗೆಯ ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಲು ಹೋಗಲಿಲ್ಲ.

ಇದೇ ರೀತಿಯ ಮತ್ತೊಂದು ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ನಾನು ಸಣ್ಣ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಾಡಿದೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಲು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಅವರು ಯೋಚಿಸಿ ಹೇಳಿದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ನಾನು ಬೋರ್ಡ್ ಮೇಲೆ ಬರೆಯುತ್ತಾ ಹೋದೆ. ಈ ರೀತಿ ಬೋರ್ಡ್ ಮೇಲೆ ಹತ್ತು-ಹನ್ನೆರಡು ವ್ಯವಿಧ್ಯಮಯ ವಾಕ್ಯಗಳು ಮೂಡಿಬಂದವು. ಮಕ್ಕಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪರಿಸರ ಮತ್ತು ದೈನಂದಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನೇ ಹೇಳಿದರು.

“ನಾನು ಶಾಲೆಗೆ ಬರಲು ತುಂಬಾ ದೂರ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು.”

“ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಂದು ಬೆಕ್ಕು ಹಾಲು ಕುಡಿದುಬಿಟ್ಟಿತು.”

“ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ಶಾಲಾ ಸಮವಸ್ತ್ರ, ಬೇಗ ಒಣಗದ ಕಾರಣ ಶಾಲೆಗೆ ಬರಲು ತಡವಾಗುತ್ತದೆ.”

“ಮೇಡಂ, ನೀವು ಬುರಾಂಶ ಹೂವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೀರಾ? ಅದು ನನಗೆ ತುಂಬಾ ಸುಂದರವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.”

“ನಿನ್ನ ನನ್ನ ಗೆಳತಿ ಸೈಕಲ್ ತುಳಿಯುವಾಗ ಬಿದ್ದು ಕೈ ಗಾಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು.”

ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ಹಲವಾರು ಉದ್ದೇಶಗಳು ಈಡೇರುತ್ತವೆ; ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿ ವಾಕ್ಯ ರಚಿಸುತ್ತಾರೆ, ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ವಾಕ್ಯಗಳ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಓದಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಹೊಸ ಪದಗಳೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಯೋಗ ನಡೆಸಲು ಅವರಿಗೆ ವೇದಿಕೆ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ.

ನಾನು ‘ಏಳು ಬಾಲದ ಇಲಿ’ ಕಥೆಯನ್ನು ಮೌಖಿಕವಾಗಿ ನೆನಪಿಸಿದಾಗ, ಸುನಯನಾ ಮತ್ತು ಅವಧೇಶ್ ಅವರು ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಓದಿದ್ದಾಗಿ ನೆನಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅವರಿಗೆ ಯಾವ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಓದಿದ್ದು ಎಂಬುದು ನೆನಪಿರದಿದ್ದರೂ, ಸುಪ್ರಿಯಾ ಕಥೆಯ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದಳು. “ನಾವು ಯಾರ ಮಾತಿಗೂ ಮರುಳಾಗಬಾರದು; ಎಲ್ಲರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು, ಆದರೆ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು” ಎಂದು ಅವಳು ವಿವರಿಸಿದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಇಂತಹ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ಕೇಳುವುದು ಇಷ್ಟವಂತೆ. ಕಥೆಗಳ ಮೂಲಕ ಕೇಳುವುದು, ಮಾತನಾಡುವುದು, ಓದುವುದು ಮತ್ತು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲು ಈ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ಅನ್ನಿಸಿತು.

‘ಏಳು ಬಾಲದ ಇಲಿ’ ಕಥೆಯನ್ನು ಟೈಪ್ ಮಾಡಿ, ಅದರ ಪೋಟೋಕಾಪಿಗಳನ್ನು ಆರನೇ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹಂಚಿದೆ. ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ, ಪ್ರತಿ ಎರಡು ಸಾಲುಗಳ ನಡುವೆ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಅನಿಸಿಕೆ ಬರೆಯಲು ಸ್ಥಳ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಓದಲು ತೊಡಗಿದರು. ನರೇಶ್ ಮತ್ತು ರಂಜನ್‌ಗೆ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಓದಿದ ಮೇಲೆ, ಇದು ಮೊದಲು ಹಿಂದಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಥೆ ಎಂದು ನೆನಪಾಯಿತು. ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಒಂದನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಓದುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಎಲ್ಲರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತರಾದರು. ಸುಮಾರು ಐದು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಅವರು ಅದೇ ಕಥೆಯನ್ನು ಮರಳಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮರುದಿನ ನಾನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ, “ಈ ಕಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನೀವು ಏನಾದರೂ ವಿಶೇಷ ಅಥವಾ ಹೊಸ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವೇ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಮಕ್ಕಳು ನೀಡಿದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು ಬಹಳ ಆಸಕ್ತಿದಾಯಕವಾಗಿದ್ದವು. ಸೋನಮ್ “ಈ ಕಥೆ ಮುನ್ನೂರು ಪದಗಳಿಗಿಂತ ಮೊದಲೇ ಮುಗಿದುಹೋಗುತ್ತದೆ” ಎಂದಳು. ಮುಖೇಶ್ “ಏಳರಿಂದ ಕಮ್ಮಿಯಾಗುತ್ತಾ ಬಾಲಗಳು ಶೂನ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ” ಎಂದು ಗಣಿತದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೆ, ರಾಧಿಕಾ “ಇದು ಎಣಿಕೆ ಕಲಿಸಲು ಸುಲಭವಾಗಿದೆ” ಎಂದಳು. ನೀಮಾ “ದೋಷ ಹುಡುಕುವವರ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ನಾವು ಕಿವಿಗೊಡಬಾರದು” ಎಂದು ಸಲಹೆ ನೀಡಿದರೆ, ಮಿಷ್ಷಿ “ಕೌರಿಕನ ಹತ್ತಿರ ಕತ್ತರಿ ಇರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಇಲಿಗೆ ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು?” ಎಂಬ ತಾರ್ಕಿಕ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿದಳು. ನಮಿತಾ “ಯಾರಾದರೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಚುಡಾಯಿಸಿದರೆ ನಾವು ಸಿಟ್ಟುಗೊಳ್ಳಬಾರದು ಎಂದು ಈ ಕಥೆ ಕಲಿಸುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದಾಗ, ಕಶಿಶ್ “ಯಾರಾದರೂ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡರೆ ಜನರು ಅವರನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಚುಡಾಯಿಸುತ್ತಾರೆ” ಎಂದು ಲೋಕಾನುಭವದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದಳು. ರಂಜನ್ “ಹಾವಿಗೆ ತುರಿಕೆಯಾದರೆ ಅದು ಹೇಗೆ ಕೆರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ, ನಮನ್ “ಬಾಲ ಮತ್ತು ಮೀಸೆ ತರಹದ ಪದಗಳು ಇನ್ನೂ ಇರುತ್ತವೆಯಲ್ಲವೇ!” ಎಂದು ಭಾಷೆಯ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಬಯಸಿದನು.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಈ ಮೋಜಿನ ಮಾತುಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಶೈಲಿಯು ನಮ್ಮ ಸಂಭಾಷಣೆಗೆ ಹೊಸ ತಿರುವು ನೀಡಿತು. ‘ಏಳು ಬಾಲದ ಇಲಿ’ ಕಥೆಯನ್ನು ಓದಿದ ಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮೂಡಬಹುದು ಎಂದು ನಾನು ಕೇಳಿದಾಗ, ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸುಮ್ಮನಿರುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದಲೂ ತಕ್ಷಣವೇ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಬಂದವು. ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳು:

“ಬಾಲ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಏನೇನು ತೊಂದರೆಗಳಾಗಬಹುದು?”

“ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಒಂದು ವೇಳೆ ಬಾಲ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಏನಾಗುತ್ತಿತ್ತು?”

“ಕತ್ತರಿಯ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಏಕೆ ಬಿದ್ದಿರಬಹುದು?”

“ಮನುಷ್ಯರು ಕೂದಲು ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಏಕೆ ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ?”

“ಕೌರಿಕ ಇಲಿಯ ಬಾಲವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸದಿದ್ದರೆ ಏನಾಗುತ್ತಿತ್ತು?”

“ಇಲಿಗಳು ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕ್ಕಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಏಕೆ ಕಡಿಯುತ್ತವೆ?”

ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಾಚೆಗಿನ ಕಥೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸುವಾಗ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಬಹಳ ಸಹಜವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಇದು ಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಓದುವ ವಿಷಯವಲ್ಲ ಎಂಬ ನಿರಾಳತೆ ಅವರಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಭಾಷಾ ಕೌಶಲಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಇಂತಹ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು

ಬಳಸಿಕೊಂಡರೆ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ, ಮಾತನಾಡುವ, ಓದುವ ಮತ್ತು ಬರೆಯುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಬೆಳೆಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲು ಒತ್ತಾಯಿಸಬಾರದು ಅಷ್ಟೇ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸರ್ವಾಂಗೀಣ

ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಕಾಣಲು ನಾವು ಕೇವಲ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಮೇಲೆಯೇ ಏಕ ಅವಲಂಬಿತರಾಗಬೇಕು?

— ಮನೋಹರ್ ಚಮೋಲಿ 'ಮನು', ಸರ್ಕಾರಿ ಇಂಟರ್ ಕಾಲೇಜು, ಕಾಳೇಶ್ವರ್, ಪೌಡಿ ಗಡವಾಲ್, ಉತ್ತರಾಖಂಡ್.

ಪ್ರಾಥಮಿಕ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರವಣಿಗೆ ಕಲಿಸುವಾಗಿನ ಕೆಲವು ಅನುಭವಗಳು

ದೀಕ್ಷಾ ಸೂರ್ಯವಂಶಿ

ಎಂದಿನಂತೆ ಅಂದು ಕೂಡ ನಾನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂವಾದ ನಡೆಸಲು ತರಗತಿಯೊಳಗೆ ಹೋದೇ. ಮಾತುಕತೆ ಶುರುಹಚ್ಚಿದೆ; ಯಾರೋ ಆಟದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡಿದರೆ, ಮತ್ತಾರೋ ಅಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಸ್ಯಾಂಡಿವಿಕ್ಸ್ ಭೋಜನದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸಿದರು. ಇನ್ನಾರೋ ಭವಿಷ್ಯದ ಕನಸುಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಂಡರು. ಅವರೆಲ್ಲರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವಂತಿಕೆ ಇತ್ತು. ಆದರೆ, ಅದೇ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನೋಟ್‌ಬುಕ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲು ಹೇಳಿದಾಗ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಖಾಲಿಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿದವು.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಭಾಷಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಒಂದು ವಿಷಯ ನನ್ನ ಅರಿವಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಅವರು ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸುವಲ್ಲಿ ನಿಪುಣರಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವೇ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಬರವಣಿಗೆಗೆ ಇಳಿಸಲು ಅವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸರಾಗವಾಗಿ ಓದಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರೂ, ಆದರೆ ಬರೆಯಲು ಹೇಳಿದಾಗ ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದಾಗಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬರವಣಿಗೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೋ ಒಂದು ಕಡೆ ಭಯ, ಸಂಕೋಚ ಮತ್ತು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದ ಕೊರತೆ ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿನ ಈ ಭಯವನ್ನು ತೊಡೆದುಹಾಕಲು ನಾನು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸೃಜನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಬರವಣಿಗೆಯ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುವಂತಹ ಪರಿಸರ ಹಾಗೂ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

ಮೊದಲ ಹಂತವಾಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪ್ರಸ್ತುತ ಬರವಣಿಗೆಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡಿದೆ. ಆಗ ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕೇವಲ ಪದಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗುರುತಿಸಬಲ್ಲರು, ಕೆಲವರು ಎರಡು ಅಥವಾ ಮೂರು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆಯಬಲ್ಲರು ಮತ್ತು ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಣ್ಣ ಪ್ರಾರಂಭಗಳನ್ನು ಬರೆಯಬಲ್ಲರು ಎಂಬ ಅಂಶ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂತು. ಬಹುತೇಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ಬರೆಯಲು ಹಣಗಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡ ನಂತರ, ತರಗತಿಯ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಒಂದು ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದೆ. ಯಾವುದೇ ಲಿಖಿತ ಪಠ್ಯದ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕೇವಲ ನಕಲು ಮಾಡುವುದು ನನಗಿಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಇಂತಹ ಅಭ್ಯಾಸವು ವ್ಯರ್ಥ ಶ್ರಮವಾಗಿದ್ದು, ಮಕ್ಕಳ ಸ್ವತಂತ್ರ ಆಲೋಚನಾ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು

ತಾವೇ ಸ್ವತಃ ಯೋಚಿಸಿ ಬರೆದಾಗ ಮಾತ್ರ ಸಹಜವೂ ಮತ್ತು ಸೃಜನಶೀಲವೂ ಆದ ಬರವಣಿಗೆ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯ.

ಆರಂಭದಲ್ಲಿ, ಒಂದನೇ ಮತ್ತು ಎರಡನೇ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲು ಮತ್ತು ಬಣ್ಣ ತುಂಬಲು ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಅವಕಾಶ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಇಂತಹ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಚಿತ್ರಗಳ ಕುರಿತು ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಚರ್ಚೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾಯಿತು. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ, ಪದಗಳ ಗುರುತಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ಕೌಶಲಗಳ ಮೇಲೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಕಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಕವಿತೆಗಳ ಮೂಲಕ ಆಲಿಸುವ ಹಾಗೂ ಮಾತನಾಡುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು; ಇದು ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮುಕ್ತವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲು ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಿತು. ಮೂರನೇ ತರಗತಿಯಿಂದ ಐದನೇ ತರಗತಿಯವರೆಗಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅವರವರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಲಾಯಿತು. ಕಥೆ-ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಓದುವುದು, ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಕಥೆ ಕಟ್ಟುವುದು ಹಾಗೂ ಯಾವುದಾದರೂ ಘಟನೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಸಂಗಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆಳವಾಗಿ ಯೋಚಿಸುವಂತಹ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಶಾಲೆಯ ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಪುಸ್ತಕಗಳು, ಸ್ಥಳೀಯ ಕಥೆಗಳು, ಕವಿತೆಗಳು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸ್ವಂತ ಬರಹಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು 'ಭಾಷಾ-ಸಮ್ಮುದ್ಧ ವಾತಾವರಣ' ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು. ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳ ಕುರಿತು ಸಂವಾದ ನಡೆಸುವ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸುವಂತೆ, ತಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಮೌಖಿಕವಾಗಿ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತರುವ ಉತ್ಸಾಹ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲಾಯಿತು.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಮೌಖಿಕವಾಗಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಾಗ, ಅವರಿಗೆ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವ ಕೆಲಸ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಅವರು ಯಾವ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯಲು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಅವರನ್ನೇ ಕೇಳಲಾಯಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು "ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಸು ಕರು ಹಾಕಿದಾಗ," "ನಾನು ಭಯಪಡುವ ವಿಷಯಗಳು," "ನಾನು ಸೈಕಲ್‌ನಿಂದ ಬಿದ್ದು ಗಾಯಗೊಂಡಾಗ," "ಆಟವಾಡುವಾಗ ಜಗಳವಾಯಿತು," "ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ನೆನದ," "ಅಮ್ಮ ನನ್ನ ಜಡೆ ಹೆಣೆದಳು," "ನಾನು ಹೊಸ ಫ್ರಾಕ್ ಧರಿಸಿದೆ," "ನಮ್ಮ ಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ನಾಯಿ ಮರಿ ಹಾಕಿತು," "ಸಂತೆ ಅಥವಾ ಜಾತ್ರೆ" ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡಿದರು ಮತ್ತು ಬರೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಪ್ರತಿ ವಾರವೂ ಇಂತಹ ಬರವಣಿಗೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು

ಮಾಡಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಬರೆಯಲು ಆರಂಭಿಸಿದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕ್ರಮೇಣ ಹೆಚ್ಚಿನ ಉತ್ಸಾಹ ತೋರಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇನ್ನೂ ಕಲಿಯುವ ಹಂತದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಚಿತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮೌಖಿಕ ಚರ್ಚೆಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಸಂವಾದಗಳು ಅವರನ್ನೂ ಬರವಣಿಗೆಯತ್ತ ಸಾಗಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದವು.

ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕಾಗುಣಿತ ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರ ದೋಷಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಾನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನ ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ಕಠಿಣ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ನಿರುತ್ಸಾಹಗೊಳ್ಳಬಾರದು ಎಂಬುದು ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಬದಲಿಗೆ, ಸಾಮಾನ್ಯ ತಪ್ಪುಗಳ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಆಟದಂತೆ ಸರಿಪಡಿಸುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದೆವು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಬರಹದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಹುಡುಕುವ ಬದಲು, ಬೇರೊಬ್ಬರ ಬರಹದಲ್ಲಿನ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ದೋಷಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಮೂಲಕ ಕಲಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಯಾವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಯಾವ ರೀತಿಯ ನೆರವಿನ ಅಗತ್ಯವಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನಾನು ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳು ಮಕ್ಕಳ ಬರವಣಿಗೆಯ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಪ್ರತಿ ಮಗುವಿನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಕಡತವನ್ನು (ಪೋರ್ಟ್‌ಫೋಲಿಯೋ) ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ, ಅವರ ಬರಹಗಳ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಅವರ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದು ನನಗೆ ಸುಲಭವಾಯಿತು. ಮಕ್ಕಳು ಕೂಡ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಬರಹಗಳನ್ನು ಆ ಕಡತದಲ್ಲಿ ನೋಡಿ, ಓದಿ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿ ಬಹಳ ಸಂಭ್ರಮಿಸಿದರು.

ನಾನಿಲ್ಲಿ ಖಿಲೇಂದ್ರ ಎಂಬ ಮೂರನೇ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಬರವಣಿಗೆಯ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದು ಕಷ್ಟಕರವಾಗಿತ್ತು. ಅವನಿಗೆ ಅಕ್ಷರಗಳು, ಸ್ವರಚಿಹ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು ಕಾಗುಣಿತದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿದ್ದವು. ಅವನ ಶಬ್ದಭಂಡಾರವೂ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕೇವಲ ಎರಡು ಅಥವಾ ಮೂರು ಸಾಲುಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಬರೆಯಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದ. ಒಮ್ಮೆ ನಾನು 'ಟ್ರಾಫಿಕ್ ಚಿಹ್ನೆಗಳು' ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯಲು ಹೇಳಿದಾಗ, ಅವನು "ಕೆಂಪು ದೀಪದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕು, ಹಸಿರು ದೀಪದಲ್ಲಿ ಹೋಗಬೇಕು" ಎಂದಷ್ಟೇ ಬರೆದಿದ್ದ. ಅದರ ಹೊರತಾಗಿ ಬೇರೇನೂ ಬರೆಯಲು ಅವನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಆ ವಿಷಯವು ಅವನ ಅನುಭವದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಮೀರಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ ಬರೆಯಲು ಕಷ್ಟವಾಯಿತು ಎಂಬುದು ನನಗೆ ಆನಂತರ ಅರಿವಾಯಿತು.

ಕೆಲವು ತಿಂಗಳುಗಳ ಬಳಿಕ, ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಓರ್ವ ಎಂಬ ಬಾಲಕಿಯ ಜನ್ಮದಿನವನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾಯಿತು. ಆಕೆಯ ಪೋಷಕರು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಊಟಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಅತಿಥಿಗಳಿಗೆ ರುಚಿಕರವಾದ ಅಡುಗೆಯನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಅನುಭವವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, "ಓರ್ವ ಜನ್ಮದಿನದಂದು ನಾವು ಏನು ಮಾಡಿದೆವು?" ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯಲು ನಾನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದೆ. ಮಕ್ಕಳ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಖಿಲೇಂದ್ರನ ಲೇಖನವು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿತು. ಅದು ಅವನ ಆಲೋಚನೆಗಳು, ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಮತ್ತು ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ; ವ್ಯಾಕರಣ, ಶಬ್ದಭಂಡಾರ ಹಾಗೂ ವಾಕ್ಯ ರಚನೆಯ ಕುರಿತಾದ ಅವನ ಸುಧಾರಿತ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನು ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದ:

"ಇಂದು ನಾವು ಓಜಲ್ ಜನ್ಮದಿನವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದೆವು. ಇಂದು ನಾವು ಬಹಳಷ್ಟು ತಿಂದೆವು, ಸಮೋಸಾಗಳನ್ನು ಸವಿದೆವು ಮತ್ತು ತುಂಬಾ ಮೋಜು ಮಾಡಿದೆವು. ನಂತರ ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದೆವು, ಬಳಿಕ ಓದಲು ಕುಳಿತೆವು. ನಾವು ಸಾಕಷ್ಟು ಪಾಯಸ ಮತ್ತು ಪೂರಿಗಳನ್ನು ತಿಂದೆವು. ನಾವು ಉಡುಗೊರೆಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟೆವು. ಆನಂತರ ಜನ್ಮದಿನದ ಸಂಭ್ರಮ ಮುಗಿಯಿತು. ನಮಗೆ 'ರಿಟರ್ನ್ ಗಿಫ್ಟ್' ಕೂಡ ನೀಡಲಾಯಿತು. ನಾನು ಸಮೋಸಾ, ಜಿಲೇಬಿ, ಪಾಯಸ ಮತ್ತು ಪೂರಿಗಳನ್ನು ತಿಂದೆ.

ನಮಗೆ ಉಡುಗೊರೆಯಾಗಿ ಪೆನ್ನುಗಳು ಮತ್ತು ಚಾಕೋಲೆಟ್‌ಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು."

ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ, ಖಿಲೇಂದ್ರ ತನ್ನ ಬರಹದಲ್ಲಿ ಪೆನ್ನಿಲ್, ಸಮೋಸಾ, ಕೇಕುಗಳಂತಹ ಕೆಲವು ಪದಗಳ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಚಿತ್ರವನ್ನೇ ಬಿಡಿಸಿ ತನ್ನ ಭಾವನೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದ.

ಮೌಖಿಕ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಭಾಷಾ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಅವರಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವ ಉತ್ಸಾಹ ಮೂಡಿಸುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಅವರ ಸ್ವತಂತ್ರ ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನೂ ಮೆರುಗುಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಈ ಉದಾಹರಣೆಯಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು. ಆರಂಭಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಲೇಖನಗಳಿಗಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಸ್ವಂತ ಅನುಭವ ಆಧಾರಿತ ವಿಷಯಗಳನ್ನೇ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಪೂರಕವಾದ ಪರಿಸರವನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಅವಶ್ಯಕ. ಈ ಬದಲಾವಣೆಯು ಕೇವಲ ಪದ ಅಥವಾ ವಾಕ್ಯಗಳ ರಚನೆಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರದೆ, ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಬರವಣಿಗೆಯ ಮೂಲಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸುವಂತಿರಬೇಕು.

ತರಗತಿಯ ಬಹುತೇಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆ ಕಂಡುಕೊಂಡರು. ಕೆಲವರು ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲು ಶುರುಮಾಡಿದರೆ, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಕಥೆಗಳಾಗಿ ರೂಪಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಈ ಪ್ರಯತ್ನವು ಸಾಕಷ್ಟು ಸವಾಲು ಮತ್ತು ಸಂಘರ್ಷಗಳಿಂದ ಕೂಡುತ್ತಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಮರೆಯಬಾರದು.

ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಅರ್ಧಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟಾಗ, ಮರುದಿನ ಅದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲು ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಿಂದಿನ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಮರೆಯುವುದು ಅಥವಾ ವಿಷಯದ ಮೇಲಿನ ಆಸಕ್ತಿ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಕೆಲವರಿಗೆ ವಾಕ್ಯರಚನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಕಾದರೆ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಸೀಮಿತ ಶಬ್ದಭಂಡಾರದ ಮಿತಿ ಇತ್ತು. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀಗಿಸಲು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಪಟಗಳ ಕಲಿಕಾ ಪರಿಸರವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದೆವು. ಮಕ್ಕಳ ಮೌಖಿಕ ಭಾಷೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಆಸಕ್ತಿ ಮೂಡಿಸಲು, ಗ್ರಂಥಾಲಯದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಓದುವ ಮತ್ತು ಬರೆಯುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ತೊಡಗಿಸಲಾಯಿತು.

ಯಾವುದನ್ನು ನಾವು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತೇವೆಯೋ ಮತ್ತು ಯಾವುದನ್ನು ಮಾತನಾಡುತ್ತೇವೆಯೋ, ಅದನ್ನು ಬರೆಯಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿದೆ ಎಂಬ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಬರವಣಿಗೆಯು ಮೂಡಿಸಬಲ್ಲದು. ಯಾವಾಗ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಲಾಯಿತೋ, ಅವರ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಆಲಿಸಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲಾಯಿತೋ, ಆಗ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಬರಹವು ಹೊರೆಯಾಗಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ; ಬದಲಿಗೆ, ಅದು ಅವರ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ತಳಹದಿಯಾಯಿತು. ನಾನೀಗ ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಕೇವಲ ಒಂದು ಕೌಶಲ್ಯವೆಂದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಓದುಗರಿಗೆ ನಮ್ಮ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಲುಪಿಸುವ ಸಂವಹನದ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಧನವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತೇನೆ. ಯಾವಾಗ ಮಗುವೊಂದು ತನ್ನ ಕಲ್ಪನೆ, ಅನುಭವ ಮತ್ತು ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಕಾಗದದ ಮೇಲೆ ಇಳಿಸಬಲ್ಲದೋ, ಆಗ ಅದು ಓದುಗರ ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಆಂತರಿಕ ಜಗತ್ತನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಡಬಲ್ಲದು. ಬರವಣಿಗೆಯ ಕ್ರಿಯೆಯು ಸಾರ್ಥಕವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದೇ ಅಂತಹ ಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ.

— ದೀಕ್ಷಾ ಸೂರ್ಯವಂಶಿ, ಮುಖ್ಯ ಶಿಕ್ಷಕರು, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆ, ರಾಮನಗರ, ಸರ್ಗುಜಾ, ಛತ್ತೀಸ್ ಗಢ.

ಅಮೂರ್ತ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಲು ಬೋಧನಾ ಕಲಿಕಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಬಳಕೆ

ರಾಜೇಂದ್ರ ಕುಮಾರ್ ಕುಮಾವತ್

ರಾಜಸಮಂದ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ದೇವಗಢ ತಹಸಿಲ್‌ನ 'ದಲಾ ಕಾ ಖೇಡಾ' ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದ ಶಾಲೆಗೆ ನಾನು ಶಿಕ್ಷಕನಾಗಿ ನಿಯುಕ್ತಿಗೊಂಡಿದ್ದೆ. ಮೊದಲ ದಿನವೇ, 6ನೇ ತರಗತಿಯ 28 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಪಾಠ ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಬಿಡಿ, ಹತ್ತು ಮತ್ತು ನೂರರ ಸ್ಥಾನ ಬೆಲೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಶುರು ಮಾಡಿದೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ, ನಾನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪೂರ್ವ ಜ್ಞಾನ ಅಥವಾ ಕಲಿಕೆಯ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸದೆಯೇ ನೇರವಾಗಿ ಬೋಧನೆಗೆ ಇಳಿದಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ, ಕೆಲವರನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಬಹುತೇಕರಿಗೆ ವಿಷಯವೇ ಅರ್ಥವಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ನನಗರಿವಾಯಿತು.

ಬೋಧನೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಒಂದು ವಿಷಯ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂತು: ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಎಣಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಸಂಕಲನ, ವ್ಯವಕಲನ, ಗುಣಾಕಾರ, ಭಾಗಾಕಾರದಂತಹ ಲೆಕ್ಕಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಹೆಚ್ಚಿನವರಿಗೆ ಅವುಗಳ ಮೂಲ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಆಳವಾದ ಅರಿವಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಗ್ರಹಿಕೆಯ ಕೊರತೆಯಿಂದಾಗಿ ಅವರು ಕೂಡಿಸುವ ಮತ್ತು ಕಳೆಯುವ ಲೆಕ್ಕಗಳಲ್ಲಿ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಲೆಕ್ಕಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿ ಹೀಗಿತ್ತು:

76 + 67	29 + 38	7 - 3	135 - 78
1313	517	4	63

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ದಶಕ ಪಡೆಯುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲದ ವ್ಯವಕಲನದ ಲೆಕ್ಕಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಬಿಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ದಶಕ ಪಡೆಯಬೇಕಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಬಂದಾಗ ತೊಂದರೆ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವರು ಕೂಡಿಸುವಾಗ ಹತ್ತರ ಸ್ಥಾನದಿಂದಲೇ ಶುರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಬಿಡಿ ಮತ್ತು ಹತ್ತರ ಸ್ಥಾನದ ಅಂಕಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಕೂಡಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು (ಉದಾಹರಣೆಗೆ 6+7=13 ಮತ್ತು 7+6=13 ಎಂದು ಬರೆದು 1313 ಎಂಬ ತಪ್ಪು ಉತ್ತರ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು).

ನಾನು ಮೊದಲು ಲೆಕ್ಕದ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ನಂತರ, ನಾನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಆತುರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ನನಗನ್ನಿಸಿತು. ಏಕೆಂದರೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ಮೂಲಭೂತ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸುವವರೆಗೆ, ಗಣಿತದ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಲು ಮುಂದಾಗುವುದು ಅರ್ಥಹೀನ. ಹಾಗಾಗಿ, ನಾನು ಮೊದಲು ಬಿಡಿ, ಹತ್ತು ಮತ್ತು ನೂರರ ಸ್ಥಾನ ಬೆಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕಲಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು

ಚಿತ್ರ 1: ಬೋಧನಾ ಕಲಿಕಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕಲಿಯುತ್ತಿರುವ ಮಕ್ಕಳು.

ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಾನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನವು ಅವರಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತಲುಪುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ನನಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು.

ಬೋಧನಾ ಕಲಿಕಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಕಲಿಕೆ

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಮೂರ್ತ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು, ನಾನು ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಸ್ಪರ್ಶಿಸಬಹುದಾದ ಅಥವಾ ಮೂರ್ತವಾದ ಬೋಧನಾ-ಕಲಿಕಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆ. ಸುಲಭವಾಗಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಾವಾಗಿಯೇ ಅವುಗಳನ್ನು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಳಸಬಹುದಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಳಸುವುದು ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಸಹಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಸ್ವತಃ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಕಲಿತಾಗ, ಕಲಿಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ನನ್ನ ಅನುಭವ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಹೀಗಾಗಿ, ನಾನು ಬೆಂಕಿಪೊಟ್ಟಣದ ಕಡ್ಡಿಗಳು, ಒಣಕಡ್ಡಿಗಳು, ಹೂವುಗಳು, ಬಾಟಲಿಗಳ ಮುಚ್ಚಳಗಳು ಮತ್ತು ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಬಿಡಿ, ಹತ್ತು ಹಾಗೂ ನೂರರ ಸ್ಥಾನಗಳ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಮೂರ್ತ ಅನುಭವದಿಂದ ಅಮೂರ್ತ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳೆಡೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಲು "ಏಕಲವ್ಯ, ಭೋಪಾಲ್" ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ 'ಡೈನ್ಸ್ ಬ್ಯಾಕ್ಸ್'ನಂತಹ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಂಡೆ.

ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲಿಗೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬೆಂಕಿಪೊಟ್ಟಣದ ಕಡ್ಡಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು 1 ರಿಂದ 50 ರವರೆಗೆ, 100 ರವರೆಗೆ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಎಣಿಸಲು ಇದು ಅತಿ ಅಗತ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಮೂರ್ತ ಅನುಭವದಿಂದ ಅಮೂರ್ತ ಅಥವಾ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಬರವಣಿಗೆಯತ್ತ ಸಾಗುವಾಗ ಈ 'ಕಡ್ಡಿ ಮತ್ತು ಕಟ್ಟು' ವಿಧಾನವು ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ, 1000 ರವರೆಗಿನ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎಣಿಸಲು ಮತ್ತು ಬರೆಯಲು ಈ ವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ಪಷ್ಟ ಹಾಗೂ ಸಮಯ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಕಡ್ಡಿ ಮತ್ತು ಕಟ್ಟುಗಳ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಚಿತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ (ನೋಟ್ ಬುಕ್‌ನಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸುವ ಮೂಲಕ) ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಬರೆಯುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಮುಖ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಪ್ರತಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ 40 ರಿಂದ 50 ಬೆಂಕಿಪೊಟ್ಟಣದ ಕಡ್ಡಿ ಅಥವಾ ಒಣಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಎಣಿಸುತ್ತಾ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಇಡಲು ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೂ ಒಂದೊಂದೇ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ '1' ಎಂದು ಎಣಿಸಿ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟರು. ನಂತರ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ '2' ಎಂದು ಎಣಿಸಿದರು. ಇದೇ ರೀತಿ 9 ಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಇಡುವವರೆಗೆ ಎಣಿಕೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು. ರಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವ ಈ 9 ಕಡ್ಡಿಗಳು ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾಗಿ ಇರುವುದರಿಂದ, ಇವುಗಳನ್ನು 'ಬಿಡಿ'ಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲಾಯಿತು. ನಂತರ ಎಣಿಕೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ, 9 ಕಡ್ಡಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿದಾಗ ಅದು "10 ಕಡ್ಡಿಗಳು" ಆಯಿತು. ಬಳಿಕ ಆ 10 ಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಸಿ ಒಂದು ಕಟ್ಟು ಮಾಡಲು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಈ ಹತ್ತು ಕಡ್ಡಿಗಳ ಗುಂಪನ್ನು 'ಹತ್ತರ ಕಟ್ಟು' ಎಂದು ಕರೆದವು. ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು, "ಹತ್ತರ ಒಂದು ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ 10 ಬಿಡಿ ಕಡ್ಡಿಗಳಿರುತ್ತವೆ" ಎಂದು ಬಹಳ ಸುಲಭವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದನು.

ಮರುದಿನ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮನೆ ಅಥವಾ ನೆರೆಹೊರೆಯಿಂದ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ತರಲು ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ವಿಧದ ಹತ್ತು ವಸ್ತುಗಳು ಇರಬೇಕು ಎಂಬುದು ನಿಯಮವಾಗಿತ್ತು. ಮರುದಿನ ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ 10 ಹಣಬೊಟ್ಟುಗಳಿರುವ ಒಂದು ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಂದು, "ಇದು ಹತ್ತು ಬೊಟ್ಟುಗಳ ಒಂದು ಸೆಟ್!" ಎಂದು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಹೇಳಿದನು. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ 10 ಮಾತ್ರೆಗಳಿದ್ದ ಒಂದು ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು

ತಂದಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಅದನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತೋರಿಸುತ್ತಾ, "ನನ್ನ ತಂದೆ ಪ್ರತಿದಿನ ಒಂದು ಮಾತ್ರೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾದರೆ, ಒಂದು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಅವರಿಗೆ ಇಂತಹ ಎಷ್ಟು ಪಟ್ಟಿಗಳು ಬೇಕಾಗುತ್ತವೆ?" ಎಂದು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಈ ರೀತಿಯ ಸಕ್ರಿಯ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಗಣಿತವನ್ನು ಅವರ ದೈನಂದಿನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಪರ್ಕಿಸುವುದು, ಅವರ ಆಲೋಚನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಸಕ್ರಿಯಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನನ್ನ ನಂಬಿಕೆ ಇದರಿಂದ ಇನ್ನಷ್ಟು ದೃಢವಾಯಿತು.

1 ರಿಂದ 9 ರವರೆಗೆ ಎಣಿಸುವುದು ಸುಲಭ, ಆದರೆ ಸಂಖ್ಯೆಗಳು ದೊಡ್ಡದಾದಂತೆ ಎಣಿಕೆಯು ಕಷ್ಟಕರವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಬಿಡಿಗಳ ನಂತರ 10 ಬಿಡಿಗಳು ಸೇರಿದರೆ ಒಂದು 'ಹತ್ತು' (ದಶಕ) ಆಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು 10 ಹತ್ತುಗಳು ಸೇರಿದರೆ ಒಂದು 'ನೂರು' (ಶತಕ) ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಅರಿವು ಮೂಡಿದಾಗ, ದೊಡ್ಡ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎಣಿಸಲು ಮತ್ತು ಗಣಿತದ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಂಖ್ಯೆ 1 ರಿಂದ 9 ರವರೆಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬಿಡಿ ವಸ್ತುಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ವಸ್ತು ಸೇರಿದಾಗ ಅವು 10 ರ ಒಂದು ಗುಂಪಾಗುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, 48 ಎಂಬ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಬಹುದು:

ಹತ್ತರ ಸ್ಥಾನ (ದಶಕ)	ಬಿಡಿ ಸ್ಥಾನ (ಬಿಡಿಗಳು)
4 ಕಟ್ಟುಗಳು 	8 ಕಡ್ಡಿಗಳು

ಹತ್ತು ವಸ್ತುಗಳಿರುವ ಕಟ್ಟು ಇರುವ ಸ್ಥಾನವನ್ನು 'ಹತ್ತರ ಸ್ಥಾನ' ಎಂದು ಮತ್ತು ಉಳಿದ ಬಿಡಿ ಕಡ್ಡಿಗಳಿರುವ ಸ್ಥಾನವನ್ನು 'ಬಿಡಿ ಸ್ಥಾನ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. 48 ರಲ್ಲಿ ಹತ್ತರ ನಾಲ್ಕು ಕಟ್ಟುಗಳಿವೆ ಮತ್ತು 8 ಬಿಡಿ ಕಡ್ಡಿಗಳಿವೆ. ಇದನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಸೂತ್ರದಂತೆ ವಿವರಿಸಬಹುದು:

$$\text{4 ಕಟ್ಟುಗಳು} + \text{8 ಕಡ್ಡಿಗಳು} = 48$$

$$4 \times 10 + 8 = 48$$

ಅಂದರೆ: (ಹತ್ತರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ಕಟ್ಟುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ $\times$ ಒಂದು ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿರುವ ಕಡ್ಡಿಗಳು) + ಬಿಡಿ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ಕಡ್ಡಿಗಳು = ಒಟ್ಟು ಕಡ್ಡಿಗಳು.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಡಿ-ಹತ್ತರ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ, ನೂರರ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಮೇಲೆ ಕೆಲಸ ಆರಂಭಿಸಿದೆವು. ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಾ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು 10 ಕಡ್ಡಿಗಳಂತೆ ಒಟ್ಟು 10 ಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಈ ಹತ್ತೂ ಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಸಿ 'ನೂರರ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕಟ್ಟು' ರಚಿಸಲು ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಇದರ ನಂತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಬಿಡಿ, ಹತ್ತು ಮತ್ತು ನೂರರ ಸ್ಥಾನಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧದ ಕುರಿತು ವಿವರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿದರು.

ನಾನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮುಂದೆ 148 ಎಂಬ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಇರಿಸಿದೆ. 148 ರ ಪೈಕಿ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು 48 ರವರೆಗಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ನಿಖರವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. 4 ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ 40 ಆಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ 10 ರ 4 ಕಟ್ಟುಗಳಿವೆ ಹಾಗೂ ಬಿಡಿ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ 8 ವಸ್ತುಗಳಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ಈಗ ವಿಷಯವು 1 ಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ಆಗ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೊಬ್ಬ ಯೋಚಿಸಿ ಹೇಳಿದ, "ಇದು ಒಂದು ನೂರು ಆಗಿದೆ, ಅಂದರೆ 100". ಆಗ ಇನ್ನೊಬ್ಬ, 100 ಹೇಗಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದ. ಆಗ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ, "ಹೌದು, ತಲಾ ಹತ್ತರ, ಹತ್ತು ಕಟ್ಟುಗಳು ಒಟ್ಟಾಗಿ 100 (ನೂರು) ರ ಕಟ್ಟು ಆಗುತ್ತದೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ನೂರರ ಸ್ಥಾನ	ಹತ್ತರ ಸ್ಥಾನ	ಬಿಡಿ ಸ್ಥಾನ
1 ಕಟ್ಟು 	4 ಕಟ್ಟುಗಳು 	8 ಕಡ್ಡಿಗಳು

ಹತ್ತರಿಂದ 10 ರ ಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದಾಗ 10 ಕಟ್ಟುಗಳ ಗುಂಪನ್ನು (ಸಂಖ್ಯೆ 100) ನೂರರ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಅಂದರೆ 100 ರ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕಟ್ಟು ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ವರ್ಗಾಯಿಸಿ ನೂರರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. 1 ಕಟ್ಟು=100, 2 ಕಟ್ಟು=200, ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನೂರರ ಕಟ್ಟು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಬಿಡಿ, ಹತ್ತು, ನೂರರ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಪಕ್ಕಗೊಳಿಸಲು ಮತ್ತಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದೆವು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು 242 ಅನ್ನು ಕಡ್ಡಿಗಳಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಿದರಲ್ಲದೆ, ಬಳಿಕ ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ನೋಟ್ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಬೋರ್ಡಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಬರೆದರು.

$$2 \times 100 + 4 \times 10 + 2 = 200 + 40 + 2 = 242$$

ಬೆಂಕಿಪೊಟ್ಟಣದ ಕಡ್ಡಿಗಳ ಬದಲಿಗೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಬಿಡಿ, ಹತ್ತು ಮತ್ತು ನೂರರ ಸ್ಥಾನ ಬೆಲೆಗಳ

ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದು. ಇದನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ವಿವರಿಸಬಹುದು:

$$(ನೂರರ ಕಟ್ಟುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ \times 100) + (ಹತ್ತರ ಕಟ್ಟುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ \times 10) + ಬಿಡಿ ವಸ್ತುಗಳು = ಒಟ್ಟು ವಸ್ತುಗಳು$$

ಒಮ್ಮೆ ಈ ಮೂಲಭೂತ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಮೂಡಿದ ಮೇಲೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಂಕಲನ ಅಥವಾ ವ್ಯವಕಲನದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಸುಲಭವಾದವು. ಅವರ ಗಣಿತದ ಕೌಶಲ್ಯಗಳು ಭದ್ರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿದವು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈಗ ನೂರರ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಸಾವಿರದವರೆಗಿನ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಓದಲು, ಗುರುತಿಸಲು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಗಣಿತದ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ನನ್ನ ಅನುಭವದ ಪ್ರಕಾರ, ಪಠ್ಯಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ಇಂತಹ ಮೂರ್ತ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು (TLMs) ಬಳಸಿ ಬೋಧಿಸಿದಾಗ, ಎಂತಹ ಕ್ಷಿಪ್ರ ವಿಷಯವೂ ಸರಳ ಮತ್ತು ಆಸಕ್ತಿದಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಕಲಿಕೆಯು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘಕಾಲ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಗಣಿತದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಲ್ಲದೆ, ಅವರಲ್ಲಿ ಗಣಿತದ ಕುರಿತಾಗಿರುವ ಭಯವೂ ದೂರವಾಗುತ್ತದೆ.

— ರಾಜೇಂದ್ರ ಕುಮಾರ್, ಶಿಕ್ಷಕರು, ಸರ್ಕಾರಿ ಬಾಲಕಿಯರ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ, ಆಮೇಟ್, ರಾಜಸಮಂದ್, ರಾಜಸ್ಥಾನ.

ಓದುಗರ ಅನಿಸಿಕೆ

ವಿಜ್ಞಾನ ಬೋಧನೆಯನ್ನು ಆಸಕ್ತಿದಾಯಕ ಮತ್ತು ಆನಂದದಾಯಕವಾಗಿಸಿ

'ಪಾರಶಾಲಾ' (ಒಳಗು-ಹೊರಗು) ಪತ್ರಿಕೆಯ 23ನೇ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಅಮೃತಾ ಮಸೀಹ ಅವರ 'ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದು' ಎಂಬ ಲೇಖನವು, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ವಿವಿಧ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತದೆ. ತರಗತಿಯ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿರುವ ಈ ಲೇಖನವು, ಪ್ರಯೋಗಾತ್ಮಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು, ಸೃಜನಶೀಲ ಕಲಿಕೆಯ ವಾತಾವರಣ ಮತ್ತು ನಿಜ ಜೀವನದ ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟುಹಾಕುವ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಭಯವಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಇದು ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುತ್ತದೆ. ವಿಜ್ಞಾನ ಶಿಕ್ಷಕರು, ತರಬೇತುದಾರರು ಮತ್ತು ಪ್ರೋಫೆಸರ್‌ರಿಗೆ ಈ ಲೇಖನವು ಬಹಳ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ವಿಜ್ಞಾನದ ಪಠ್ಯವನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಸಕ್ತಿದಾಯಕ ಮತ್ತು ಮೋಜಿನ ವಿಷಯವನ್ನಾಗಿಸಲು ಇಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

- ಹರ್ಷ ಕುಲಕರ್ಣಿ, ಸಹಾಯಕ ಶಾಲಾ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು, ಲೈಜನ್ ಫೈಂಡೇಶನ್ ಸ್ಕೂಲ್, ಸಿಂಗಾಪುರ, ಮಣಿಪುರ

ಸಮನ್ವಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಲೇಖನಗಳು

ಸಮನ್ವಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಕುರಿತ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆಯು ಬಹಳ ಪ್ರಮುಖವಾದ ವಿಷಯವೊಂದನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿರುವ ಲೇಖನಗಳು ಸಮನ್ವಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲು ಇರುವ ಹಲವು ಹಾದಿಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತವೆ. ಮಧು ಕುಶ್ವಾಹ ಅವರ 'ಕೇವಲ ದಾಖಲಾತಿ ಹಂತದಲ್ಲಿ 'ಸಮನ್ವಯ ಶಿಕ್ಷಣ'ವು ಸಾಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ' ಮತ್ತು ವಿಷ್ಣು ಗೋಪಾಲ್ ಅವರ 'ಕಲಿಯಲು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮಾನ ಹಕ್ಕಿದೆ' ಲೇಖನಗಳು ಸಮನ್ವಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತವೆ.

- ಗುಂಡಿಗರೆ ವಿಶ್ವನಾಥ್, ಶಿಕ್ಷಕರು, ಸರ್ಕಾರಿ ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆ, ಸಿಂದಿ, ನಗರಪೇಟೆ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಕರ್ನಾಟಕ

ಲೇಖನದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ನನ್ನ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತೇನೆ

'ಪಾರಶಾಲಾ' ಪತ್ರಿಕೆಯ 24ನೇ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ 'ತರಗತಿಯ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳು ಕಲಿಕೆಗೆ ಮುಖ್ಯ' ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಅರವಿಂದ್ ಕುಮಾರ್ ಸಿಂಗ್ ಅವರು ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. "ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ನಾವು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಸಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಅವರು ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಮೂಡುತ್ತದೆ, ಆಗ ಅವರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನಮಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ" ಎಂಬ ಮಾತು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ, ಕಥೆ ಮತ್ತು ಕವಿತೆಗಳು ಶಿಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ನಡುವೆ ಸಹಜವಾದ ಬಾಂಧವ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತವೆ. ನಾವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಕಿವಿಗೊಡಬೇಕು, ಅವರನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬೇಕು. ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿರುವ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನಾನು ನನ್ನ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ಮತ್ತು ಸ್ವತಃ ನನ್ನ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅನ್ವಯಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ.

- ರಜನಿ, ಶಿಕ್ಷಕರು, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆ, ತಾಜ್‌ಪುರ್, ಬುಲಂದ್ ಶಹರ್, ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ

ಸಮುದಾಯದ ಪಾಲೊಳ್ಳುವಿಕೆಯಿಂದ ಉತ್ತಮ ಶಾಲೆಯ ರೂಪಿಸುವಿಕೆ

'ಪಾರಶಾಲಾ' ಪತ್ರಿಕೆಯ 24ನೇ ಸಂಚಿಕೆಯು 'ಭರವಸೆ ಮೂಡಿಸುವ ಶಿಕ್ಷಕರು' ಅಂಕಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಶಿಕ್ಷಕಿ ಮಮತಾ ಜೈನ್ ಅವರ ಸಂದರ್ಶನವನ್ನು ಓದಿದ ನಂತರ, ಶಾಲೆಯ ಇಡೀ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಸಕಾರಾತ್ಮಕವಾಗಿಸುವಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಕರು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಬಹುದು ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು. ಅವರು ಆಯೋಜಿಸಿದ 'ಬೆಳಗಿನ ಸಭೆ'ಯ (Morning Assembly) ವಿಧಾನ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸೃಜನಶೀಲ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವರು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ 'ರಿಡಿಂಗ್ ಕಾರ್ನರ್' ಮತ್ತು 'ಮುದ್ರಣ ಸಮೃದ್ಧ ಪರಿಸರ'ದಂತಹ (Print-rich environment) ಉಪಕ್ರಮಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಅಲ್ಲದೆ, ದೈಹಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಭಾಗವಾಗಿ ವಿವಿಧ ಕ್ರೀಡೆಗಳನ್ನು ಆಯೋಜಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಮೆಚ್ಚುವಂತಹದ್ದು. ಇದರಿಂದ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಹಾಜರಾತಿ ಮತ್ತು ದಾಖಲಾತಿಯಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹ ಹೆಚ್ಚಳವಾಗಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಇತರ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಸ್ಪೂರ್ತಿದಾಯಕವಾಗಿವೆ. ಶಿಕ್ಷಕರು ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಸಮುದಾಯದ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾ, 'ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಶಾಲೆ ನಿರ್ಮಿಸೋಣ' ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಸಾಕಾರಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

- ಪ್ರದೀಪ್ ಕುಮಾರ್, ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ಫೌಂಡೇಷನ್, ಖರ್ಗೋನ್, ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ

ಲೇಖನ ಮತ್ತು ವೆಬಿನಾರ್‌ಗಳಿಂದ ಎಫ್‌ಎಲ್‌ಎನ್ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ

ನಾನು ನನ್ನ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಗಣಿತ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿಯ ಕುರಿತು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಗುಲ್ಷನ್ ಯಾದವ್ ಅವರು ತಮ್ಮ 'ಬುನಾದಿ ಸಾಕ್ಷರತೆ ಮತ್ತು ಸಂಖ್ಯಾಜ್ಞಾನದ ತಿಳಿವಳಿಕೆ' ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಎಫ್‌ಎಲ್‌ಎನ್‌ನ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಬಹಳ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವಿಷಯದ ಕುರಿತು

ಆಯೋಜಿಸಲಾದ ವೆಬಿನಾರ್ ಕೂಡ ಎಫ್‌ಎಲ್‌ಎನ್ ಎಂದರೇನು ಮತ್ತು ಅದು ಏನನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ ನೀಡಿತು. ಈ ವಿಷಯಗಳು ನಮಗೆ ಬಹಳ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾದವು. ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ಫೌಂಡೇಷನ್‌ನ ಯೂಟ್ಯೂಬ್ ಚಾನೆಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸಂದರ್ಶನಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಈ ಲೇಖನ ಮತ್ತು ವೆಬಿನಾರ್ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಿದವು.

- **ಆಶಿಶ್ ಕೆ. ಕಲ್ಕಿರ್, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ**

ಸಕಾರಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಉತ್ತೇಜನಕಾರಿ ವಾತಾವರಣವೇ ಕಲಿಕೆಗೆ ಪೂರಕ

'ಪಾರಶಾಲಾ' ಪತ್ರಿಕೆಯ ಜೂನ್ ಸಂಚಿಕೆಯ 'ಭರವಸೆ ಮೂಡಿಸುವ ಶಿಕ್ಷಕರು' ಅಂಕಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ, ಶಿಕ್ಷಕಿ ಮಮತಾ ಜೈನ್ ಅವರೊಂದಿಗಿನ 'ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಶಾಲೆ ನಿರ್ಮಿಸೋಣ' ಎಂಬ ಸಂದರ್ಶನವು ನನಗೆ ಬಹಳ ಇಷ್ಟವಾಯಿತು. ಸಕಾರಾತ್ಮಕವಾದ, ಸಹಕಾರ ನೀಡುವ ಮತ್ತು ಉತ್ತೇಜನಕಾರಿ ವಾತಾವರಣವು ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಇದು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುವ-ಕಲಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಕೇವಲ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗದೆ ಟಿಎಲ್‌ಎಂಗಳು, ಆಟಗಳು, ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಮತ್ತು ಇತರ ಅನುಭವ ಆಧಾರಿತ ವಿಧಾನಗಳ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸುತ್ತದೆ. ಬೆಳಗಿನ ಸಭೆ, ಮುದ್ರಣ ಸಮ್ಮದ್ಧ ಪರಿಸರ ಮತ್ತು ರೀಡಿಂಗ್ ಕಾರ್ನರ್‌ಗಳು ಎಷ್ಟು ಅವಶ್ಯಕ ಎಂಬುದನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ಇಲ್ಲಿ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಂವಾದವು ನಮ್ಮ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಮಾಡಬಹುದಾದ ಸುಧಾರಣೆಗಳಿಗೆ ದಾರಿದೀಪದಂತಿದೆ.

- **ಕೃಷ್ಣದೇವ್ ರಾಯ್, ಶಿಕ್ಷಕರು, +2 ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ, ಬಲಿಹಾರ್, ಸಿಮ್ರಿ, ಬಕ್ಸರ್, ಬಿಹಾರ**

ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯದ ಸಹಭಾಗಿತ್ವದಿಂದ ಶಾಲೆಯ ಪುನರುಜ್ಜೀವನ

ಎಂ. ವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕೆ. ಗಾಂಧಿಮತಿ ಅವರು ಬರೆದ 'ಒಂದು ಶಾಲೆಯ ಪರಿವರ್ತನೆ' ಎಂಬ ಲೇಖನವು ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯದ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆಯಿಂದ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸಬಹುದು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಮುಜ್ಜಿಹೋಗುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪುದುಕುಪ್ಪಂನ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯು ಇಂದು ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಉತ್ತಮ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿರುವುದು ಸ್ಪೂರ್ತಿದಾಯಕ. ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಸಾಧಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ಭರವಸೆಯನ್ನು ಈ ಲೇಖನ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಶಾಲೆ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯದ ನಡುವೆ ನಿರಂತರ ಸಂಪರ್ಕ ಏರ್ಪಡಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದು, ಇದನ್ನು ಕೇವಲ ಕಠಿಣ ಪರಿಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಸಮರ್ಪಣಾ ಭಾವದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಸಬಹುದು ಎಂದು ಈ ಲೇಖನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

- **ಬಬಿತಾ ಕುಮಾರಿ, ಶಿಕ್ಷಕರು, ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಾಲೆ, ಬಡ್‌ಕಾ ರಾಜ್‌ಪುರ್, ಬಕ್ಸರ್, ಬಿಹಾರ**

ಅಂಗನವಾಡಿ ಕಾರ್ಯಕರ್ತೆಯರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಮಾದರಿಯಾದ ಲೇಖನ

ರೇಖಾ ಚೌಹಾಣ್ ಅವರು ಬರೆದ 'ಅಂಗನವಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ' ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ, ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿರುವ ಸರಳ ಭಾಷೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಉತ್ಸಾಹ ತುಂಬಿತು. ಮುನಿಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು ಮಳೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಚಪ್ಪಾಳೆ ತಟ್ಟುತ್ತಾ "ಈಗ ಯಾವುದರ ಸಮಯ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ, ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲಾ "ಕಥೆ.. ಕಥೆ.." ಎಂದು ಕೂಗಿದ ಆ ಪ್ರಸಂಗ ಬಹಳ ಆಪ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮಕ್ಕಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಹಂತಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಮತ್ತು ನಿಗದಿತ ವೇಳಾಪಟ್ಟಿಯ ಪ್ರಕಾರ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಇದು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವ-ಸಾಕ್ಷರತೆ, ಸಂಖ್ಯಾಜ್ಞಾನ, ಸಾಮಾಜಿಕ-ಭಾವನಾತ್ಮಕ ವಿಕಸನ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಬಿಡುವಿನ ವೇಳೆಯನ್ನು ಬಹಳ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ಆರಂಭಿಕ ಬಾಲ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣದ (ECE) ಈ ಮಾದರಿ ಕೆಲಸವು ಶ್ಲಾಘನೀಯವಾಗಿದ್ದು, ಇತರ ಅಂಗನವಾಡಿಗಳಿಗೂ ಇದು ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ.

- **ಭಾನು ಪ್ರತಾಪ್, ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ಫೌಂಡೇಶನ್, ಉತ್ತರಕಾಶಿ, ಉತ್ತರಾಖಂಡ್**

ವಿಮರ್ಶೆ ಓದಿದ ನಂತರ ನಮ್ಮ ಶಾಲೆಗೆ 'ರಾಜನ ಮೀಸೆ' ಪುಸ್ತಕ ತರಿಸಿದೆವು

'ಪಾರಶಾಲಾ' ಪತ್ರಿಕೆಯ 24ನೇ ಸಂಚಿಕೆಯ 'ಪುಸ್ತಕಗಳೊಂದಿಗೆ ಸ್ನೇಹ' ಅಂಕಣದಲ್ಲಿ ಜೈಶಂಕರ್ ಚೌಬೆ ಅವರು ಮಾಡಿದ 'ರಾಜನ ಮೀಸೆ' ಪುಸ್ತಕದ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಓದಿದೆ. ಆಶಾ ನೆಹೆಮಿಯಾ ಅವರು ಬರೆದು, ಮಹೇಂದ್ರ ಯಾದವ್ ಅವರು ಅನುವಾದಿಸಿರುವ ಈ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮೀಸೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅತಿಯಾದ ಗರ್ವವಿರುವ ಒಬ್ಬ ರಾಜನಿದ್ದು ಅವನು ತನ್ನ ಮೀಸೆಯನ್ನು ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದವರು ಮೆಚ್ಚಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಾನೆ. ರಾಜನ ಅಹಂಕಾರ ಮತ್ತು ಆಲೋಚನೆ ಇಡೀ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಹಾಸ್ಯ ಮತ್ತು ವಿಡಂಬನೆಯ ಮಿಶ್ರಣ ಕಥೆಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿಸಿದೆ. ಈ ಹೆಸರೇ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಹಿರಿಯರಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲ ಮೂಡಿಸುವಂತಿದೆ. ಈ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಓದಿದಾಗ ನಮಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕಥೆಯನ್ನು ಓದಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ ಉಂಟಾಯಿತು. ಹಾಗಾಗಿ ನಾವು ನಮ್ಮ ಶಾಲೆಯ ಗ್ರಂಥಾಲಯಕ್ಕಾಗಿ ಇತರ ಕೆಲವು ಪುಸ್ತಕಗಳ ಜೊತೆಗೆ 'ರಾಜನ ಮೀಸೆ' ಪುಸ್ತಕವನ್ನೂ ತರಿಸಿದೆವು.

- **ಭಾವನಾ ಬುನ್ಸರ್, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆ, ರೋಟಾಟಾ, ಜೈಪುರ್, ರಾಜಸ್ಥಾನ**

ಲೇಖಕರ ಗಮನಕ್ಕೆ

1. ಮುದ್ರಣದಲ್ಲಿ ಲೇಖನದ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಕೆಳಗೆ ನಿಮ್ಮ ಹೆಸರು ಹೇಗೆ ಇರಬೇಕೋ ಹಾಗೆ ನಿಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.
2. ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಲೇಖನವನ್ನು ವರ್ಡ್ ಡಾಕ್ಯುಮೆಂಟ್ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಳಿಸಿ. ಅದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಬಾಕ್ಸ್, ಬಾರ್ಡರ್ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಇರಬಾರದು. ಲೇಖನವನ್ನು ಪಿಡಿಎಫ್ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಳಿಸಬೇಡಿ.
3. ಲೇಖನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಚಿತ್ರಗಳು ಉತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟದ್ದಾಗಿರಬೇಕು (ಹೈ ರೆಸಲ್ಯೂಶನ್ ಫೋಟೋಗಳು). ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ವರ್ಡ್ ಡಾಕ್ಯುಮೆಂಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸದೇ, ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಈಮೇಲ್‌ಗೆ ಲಗತ್ತಿಸಿ ಕಳಿಸಿ.
4. ಮೂರು ಅಥವಾ ನಾಲ್ಕಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಕಳಿಸಬೇಡಿ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಚಿತ್ರದ ಫೈಲಿಂಗು ಚಿತ್ರ 1, ಚಿತ್ರ 2 - ಹೀಗೆ ಹೆಸರು ಕೊಡಿ. ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಚಿತ್ರವು ಎಲ್ಲಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಆ ಚಿತ್ರದ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಡಿ. ಚಿತ್ರದ ಬಳಕೆಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಕರ ನಿರ್ಧಾರವು ಅಂತಿಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ.
5. ಚಿತ್ರದ ಕೆಳಗೆ ಚಿತ್ರದ ಆಕರವನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ನಮೂದಿಸಿ. ಎಲ್ಲ ಚಿತ್ರಗಳೂ ಕಾಪಿರೈಟ್ ಫ್ರೀ ಆಗಿರಬೇಕು.
6. ಫೋಟೋ ಅನ್ನು ನೀವೇ ತೆಗೆದಿದ್ದರೆ, ಅದನ್ನು ನಮ್ಮ ಪ್ರಕಟಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಧಿಕಾರಿಯ (ಶಿಕ್ಷಕರು ಅಥವಾ ಶಾಲೆ) ಅನುಮತಿ ಪಡೆದಿರಬೇಕು.
7. ಮಕ್ಕಳ ಕ್ಲೋಸ್‌ಅಪ್ ಫೋಟೋಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಮುಖಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುವಂತಹ ಫೋಟೋಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ.
8. ನಿಮ್ಮ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಪುಸ್ತಕ ಅಥವಾ ಲೇಖನದಿಂದ ಆಯ್ದು ಭಾಗವನ್ನು ಬಳಸಿದಾಗ ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬರ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದಾಗ, ಅವರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಹೆಸರುಗಳು ಮತ್ತು ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಇದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನಮೂದಿಸಿ.
9. ಲೇಖನವನ್ನು ನಮಗೆ ಕಳಿಸುವ ಮೊದಲು ಎರಡು ಬಾರಿ ಓದಿ. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ, ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಕಾಗುಣಿತದ ದೋಷಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುವುದೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಹಲವು ಗಣನೀಯ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.
10. ನಿಮ್ಮ ಲೇಖನದೊಂದಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಪರಿಚಯ, ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಪಾಸ್‌ಪೋರ್ಟ್ ಗಾತ್ರದ ಭಾವಚಿತ್ರ, ನಿಮ್ಮ ಇಮೇಲ್ ವಿಳಾಸ, ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಂಚೆ ವಿಳಾಸ ಮತ್ತು ಮೊಬೈಲ್ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿ.
11. ನೀವು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಲೇಖನವು ನೀವೇ ಬರೆದಿರುವ ಲೇಖನವಾಗಿರಬೇಕು. ಸಲ್ಲಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅದು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರಬಾರದು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ನೀವು ಬೇರೆ ಯಾವ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲೂ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ (ಪ್ರಿಂಟ್ ಅಥವಾ ಆನ್‌ಲೈನ್) ಸಲ್ಲಿಸಿರಬಾರದು ಅಥವಾ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೊಂಡಿರಬಾರದು.
12. ಲೇಖನವು ನಮ್ಮನ್ನು ತಲುಪಿದ ತಕ್ಷಣ ಅದರ ಸ್ವೀಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತೇವೆ. ಲೇಖನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ 45 ದಿನಗಳೊಳಗೆ, ಅದು ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿದೆಯೇ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತೇವೆ. ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಸಂಪಾದಕೀಯ ತಂಡದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನಾವು ನಿಮಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತೇವೆ.
13. ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ 2000, 1500 ಮತ್ತು 700 ಪದಗಳ ಲೇಖನಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಬರೆಯುವ ಮೊದಲು, ನೀವು ಎಷ್ಟು ಪದಗಳ ಲೇಖನವನ್ನು ಬರೆಯಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತೀರಿ ಎಂಬುದನ್ನು ನಮೂದಿಸಿ ಮತ್ತು ಲೇಖನವು ಪದ ಮಿತಿಯ ಒಳಗೆ ಇರುವುದನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿ.
14. ಸಂಪಾದಕೀಯ ತಂಡವು ಲೇಖನವನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿದ ಲೇಖನವನ್ನು ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಮೊದಲು ನಿಮಗೆ ಕಳಿಸಲಾಗುವುದು.
15. 'ಪಾರಶಾಲೆ' ಪತ್ರಿಕೆಯು ಹಿಂದಿ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ. ನೀವು ಈ ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಲೇಖನವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬಹುದು.
16. ನೀವು ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಲೇಖನವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದರೂ, ಅದನ್ನು ಅನುವಾದಿಸಿ ಮೂರೂ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗುವುದು

ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿಗಾಗಿ ಇವರನ್ನು ಸಂರ್ಪಿಸಬಹುದು:

ಪ್ರತಿಭಾ (ಹಿಂದಿ): katiyar@azimpremjifoundation.org

ಶೆಫಾಲೀ (ಇಂಗ್ಲಿಷ್): shefali.mehta@apu.edu.in

ರಾಘವೇಂದ್ರ ಹೇರ್ಲೆ (ಕನ್ನಡ): Raghavendra.herle@azimpremjifoundation.org

ಮುದ್ರಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಟಣೆ: ರಿಷಿಕೇಶ್ ಬಿ.ಎಸ್., ಕುಲಸಚಿವರು, ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿಯ ಪರವಾಗಿ,

ಮುದ್ರಣ: ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಮುದ್ರಣಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು

ಪ್ರಕಟಣೆ: ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ, ಸರ್ವೆ ನಂ. 66, ಬೂರುಗುಂಟೆ ಗ್ರಾಮ, ಬಿಕ್ಕನಹಳ್ಳಿ ಮುಖ್ಯ ರಸ್ತೆ,

ಸರ್ಜಾಪುರ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಕರ್ನಾಟಕ 562 125.

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು: ಪ್ರತಿಭಾ ಕಟಿಯಾರ್

Anuvada Sampada

ಅನುವಾದ ಸಂಪದ

ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಸಂಗ್ರಹ

ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಿಂದ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಅನುವಾದಗೊಂಡಿರುವ 2000ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಉನ್ನತ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಮುಕ್ತ ಮತ್ತು ವಿನೂತನವಾದ ಆನ್‌ಲೈನ್ ಸಂಪದ. ವಿಜ್ಞಾನ, ಗಣಿತ, ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನ, ಮಾನವಿಕ, ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಭಾಷಾ ವಿಷಯಗಳ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ಮತ್ತು ಟಿಂಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರ ಪಾಲನ ಕಣಜ.

ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಉಚಿತವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಡೌನ್‌ಲೋಡ್ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಆನ್‌ಲೈನ್ ವೆಬ್‌ಸೈಟ್.

- ಪುಸ್ತಕಗಳು ಮತ್ತು ಪುಸ್ತಕದ ಅಧ್ಯಾಯಗಳು
- ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ನಿಯತಕಾಲಿಕಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು
- ಸಂಪಾದಿತ ವಾಣಿಕಗಳು ಮತ್ತು ವಿಚಾರಗೋಷ್ಠಿಗಳ ಬರಹಗಳು

ಅನುವಾದ ಸಂಪದಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ಕೊಡಿ:

<https://anuvadasampada.azimpremjiuniversity.edu.in/>

ಪಾಠಶಾಲಾ ಒಳಗು - ಹೊರಗು — ಈವರೆಗಿನ ಪಯಣ

